

Pecyn Dogfennau

Mark James LLM, DPA, DCA
Prif Weithredwr,
Chief Executive,
Neuadd y Sir, Caerfyrddin. SA31 1JP
County Hall, Carmarthen. SA31 1JP

DYDD IAU, 30 TACHWEDD 2017

**AT: HOLL AELODAU'R PWYLLGOR CRAFFU POLISI AC
ADNODDAU**

YR WYF DRWY HYN YN EICH GALW I FYNYCHU CYFARFOD
O'R **PWYLLGOR CRAFFU POLISI AC ADNODDAU** SYDD I'W
GYNNAL YN Y SIAMBR, NEUADD Y SIR, CAERFYRDDIN AM
10.00 AM AR **DYDD MERCHER, 6ED RHAGFYR, 2017** ER MWYN
CYFLAWNI'R MATERION A AMLINELLIR AR YR AGENDA
ATODEDIG.

Mark James DYB

PRIF WEITHREDWR

AILGYLCHWCH OS GWELWCH YN DDA

Swyddog Democrataidd:	Martin S. Davies
Ffôn (Llinell Uniongyrchol):	01267 224059
E-bost:	MSDavies@sirgar.gov.uk
Cyf:	AD016-001

PWYLLGOR CRAFFU POLISI AC ADNODDAU 13 AELOD

GRŴP PLAID CYMRU – 6 AELOD

1.	Y Cynghorydd	Handel Davies
2.	Y Cynghorydd	Ken Howell
3.	Y Cynghorydd	Gareth John
4.	Y Cynghorydd	Carys Jones
5.	Y Cynghorydd	Dai Nicholas
6.	Y Cynghorydd	Elwyn Williams (Is-Cadeirydd)

GRŴP LLAFUR – 4 AELOD

1.	Y Cynghorydd	Fozia Akhtar
2.	Y Cynghorydd	Colin Evans
3.	Y Cynghorydd	Kevin Madge
4.	Y Cynghorydd	John Prosser

GRŴP ANNIBYNNOL – 3 AELOD

1.	Y Cynghorydd	Sue Allen
2.	Y Cynghorydd	Arwel Davies
3.	Y Cynghorydd	Giles Morgan (Cadeirydd)

AGENDA

1. YMDDIHEURIADAU AM ABSENOLDEB
2. DATGANIADAU O FUDDIANNAU PERSONOL
3. DATGAN CHWIP WAHARDDDEDIG.
4. CWESTIYNAU GAN Y CYHOEDD (NID OEDD DIM WEDI DOD I LAW)
5. ADRODDIAD MONITRO CYLLIDEB CYFALAF A REFENIW 2017/18. 5 - 32
6. ADRODDIAD CANOL BLWYDDYN YNGYLCH RHEOLI'R TRYSORLYS A DANGOSYDD DARBODAETH EBRILL 1AF 2017 I MEDI 30AIN 2017. 33 - 48
7. Y NEWYDDION DIWEDDARAF AM Y CYNLLUN RHEOLI ASEDAU CORFFORAETHOL A'R STRATEGAETH SWYDDFEYDD. 49 - 62
8. ADRODDIAD BLYNYDDOL 2016/17 - GWEITHREDU O RAN Y GYMRAEG. 63 - 148
9. CYNLLUN LLESIANT SIR GÂR DRAFFT: Y SIR GÂR A GAREM. 149 - 188
10. ADRODDIAD BLYNYDDOL CYNLLUN CYDRADDOLDEB STRATEGOL 2016-17. 189 - 228
11. COFNODION BWRDD GWASANAETHAU CYHOEDDUS (BGC) SIR GÂR - MEDI 2017. 229 - 238
12. MATER WEDI EI GYFEIRIO GAN Y PWYLLGOR CRAFFU - CYMUNEDAU, YNGHYLCH LEFELAU ABSENOLDEB STAFF. 239 - 242
13. ADRODDIAD MONITRO RHEOLI PRESENOLDEB EBRILL 2017 - MEDI 2017. 243 - 256
14. DIWEDDARAF AM WEITHREDIADAU AC ATGYFEIRIADAU'R PWYLLGOR CRAFFU POLISI AC ADNODDAU. 257 - 260
15. EITEMAU AR GYFER Y DYFODOL. 261 - 280
16. LLOFNODI FEL COFNOD CYWIR COFNODION Y CYFARFOD A GYNHALIUYD AR Y 11EG HYDREF 2017. 281 - 286

**PWYLLGOR CRAFFU
POLISI AC ADNODDAU
6^{ed} RHAGFYR 2017**

**ADRODDIAD MONITRO CYLLIDEB
CYFALAF A REFENIW 2017/18**

Ystyried y materion canlynol a chyflwyno sylwadau arnynt:

- Bod y Pwyllgor Craffu yn derbyn yr Adroddiad Monitro Gyllideb Corfforaethol yr Awdurdod a'r Adroddiadau adrannol y Prif Weithredwr a'r Gwasanaethau Corfforaethol ac yn ystyried y sefyllfa cyllidebol.

Rhesymau:

- I ddatgan sefyllfa bresennol y gyllideb i'r Pwyllgor ar 31^{ain} Awst 2017, ynglyn â 17/18.

**Angen cyfeirio'r mater at y Bwrdd Gweithredol er mwyn gwneud penderfyniad:
NAC OES**

Aelodau'r Bwrdd Gweithredol sy'n gyfrifol am y Portffolio:

- Cyng. Emlyn Dole (Arweinydd)
- Cyng. Mair Stephens (Dirprwy Arweinydd)
- Cyng. David Jenkins (Adnoddau)
- Cyng. Cefin Campbell (Cymunedau a Materion Gwledig)

<p>Y Gyfarwyddiaeth: Gwasanaethau Corfforaethol</p> <p>Enw Cyfarwyddwr y Gwasanaeth: Chris Moore</p> <p>Awdur yr adroddiad: Chris Moore</p>	<p>Swydd:</p> <p>Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol</p>	<p>Rhif Ffôn / Cyfeiriad E-bost:</p> <p>01267 224120 CMoore@sirgar.gov.uk</p>
--	--	--

EXECUTIVE SUMMARY
POLICY & RESOURCES SCRUTINY COMMITTEE
6th DECEMBER 2017

Revenue & Capital Budget
Monitoring Report 2017/18

The Financial Monitoring report is presented as follows:

Revenue Budgets

Appendix A – Authority Corporate Budget Monitoring report

Overall, the monitoring report forecasts an end of year overspend of £1,706k on the Authority's net revenue budget with an overspend at departmental level of £2,829k. Summary position and main variances on agreed budgets for all departments are also included.

Appendix B

Chief Executive and Corporate Services detail variances for information purposes only.

Capital Budgets

Appendix C - Corporate Capital Programme Monitoring 2017/18

The total projected net expenditure for 2017/18 is £36.115m compared to the allocated net budget for the year of £37.529m, giving a -£1.414m variance. The variance will be slipped into future years, as the funding will be required to ensure that the schemes are completed.

Appendix D

Details the main variances on agreed budgets.

Appendix E

Details a full list of Chief Executive and Corporate Services schemes.

DETAILED REPORT ATTACHED?

YES – A list of the main variances is attached to this report.

IMPLICATIONS

I confirm that other than those implications which have been agreed with the appropriate Directors / Heads of Service and are referred to in detail below, there are no other implications associated with this report.

Signed: Chris Moore   Director of Corporate Services

Policy, Crime & Disorder and Equalities	Legal	Finance	ICT	Risk Management Issues	Staffing Implications	Physical Assets
NONE	NONE	YES	NONE	NONE	NONE	NONE

3. Finance

Revenue

Overall, the Authority is forecasting an overspend of £1,706k.

Policy and Resources Services are projecting to be over the approved budget by £210k.

Capital

The capital programme shows a net variance of -£1.414m against the 2017/18 approved budget. The reported under spends will be incorporated into future years of the Capital Programme.

CONSULTATIONS

I confirm that the appropriate consultations have taken in place and the outcomes are as detailed below:

Signed: Chris Moore Director of Corporate Services

1. Local Member(s) – N/A
2. Community / Town Council – N/A
3. Relevant Partners – N/A
4. Staff Side Representatives and other Organisations – N/A

Section 100D Local Government Act, 1972 – Access to Information
List of Background Papers used in the preparation of this report:
THESE ARE DETAILED BELOW:

Title of Document	File Ref No. / Locations that the papers are available for public inspection
2017/18 Budget	Corporate Services Department, County Hall, Carmarthen

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol

REPORT OF THE DIRECTOR OF CORPORATE SERVICES
POLICY & RESOURCES SCRUTINY - 6th December 2017
COUNCIL'S BUDGET MONITORING REPORT 2017/18 as at 31st August 2017

Director and Designation	Author & Designation	Telephone No	Directorate
C Moore Director of Corporate Services	C Moore, Director of Corporate Services	01267 224120	Corporate Services

Table 1

Forecasted for year to 31st August 2017

Department	Working Budget				Forecasted				Aug 17	Jun 17
	Controllable	Controllable	Net Non	Total	Controllable	Controllable	Net Non	Total	Forecasted Variance for Year	Forecasted Variance for Year
	Expenditure	Income	Controllable	Net	Expenditure	Income	Controllable	Net		
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000		
Chief Executive	24,086	-7,975	-3,192	12,919	25,026	-8,483	-3,192	13,351	431	555
Communities	129,279	-49,097	9,706	89,888	130,500	-49,324	9,705	90,882	994	950
Corporate Services	76,119	-51,067	-1,526	23,526	78,931	-54,100	-1,526	23,305	-221	-208
Education & Children	157,449	-19,300	22,876	161,024	167,507	-28,266	22,876	162,116	1,092	1,389
Environment	127,168	-86,903	8,808	49,073	122,726	-81,928	8,808	49,606	533	513
Departmental Expenditure	514,101	-214,342	36,672	336,430	524,689	-222,101	36,671	339,259	2,829	3,198
Capital Charges/Interest				-11,517				-12,217	-700	-500
Levies and Contributions:										
Brecon Beacons National Park				138				138	0	0
Mid & West Wales Fire & Rescue Authority				9,349				9,349	0	0
Net Expenditure				334,400				336,529	2,129	2,698
Transfer from Balances/Earmarked Reserves				-200				-200	0	0
Transfers to/from Departmental Reserves										
- Corporate Services				0				110	110	104
- Environment				0				-533	-533	-513
Net Budget				334,200				335,906	1,706	2,289

**Chief Executive Department
Budget Monitoring as at 31st August 2017**

Division	Working Budget				Forecasted				Aug 17 Forecasted Variance for Year £'000	Jun 17 Forecasted Variance for Year £'000
	Expenditure £'000	Income £'000	Net non- controllable £'000	Net £'000	Expenditure £'000	Income £'000	Net non- controllable £'000	Net £'000		
Chief Executive	-284	0	-322	-606	226	0	-322	-95	511	484
People Management & Performance	3,714	-1,072	-2,375	267	3,798	-1,221	-2,375	203	-65	0
Admin and Law	3,919	-550	1,094	4,463	3,875	-523	1,094	4,445	-18	-81
ICT	4,479	-826	-3,823	-169	4,499	-845	-3,823	-169	0	0
Major Projects	101	-76	0	25	400	-375	0	25	0	-0
Regen, Policy & Property										
Policy	5,162	-1,169	-1,748	2,245	5,268	-1,264	-1,749	2,256	11	141
Statutory Services	1,107	-2	141	1,246	1,395	-306	141	1,230	-16	17
Property	1,111	-1,269	157	-0	1,114	-1,255	157	17	17	-7
Regeneration	4,778	-3,013	3,683	5,449	4,451	-2,694	3,683	5,440	-9	1
GRAND TOTAL	24,086	-7,975	-3,192	12,919	25,026	-8,483	-3,192	13,351	431	555

Chief Executive Department - Budget Monitoring as at 31st August 2017

Main Variances

Division	Working Budget		Forecasted		Aug 17 Variance for Year £'000	Notes	Jun 17 Forecasted Variance for Year £'000
	Expenditure £'000	Income £'000	Expenditure £'000	Income £'000			
Chief Executive							
Corporate Savings Target	-584	0	-75	0	509	Efficiency proposals not yet delivered (Standby £224k and Health & Safety £285k)	509
People Management & Performance							
Fitness For Work	808	-352	856	-464	-65	Part year vacant posts	33
Admin and Law							
Democratic	1,684	0	1,699	0	14	Increase in web casting costs	0
Land Charges Administration	81	-282	81	-270	12	Inflation increase applied to budget but fees are set therefore income target not achievable	12
Corporate Serv-Democratic	504	0	470	0	-34	Part year vacant posts	-35
Corporate Serv-Legal	1,522	-268	1,490	-253	-17	Part year vacant posts	-58
ICT							
Information Technology	3,426	-455	3,525	-515	40	Reduction in Fire SLA	39
Central Telephone Network	1,053	-370	974	-331	-40	Savings on supplies & services	-39
Regeneration, Policy & Property							
Policy							
Performance Management	566	-50	503	-20	-32	Vacant post	4
Chief Executive-Policy	527	-63	529	-18	46	Income target not achievable	144
Customer Services Centres	1,092	-294	1,030	-295	-63	Vacant posts	-1
Safeguarding & Counter-Terrorism	0	0	85	0	85	Unfunded post	0
Statutory Services							
Electoral Services - Staff	265	0	250	0	-15	Vacant post	-0
Property							
Commercial Property - Chief Executives	29	-404	40	-400	16	Slight shortfall in income	0
Regeneration							
West Wales European Centre	425	-315	280	-143	26	Overspend due to projected non-achievement of income target	-0
Physical Regeneration	458	0	410	0	-48	Underspend due to staff vacancies	-0

Chief Executive Department - Budget Monitoring as at 31st August 2017
Main Variances

Division	Working Budget		Forecasted		Aug 17	Notes	Jun 17
	Expenditure	Income	Expenditure	Income	Variance for Year		Forecasted Variance for Year
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000		£'000
UN Sir Gar	165	-125	140	-55	45	Overspend due to projected non-achievement of income target	0
Business Services	314	0	281	0	-33	Underspend due to staff vacancies	-3
Other Variances					-17		-51
Grand Total					431		555

Department for Communities
Budget Monitoring as at 31st August 2017

Division	Working Budget				Forecasted				Aug 17 Forecasted Variance for Year £'000	Jun 17 Forecasted Variance for Year £'000
	Expenditure £'000	Income £'000	Net non- controllable £'000	Net £'000	Expenditure £'000	Income £'000	Net non- controllable £'000	Net £'000		
Adult Services										
Older People	51,372	-17,885	2,216	35,703	51,378	-17,555	2,216	36,040	337	340
Physical Disabilities	6,100	-732	74	5,442	6,140	-731	74	5,482	40	-0
Learning Disabilities	30,733	-8,534	1,199	23,398	31,378	-8,566	1,199	24,011	612	625
Mental Health	9,347	-3,454	125	6,018	9,353	-3,460	125	6,018	0	-1
Support	4,910	-1,740	799	3,969	5,186	-2,011	799	3,974	4	-14
Public Protection & CF Housing										
Public Protection	2,968	-712	535	2,792	2,954	-703	535	2,785	-7	0
Council Fund Housing	8,931	-8,124	294	1,101	9,324	-8,510	294	1,108	7	-0
Leisure & Recreation										
Leisure & Recreation	14,917	-7,916	4,464	11,465	14,787	-7,787	4,464	11,464	-0	-0
GRAND TOTAL	129,279	-49,097	9,706	89,888	130,500	-49,324	9,705	90,882	994	950

Department for Communities - Budget Monitoring as at 31st August 2017
Main Variances

Division	Working Budget		Forecasted		Aug 17 Variance for Year £'000	Notes	Jun 17 Forecasted Variance for Year £'000
	Expenditure £'000	Income £'000	Expenditure £'000	Income £'000			
Adult Services							
Older People							
Older People - Private/ Vol Homes	19,022	-8,851	18,963	-8,715	77	Increase in cost pressures / yet to meet budget reductions	200
Older People - Private Home Care	9,210	-2,201	9,300	-2,201	90	Increase in cost pressures / yet to meet budget reductions	133
Older People - Careline	1,128	-1,394	1,106	-1,204	168	Additional staffing costs in respect of new Information, Advice & Assistance requirement of SSWBA; reduction n income due to loss of contract with another local authority.	-0
Physical Disabilities							
Phys Dis - Group Homes/Supported Living	1,391	-118	1,432	-118	41	Increase in cost pressures / yet to meet budget reductions	-0
Learning Disabilities							
Learn Dis - Private/Vol Homes	9,828	-3,232	10,263	-3,445	223	Increase in cost pressures / yet to meet budget reductions	255
Learn Dis - Group Homes/Supported Living	5,945	-1,007	6,173	-1,007	227	Increase in cost pressures / yet to meet budget reductions	200
Learn Dis - Day Services	3,107	-262	3,266	-260	161	Increase in cost pressures / yet to meet budget reductions	172
Other Variances - Adult Services					6		-9
Public Protection							
Diseases Of Animals	33	-2	33	-15	-14	Overachievement of income - re. survey work	-14
Fair Trading	137	-14	137	-27	-13	Overachievement of income - court fees	-12
Safety	65	-19	69	-11	11	General underachievement of income - court fees	11
Other Variances - Public Protection					9		15
Council Fund Housing							
Home Improvement (Non HRA)	475	-301	456	-260	22	Underachievement of licence fee income due to changes in licencing laws	20
Homelessness	161	-64	138	-60	-19	Underspend in Homelessness prevention payments covering the underachievement of licence fee income in Home Improvement	-26
Other Variances - Council Fund Housing					4		6

Department for Communities - Budget Monitoring as at 31st August 2017
Main Variances

Division	Working Budget		Forecasted		Aug 17	Notes	Jun 17
	Expenditure	Income	Expenditure	Income	Variance for Year		Forecasted Variance for Year
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000		£'000
Leisure & Recreation							
Pembrey Ski Slope	291	-253	328	-330	-41	Overachieving income re new catering outlet	-0
Carmarthen Leisure Centre	1,212	-1,209	1,194	-1,159	31	Underachieving income	8
Amman Valley Leisure Centre	695	-554	691	-626	-76	Increased income forecast from Gym/Swim	-61
Sport & Leisure General	825	-59	850	-59	25	Increased marketing has resulted in an increase of £14k Printing and£11k Promotions costs	26
Llanelli Leisure Centre	1,110	-958	1,106	-930	24	Underachieving income	8
Other Variance - Leisure & Recreation					36		20
Grand Total					994		950

Corporate Services Department
Budget Monitoring as at 31st August 2017

Division	Working Budget				Forecasted				Aug 17 Forecasted Variance for Year £'000	Jun 17 Forecasted Variance for Year £'000
	Expenditure £'000	Income £'000	Net non- controllable £'000	Net £'000	Expenditure £'000	Income £'000	Net non- controllable £'000	Net £'000		
Financial Services	7,871	-3,751	-3,524	596	7,767	-3,739	-3,524	504	-92	-80
Audit Risk & Procurement	1,257	-28	-1,049	179	1,169	-28	-1,049	91	-88	-81
Performance & Development	136	0	-256	-120	138	-0	-256	-118	2	-0
Other Services	66,855	-47,288	3,303	22,870	69,857	-50,332	3,303	22,828	-42	-47
GRAND TOTAL	76,119	-51,067	-1,526	23,526	78,931	-54,100	-1,526	23,305	-221	-208

Corporate Services Department - Budget Monitoring as at 31st August 2017
Main Variances

Division	Working Budget		Forecasted		Aug 17	Notes	Jun 17
	Expenditure	Income	Expenditure	Income	Variance for Year		Forecasted Variance for Year
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000		£'000
Financial Services							
Accountancy	1,665	-302	1,651	-351	-63	Vacant posts	-51
Local Taxation	881	-720	838	-689	-12	Vacant posts	-0
Payments	486	-83	473	-83	-13	Part year vacant post	-10
Audit Risk & Procurement							
Audit	610	-21	510	-21	-101	Part year vacant posts	-48
Risk Management	132	-2	145	-2	14	Maternity cover	2
Other Services							
Audit Fees	373	-86	311	-84	-60	Reduction in grant audit fees	-60
Bank Charges	63	0	52	0	-11	Savings in bank tender in 2013/14	-11
Miscellaneous Services	3,873	-112	3,864	-75	29	Projected overspend due to cost of sales of assets being a charge to revenue	23
Other Variances					-3		-54
Grand Total					-221		-208

Department for Education & Children
Budget Monitoring as at 31st August 2017

Division	Working Budget				Forecasted				Aug 17 Forecasted Variance for Year £'000	Jun 17 Forecasted Variance for Year £'000
	Expenditure £'000	Income £'000	Net non- controllable £'000	Net £'000	Expenditure £'000	Income £'000	Net non- controllable £'000	Net £'000		
Director & Strategic Management	788	0	-148	640	763	0	-148	615	-25	-54
Education Services Division	117,510	-1,755	19,152	134,907	118,303	-1,911	19,152	135,544	637	742
Strategic Development	9,207	-7,431	881	2,657	9,217	-7,414	881	2,683	26	-37
School Improvement	3,795	-1,469	504	2,830	10,360	-8,033	504	2,832	2	1
Learner Programmes	3,882	-2,776	384	1,490	5,252	-4,000	384	1,637	147	149
Children's Services	22,267	-5,870	2,103	18,501	23,611	-6,908	2,103	18,806	305	588
GRAND TOTAL	157,449	-19,300	22,876	161,024	167,507	-28,266	22,876	162,116	1,092	1,389

Department for Education & Children - Budget Monitoring as at 31st August 2017
Main Variances

Division	Working Budget		Forecasted		Aug 17 Variance for Year £'000	Notes	Jun 17 Forecasted Variance for Year £'000
	Expenditure £'000	Income £'000	Expenditure £'000	Income £'000			
Director & Strategic Management							
Director & Management Team	788	0	763	0	-25	Part year vacant post	-54
Education Services Division							
School Redundancy & EVR	1,838	0	2,095	0	258	Budget utilised on existing commitments. A cross-departmental team is drawing together different strands of work with the aim of reducing costs	217
School Modernisation	93	-5	427	-10	330	Premises costs relating to a number of closed schools of which £256k relates to NNDR	314
Early Years Non-Maintained Provision	469	0	396	0	-73	Reduced take-up of 10 hours per week free entitlement for 3 year olds in non-maintained settings.	-52
Special Educational Needs	2,912	-1,484	3,013	-1,418	166	Additional statementing costs £280k, increased staffing costs in attached units to alleviate waiting list pressures £25k offset by fewer pupils placed in out of county schools -£64k. Education Improvement Grant, Pupil centred Planning and Additional Learning Needs (ALN) Innovation grant offsetting salary costs -£75k.	268
Education Other Than At School (EOTAS)	2,028	-266	2,076	-301	13	Increased cost of home tutors due to more pupils receiving home tuition £91k offset by an increased number of pupils attending Pupil Referral Units and Rhydygors Day Centre resulting in additional recoupment from schools £-78k	-7
Sensory Impairment	363	0	347	0	-16	In year efficiencies within service	-15
Educational Psychology	900	0	1,048	-181	-34	Part year vacant posts	5
Strategic Development							
Business Support	448	0	420	0	-28	Part year vacant posts	-18
School Meals & Primary Free Breakfast Services	7,968	-7,151	7,936	-7,052	68	Sales in the summer term are lower than that predicted, and lower than the same period in the previous two years.	0
Learner Programmes							
Basic Services for Schools	99	0	1,249	-949	201	Reduced take-up of school Service Level Agreements (SLA), due to school budgetary pressures.	203
Behaviour Management	141	0	88	0	-53	Part year vacant post for Behaviour and Wellbeing manager	-53

Department for Education & Children - Budget Monitoring as at 31st August 2017
Main Variances

Division	Working Budget		Forecasted		Aug 17	Notes	Jun 17
	Expenditure	Income	Expenditure	Income	Variance for Year		Forecasted Variance for Year
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000		£'000
Children's Services							
Commissioning and Social Work	6,488	-20	6,647	-204	-25	High Legal costs projected due to a high number of cases £198k however this has reduced from June due to a case now not going to High Court. This is offset by secondment and part year vacancy savings -£223k.	104
Fostering Services & Support	3,653	0	3,831	0	178	The taxi's budget faces ongoing pressure £54k due to the high number of placement moves, some away from school areas. The Fostering Support Team have increased transport costs, boarding out payments and residence orders (even though CCC current rates are set at the minimum allowed by Welsh Government) £194k. This is offset by part year vacancies in the Fostering Team -£70k.	211
Out of County Placements	739	-54	875	-54	136	More use of independent fostering agencies that are more expensive to use due to a lack of in house foster placements including two young people being accommodated out of county due to their complex needs requiring 24 hour support.	204
Adoption Services	509	-56	630	-152	25	Additional staff resource to reduce the number of placements needing to be purchased at greater cost which reduces budget pressure in other areas.	12
Short Breaks and Direct Payments	568	-79	549	-79	-19	Reduced take up of Direct Payments scheme -£9k, Discontinuation of the Giant Steps service -£10k	39
Flying Start Grant	3,542	-3,536	3,554	-3,536	12	Ineligible costs such as audit fees	12
Family Aide Services	224	0	154	0	-70	Part year vacant posts	-53
Children's Services Mgt & Support (incl Care First)	946	-76	1,001	-148	-18	Support team savings on supplies & services	-31
Garreglwyd Residential Unit	541	-159	662	-221	60	Additional staffing costs to cover periods of sickness and a young person being moved in which reduces the out of county placement costs.	35
Education Welfare	387	0	474	-74	12	Staffing levels are currently being reviewed with a view to reduce costs.	33
Other Variances					-4		16
Grand Total					1,092		1,389

Environment Department
Budget Monitoring as at 31st August 2017

Division	Working Budget				Forecasted				Aug 17 Forecasted Variance for Year £'000	Jun 17 Forecasted Variance for Year £'000
	Expenditure £'000	Income £'000	Net non- controllable £'000	Net £'000	Expenditure £'000	Income £'000	Net non- controllable £'000	Net £'000		
Business Support & Performance	2,269	-0	36	2,305	2,311	-42	36	2,305	-0	-0
Waste & Environmental Services	24,834	-8,536	1,608	17,907	24,128	-7,829	1,608	17,907	0	0
Highways & Transportation	58,553	-40,590	8,328	26,291	54,051	-35,850	8,328	26,529	238	212
Property	37,839	-35,532	-1,595	712	38,516	-36,306	-1,595	614	-98	-76
Planning	3,673	-2,245	429	1,858	3,721	-1,901	429	2,250	392	376
GRAND TOTAL	127,168	-86,903	8,808	49,073	122,726	-81,928	8,808	49,606	533	513

Environment Department - Budget Monitoring as at 31st August 2017
Main Variances

Division	Working Budget		Forecasted		Aug 17	Notes	Jun 17
	Expenditure	Income	Expenditure	Income	Variance for Year		Forecasted Variance for Year
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000		£'000
Waste & Environmental Services							
Green Waste Collection	0	0	128	-100	27	The green waste collection service is not yet self-financing	63
Closed Landfill Sites Nantycaws	144	0	129	0	-15	Reduced licence fee premiums from NRW and reduced operational activity that reflects the reduction in environmental risks associated with leachate control and treatment as a result of the sustained success of the new leachate treatment plant.	-15
Closed Landfill Sites Wernddu	87	0	72	0	-15	As per estimated works to be conducted on site this year – budget review to be undertaken	-16
Highways & Transportation							
Passenger Transport	4,355	-2,957	4,957	-3,601	-41	Tender and service efficiencies.	-36
School Transport	10,392	-1,077	10,443	-1,087	41	Estimated overspend based on an initial assessment of demand.	36
Car Parks	1,772	-3,311	1,792	-3,057	274	£36k Change in John/St Peters short/long delayed due to major works affecting the car park in 2016/17. Unachievable income target as the income target is increased every year but parking fees have not been increased. PCN income also lower than anticipated	263
Public Rights Of Way	237	-11	205	-17	-38	Underspend due to vacant posts, recruitment process underway	-72
Property							
Strategic Asset Management Business Unit	580	-80	578	-116	-39	Vacant posts	-38
Industrial Premises	368	-1,290	309	-1,260	-30	Based on high occupancy levels which could vary throughout the year	-28
Livestock Markets	38	-179	62	-225	-23	Dependent on variable turnover rent.	8

Environment Department - Budget Monitoring as at 31st August 2017
Main Variances

Division	Working Budget		Forecasted		Aug 17	Notes	Jun 17
	Expenditure	Income	Expenditure	Income	Variance for Year		Forecasted Variance for Year
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000		£'000
Planning							
Planning Admin Account	327	-3	416	-131	-39	Reduced expenditure (£29k) to partly offset under-achievement of Planning Application Fee income. Also projected over-achievement of Street naming and numbering income. (£10k)	-13
Minerals	259	-122	280	-167	-24	Underspend mainly due to charging out of staff to projects as a 'direct cost'.	-36
Development Management	1,392	-1,251	1,327	-704	482	Ongoing shortfall in income	442
Waste planning monitoring report (E)	25	-25	10	-27	-16	2016/17 underspend was held in reserves, pending WG confirmation that specific outcomes have been achieved and that there will be no clawback of grant. This has now been confirmed, so surplus released back into revenue account.	0
Other Variances					-11		-45
Grand Total					533		513

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol

Policy & Resources Scrutiny Report

Budget Monitoring as at 31st August 2017 - Detail Monitoring

Division	Working Budget				Forecasted				Aug-17 Forecasted Variance for Year £'000	Notes	Jun-17 Forecasted Variance for Year £'000
	Expenditure £'000	Income £'000	Net non- controllable £'000	Net £'000	Expenditure £'000	Income £'000	Net non- controllable £'000	Net £'000			
Chief Executive											
Chief Executive-Chief Officer	300	0	-322	-22	301	0	-322	-20	1		-25
Corporate Savings Target	-584	0	0	-584	-75	0	0	-75	509	Efficiency proposals not yet delivered (Standby £224k and Health & Safety £285k)	509
Chief Executive Total	-284	0	-322	-606	226	0	-322	-95	511		484
People Management & Performance											
SCWDP	623	-417	1	207	631	-425	1	207	-0		-0
Practise Placements	65	-67	0	-2	65	-68	0	-2	-0		-0
Business Support	254	-15	-305	-66	268	-29	-305	-66	-0		-33
Personnel Management	968	-208	-850	-90	964	-204	-850	-90	0		-0
Fitness For Work	808	-352	-273	183	856	-464	-273	119	-65	Part year vacant posts	33
Corporate Learning & Development	505	-13	-562	-70	521	-28	-562	-70	0		1
Admin HR	374	0	-386	-12	375	-0	-386	-12	0		-0
DBS Checks	116	0	0	116	118	-2	0	116	0		0
Childcare Voucher Scheme	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0
Assessment centre training	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0
People Management & Performance Total	3,714	-1,072	-2,375	267	3,798	-1,221	-2,375	203	-65		-0
Admin and Law											
Democratic	1,684	0	2,655	4,340	1,699	0	2,655	4,353	14	Increase in web casting costs	0
Civic Ceremonial	22	0	68	90	22	-0	68	90	-0		-0
Land Charges Administration	81	-282	84	-117	81	-270	84	-105	12	Inflation increase applied to budget but fees are set therefore income target not achievable	12
Police and Crime Commissioner	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0
Corporate Serv-Democratic	504	0	-493	11	470	0	-493	-23	-34	Part year vacant posts	-35
Corporate Serv-Legal	1,522	-268	-1,172	82	1,490	-253	-1,172	65	-17	Part year vacant posts	-58
Corporate Serv-Land Charges	65	0	-70	-5	66	0	-70	-4	1		0
Central Mailing	41	0	22	63	47	0	22	69	6		-0
Admin and Law Total	3,919	-550	1,094	4,463	3,875	-523	1,094	4,445	-18		-80
ICT											
Information Technology	3,426	-455	-3,114	-143	3,525	-515	-3,114	-103	40	Reduction in Fire SLA	39
Central Telephone Network	1,053	-370	-709	-26	974	-331	-709	-66	-40	Savings on supplies & services	-39
Total ICT	4,479	-826	-3,823	-169	4,499	-845	-3,823	-169	0		0
Major Projects											
Wellness	101	-76	0	25	100	-75	0	25	0		-0
GL City Deals	0	0	0	0	300	-300	0	-0	-0		0
Total Major Projects	101	-76	0	25	400	-375	0	25	0		-0

Policy & Resources Scrutiny Report

Budget Monitoring as at 31st August 2017 - Detail Monitoring

Tudalen 26

Division	Working Budget				Forecasted				Aug-17 Forecasted Variance for Year £'000	Notes	Jun-17 Forecasted Variance for Year £'000
	Expenditure £'000	Income £'000	Net non- controllable £'000	Net £'000	Expenditure £'000	Income £'000	Net non- controllable £'000	Net £'000			
Regeneration, Policy & Property											
Policy											
TIC Team	212	-55	0	157	212	-55	0	157	0		-5
Registrars	379	-251	120	248	433	-306	120	248	-0		-1
Welsh Language	172	0	-169	4	165	0	-169	-4	-8		-0
Marketing & Media	689	-352	-383	-46	686	-352	-384	-50	-3		0
Corporate Serv-Translation	501	-15	-284	202	495	-9	-284	202	-0		7
Customer Services	0	0	0	0	0	0	0	0	-0		0
Domestic Abuse Services Grant	0	0	0	0	113	-113	0	0	0		0
Performance Management	566	-50	-435	81	503	-20	-435	49	-32	Vacant Post	4
Chief Executive-Policy	527	-63	104	569	529	-18	104	615	46	Income target not achievable	144
CCTV	34	0	19	53	28	0	19	47	-7		-7
Local Service Board Activity	9	0	10	19	9	0	10	19	-0		-0
Community Safety-Revenue	29	0	74	104	36	-7	74	104	0		0
Community Cohesion Fund	0	0	0	0	-0	0	0	-0	-0		-0
Corporate Serv-Administration	480	-29	45	496	448	-4	45	489	-7		-1
Customer Services Centres	1,092	-294	-915	-117	1,030	-295	-915	-179	-63	Vacant posts	-1
Safeguarding & Counter-Terrorism	0	0	0	0	85	0	0	85	85	Unfunded post	0
Marketing Tourism Development	345	-21	49	373	361	-37	49	373	-0		0
Visitor Information	77	-9	13	81	85	-17	13	82	2		0
Events	48	-29	3	22	49	-32	3	20	-2		0
Policy Total	5,162	-1,169	-1,748	2,245	5,268	-1,264	-1,749	2,256	11		140
Statutory Services											
Elections-County Council	302	0	140	442	302	0	140	442	-0		8
Elections-Community Council	0	0	0	0	26	-26	0	-0	-0		-0
Elections-Parliamentary	0	0	0	0	276	-276	0	0	0		-0
Elections-Welsh Assembly	0	0	0	0	0	-0	0	-0	-0		6
Registration Of Electors	156	-2	254	408	158	-4	254	408	-0		0
Coroners	385	0	16	401	384	0	16	400	-1		4
Electoral Services - Staff	265	0	-269	-4	250	0	-269	-20	-15	Vacant post	-0
Individual Electoral Registration	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0
Statutory Services Total	1,107	-2	141	1,246	1,395	-306	141	1,230	-16		17
Property											
Property	507	-125	-547	-165	479	-97	-547	-165	0		0
Industrial Premises - JV's	41	-128	89	3	84	-167	89	6	4		-11
Commercial Property - Chief Executives	29	-404	250	-126	40	-400	250	-110	16	Slight shortfall in income	0
Provision Markets	534	-611	366	288	511	-592	366	285	-3		3
Property Total	1,111	-1,269	157	-0	1,114	-1,255	157	17	17		-7

Policy & Resources Scrutiny Report

Budget Monitoring as at 31st August 2017 - Detail Monitoring

Division	Working Budget				Forecasted				Aug-17 Forecasted Variance for Year £'000	Notes	Jun-17 Forecasted Variance for Year £'000
	Expenditure £'000	Income £'000	Net non- controllable £'000	Net £'000	Expenditure £'000	Income £'000	Net non- controllable £'000	Net £'000			
Regeneration											
West Wales European Centre	425	-315	78	189	280	-143	78	215	26	Overspend due to projected non-achievement of income target	-0
Llanelli Community	41	0	20	62	41	0	20	62	0		1
Parry Thomas Centre	0	0	0	0	24	-24	0	-0	-0		-0
The Guildhall Carmarthen	0	0	0	0	1	0	0	1	1		0
Parc Amanwy Ammanford	71	-47	0	24	71	-47	0	24	0		0
Nant Y Ci Rural Business Development Centre	35	-11	0	25	35	-11	0	25	-0		0
Amman Gwendraeth Community	99	0	8	106	99	0	8	106	0		-0
3 T's Community Dev Core Budget	297	0	22	319	297	0	22	319	0		-1
Betws wind farm community fund	112	-111	2	2	112	-111	2	2	0		0
Community Grants	152	0	5	157	152	0	5	157	0		-0
Welfare Rights & Citizen's Advice	127	0	1	128	127	0	1	128	0		0
Rural Carmarthenshire	25	0	5	30	25	0	5	30	0		-0
Physical Regeneration	458	0	3,134	3,593	410	0	3,134	3,545	-48	Underspend due to staff vacancies	-0
Amman Gwendreath Regeneration	25	0	3	28	20	0	3	23	-5		-0
Llanelli Regeneration	21	0	3	24	26	0	3	29	5		0
Llanelli Coast Joint Venture	139	-139	5	5	215	-215	5	5	-0		-0
The Beacon	134	-130	51	55	156	-154	51	53	-2		3
Regen Core & Policy Performance	0	0	0	0	1	0	0	1	1		1
Regeneration Business Support Unit	0	0	0	0	-0	0	0	-0	-0		-0
UN Sir Gar	165	-125	0	40	140	-55	0	85	45	Overspend due to projected non-achievement of income target	0
Business Services	314	0	15	329	281	0	15	296	-33	Underspend due to staff vacancies	-3
GT WWEC Matchfunding for Future Schemes	0	0	25	25	0	0	25	25	0		0
GT RDP LEADER Running Costs	68	-68	0	0	55	-55	0	0	-0		0
GT RDP LEADER Animation Costs	115	-115	0	0	109	-109	0	0	-0		-0
GT RDP LEADER Implementation Costs	250	-250	0	0	163	-163	0	0	0		-0
GT RDP LEADER Cooperation	92	-92	0	0	0	0	0	0	0		0
GT Regional Engagement Team - ERDF	137	-137	0	0	75	-75	0	0	0		0
GT Regional Engagement Team - ESF	99	-99	0	0	54	-54	0	0	0		0
GT Communities First - CCC Cluster	406	-406	0	0	406	-406	0	-0	-0		0
GT Communities First Lift	93	-93	0	0	93	-93	0	0	-0		0
GT Communities for Work - Priority 1	107	-106	0	0	79	-79	0	0	0		0
GT Communities for Work - Priority 3	57	-57	0	0	47	-47	0	0	-0		0
GT Opportunity Street	0	0	0	0	10	-10	0	0	0		0
GT PLP Transition	0	0	0	0	219	-219	0	0	0		0
GT Workways Plus	620	-619	0	1	496	-494	0	1	-0		0
GT Exploitation of Digital Technology in Carmarthenshire (E)	47	-47	0	0	39	-39	0	0	0		0
GT Event Organisers Network	42	-42	0	0	48	-48	0	0	0		0

Policy & Resources Scrutiny Report

Budget Monitoring as at 31st August 2017 - Detail Monitoring

Tudalen 28

Division	Working Budget				Forecasted				Aug-17 Forecasted Variance for Year £'000	Notes	Jun-17 Forecasted Variance for Year £'000
	Expenditure £'000	Income £'000	Net non- controllable £'000	Net £'000	Expenditure £'000	Income £'000	Net non- controllable £'000	Net £'000			
GT Mobile & pop up hubs	4	-4	0	0	16	-16	0	-0	-0		0
GT Bucanier	0	0	0	0	26	-26	0	-0	-0		0
GT Match Funding Earmarked for Future Schemes	0	0	307	307	0	0	307	307	0		0
Regeneration Total	4,778	-3,013	3,683	5,449	4,451	-2,695	3,683	5,440	-9		1
Financial Services											
Chief Officer	334	-43	-286	5	334	-43	-286	5	-0		-20
Accountancy	1,665	-302	-1,588	-225	1,652	-351	-1,588	-288	-63	Vacant posts	-51
Treasury and Pension Investment Section	230	-122	-107	1	230	-122	-107	1	-0		1
Local Taxation	881	-720	636	797	838	-689	636	784	-12	Vacant posts	-0
Housing Benefits Admin	1,416	-749	-629	37	1,412	-746	-629	37	-0		-0
Housing Advances Admin	0	0	3	3	0	0	3	3	0		0
Revenues	850	-144	-704	2	849	-144	-704	1	-0		-0
Benefits Fraud	50	0	-56	-7	47	0	-56	-9	-3		0
Grants and Technical	277	-97	-70	110	251	-71	-70	110	-0		-0
Payroll	555	-334	-242	-21	555	-334	-242	-21	0		-0
Payments	486	-83	-403	0	473	-83	-403	-13	-13	Part year vacant post	-10
Pensions	1,128	-1,157	-78	-107	1,128	-1,157	-78	-107	-0		0
Financial Services Total	7,871	-3,751	-3,524	596	7,767	-3,739	-3,524	504	-92		-80
Audit Risk & Procurement											
Procurement	515	-5	-351	159	513	-5	-351	157	-1		-34
Audit	610	-21	-562	28	510	-21	-562	-73	-101	Part year vacant posts	-48
Risk Management	132	-2	-137	-7	145	-2	-137	6	14	Maternity cover	2
Audit Risk & Procurement Total	1,257	-28	-1,049	179	1,169	-28	-1,049	91	-88		-81
Performance & Development											
Business Support Unit	81	0	-155	-74	83	0	-155	-71	2		0
Corporate Services Training	55	0	-101	-46	55	-0	-101	-46	-0		0
Performance & Development Total	136	0	-256	-120	138	-0	-256	-118	2		0
Other Services											
Audit Fees	373	-86	4	291	311	-84	4	231	-60	Reduction in grant audit fees	-60
Bank Charges	63	0	1	64	52	0	1	53	-11	Savings in bank tender in 2013/14	-11
Council Tax Benefits	15,470	0	61	15,531	15,470	0	61	15,531	0		0
Rent Allowances	47,077	-47,090	1,302	1,288	50,160	-50,174	1,302	1,288	-0		0
Miscellaneous Services	3,873	-112	1,936	5,696	3,864	-75	1,936	5,725	29	Projected overspend due to cost of sales of assets being a charge to revenue	23
Other Services Total	66,855	-47,288	3,303	22,870	69,857	-50,332	3,303	22,828	-42		-47
TOTAL FOR POLICY & RESOURCES	100,205	-59,042	-4,718	36,445	103,958	-62,584	-4,719	36,656	210		347

Capital Programme 2017/18							Variance for Year £'000
Capital Budget Monitoring - Report for August 2017							
	Working Budget			Forecasted			
DEPARTMENT	Expenditure £'000	Income £'000	Net £'000	Expenditure £'000	Income £'000	Net £'000	
COMMUNITIES							
- Private Housing	3,315	-688	2,627	3,317	-690	2,627	0
- Social Care	1,406	-629	777	1,228	-629	599	-178
- Leisure	4,315	-1,405	2,910	2,308	-120	2,188	-722
ENVIRONMENT	16,102	-5,201	10,901	15,825	-5,092	10,733	-168
EDUCATION & CHILDREN	24,948	-10,532	14,416	24,727	-10,643	14,084	-332
CORPORATE SERVICES	1,894	0	1,894	1,943	-49	1,894	0
CHIEF EXECUTIVE							
- Regeneration	4,036	-32	4,004	5,478	-1,488	3,990	-14
TOTAL	56,016	-18,487	37,529	54,826	-18,711	36,115	-1,414

Capital Programme 2017/18						
Capital Budget Monitoring - Report for August 2017 - Main Variances						
DEPARTMENT/SCHEMES	Working Budget			Forecasted		
	Expenditure re: £'000	Income £'000	Net £'000	Expenditure re: £'000	Income £'000	Net £'000
COMMUNITIES						
- Private Housing	3,315	-688	2,627	3,317	-690	2,627
- Social Care	1,406	-629	777	1,228	-629	599
Learning Disabilities Accomodation Developments	228	0	228	50	0	50
Other Projects with Minor Variances	1,178	-629	549	1,178	-629	549
- Leisure	4,315	-1,405	2,910	2,308	-120	2,188
Rights of Way Bridge Strengthening Programme	622	-200	422	100	0	100
Strategic Open Spaces - Site Development & Linkages	800	-400	400	0	0	0
Other Projects with Minor Variances	2,893	-805	2,088	2,208	-120	2,088
ENVIRONMENT	16,102	-5,201	10,901	15,825	-5,092	10,733
Murray Street Car Park, Llanelli - Exp	198	0	198	98	0	98
Other Projects with Minor Variances	15,904	-5,201	10,703	15,727	-5,092	10,635
EDUCATION & CHILDREN	24,948	-10,532	14,416	24,727	-10,643	14,084
MEP External Funding Income	0	-9,130	-9,870	0	-10,551	-10,551
Dinefwr Project - Dyffryn Aman	131	0	131	280	0	280
Dinefwr Project - Maes Y Gwendraeth	133	0	133	200	0	200
Dinefwr Project - Ysgol Bro Dinefwr	474	0	474	620	0	620
Llangadog - Major Redevelopment	1,954	0	1,954	1,500	0	1,500
Burry Port Schools Development	191	0	191	110	0	110
Ysgol Trimsaran - New School Building	1,813	0	1,813	3,170	0	3,170
Llandeilo Primary - Band B	203	0	203	50	0	50
Ammanford Primary Band B	173	0	173	50	0	50
Llanelli Vocational Village	132	0	132	32	0	32

Variance for Year £'000	Comment
0	No major variances
-178	Options being considered for the modernisation of Learning Disability service provision in response to the Social Services and Wellbeing Act.
0	
-722	
-322	£150k to slip to 18/19 to ensure priority works are completed. Remaining budget being considered for other priority schemes within department.
-400	Budget being considered for other priority schemes within department.
0	
-168	
-100	Expenditure profile being planned in accordance with whole of life care plan. Funding required for future year maintenance.
-68	
-332	
-681	Re-Profile of MEP funding required due to profile of Band A Schemes Works.
149	Additional Works on sports pitch.
67	Costs of additional works.
146	Costs of additional works.
-454	Delay to commencing works on site, starting 1st Oct.
-81	No overall scheme variance. Retention 2018-19
1,357	Scheme progressed well in 17-18. No overall overspend.
-153	Band B, design only.
-123	Band B, design only.
-100	No overall scheme variance.

Capital Programme 2017/18						
Capital Budget Monitoring - Report for August 2017 - Main Variances						
	Working Budget			Forecasted		
	Expenditure re £'000	Income £'000	Net £'000	Expenditure re £'000	Income £'000	Net £'000
DEPARTMENT/SCHEMES						
Rhydygors - Refurbishment/Re-configuration	568	0	568	20	0	20
Laugharne VCP Works	283	0	283	20	0	20
Carmarthen West New School - Phase 1	570	-570	0	570	0	570
Rhys Prichard Relocation	505	0	505	100	0	100
MEP - Future Projects - Band B	329	0	329	506	0	506
Other Projects with Minor Variances	17,489	-832	17,397	17,499	-92	17,407
CORPORATE SERVICES	1,894	0	1,894	1,943	-49	1,894
CHIEF EXECUTIVE						
- Regeneration	4,036	-32	4,004	5,478	-1,488	3,990
TOTAL	56,016	-18,487	37,529	54,826	-18,711	36,115

Variance for Year £'000	Comment
-548	Pursuing various options on works.
-263	Pursuing land options.
570	Land acquisition funded from future S106 payments.
-405	Delayed due to infrastructure issues.
177	Fees only to accelerate schemes.
10	
0	No major variances
-14	
-1,414	

PWYLLGOR CRAFFU POLISI AC ADNODDAU 6^{ed} RHAGFYR 2017

**ADRODDIAD CANOL BLWYDDYN YNGYLCH RHEOLI'R TRYSORLYS A
DANGOSYDD DARBODAETH
EBRILL 1^{AF} 2017 I MEDI 30^{AIN} 2017**

Ystyried y materion canlynol a chyflwyno sylwadau arnynt:

- Gofynnir i aelodau sicrhau eu bod yn fodlon bod y gweithgareddau a gyfeiriwyd atynt yn yr adroddiad atodedig, yn gyson â gofynion Polisi a Strategaeth Rheoli'r Trysorlys a gafodd ei gymeradwyo gan y Cyngor Llawn ar y 22^{ain} Chwefror 2017.

Rhesymau:

- Mae gan y Pwyllgor rôl allweddol ynghylch craffu ar swyddogaeth Rheoli'r Trysorlys o fewn yr Awdurdod.

Angen cyfeirio'r mater at y Bwrdd Gweithredol / Cyngor er mwyn gwneud penderfyniad: OES

Bwrdd Gweithredol ar y 27^{ain} Tachwedd 2017 a Cyngor ar y 13^{eg} o Rhagfyr 2017.

Aelod(au) y Bwrdd Gweithredol sy'n gyfrifol am y Portffolio:

- Cyng. David Jenkins (Deiliad y Portffolio Adnoddau)

<p>Y Gyfarwyddiaeth: Gwasanaethau Corfforaethol</p> <p>Cyfarwyddwr: Chris Moore</p> <p>Awdur yr Adroddiad: Anthony Parnell</p>	<p>Swyddi:</p> <p>Cyfarwyddwr Gwasanaethau Corfforaethol</p> <p>Rheolwr Pensiwn a Buddsoddiadau Gyllidol</p>	<p>Rhifau Ffôn / Cyfeiriadau E-Bost:</p> <p>01267 224120 cmoore@sirgar.gov.uk</p> <p>01267 224180 aparnell@sirgar.gov.uk</p>
---	---	---

EXECUTIVE SUMMARY

POLICY & RESOURCES SCRUTINY COMMITTEE

6TH DECEMBER 2017

Mid Year Treasury Management and Prudential Indicator Report 1st April 2017 to 30th September 2017

1. BRIEF SUMMARY OF PURPOSE OF REPORT.

To inform Members of the activities within the Treasury Management Function for the period 1st April 2017 to 30th September 2017.

DETAILED REPORT ATTACHED?	YES
---------------------------	-----

IMPLICATIONS

I confirm that other than those implications which have been agreed with the appropriate Directors / Heads of Service and are referred to in detail below, there are no other implications associated with this report.

Signed: Chris Moore   Director of Corporate Services

Policy and Crime & Disorder	Legal	Finance	ICT	Risk Management Issues	Staffing Implications	Physical Assets
YES	NONE	YES	NONE	NONE	NONE	NONE

1. Policy, Crime & Disorder and Equalities

Policy: Within the requirements of the Treasury Management Policy and Strategy Report 2017-2018

2. Finance

The authority's investments during the period returned an average return of 0.34%, exceeding the 7 day LIBID rate.

Gross interest earned on investments for the period amounted to £0.124m and interest paid on loans was £8.69m.

The Authority did not breach any of its Prudential Indicators during the period.

At the period end the investments included £0.594m of KSF investments.

85.15% of the claim submitted has now been received.

The administration of KSF is expected to continue for some time again and further updates will be provided in future reports.

CONSULTATIONS

I confirm that the appropriate consultations have taken in place and the outcomes are as detailed below:

Signed: Chris Moore   Director of Corporate Services

1. Local Member(s) – N/A
2. Community / Town Council – N/A
3. Relevant Partners – N/A
4. Staff Side Representatives and other Organisations – N/A

**Section 100D Local Government Act, 1972 – Access to Information
List of Background Papers used in the preparation of this report:**

THESE ARE DETAILED BELOW:

Title of Document	File Ref No. / Locations that the papers are available for public inspection
CIPFA – Treasury Management in the Public Services – Code of Practice – Revised 2011	County Hall , Carmarthen

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol

MID YEAR TREASURY MANAGEMENT AND PRUDENTIAL INDICATOR REPORT

1ST April 2017 – 30TH September 2017

A. TREASURY MANAGEMENT REPORT

1. Introduction

The Treasury Management Policy and Strategy for 2017-2018 was approved by Council on 22nd February 2017. Section B 1.1(2) stated that Treasury Management activity reports would be made during the year. This report outlines the Treasury Management activities in the period 1st April 2017 to 30th September 2017 and satisfies the reporting requirement stated above.

There are no policy changes to the Treasury Management Policy and Strategy for this period and this report updates the position in light of the updated economic position and budgetary changes already approved.

2. Economic update

After the UK economy surprised positively with strong growth in 2016, growth in 2017 has been disappointingly weak; March 2017 quarter came in at only +0.3% (+1.7% y/y) and June 2017 quarter was +0.3% (+1.5% y/y) which meant that growth in the first half of 2017 was the slowest for the first half of any year since 2012. The main reason for this has been the sharp increase in inflation, caused by the devaluation of sterling after the referendum, feeding increases in the cost of imports into the economy. This has caused, in turn, a reduction in consumer disposable income and spending power.

The Monetary Policy Committee (MPC) meeting of 14th September 2017 surprised markets and forecasters by suddenly switching to a much more aggressive tone in terms of its words around warning that Bank Rate will need to rise. Furthermore, in the 2nd November 2017 meeting the members of the MPC voted to raise the Bank Rate from 0.25% to 0.50%. They also gave forward guidance that they expected to increase Bank Rate only twice more in the next three years to reach 1.0% by 2020.

3. Prospects for Interest Rates

Based on the Economic Update above and the average projection from a number of sources we can expect the trend in the Bank Rate over the year to be as follows:

	Apr 2017	Jun 2017	Sep 2017	Dec 2017	Mar 2018
Bank Rate %	0.25	0.25	0.25	0.50	0.50

(Source: CAPITA Treasury Services)

Capita Asset Services undertook a review of interest rate forecasts on 7th November 2017 after the MPC meeting on the 2nd November 2017. The revised interest rate projection based on the review is:

	2017-18	2018-19	2019-20
	%	%	%
Revised Average Bank Rate	0.38	0.63	0.88
Original Average Bank Rate (TM Strategy 2017-18)	0.25	0.25	0.63

4. Investments

One of the primary activities of the Treasury Management operation is the investment of surplus cash for which the Authority is responsible. As well as the Authority's own cash the County Council invests School Trust Funds and other Funds, with any interest derived from these investments being passed over to the relevant Fund.

All surplus money is invested daily on the London Money Markets. The security of the investments is the main priority; appropriate liquidity should be maintained and returns on the investments a final consideration. It continues to be difficult to invest these funds as the market continues to be insecure and as a consequence appropriate counterparties are limited.

The total investments at 1st April 2017 and 30th September 2017 analysed between Banks, Building Societies, Local Authorities and Money Market Funds, are shown in the following table:

Investments	1.4.17				30.9.17			
	Call and notice	Fixed Term	Total		Call and notice	Fixed Term	Total	
	£m	£m	£m	%	£m	£m	£m	%
Banks and 100% wholly owned Subsidiaries	15.00	5.63	20.63	51	13.90	5.59	19.49	39
Building Societies	0.00	0.00	0.00	0	0.00	7.00	7.00	14
Money Market Funds	15.00	0.00	15.00	37	5.00	0.00	5.00	10
Local Authorities	0.00	5.00	5.00	12	0.00	18.00	18.00	36
TOTAL	30.00	10.63	40.63	100	18.90	30.59	49.49	100

Investments on call are available immediately on demand. Fixed term investments are fixed to a maturity date. The current longest investment is maturing on 26th February 2018.

The £49.49m includes £0.594m (14.85% of original claim) invested in Kaupthing Singer and Friedlander which has been reduced from the original £4.0m by distributions.

During the period the total investments made by the Council and repaid to the Council (turnover) amounted to £717.34m. This averaged approximately £27.44m per week or £3.92m per day. A summary of turnover is shown below:

	£m
Total Investments 1st April 2017	40.63
Investments made during the period	363.10
Sub Total	403.73
Investments Repaid during the period	(354.24)
Total Investments 30th September 2017	49.49

The main aims of the Treasury Management Strategy is to appropriately manage the cash flows of the Council, the required short term and longer term market transactions and the risks associated with this activity. Lending on the money market secures an optimum rate of return and also allows for diversification of investments and hence reduction of risk, which is of paramount importance in today's financial markets.

The benchmark return for the London money market is the "7 day LIBID rate". For 2017-2018 the Council has compared its performance against this "7 day LIBID rate". For the period under review the average "7 day LIBID rate" was 0.11% whereas the actual rate the Council earned was 0.34%, an out performance of 0.23%.

This outperformance can be quantified to £83k additional interest earned compared to the "7 day LIBID rate".

The gross interest earned on investments for the period amounted to £0.124m.

The income from investments is used by the Authority to reduce the net overall costs to the Council taxpayer.

5. Update on the investments with Kaupthing Singer & Friedlander (KSF)

In June 2017 the Council received a fifteenth dividend from the Administrators. This equated to 0.9p in the £ and amounted to £36k principal.

As at 30th June 2017 the sum of £3.406m principal and £209k interest had been received from the Administrators, which equates to 85.15% of the claim submitted. A further dividend is expected to be paid in 2017-2018. The Administrators have upgraded their estimate of total dividends to non-preferential creditors to a minimum of 86.25%.

A further update will be provided in future reports.

6. Security, Liquidity and Yield (SLY)

Within the Treasury Management Strategy Statement for 2017-2018, the Council's investment priorities are:

- Security of Capital
- Liquidity and
- Yield

The Council aims to achieve the optimum return (yield) on investments commensurate with proper levels of security and liquidity. In the current economic climate it is considered appropriate to keep investments short term to cover short term cash flow needs, but also to seek out value available in significantly higher rates in periods up to 12 months with highly credit rated financial institutions.

Attached at Appendix 1 is the Investment Summary and Top 10 Counterparty Holdings (excluding the £0.594m in KSF) as at 30th September 2017.

7. Borrowing

One of the methods used to fund capital expenditure is long term borrowing. The principal lender for Local Authorities is the Public Works Loan Board (PWLB).

Under the Treasury Management Strategy it was agreed to borrow when interest rates are at their most advantageous.

The total loans at 1st April 2017 and 30th September 2017 are shown in the following table:

Loans	Balance at 01.04.17 £m	Balance at 30.09.17 £m	Net Increase/ (Net Decrease) £m
Public Works Loan Board (PWLB)	380.82	387.10	6.28
Market Loan	3.00	3.00	0.00
Salix, Invest to Save, HILS & TCL	4.15	4.03	(0.12)
TOTAL	387.97	394.13	6.16

The Salix interest free loans have been provided by an independent publicly funded company dedicated to providing the public sector with loans for energy efficiency projects.

The interest free 'Invest-2-Save' funding is to assist in the conversion of traditional street lighting to LED, which will help deliver a legacy of reduced energy costs and associated carbon taxes.

The Home Improvement Loan Scheme (HILS) repayable funding is provided by the Welsh Government to help individual home owners, small portfolio landlords, developers and charities to improve homes and increase housing supply.

The Town Centre Loan (TCL) repayable funding is provided by the Welsh Government to provide loans to reduce the number of vacant, underutilised and redundant sites and premises in town centres and to support the diversification of the town centres by encouraging more sustainable uses for empty sites and premises, such as residential, leisure and for key services.

7.1 New Borrowing

The following loans were borrowed during the period to fund the capital programme:

Loan Reference	Amount (£m)	Interest Rate	Start Date	Period	Maturity Date
506262	2.00	2.38%	14th August 2017	46yrs	28th March 2063
506263	2.00	2.38%	14th August 2017	47yrs	28th March 2064
506264	2.00	2.38%	14th August 2017	48yrs	28th March 2065
506265	2.00	2.38%	14th August 2017	49yrs	28th March 2066
506266	2.00	2.38%	14th August 2017	50yrs	28th March 2067
Total	10.00				

7.2 Interest Paid

Interest paid on loans during the period was:

PWLB Interest Paid £m	Market Loan Interest Paid £m	Total Interest Paid £m
8.62	0.07	8.69

8. Rescheduling and Premature Loan Repayments

The current economic climate and the consequent structure of interest rates meant that no rescheduling opportunities arose during the period and there were no premature loan repayments.

9. Leasing

No leases were negotiated during the period 1st April 2017 to 30th September 2017.

10. MiFID II

On 3rd July 2017, the Financial Conduct Authority (FCA) released details regarding the implementation of the Markets in Financial Instruments Directive (MIFID II), which comes into effect on 3rd January 2018. MIFID is the EU legislation that regulates firms who provide services to clients linked to financial instruments and it is now being revised to strengthen consumer protection and improve the functioning of markets in light of the 2008 financial crisis. It is designed to offer greater protection for investors and inject more transparency into all asset classes. As a local authority Carmarthenshire will initially be reclassified as a 'retail' client by default however the intention will be to opt-up to be classified with 'elective professional' status. To achieve this Carmarthenshire must meet a set of qualitative and quantitative criteria.

11. Revised CIPFA Codes

The Chartered Institute of Public Finance and Accountancy, (CIPFA), is currently conducting an exercise to consult local authorities on revising the Treasury Management Code and Cross Sectoral Guidance Notes, and the Prudential Code 2013. CIPFA is aiming to issue the revised codes during November 2017.

A particular focus of this exercise is how to deal with local authority investments which are not treasury type investments e.g. by investing in purchasing property in order to generate income for the authority at a much higher level than can be attained by treasury investments. One recommendation is that local authorities should produce a new report to members to give a high level summary of the overall capital strategy and to enable members to see how the cash resources of the authority have been apportioned between treasury and non-treasury investments. Officers are monitoring developments and will report to members when the new codes have been agreed and issued and on the likely impact on this authority.

B. PRUDENTIAL INDICATOR REPORT

1. Prudential Indicators

As part of the 2017-2018 Budget and the Treasury Management Policy and Strategy 2017-2018, the Council adopted a number of Prudential Indicators. These Indicators are designed to ensure that any borrowing or other long-term liabilities entered into for capital purposes were affordable, sustainable and prudent.

The Indicators are required by the Local Government Act 2003 and the Revised Prudential Code of Practice in order to control Capital Finance. The Prudential Code also required that those Prudential Indicators that were forward looking should be monitored and reported. Some of the indicators are monitored by officers monthly, and are only reported if they are likely to be breached, others are to be monitored quarterly by the Executive Board.

1.1 Affordability Prudential Indicator

1.1.1 Ratio of Financing Costs to Net Revenue Stream

The indicator set for 2017-2018 in the Budget was:

	2017-2018 %
Non-HRA	5.77
HRA	37.46

An examination of the assumptions made in calculating this indicator concluded that there have been no changes in this period.

1.2 Prudence Prudential Indicators

1.2.1 Capital Financing Requirement (CFR)

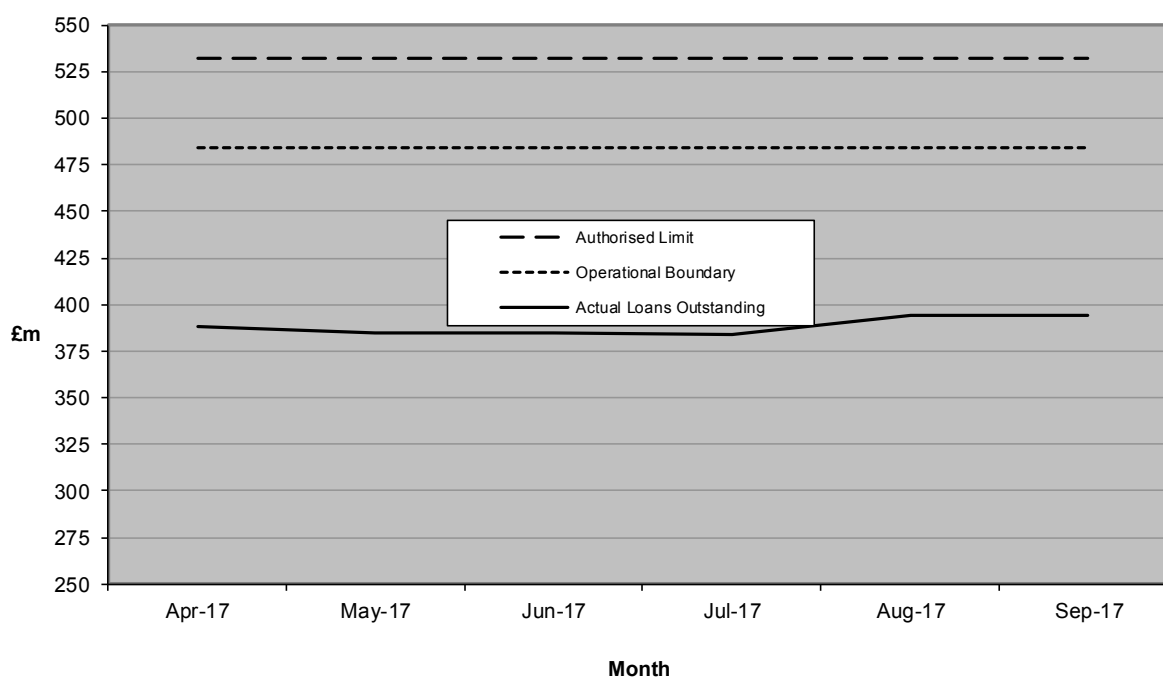
The Director of Corporate Services reports that no difficulties are envisaged for the current or future years in complying with this prudential indicator.

	2017-2018 Estimate £m	As at 30.09.17 £m	2017-2018 Forecast £m
Capital Financing Requirement			
CFR – non housing	265	271	271
CFR – housing	143	144	144
CFR - housing subsidy buy-out	76	76	76
Total CFR	484	491	491

1.2.2. Authorised Limit and Operational Boundary

The actual value of loans outstanding must not exceed the Authorised Limit. In normal activity actual loans outstanding should be close but less than the Operational Boundary. The Operational Boundary can be breached in the short term due to adverse cash flows.

	Authorised Limit for External Debt		Operational Boundary for External Debt	
	2017-2018 Estimate	2017-2018 Forecast	2017-2018 Estimate	2017-2018 Forecast
	£m	£m	£m	£m
	Borrowing	531.5	531.5	483.9
Other Long-Term Liabilities	0.5	0.5	0.1	0.1
Total	532	532	484	491

	Apr-17	May-17	Jun-17	Jul-17	Aug-17	Sep-17
	£m	£m	£m	£m	£m	£m
Authorised Limit	532	532	532	532	532	532
Operational Boundary	484	484	484	484	484	484
Loans Outstanding	388	385	385	384	394	394

Neither the Authorised Limit nor the Operational Boundary have been breached.

2.1 Treasury Management Prudential Indicators

2.1.1 Interest Rate Exposure

Position as at 30th September 2017:

	Fixed Interest Rate £m	Variable Interest Rate £m	TOTAL £m
Borrowed	391.13	3.00	394.13
Invested	(30.59)	(18.90)	(49.49)
Net	360.54	(15.90)	344.64
Limit	444.00	20.00	
Proportion of Net Borrowing Actual	104.61%	(4.61)%	100.00%
Limit	150.00%	10.00%	

The authority is within limits set by the 2017-2018 indicators.

2.1.2 Maturity Structure Of Borrowing

	Structure at 30.09.17 %	Upper Limit %	Lower Limit %
Under 12 months	3.28	15	0
12 months to 2 years	1.34	25	0
2 years to 5 years	7.06	50	0
5 years to 10 years	9.13	50	0
10 years to 20 years	17.53	50	0
20 years to 30 years	21.67	50	0
30 years to 40 years	24.84	50	0
40 years and above	15.15	50	0

The authority is within the limits set by the 2017-2018 indicators.

2.1.3 Maximum principal sums invested longer than 364 days

	2017-2018 £m
Limit	10
Actual as at 30 th September 2017	NIL

3. Conclusion

For the period 1st April 2017 to 30th September 2017 the actual Prudential Indicators to be monitored by the Executive Board are within the limits set by the Budget 2017-2018 and the Treasury Management Policy and Strategy 2017-2018. This is also true for the indicators being monitored by officers.

Investment Summary as at 30th September 2017

Carmarthenshire County Council

Totals		
Total	£48,900,000	
Calls & MMFs	£18,900,000	39%
Fixed Deposits	£30,000,000	61%
Specified	£48,900,000	100%

Weighted Average		
Yield		0.36%
Maturity (Days)		
Total Portfolio	Total Portfolio	43.72
Long Term		
AAA	-	1.00
AA	F1	59.76
A	F1	1.00
BBB	F2	125.00
CCC	C	0.00

Risk Factors		
< 1 year	£4,673	0.010%
1 - 2 years	£0	0.000%
2 - 3 years	£0	0.000%
3 - 4 years	£0	0.000%
4 - 5 years	£0	0.000%
Total Portfolio	£4,673	0.010%

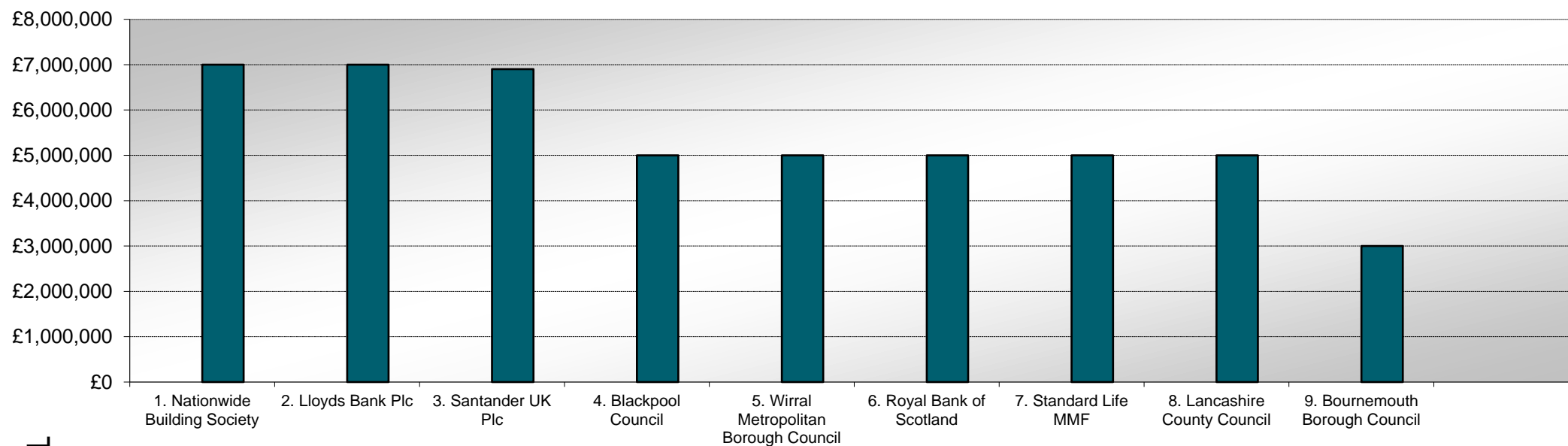
Maturity Structure		
< 1 Week	£21,900,000	45%
< 1 Month	£10,000,000	20%
2 - 3 Months	£5,000,000	10%
3 - 6 Months	£12,000,000	25%
6 - 9 Months	£0	0%
9 - 12 Months	£0	0%
12 Months+	£0	0%
Total	£48,900,000	100%

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol

Top 10 Counterparty Holdings

Carmarthenshire County Council

Counterparty	Principal	% of Total Holding	WAM (Days)	WAYield	WADefault
1. Nationwide Building Society	£7,000,000	14.31%	149	0.45%	0.007%
2. Lloyds Bank Plc	£7,000,000	14.31%	1	0.45%	0.000%
3. Santander UK Plc	£6,900,000	14.11%	1	0.37%	0.000%
4. Blackpool Council	£5,000,000	10.22%	27	0.16%	0.001%
5. Wirral Metropolitan Borough Council	£5,000,000	10.22%	25	0.17%	0.001%
6. Royal Bank of Scotland	£5,000,000	10.22%	125	0.65%	0.079%
7. Standard Life MMF	£5,000,000	10.22%	1	0.22%	0.000%
8. Lancashire County Council	£5,000,000	10.22%	37	0.50%	0.002%
9. Bournemouth Borough Council	£3,000,000	6.13%	2	0.14%	0.000%

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol

PWYLLGOR CRAFFU - POLISI AC ADNODDAU 6 RHAGFYR 2017

Y NEWYDDION DIWEDDARAF AM Y CYNLLUN RHEOLI ASEDAU CORFFORAETHOL A'R STRATEGAETH SWYDDFEYDD

Rhoi'r newyddion diweddaraf i'r aelodau ynghylch y camau a nodwyd yn y cynlluniau uchod.

Ystyried y materion canlynol a chyflwyno sylwadau arnynt:

1. Y cynnydd a wnaed o ran y camau a nodwyd.
2. Strategaeth at y dyfodol ar gyfer yr Ystad Weinyddol yng ngoleuni mabwysiadu egwyddorion gweithio ystwyth.

Y Rhesymau:

Er gwybodaeth i'r pwyllgor.

Angen ei gyfeirio at y Bwrdd Gweithredol / Cyngor er mwyn gwneud penderfyniad: **NAC OES**

Aelod(au) y Bwrdd Gweithredol sy'n gyfrifol am y Portffolio: Cyng. David Jenkins
(Deiliad y Portffolio Adnoddau)

Y Gyfarwyddiaeth

Enw Pennaeth y Gwasanaeth:

Jonathan Fearn

Awdur yr Adroddiad:

Stephen Morgan

Swydd:

Pennaeth Eiddo

Rheolwr Asedau Strategol

Rhifau ffôn:

01267 246244

01267 246247

Cyfeiriadau E-bost:

jfearn@sirgar.gov.uk

smmorgan@sirgar.gov.uk

POLICY & RESOURCES SCRUTINY COMMITTEE

6TH DECEMBER 2017

CORPORATE ASSET MANAGEMENT PLAN AND OFFICE ACCOMMODATION STRATEGY UPDATE

Purpose: To provide members with an update on the actions outlined in the above plans.

The Corporate Asset Management Plan 2016 – 2019 was endorsed by the Policy & Resources Scrutiny Committee on the 30th November 2016 and subsequently adopted by the Executive Board on the 22nd December 2016.

Following the Corporate Assessment report undertaken by Wales Audit Office, a six monthly update to members on progress in relation to the actions contained within the plan was agreed.

In addition, the decision of Executive Board on the 23rd October 2017 to adopt the principles of agile working will be integral to the current review of the Council's Office Accommodation Strategy 2014 -2017.

Work is ongoing in relation to producing the 2018 - 2021 Office Accommodation Strategy, which will cover various matters such as the portfolios performance, sustainability issues and key areas of change. One of the key areas will be the adoption of agile working principles. The purpose of this report is to provide an outline of the outcomes envisaged via agile working which will become a significant feature of the strategy in future years.

DETAILED REPORT ATTACHED ?

YES

IMPLICATIONS

I confirm that other than those implications which have been agreed with the appropriate Directors / Heads of Service and are referred to in detail below, there are no other implications associated with this report :

Signed

Jonathan Fearn

Head of Property

Policy, Crime & Disorder and Equalities	Legal	Finance	ICT	Risk Management Issues	Staffing Implications	Physical Assets
YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES

1. Policy, Crime & Disorder and Equalities

Meets Welsh Government good practice and the Council's policy of making better use of resources.

2. Legal

Highlights requirement to review alternative ways of holding assets and the focus on sustaining community assets with greater emphasis on asset transfers.

3. Finance

Highlights an intention to continue to reduce the present estate; to reduce revenue expenditure and invest in retained core premises; together with generating capital receipts.

4. ICT

Investment in software and hardware will be required to allow agile working. Rationalisation will in some cases produce revised requirements for ICT services and linkages between strategic sites.

5. Risk Management Issues

Directing resources strategically in relation to meeting Corporate objectives for property assets complies with Wales Audit Office best practice and will lead to more effective resource allocation.

6. Physical Assets

The implications are set out in the attached reports.

7. Staffing Implications

Staff relocations will occur from the outcomes of agile working as the Office Estate reduces in size.

CONSULTATIONS

I confirm that the appropriate consultations have taken in place and the outcomes are as detailed below

Signed: Jonathan Fearn

Head of Property

1. Local Member(s)

Not applicable. Local Members are consulted prior to any disposal of property

2. Community / Town Council

Consulted on Community Assets in relation to parks, playgrounds and amenity areas in connection with Community Asset Transfer

3. Relevant Partners

The Corporate Asset Management Plan is shared with other public sector partners to promote and identify opportunities for collaboration.

4. Staff Side Representatives and other Organisations

Consultation with recognised trades unions via the Corporate Employee Relations Group on the revised Agile Working Policy

**Section 100D Local Government Act, 1972 – Access to Information
List of Background Papers used in the preparation of this report:**

THESE ARE DETAILED BELOW:

Title of Document	Locations that the papers are available for public inspection
Corporate Asset Management Plan	http://democracy.carmarthenshire.gov.wales/documents/s10413/Report.pdf
AMP Summary	http://democracy.carmarthenshire.gov.wales/documents/s10414/AMP%20summary.pdf
EB – Agile working report 23.10.17	http://democracy.carmarthenshire.gov.wales/documents/s16481/SUMMARY.html?CT=2
Agile working investment Plan	http://democracy.carmarthenshire.gov.wales/documents/s16482/REPORT.pdf

Corporate Asset Management Plan and Office Accommodation Strategy Update

Corporate Asset Management Plan 2016-2019

The Council undertakes a comprehensive review of its Corporate Asset Management Plan (AMP) every 3 years, setting out its priorities in property terms to meet the aims highlighted in the Corporate and Integrated Community Strategies.

In addition, the AMP captures the property implications of issues experienced by services, brought about by changes in local and national agendas. These service property requirements are referred to in Service Asset Management Plans (SAMPs) evidenced by assessments of the relevant portfolio's suitability to meet such changes.

The AMP reviews the high-level performance of the corporate portfolio and highlights key challenges and priorities moving forward over the next 3-year cycle.

One of the outcomes of the recent Corporate Assessment was the requirement to strengthen links between SAMPs and the AMP, in addition to reviewing information on backlog maintenance to better inform decision making. These items, along with the challenges below, have been highlighted as the key priorities for property related matters over the next 3 years –

- Investment in strategic sites to promote economic growth
- Sustaining Community Assets
- Ensuring suitability of the retained estate
- Exploring alternative ways of holding assets for service delivery
- Greater collaboration with partners on property related matters
- Generating Capital Receipts
- Reducing Revenue Costs

The Corporate Asset Management Plan Summary 2016-2019 is attached in Appendix 1.

The plan incorporated the first three columns of actions table highlighted in the following pages. For the purposes of this report an update is provided against each action.

ACTION	BY WHEN	BY WHOM	UPDATE [NOV 2017]
Undertake substantial infrastructure and premises related investment in accordance with the Strategic Regeneration plan for Carmarthenshire 2015 -2030 – Transformations	Ongoing	Regeneration & Policy	<p>Work is continuing in securing funding from Welsh Government and the Welsh European Funding Office to deliver phase 2 of the Cross Hands East Strategic Employment site. It is envisaged that funding will be secured early 2018 with works tendered, consents secured during 2018 and commencement on site early 2019. Once complete a further 9 hectares of employment space will be available to complement the 10 hectares already completed as part of phase 1. It is envisaged that the £5.5m scheme will be completed by 2021.</p> <p>There is strong occupier demand in Phase 1. A local developer is progressing with a 15,000 sq. ft. office development proposal, part of which will be for the company's own occupation and part will be available for other businesses to lease. Other interested potential occupiers include a substantial energy company and a precision engineering company both of whom are working with Welsh Government to secure development funding.</p>
Continue to support the capital investment programme with strategic land acquisitions and disposals	Ongoing	Regeneration & Policy	<p>In March 2017, 9 strategic property acquisitions were completed in Llanelli town centre, with a combined value in excess of £1m. These acquisitions, supported by Welsh Government Vibrant and Viable Places funding, provide an opportunity for the Council to facilitate the most appropriate development of these prominently located properties, which are either vacant or underutilised and have a negative impact on economic activity in the town and the visual appearance and attractiveness of the area.</p> <p>We have assisted with increasing the Council's housing stock by acquiring privately owned houses that have been upgraded where required and then made available for much needed affordable housing. In 2016/17 we purchased 36 properties (total cost of just over £3m) and so far this year we have completed 20 purchases (total cost £1.75m) with terms agreed</p>

			<p>and solicitors instructed on a further 26 properties (total cost £2.34m). This is against a target of 56 purchases for this year (2017/18).</p> <p>Land and property acquisitions have been progressed to support several significant highway schemes, including a new link road between Cross hands and Maesybont road (£10m scheme), Tirydail lane roundabout Ammanford (£1.8m scheme) and Towy Valley Cycle path (£8m scheme).</p> <p>Land acquisition for the Carmarthen West Link road is ongoing with compulsory purchase powers being sought. Land has been acquired for the school site and for residential development.</p>
Meet Capital Receipt targets of £2,620 m (2016-17); £2,714m (2017-18); £3,076m (2018-19)	2016 -2019	Regeneration & Policy	<p>Capital receipts achieved from the sale of surplus Council property are an important funding source for the Council's capital programme. In 2016/17 £2.358 million of capital receipts were generated against a target of £2.620 million. The target for 2017-18 is £2.714m. £1.365 million of receipts have completed so far with a number of additional transactions agreed or under negotiation with a combined value of £1.515 million. It is therefore anticipated that this year's overall target will be met, and possibly exceeded to compensate for last year's modest shortfall, although it should be noted that for various reasons not all transactions proceed to completion.</p>
Support premises related revenue savings by reducing the estate, as highlighted in various Service Asset Management Plans	Ongoing	Property	<p>The Council has continued to make better use of its portfolio to bring about revenue savings and invest in its core estate.</p> <p>Llandeilo Library has been relocated to a refurbished space within the main municipal offices allowing the disposal of the former site.</p> <p>Better use of space within Ty Elwyn and Town Hall Llanelli has allowed the relocation of the Registrars Service and ancillary offices enabling the disposal of No's 2 & 4 Coleshill Terrace.</p> <p>In Carmarthen the Council has vacated leased office accommodation in Priors street by utilising space within the Library. In addition better use of office space in core assets such as 3 Spilman Street and Parc Myrddin</p>

			has allowed the vacation of offices on the Pibwrlwyd Campus which has now been returned to our partners at Coleg Sir Gar to facilitate campus improvements. The Council has also disposed of No's 1 and 2 Spilman Street through more efficient use of space in its portfolio.
Promote and build on collaborative working on property work with LSB (now PSB) partners	March 2017	Property	The Head of Property chairs the PSB's Estates Collaboration Workstream which is exploring opportunities for the relevant partner organisations to work together on shared accommodation and property related services. Discussions are ongoing with Hywel Dda Health Board over the use of office accommodation at St David's Park. In addition the Council, together with partners in the Ambulance Trust and Fire Authority, are looking at the possibility of sharing depot and vehicle maintenance facilities. Work is ongoing with the Health Board on a joint solar project near St David's Park which could bring significant savings to its administrative premises. The Workstream is looking to collaborate on meeting room management and joint procurement of property maintenance and other services. Joint arrangements at Partners' neighbouring campuses at Job's Well Road, Carmarthen are also being developed.
Improve data on backlog maintenance	March 2017	Property	Condition Surveys have recently been undertaken on the Council's Care Homes and Sheltered Accommodation with a view to informing the future strategy for the service and the implications on the relevant portfolios. A programme to continue with "in house" surveys to improve upon the present desktop analysis is ongoing, with resources being identified as part of a realignment of the Property Maintenance Section. Floor plans of all educational establishments have been updated and a similar exercise is now being undertaken across the Council's administrative estate, as part of an ongoing exercise to ensure that premises related plans are current for the purposes of advising on maintenance, compliance and service issues. All compliance related matters such as Fire Risk Assessments, Electrical certificates etc are being migrated into one

			system to assist with and ensure a consistent approach to estate management across the various portfolios.
Assist with service plans to review alternative ways of holding assets.	March 2017	Property	The Property section continues to assist with service reviews as and when required. Recent assistance has been provided in relation to leisure and care homes with regard to the asset implications of alternative management provision.
Strengthen links between Service Asset Management Plans and Corporate Plan	Dec 2017	Property	A programme of reviews with Service managers has been undertaken and is due to complete in the new year. The purpose of the reviews is to provide an update and challenge to ensure that property implications of significance are adequately reflected in the Corporate Asset Management Plan.
Continue to support and enable Community Asset Transfers with emphasis on playing facilities and parks	March 2018	Property	<p>More than 80% of park and playground facilities have already been transferred or nearing completion under Carmarthenshire County Council's asset transfer programme with communities still having time to take over the running of the last remaining parks and playgrounds in Carmarthenshire.</p> <p>Drop-in sessions were arranged in Ammanford, Carmarthen and Llanelli at the beginning of October for people wishing to express an interest in taking over the management of the remaining facilities with a final transfer deadline of 31st March 2018. Online consultation is ongoing. The feedback received as part of the consultation process will be considered as part of an update report to be considered by Executive Board in early 2018 to decide on the future of those assets not transferred with the outcome of the Executive Board decision effective from 1st April 2018.</p>

OFFICE ACCOMMODATION STRATEGY 2014-2017

The Council's Office Accommodation Strategy is produced in line with best practice and business plan commitments.

As well as reporting on the progress and changes in the estate, the strategy also highlights the present position on the portfolio in terms of the financial and physical factors, in addition to providing an indication of the key issues and actions for the office estate over the next three years.

The key issues noted are –

- **Space Utilisation** – continuing the challenge to make the best use of core stock and obtaining management buy- in so that a corporate view is taken on the efficiencies that can still be achieved without impacting staffing resources.
- **Agile Working** – adoption of the principles behind this method of working provides benefits across various areas including productivity and better use of resources.
- **Co location with partner organisations** – provides benefits to service provision however further work is required on the sharing of premises related expenditure.
- **Sustainability** – investment in salix schemes across the portfolio in recent years is making a saving in financial and carbon terms. Continuing policy changes and targets in terms of the sustainability agenda places greater emphasis on the Council to invest wisely in the core stock.

The Strategy incorporated the first three columns of the actions table highlighted in the following pages. For the purposes of this report an update is provided against each action.

PERIOD	ACTION	BY WHEN	UPDATE [NOV 2017]
2014/15	Review present shared office accommodation with Local Health Board to ensure to ensure proper distribution of premises related costs	May 2014	Reviewed and apportionment of Costs agreed with NHS Estates Oct 2017
2014 /15	Vacant offices and training rooms @ Ferryside -review possible transfer to Community or disposal on open market	December 2014	Transferred
2014/15	Dispose of No 40 Spilman Street	August 2014	Vacated and Sold
2014/15	In depth analysis of space utilisation of Admin Estate	April 2015	Initial Survey undertaken and completed leading to further rationalisation such as disposal of No's 1 & 2 Spilman Street, 2 & 4 Coleshill Terrace, Crown Precinct, Ty'r Nant and vaction of Pibwrlwyd. Further survey underway.
2014/15	Relocation of staff from No's 1 & 2 Spilman St and disposal	April 2015	Vacated and sold
2015/16	Relocation of staff from Ty'r Nant and disposal	April 2015	Vacated. Premises to be let pending review of strategic disposal options.
2015/16	Relocation of staff from Pibwrlwyd	April 2016	Vacated and returned to College

2015 /16	Relocation of staff from Coleshill into Town Hall / other premises Dispose of No's 2 & 4 Coleshill	April2016	Vacated and sate agreed
2015/16	Reassess portfolio in light of Agile working	Jan 2016	Investigations underway
2017+	Llandovery "total Place" solution	2017+	Agreement in place to use part of Pantycelyn site for community purposes. Rhys Prtichard school to relocate to Pantycelyn. Discussions ongoing with partner organisations on further site sharing.

Adoption of Agile working Policy

Members will be aware that a revised Agile Working Policy was approved by the Executive Board in May 2017. This sets out a series of policy commitments which are to be used to support the implementation of the agile approach across the Council.

Members will also be aware that Executive Board resolved on the 23rd of October 2017 to support the investment / delivery plan to roll out agile working across the authority.

The implementation of agile working is now recognised as a key organisational priority which is being progressed as part of a wider digital transformation project under the umbrella of the Council's Transform, Innovate and Change (TIC) Programme

The project is being overseen at a strategic level by the TIC Digital Transformation Steering Group, chaired by the Director of Environment, supported by an Agile Working Delivery Group, chaired by the Head of Property.

The report presented at Executive board is attached in **Appendix 2**. It outlines the levels of savings proposed from delivering and implementing the agile approach and the level investment required in areas as property and IT and staffing

The property investment will be used to adapt buildings and provide appropriate furniture and create suitable hot-desking facilities throughout designated buildings.

The IT investment will be used to give people the technology to work in a smarter way and avoid them having to return to offices to pick up documents or print information assisting the move to a paperless organisation

The implementation of agile working will result in a requirement for less buildings and the report outlines which buildings could be released over the next 3 years for sale or rent. These outcomes will be incorporated in the forthcoming review of the Office Accommodation Strategy.

The investment plans also builds in an income target linked to the ability to lease buildings over and above the ones available for disposal.

Other savings are proposed from areas such as reductions in staff travel, pool cars and printing as staff adopt smarter, more efficient ways of working.

It is anticipated that there will be significant wider benefits to emerge from the project, such as reductions in sickness absence rates.

Overall, the investment plan is projecting that an investment of £1.9m will be required over 4 years to deliver £2.4m of savings, but it is anticipate that the project will deliver far greater benefits in terms of supporting further cultural and behavioural change across the organisation.

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol

PWYLLGOR CRAFFU POLISI AC ADNODDAU**6^{ed} RHAGFYR 2017****ADRODDIAD BLYNYDDOL 2016/17 – GWEITHREDU O RAN Y GYMRAEG**

Y Pwrpas: I dderbyn adroddiad blynyddol ynghylch y Gymraeg a chyflwyno Safonau'r Gymraeg yn ystod 2016-17.

Yr Argymhellion / Penderfyniadau Allweddol Sydd Eu Hangen:

I gymeradwyo'r adroddiad blynyddol ynghylch y Gymraeg a chyflwyno Safonau'r Gymraeg yn ystod 2016-17.

Y Rhesymau:

Mae'n ddyletswydd statudol ar yr Awdurdod i weithredu Safonau'r iaith Gymraeg. Fel rhan o'r Safonau hynny, mae'n ofynnol i ni gyhoeddi Adroddiad Blynyddol er mwyn amlinellu sut y cyflwynwyd y gwaith.

Angen ymgynghori a'r Pwyllgor Craffu Perthnasol OES - Pwyllgor Craffu Polisi ac Adnoddau – 6 Rhagfyr 2017

Angen i'r Bwrdd Gweithredol wneud penderfyniad OES - 18fed Rhagfyr 2017

Angen i'r Cyngor wneud penderfyniad NAC OES

YR AELOD O'R BWRDD GWEITHREDOL SY'N GYFRIFOL AM Y PORTFFOLIO:- Y Cynghorydd Peter Hughes Griffiths

Y Gyfarwyddiaeth:**Enw Pennaeth y Gwasanaeth:**

Wendy Walters

Awdur yr Adroddiad:

Llinos Evans

Adfywio a Pholisi**Swyddi:**

Cyfarwyddwr

Swyddog Polisi a Phartneriaeth

Rhifau ffôn / Cyfeiriadau E-bost:

01267 224112

WSWalters@sirgar.gov.uk

01267 224914

LlinEvans@sirgar.gov.uk

**EXECUTIVE SUMMARY
POLICY & RESOURCES SCRUTINY COMMITTEE
6TH DECEMBER 2017**

ANNUAL REPORT 2016/17 ON THE WELSH LANGUAGE

BRIEF SUMMARY OF PURPOSE OF REPORT.

This Annual Report has been produced in order to comply with the Welsh Language Commissioner's monitoring arrangements. The Welsh Language Commissioner gave Carmarthenshire County Council a compliance notice regarding the Welsh Language Standards Regulations on 30 September 2015 which required CCC to comply with most of the standards by 31 March 2016.

The Welsh Language (Wales) Measure 2011 places a duty on county councils and county borough councils in Wales, national park authorities and Welsh Ministers to comply with standards in relation to the Welsh language.

The Standards mean that the Welsh language must not be treated less favourably than the English language, and must also promote or facilitate the use of the Welsh language. This is in accordance with the two principles that form the basis of the Welsh Language Commissioner's work:

in Wales, the Welsh language should be treated no less favourably than the English language persons in Wales should be able to live their lives through the medium of the Welsh language if they choose to do so.

This report provides the detail in relation to the individual Standards; however, it is proposed that the Report for 2017-18 will be streamlined to report on the group of Standards rather than the individual areas.

OTHER OPTIONS AVAILABLE AND THEIR PROS AND CONS

Preparing an Annual Report is set as a specific Standard (158).

DETAILED REPORT ATTACHED?

YES

Annual Report 2016-17

Adroddiad Blynyddol 2016-17

IMPLICATIONS

I confirm that other than those implications which have been agreed with the appropriate Directors / Heads of Service and are referred to in detail below, there are no other implications associated with this report :

Signed: WS Walters

Director of Regeneration and Policy

EICH CYNGOR arleinamdani
www.sirgar.llyw.cymru

YOUR COUNCIL doitonline
www.carmarthenshire.gov.wales

Policy, Crime & Disorder and Equalities	Legal	Finance	ICT	Risk Management Issues	Staffing Implications	Physical Assets
YES	YES	NONE	NONE	NONE	NONE	NONE

1. Policy, Crime & Disorder and Equalities

The Compliance Notice received from the Welsh Language Commissioner on 30 September 2015 required the Authority to comply with a new set of Standards by 31 March 2016.

2. Legal

The Welsh Language Standards Regulations 2015 came into force on 31 March 2015. These Regulations replace the responsibilities placed on Carmarthenshire County Council under the Welsh Language Act 1993 and were imposed on the Authority on 31 March 2016.

CONSULTATIONS

I confirm that the appropriate consultations have taken in place and the outcomes are as detailed below

Signed: WS Walters

Director of Regeneration and Policy

1. **Scrutiny Committee** To be consulted on 6 December 2017

2. **Local Member(s)** n/a

3. **Community / Town Council** n/a

4. **Relevant Partners** n/a

5. **Staff Side Representatives and other Organisations** n/a

Section 100D Local Government Act, 1972 – Access to Information

List of Background Papers used in the preparation of this report:

Title of Document	File Ref No.	Locations that the papers are available for public inspection
Welsh Language (Wales) Measure 2011		(Welsh version) http://www.legislation.gov.uk/mwa/2011/1/pdfs/mwa_20110001_we.pdf (English version) http://www.legislation.gov.uk/mwa/2011/1/pdfs/mwa_20110001_en.pdf
Carmarthenshire County Council's Welsh Language Standards – Compliance Notice		(Welsh version) http://www.sirgar.llyw.cymru/media/1885671/20170321-hysbysiad-cydymffurfio44-cyngor-sir-g%C3%A2r-cy-.pdf (English version) http://www.carmarthenshire.gov.wales/media/1885670/20170321-hysbysiad-cydymffurfio44-cyngor-sir-g%C3%A2r-en-.pdf

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol

Adroddiad Blynyddol Cyngor Sir Gâr Gweithredu o ran y Gymraeg – 2016/17

Annwyl Gomisiynydd,

Cyflwynaf ar eich cyfer Adroddiad Blynyddol Cyngor Sir Gâr ar gyfer 2016/17. Mae'r adroddiad yn canolbwyntio ar weithrediad blwyddyn gyntaf y Safonau Iaith. Mae'r Adroddiad yn dilyn yr un fformat ag adroddiad paratoadol llynedd – gyda thystiolaeth o gynnydd yn erbyn pwyntiau gweithredu ar gyfer pob Safon. Mae'n debygol y bydd yr adroddiadau blynyddol o hyn allan, fodd bynnag, yn dilyn fformat ychydig yn wahanol gyda Safonau wedi eu grwpio, gan y bydd llawer o'r gwaith i gydymffurfio â'r Safonau'n parhau'n gyson a heb fod angen eu hailadrodd.

Yn ystod 2016/17, mae Panel Ymgynghorol yr Aelodau ar y Gymraeg wedi parhau i dderbyn diweddariadau cyson o ran y Safonau yn ystod 2016/17, ac wedi parhau â'i rôl allweddol wrth fonitro cynnydd a galw am dystiolaeth o'r cynnydd hwnnw gan adrannau penodol o fewn y cyngor.

Mae'r Fforwm Sirol, sy'n cael ei arwain gan y Cyngor ac yn cynnwys cynrychiolaeth o fudiadau hyrwyddo iaith y sir, yn ogystal â chyrff cyhoeddus sydd â swyddogion iaith, hefyd wedi parhau gyda'i rôl o ddatblygu rhaglen o hybu'r Gymraeg yn y sir ac wedi cyfrannu'n helaeth i Lunio Strategaeth Hybu Sir Gâr, yn unol â'r Safon Hybu.

Wrth lunio adroddiad 2015/16, fe ddyrannwyd argymhellion Adroddiad, 'Y Gymraeg yn Sir Gâr' rhwng y *Polisi defnydd Mewnol*, *Cynllun gweithredu'r Safonau*, y *Strategaeth Hybu a Chynllun y Gymraeg mewn Addysg*, ond yn ystod y broses o lunio'r Strategaeth hybu, daeth i'r amlwg y bydd Cynllun Gweithredu'r Strategaeth honno yn cynnig cartref delfrydol i'r argymhellion (ac eithrio'r rhai sy'n ymwneud ag addysg). Fe fyddwn yn adrodd ar argymhellion *Y Gymraeg yn Sir Gâr*, felly, yn Adroddiadau Cynllun Gweithredu'r Strategaeth hybu ac ni fyddant bellach yn ymddangos fel atodiad i'r adroddiad hwn.

Gwnaed llawer iawn o waith cyfathrebu mewnol yn ystod 2016-17 gan adeiladu ar y gwaith o greu'r canllawiau i gyfleu'r safonau a ddigwyddodd yn y flwyddyn baratoadol. Gosodwyd yr holl ganllawiau ar y fewnrwyd ac fe grëwyd canllaw newydd sydd yn gymorth i staff i ysgrifennu'n Gymraeg gan ddefnyddio'r cymorth electroneg sydd ar gael i bawb, (gw. Atodiad 1). Fel y gellir gweld yng Nghynllun Cyfathrebu 2016-17 (gw. Atodiad 2), mynychwyd nifer o sioeau teithiol mewnol i ledaenu'r negeseuon ac i ddosbarthu'r canllawiau, ac ym Mis Hydref mynychwyd cynhadledd y rheolwyr yn ogystal. Gwnaed cyflwyniadau i grwpiau amrywiol o staff ac fe wnaed llawer o waith cyfathrebu drwy gyfryngau electroneg dorfol yn ogystal â thrwy'r cylchlythyr electroneg a'r cylchlythyr papur sy'n cael ei ddosbarthu gyda'r slipiau cyflog. Ar ben hyn, crëwyd deunyddiau cynorthwyol ychwanegol i gyd-fynd gyda'r Canllawiau, yn cynnwys clipiau sain, rhestrau geirfa, fideos a thempledi (gw. Atodiad 3). Dyluniwyd ac argraffwyd, hefyd, bosteri ar gyfer eu harddangos yn ystafelloedd argraffu'r Cyngor i atgoffa staff i weithio'n ddwyieithog, (gw. Atodiad 4).

Bu'r Cyngor yn brysur hefyd yn cyfathrebu gyda'r cyhoedd. Rhedwyd yr ymgyrch a gyhoeddwyd yn 'Newyddion Sir Gâr' llynedd eto eleni, gan gynnwys hysbyseb i annog dysgwyr i ddefnyddio'u Cymraeg wrth gysylltu gyda'r Cyngor (gw. Atodiad 2). Ymestynnwyd yr ymgyrch hon hefyd i arosfannau bysys (gw. Atodiad 2). Dewiswyd 6 ardal sy'n ardaloedd blaenoriaeth yn y Fforwm Strategol Sirol i arddangos posteri ynddynt. Yn dilyn cyhoeddi'r Strategaeth hybu, defnyddiwyd baner ar dudalen cartref y wefan gorfforaethol i dynnu sylw'r cyhoedd ato (gw. Atodiad 2).

Gwnaed gwaith hyrwyddo gyda Chylch Trefnwyr Digwyddiadau'r Sir i gyfleu pwysigrwydd defnyddio'r Gymraeg wrth drefnu digwyddiadau cymunedol a rhannu gwybodaeth am y gefnogaeth sydd ar gael i weithredu'n ddwyieithog.

Mae'r marchnadoedd sirol yn denu nifer uchel o gwsmeriaid lleol ac ymwelwyr, a chyda nifer ohonynt yn fusnesau cynhenid o'r sir, mae cyfle euraidd i hyrwyddo defnydd o'r Gymraeg. Dechreuwyd ar ymgyrch 'Ein Cynnyrch, Ein Hiaith' yn ystod y flwyddyn, gyda phosteri'n cael eu harddangos gan stondinwyr i annog cwsmeriaid i siarad Cymraeg. Rydym yn gobeithio ehangu'r ymgyrch hon yn ystod 2017-18 er mwyn sicrhau bod cwsmeriaid yn gweld a chlywed yr iaith yn ein marchnadoedd.

Datblygiad arall sylweddol a welwyd eleni oedd llunio [Strategaeth Hybu](#) Cyngor Sir Gâr. Er bod gwaith wedi digwydd eisoes yn dilyn canlyniadau diwethaf y Cyfrifiad, rhoddodd yr her a osodwyd gan y Safonau hybu ffocws newydd i'r gwaith o hybu'r Gymraeg yn y sir. Datblygwyd y Strategaeth hybu gan y Panel Ymgynghorol a'r Fforwm Sirol ac mae'r partïon oll wedi cytuno i weithio at y weledigaeth o adfer y Gymraeg yn brif iaith y Sir. Derbyniwyd y Strategaeth gan y Bwrdd Gweithredol ac fe'i cyhoeddwyd ar ein gwefan corfforaethol, ac ar ben hynny cychwynwyd ar waith a ddeilliodd o'r Strategaeth honno drwy gyfrwng y Fforwm Sirol. Adnabuwyd bod angen darlun mwy cyflawn o weithgarwch hybu'r Gymraeg yn y sir, ac aed ati i gomisiynu darn o waith ymchwil i'r perwyl hwn. Cylchredwyd y ddogfen i bartneriaid y Fforwm Sirol ac fe fydd y ddogfen hon yn declyn defnyddiol wrth gynllunio gwaith drwy'r fforwm sirol yn y dyfodol. Byddwn yn cyhoeddi'r ddogfen ar y wefan cyn hir. Wrth lunio'r Strategaeth hybu, adnabuwyd hefyd yr angen i ganfod dangosyddion mwy ystyrlon ar gyfer mesur llwyddiant y Strategaeth Hybu. Gwnaed gwaith cychwynnol o ganfod dangosyddion a fyddai'n mesur defnydd o'r Gymraeg ac ymwybyddiaeth o'r Gymraeg, ond erys gwaith i'w wneud ar hyn cyn y bydd modd ei ymgorffori i Gynlluniau gweithredu'r Strategaeth Hybu'r dyfodol.

Wrth edrych ar godi ymwybyddiaeth o fanteision dwyieithrwydd fel rhan o'r gwaith ar y Strategaeth Hybu, gweithredwyd ar yr angen i greu cronfa sirol o ddeunyddiau ymwybyddiaeth iaith, a fyddai'n cysoni'r negeseuon y mae'r mudiadau i gyd yn cyfleu. Gwnaed cronfa electroneg ar Google drive a'i rannu gyda'r holl fudiadau sy'n hyrwyddo'r iaith yn y sir. Er mwyn cychwyn ar godi ymwybyddiaeth o fewn y sir o fanteision dwyieithrwydd, dyluniwyd ac argraffwyd llyfryn cynhwysfawr sy'n hyrwyddo manteision addysg Gymraeg ac yn nodi'r llwybr tuag at ddwyieithrwydd. (gweler atodiad 5). Deilliodd y gwaith hwn o'r Fforwm Sirol ac fe gafodd y partneriaid i gyd fewnbwn i gynnwys y llyfryn. Yn ystod 2017-18, fe fydd y llyfryn hwn yn cael ei ddsbarthu'n strategol i gyd-fynd gyda chynlluniau Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg.

Yn dilyn y gwaith a wnaed ar gasglu data ar gyfer yr awdit sgiliau iaith, adnabuwyd potensial i wneud gwaith mwy dwys i symud staff ar hyd y continwmm iaith. Gwnaed cais llwyddiannus am gyllid i benodi aelod o staff i weithio'n benodol ar deilwra darpariaeth i unigolion ac i gydlynu rhwng y darparwyr Cymraeg i Oedolion a'n staff. Bydd y swyddog yn cychwyn yn y flwyddyn ariannol nesaf a bydd yn gweithio yn nhim Dysgu a Datblygu'r Cyngor.

Mae hyfforddiant recriwtio'n ddiogel yn cael ei ddarparu i unrhyw reolwyr sy'n gyfrifol am y broses recriwtio, ynghyd â Chynghorwyr sy'n eistedd ar banel penodi. Yn ystod y flwyddyn, rydym wedi cydweithio â chwmni hyfforddiant cyfrwng Cymraeg yn y sir er mwyn ei gefnogi i ddilyn y cymhwyster o ran hyfforddiant recriwtio, fel bod modd hyrwyddo cyfleoedd cyfrwng Cymraeg yn fewnol. Byddwn yn monitro'r niferoedd sy'n dilyn y cwrs drwy gyfrwng y Gymraeg er mwyn annog mwy o bobl i ddilyn.

Gwnaed gwaith datblygu yn ystod 2016-17 gydag Arweinwyr iaith yr Adran Hamdden. Bu'r criw'n cwrdd yn fisol gan symud gwaith yn ei flaen yn gyson ar sicrhau cysondeb yn nwyieithrwydd gweledol eu hadeiladau drwy gyfrwng rhestrau gwirio. Cysonwyd a chywirwyd holl arwyddion

dwyeithog parhaol a dros dro'r adran, a'u harbed yn hwylus at ddefnydd y dyfodol, a gwnaed gwaith i sicrhau bod staff yn cael gwybodaeth ar gyfleoedd i ddysgu Cymraeg. Hyfforddwyd Arweinwyr iaith newydd ar gyfer yr Adran Amgylchedd a fydd yn dechrau ar eu gwaith yn ystod y flwyddyn ariannol nesaf.

Bwriwyd ati, hefyd i wneud gwaith hybu ychwanegol nad oedd yn deillio'n union o'r Strategaeth Hybu na'r Fforwm Sirol, ond oedd yn ffitio i flaenoriaethau'r Strategaeth, sef hybu busnesau i ddefnyddio Cymraeg o fewn y Sir a hybu dysgwyr i groesi'r bont at ruglder. Trefnwyd digwyddiad yn Llanelli gan y Tîm Datblygu Busnes o fewn yr adran Adfywio i ddod a busnesau amrywiol ynghyd i drafod y potensial o weithio'n fwy dwyeithog a dosbarthwyd deunyddiau a chyngor y Comisiynydd, y Cyngor, a'r Fenter Iaith. Trefnwyd, hefyd, ar y cyd gyda Menter Gorllewin Sir Gâr, glwb newydd i ddysgwyr yn yr Atom yng Nghaerfyrddin, i ddod a dysgwyr ynghyd i gael cyfle i glywed ac i ddefnyddio Cymraeg yn anffurfiol (gw. Atodiad 2). Anogwyd nifer o staff o fewn y Cyngor hefyd i fynychu'r clwb. Roedd y niferoedd yn galonogol dros ben, ac fe fydd angen buddsoddi egni yn y clwb hwn i'w barhau i'r dyfodol. Byddai'n beth da ceisio ei ddyblygu mewn ardaloedd eraill yn ystod y flwyddyn 2017-18 hefyd.

Yn ystod y flwyddyn, mae'r Tîm Polisi a Phartneriaeth wedi gweithio'n agos â holl adrannau'r cyngor i gynnig cefnogaeth ac arweiniad ond hefyd i fonitro cydymffurfiaeth. Un enghraifft o'r gwaith yw'r awdit Safonau a wnaed gydag Uwch Reolwyr o'r Adran Dai. Cynhaliwyd cyfarfod unigol gyda'r uwch reolwyr er mwyn mapio'r Safonau, y lefelau o gydymffurfiaeth ac er mwyn edrych ar gyfleoedd datblygu at y dyfodol. Roedd canlyniadau'r cyfarfodydd yn bositif a chyflwynwyd y wybodaeth yn ôl i'r Pennaeth Gwasanaeth gydag argymhellion gweithredu. Penodwyd un o'r rheolwyr yn Arweinydd y Gymraeg a bydd yr isadran yn dilyn hyfforddiant 'Arweinwyr Iaith' yn ystod 2017-18. Un o'r meysydd amlygwyd gan y rheolwyr oedd ei bod yn anodd rhyddhau staff ar gyfer gwersi dysgu Cymraeg yn y gweithle, gan fod canran uchel ohonynt yn darparu gwasanaethau llinell flaen. O ganlyniad felly, rydym wedi sefydlu cwrs penodol i'r isadran yn eu prif swyddfa ym Mhorth y Dwyrain, a bydd y cwrs hefyd yn cael ei ddarparu yng Nghaerfyrddin a Rhydaman a bydd y cynnwys wedi ei deilwra i'r maes gwasanaeth.

Yn yr un modd, mae cyfarfodydd rheolaidd wedi parhau gyda chydweithwyr Adnoddau Dynol er mwyn sicrhau cynnydd yn unol â'r Safonau ac er mwyn derbyn adborth rheolaidd o ran gweithredu'r Strategaeth Sgiliau Iaith. Mae'r isadran Adnoddau Dynol yn monitro'r prosesau recriwtio ac yn cefnogi rheolwyr o ran cynnal asesiadau iaith swyddi ac maent hefyd yn gyfrifol am y ddarpariaeth hyfforddiant a chefnogaeth cyflogaeth i holl staff y cyngor. Byddwn yn parhau i gyfarfod yn rheolaidd yn ystod 2017-18.

Mae'r Adran Cymunedau hefyd wedi penodi Arweinydd Iaith ar yr uwch dîm rheoli, er mwyn arwain ar y Fframwaith Mwy na Geiriau a sicrhau y gwneir cynnydd wrth ddarparu gwasanaethau Cymraeg yn y maes gofal. Yn ystod y flwyddyn, mae'r gweithgor adrannol wedi cyfarfod yn rheolaidd i drafod meysydd megis cynllunio gweithlu, comisiynu gwasanaethau a hyfforddiant staff. Yn dilyn derbyn canlyniadau'r awdit sgiliau iaith, sefydlwyd grŵp tasg a gorffen i edrych ar y canlyniadau yng nghydestun nifer y cleientiaid sy'n derbyn gofal drwy gyfrwng y Gymraeg a'r cynnig rhagweithiol. Bydd canlyniadau'r gwaith hynny yn cael ei gyflwyno i'r Cyfarwyddwr Cymunedau a'r Pwyllgor Craffu Gofal Cymdeithasol ac Iechyd yn ystod 2017-18.

Isod, ceir rhestr o'r atodiadau sy'n sail tystiolaeth ar gyfer yr adroddiad -

Atodiad 1: Canllaw Ysgrifennu'n Gymraeg a'ch Cyfrifiadur

Atodiad 2: Cynllun Cyfathrebu

Atodiad 3: Deunyddiau'r fewnrwyd (enghraifft cadeirio cyfarfodydd)

Atodiad 4: Poster argraffwyr

Atodiad 5: Taflen hyrwyddo dwyieithrwydd

Atodiad 6: Cwynion a dderbyniwyd

Atodiad 7: Hyfforddiant a ddarparwyd

Atodiad 8: Canlyniadau'r awdit sgiliau Iaith i staff

Mawr obeithiaf fod yr Adroddiad yn dystiolaeth o ymrwymiad y cyngor i wireddu'r Safonau. Rhydd groeso i chi gysylltu â ni os oes gennych unrhyw ymholiadau yn dilyn darllen yr adroddiad.

Cofion,

Cynghorydd Peter Hughes-Griffiths

Aelod Portffolio dros y Gymraeg

Bwrdd Gweithredol Cyngor Sir Gâr

Dosbarth o Safon: Cyflenwi Gwasanaethau

Rhif Safon	Safon	Camau Gweithredu 16-17	Statws a thystiolaeth
1	Os byddwch yn cael unrhyw ohebiaeth yn Gymraeg oddi wrth berson, rhaid ichi ateb yn Gymraeg (os oes angen ateb), oni bai bod y person wedi dweud nad oes angen ateb yn Gymraeg.	<ul style="list-style-type: none"> • Diweddarau gwybodaeth yn yr e-fodiwl anwytho • Cydweithio gyda Dysgu a Datblygu ac Optimwm • Cydweithio gyda'r Swyddogion Cefnogi Busnes Adrannol i godi ymwybyddiaeth ac i fonitro cynnydd • Dulliau monitro a gwirio i'w trafod gyda'r Gweithgor Staff 	<ul style="list-style-type: none"> • Gwybodaeth gyffredinol am ofynion y Safonau wedi'i chynnwys yn yr e-fodiwl anwytho a manylder gofynion y Safonau wedi'i gynnwys yn yr e-fodiwl Ymwybyddiaeth Iaith. • Datblygu rôl yr Arweinwyr Iaith i gynnwys gwaith monitro a gwirio. • Yr Adrannau yn parhau i weithredu a chynnal y safon.
4	Pan fyddwch yn anfon yr un ohebiaeth at nifer o bersonau, rhaid ichi anfon fersiwn Gymraeg o'r ohebiaeth ar yr un pryd ag y byddwch yn anfon unrhyw fersiwn Saesneg ohoni.	<ul style="list-style-type: none"> • Gweler uchod • Cydweithio gyda'r tîm Marchnata a'r Cyfryngau i adnabod adrannau sy'n defnyddio cylchlythyrau i sicrhau eu bod yn ddwyieithog ac i gynnig cynnwys am y Safonau 	<ul style="list-style-type: none"> • Gweler uchod • Gwiriwyd cylchlythyrau adrannau
5	Os nad ydych yn gwybod a yw person yn dymuno cael gohebiaeth oddi wrthy ch yn Gymraeg rhaid ichi ddarparu fersiwn Gymraeg o'r ohebiaeth pan fyddwch yn gohebu â'r person hwnnw.	Edrych ar opsiynau o ran pwyntiau mynediad i ddewis iaith er mwyn sicrhau cofnod cywir (mewn cronfeydd data a sefydlwyd cyn y Safonau)	Ein cyngor i adrannau yw darparu fersiynau dwyieithog o ohebiaeth. Yn yr enghreifftiau prin lle mae gohebiaeth cyson yn arwain at gofnod iaith, mae systemau gan yr adrannau unigol.

6	Os byddwch yn llunio fersiwn Gymraeg a fersiwn Saesneg gyfatebol o ohebiaeth, rhaid ichi beidio â thrin y fersiwn Gymraeg yn llai ffafriol na'r fersiwn Saesneg (er enghraifft, os yw'r fersiwn Saesneg wedi ei llofnodi, neu os oes manylion cyswllt wedi eu darparu ar y fersiwn Saesneg, rhaid i'r fersiwn Gymraeg gael ei thrin yn yr un modd).	Gweler uchod	
7	Rhaid ichi ddatgan - (a) mewn gohebiaeth, a (b) mewn cyhoeddiadau a hysbysiadau swyddogol sy'n gwahodd personau i anfon ymateb neu i anfon gohebiaeth atoch, eich bod yn croesawu cael gohebiaeth yn Gymraeg, y byddwch yn ateb gohebiaeth yn Gymraeg, ac na fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.	<ul style="list-style-type: none"> • Creu taflen canllawiau cyhoeddi • Rhannu'r canllaw yn unol â'r cynllun cyfathrebu • Trafod gyda'r dylunwyr graffeg / argraffu i osod datganiad wrth i adrannau archebu papur pennawd o'r newydd 	<ul style="list-style-type: none"> • Cwblhawyd • Cwblhawyd • Cwblhawyd
8	Pan fydd person yn cysylltu â chi ar eich prif rif ffôn (neu ar un o'ch prif rifau ffôn), neu ar unrhyw rifau llinell gymorth neu rifau canolfan alwadau, rhaid ichi gyfarch y person yn Gymraeg.	<ul style="list-style-type: none"> • Diweddarau gwybodaeth yn yr e-fodiwl ymwybyddiaeth Iaith • Sesiwn anwytho – sut i ateb y ffôn – angen diweddarau • Trafod gwaith cwmni Optimwm gyda'r tîm Dysgu a Datblygu • Dulliau monitro a gwirio i'w trafod gyda'r Gweithgor Staff 	<ul style="list-style-type: none"> • Gweler Uchod • Gweler uchod • Cyflwyniad i Adrannau Gwasanaethau Cwsmeriaid • Darparwyd sgrïpt ffonetig i weithwyr yn ein llyfrgelloedd ar sut i gyfarch yn Gymraeg • Crëwyd deunyddiau cynorthwyol yn cynnwys sgrïptiau a chlipiau sain ar gyfer y fewnwyd

9	Pan fydd person yn cysylltu â chi ar eich prif rif ffôn (neu ar un o'ch prif rifau ffôn), neu ar unrhyw rifau llinell gymorth neu rifau canolfan alwadau, rhaid ichi roi gwybod i'r person bod gwasanaeth Cymraeg ar gael.	Gweler uchod	<ul style="list-style-type: none"> • Gweler Uchod
10	Pan fo person yn cysylltu â chi ar eich prif rif ffôn (neu ar un o'ch prif rifau ffôn), neu ar unrhyw rifau llinell gymorth neu rifau canolfan alwadau, rhaid ichi ddelio â'r alwad yn Gymraeg yn ei chyfanrwydd os yw'r person yn dymuno hynny (gan drosglwyddo'r alwad i aelod o staff sy'n gallu delio â'r alwad yn Gymraeg os yw hynny'n angenrheidiol).	Gweler Uchod <ul style="list-style-type: none"> • Yn dilyn yr asesiad sgiliau, diweddarau cofnod sgiliau iaith yn y llyfr cyfeiriadau e-bost (outlook). Dilyn lan gyda'r isadran Technoleg Gwybodaeth. • Cadw llygad ar ddatblygiadau Microsoft Office 365 	
12	Pan fyddwch yn hysbysebu rhifau ffôn, llinellau cymorth neu wasanaethau canolfannau galwadau, rhaid ichi beidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.	Dim angen gweithredu	
13	Os byddwch yn cynnig gwasanaeth Cymraeg ar eich prif rif ffôn (neu ar un o'ch prif rifau ffôn), ar unrhyw rifau llinell gymorth neu rifau canolfan alwadau, rhaid i rif ffôn y gwasanaeth Cymraeg fod yr un peth â rhif ffôn y gwasanaeth Saesneg cyfatebol.	Dim angen gweithredu	
14	Pan fyddwch yn cyhoeddi eich prif rif ffôn, neu unrhyw rifau sydd gennych ar gyfer llinellau cymorth neu wasanaethau canolfannau galwadau, rhaid ichi nodi (yn	<ul style="list-style-type: none"> • Cynnal ymgyrch farchnata 'Pa bynnag ffordd...' i hyrwyddo gwasanaethau cyfrwng Cymraeg • Cynnal ymgyrch benodol drwy 	<ul style="list-style-type: none"> • Cwblhawyd • Gwiriwyd deunyddiau marchnata gwasanaethau'r Ganolfan Gwsmeriaid i

	Gymraeg) eich bod yn croesawu galwadau yn Gymraeg.	Newyddion Sir Gâr i annog pobl i ddefnyddio'r Gymraeg wrth gysylltu â'r Cyngor	sicrhau cydymffurfiaeth
15	Os oes gennych ddangosyddion perfformiad ar gyfer delio â galwadau ffôn, rhaid ichi sicrhau nad yw'r dangosyddion perfformiad hynny yn trin galwadau ffôn a wneir yn Gymraeg yn llai ffafriol na galwadau a wneir yn Saesneg.	Tîm Polisi i siarad â Pennaeth Gwasanaethau Cwsmeriaid am safon 15	<ul style="list-style-type: none"> Cwblhawyd
16	Rhaid i'ch prif wasanaeth (neu wasanaethau) ateb galwadau ffôn roi gwybod i bersonau sy'n galw, yn Gymraeg, fod modd gadael neges yn Gymraeg.	Cynnwys yn y Canllawiau 'Defnyddio'r Gymraeg ar y Ffôn'	<ul style="list-style-type: none"> Cwblhawyd
17	Pan na fo gwasanaeth Cymraeg ar gael ar eich prif rif ffôn (neu ar un o'ch prif rifau ffôn), ar unrhyw rifau llinell gymorth neu rifau canolfan alwadau, rhaid ichi roi gwybod i'r personau sy'n galw (pa un ai drwy gyfrwng neges wedi ei hawtomeiddio neu fel arall) pryd y bydd gwasanaeth Cymraeg ar gael.	Dim angen gweithredu	
18	Os bydd person yn cysylltu ag un o'ch adrannau ar rif ffôn llinell uniongyrchol (gan gynnwys ar rifau llinell uniongyrchol aelodau staff), a bod y person hwnnw'n dymuno cael gwasanaeth Cymraeg, rhaid ichi ddarparu'r gwasanaeth hwnnw yn Gymraeg yn ei gyfanrwydd (os yw'n angenrheidiol drwy	<ul style="list-style-type: none"> Diweddarau gwybodaeth yn yr e-fodiwl ymwybyddiaeth laith Sesiwn anwytho – sut i ateb y ffôn – angen diweddarau Diweddarau cofnod ieithyddol staff ar Outlook 	<ul style="list-style-type: none"> Gwybodaeth gyffredinol am ofynion y Safonau wedi'i chynnwys yn yr e-fodiwl anwytho a manylder gofynion y Safonau wedi'i gynnwys yn yr e-fodiwl Ymwybyddiaeth laith.

	drosaglwyddo'r alwad i aelod o staff sy'n gallu delio â'r alwad yn Gymraeg).		
20	Pan fydd person yn cysylltu â chi ar rif llinell uniongyrchol (pa un ai ar rif llinell uniongyrchol adran neu ar rif llinell uniongyrchol aelod o staff), rhaid ichi sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg wrth gyfarch y person.	Gweler uchod	
21	Pan fyddwch yn ffonio unigolyn ("A") am y tro cyntaf, rhaid ichi ofyn i A a yw'n dymuno cael galwadau ffôn oddi wrthy ch yn Gymraeg; ac os yw A yn ymateb i ddweud ei fod yn dymuno hynny, rhaid ichi gadw cofnod o'i ddymuniad, a chynnal galwadau ffôn a wneir i A o hynny ymlaen yn Gymraeg.	Gweler uchod	
22	Rhaid i unrhyw system ffôn wedi ei hawtomeiddio sydd gennych ddarparu'r gwasanaeth cyfan wedi ei awtomeiddio yn Gymraeg.	Gweler uchod	
24	Os byddwch yn gwahodd un person ("P") yn unig i gyfarfod, rhaid ichi ofyn i P a fyddai'n dymuno defnyddio'r Gymraeg yn y cyfarfod, a hysbysu P y byddwch, os oes angen, yn darparu gwasanaeth cyfieithu o'r Gymraeg i'r Saesneg at y diben hwnnw.	<ul style="list-style-type: none"> • Trafod gyda'r Gweithgor Staff o ran monitro hyn • Darparu geiriad ar y fewnrwyd o ran gwahodd unigolion i gyfarfodydd 	<ul style="list-style-type: none"> • Crëwyd deunyddiau cynorthwyol sy'n darparu geiriad am wahodd personau i gyfarfod. Maent wedi cael eu gosod ar y fewnrwyd
24A	Os byddwch wedi gwahodd un person ("P") yn unig i gyfarfod, a bod P wedi eich hysbysu ei	Creu taflen Canllawiau Trefnu a Chynnal Cyfarfod	Cwblhawyd

	fod yn dymuno defnyddio'r Gymraeg yn y cyfarfod, rhaid ichi drefnu bod gwasanaeth cyfieithu ar y pryd o'r Gymraeg i'r Saesneg ar gael yn y cyfarfod (os nad ydych yn cynnal y cyfarfod yn Gymraeg heb gymorth gwasanaeth cyfieithu).		
26	Os byddwch yn gwahodd unigolyn ("A") i gyfarfod, a bod y cyfarfod yn ymwneud â llesiant A, rhaid ichi ofyn i A a yw'n dymuno defnyddio'r Gymraeg yn y cyfarfod, a hysbysu A y byddwch, os oes angen, yn darparu gwasanaeth cyfieithu o'r Gymraeg i'r Saesneg ac o'r Saesneg i'r Gymraeg at y diben hwnnw.	<ul style="list-style-type: none"> • Anfon y safon at yr adrannau sy'n dod o dan diffiniad llesiant – Adran Cymunedau a'r isadran Gwasanaethau Plant • Trafod cyfieithu Saesneg i'r Gymraeg gyda'r Uned Gyfieithu 	Cwblhawyd
26A	Rhaid ichi drefnu bod gwasanaeth cyfieithu ar y pryd o'r Gymraeg i'r Saesneg ac o'r Saesneg i'r Gymraeg ar gael mewn cyfarfod- (a) os yw'r cyfarfod yn ymwneud â llesiant unigolyn ("A") a wahoddwyd, a (b) os yw A wedi eich hysbysu ei fod yn dymuno defnyddio'r Gymraeg yn y cyfarfod; os nad ydych yn cynnal y cyfarfod yn Gymraeg heb gymorth gwasanaeth cyfieithu.	<ul style="list-style-type: none"> • Anfon y safon at yr adrannau sy'n dod o dan diffiniad llesiant – Adran Cymunedau a'r isadran Gwasanaethau Plant • Trafod gyda Chyfarwyddwr yr Adran Gymunedau • Trafod gyda'r Rheolwr Gweithredu'r Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant a'r Rheolwr Gwybodaeth, Cyngor a Chymorth 	Cwblhawyd
27	Os byddwch yn gwahodd mwy nag un person i gyfarfod (nad yw'n ymwneud â llesiant un neu ragor o'r unigolion a wahoddir), rhaid ichi ofyn i	Ystyried y dull gorau o fonitro	

	bob person a yw'n dymuno defnyddio'r Gymraeg yn y cyfarfod.		
27A	Os byddwch wedi gwahodd mwy nag un person i gyfarfod (nad yw'n ymwneud â llesiant un neu ragor o'r unigolion a wahoddir), a bod o leiaf 10% (ond llai na 100%) o'r gwahoddedigion wedi eich hysbysu eu bod yn dymuno defnyddio'r Gymraeg yn y cyfarfod, rhaid ichi drefnu bod gwasanaeth cyfieithu ar y pryd o'r Gymraeg i'r Saesneg ar gael yn y cyfarfod.	Ystyried y dull gorau o fonitro	
27CH	Os byddwch wedi gwahodd mwy nag un person i gyfarfod (nad yw'n ymwneud â llesiant un neu ragor o'r unigolion a wahoddir), a bod pawb a gafodd wahoddiad wedi eich hysbysu eu bod yn dymuno defnyddio'r Gymraeg yn y cyfarfod, rhaid ichi gynnal y cyfarfod yn Gymraeg (heb gymorth gwasanaeth cyfieithu ar y pryd na gwasanaeth cyfieithu olynol).	<ul style="list-style-type: none"> • Dilyn gweithdrefn herio ac apelio • Yn dilyn y penderfyniad, hysbysu staff drwy e Gair / Y Gair o'r drefn 	Yn dilyn herio'r safon, dyfarnodd y Comisiynydd bod y gofyniad ar y Cyngor i gydymffurfio â'r safon yn afresymol neu'n anghymesur ar hyn o bryd. Disodlwyd safon 27CH gyda safon 27D.
27D	Os byddwch wedi gwahodd mwy nag un person i gyfarfod (nad yw'n ymwneud â llesiant un neu ragor o'r unigolion a wahoddir), a bod pawb a gafodd wahoddiad wedi eich hysbysu eu bod yn dymuno defnyddio'r Gymraeg yn y cyfarfod, rhaid ichi drefnu bod gwasanaeth cyfieithu ar y pryd o'r Gymraeg i'r Saesneg ar gael yn y cyfarfod (os		Derbyniwyd hysbysiad cydymffurfio terfynol wrth y Comisiynydd a oedd yn cynnwys safon 27D yn lle safon 27CH ar ôl herio'r safon.

	nad ydych yn cynnal y cyfarfod yn Gymraeg heb gymorth gwasanaeth cyfieithu).		
28	Os byddwch yn gwahodd mwy nag un person i gyfarfod, a bod y cyfarfod hwnnw yn ymwneud â llesiant un neu ragor o'r unigolion a wahoddwyd, rhaid ichi - (a) gofyn i'r unigolyn hwnnw neu i bob un o'r unigolion hynny a yw'n dymuno i'r cyfarfod gael ei gynnal yn Gymraeg, a (b) os yw'r unigolyn hwnnw, neu os yw pob un o'r unigolion hynny, yn eich hysbysu ei fod yn dymuno i'r cyfarfod gael ei gynnal yn Gymraeg, cynnal y cyfarfod hwnnw yn Gymraeg (heb gymorth gwasanaeth cyfieithu ar y pryd na gwasanaeth cyfieithu olynol).	<ul style="list-style-type: none"> • Dilyn gweithdrefn herio ac apelio • Yn dilyn y penderfyniad, hysbysu staff drwy e Gair / Y Gair o'r drefn 	Yn dilyn herio'r safon, dyfarnodd y Comisiynydd bod y gofyniad ar y Cyngor i gydymffurfio â'r safon yn afresymol neu'n anghymesur ar hyn o bryd. Disodlwyd safon 28 gyda safon 29 a 29A.
29	Os byddwch yn gwahodd mwy nag un person i gyfarfod, a bod y cyfarfod hwnnw yn ymwneud â llesiant un neu ragor o'r unigolion a wahoddwyd, rhaid ichi - (a) gofyn i'r unigolyn hwnnw neu i bob un o'r unigolion hynny a yw'n dymuno defnyddio'r Gymraeg yn y cyfarfod, a (b) hysbysu'r unigolyn (neu'r unigolion hynny) y byddwch, os oes angen, yn darparu gwasanaeth cyfieithu o'r Gymraeg i'r Saesneg ac o'r Saesneg i'r Gymraeg at y diben hwnnw.		Derbyniwyd hysbysiad cydymffurfio terfynol wrth y Comisiynydd a oedd yn cynnwys safon 29 yn lle safon 28 ar ôl herio'r safon.
29A	Rhaid ichi ddarparu gwasanaeth cyfieithu ar y pryd o'r Gymraeg i'r Saesneg ac o'r Saesneg i'r Gymraeg mewn cyfarfod - (a) os ydych wedi		Derbyniwyd hysbysiad cydymffurfio terfynol wrth y Comisiynydd a oedd yn

	gwahodd mwy nag un person i'r cyfarfod, (b) os yw'r cyfarfod yn ymwneud â llesiant un neu ragor o'r unigolion a wahoddiwyd, ac (c) os oes o leiaf un o'r unigolion hynny wedi eich hysbysu ei fod yn dymuno defnyddio'r Gymraeg yn y cyfarfod; os nad ydych yn cynnal y cyfarfod yn Gymraeg heb gymorth gwasanaeth cyfieithu.		cynnwys safon 29A yn lle safon 28 ar ôl herio'r safon.
30	Os byddwch yn trefnu cyfarfod sy'n agored i'r cyhoedd rhaid ichi ddatgan ar unrhyw ddeunydd sy'n ei hysbysebu, ac ar unrhyw wahoddiad iddo, fod croeso i unrhyw un sy'n bresennol ddefnyddio'r Gymraeg yn y cyfarfod.	<ul style="list-style-type: none"> Gwaith monitro i'w gadarnhau Atgoffa staff drwy'r cynllun cyfathrebu 	Canllawiau wedi cael eu hanfon a'u cynnwys ar y fewnwyd at ddefnydd staff
31	Pan fyddwch yn anfon gwahoddiadau i gyfarfod yr ydych yn ei drefnu sy'n agored i'r cyhoedd rhaid ichi eu hanfon yn Gymraeg.	<ul style="list-style-type: none"> Gwaith monitro i'w gadarnhau Atgoffa staff drwy'r cynllun cyfathrebu Cynnwys geiriad yn y templedi ar y fewnwyd 	Canllawiau wedi cael eu hanfon a'u cynnwys ar y fewnwyd at ddefnydd staff Crëwyd templed e-bost trefnu cyfarfod
32	Os byddwch yn gwahodd personau i siarad mewn cyfarfod yr ydych yn ei drefnu sy'n agored i'r cyhoedd rhaid ichi - (a) gofyn i bob person a wahoddir i siarad a yw'n dymuno defnyddio'r Gymraeg, a (b) os yw'r person hwnnw (neu o leiaf un o'r personau hynny) yn eich hysbysu ei fod yn dymuno defnyddio'r Gymraeg, darparu gwasanaeth cyfieithu ar y pryd o'r Gymraeg i'r Saesneg at y diben hwnnw (os nad ydych yn	<ul style="list-style-type: none"> Gwaith monitro i'w gadarnhau Atgoffa staff drwy'r cynllun cyfathrebu Cynnwys geiriad yn y templedi ar y fewnwyd 	Canllawiau wedi cael eu hanfon a'u cynnwys ar y fewnwyd at ddefnydd staff

	cynnal y cyfarfod yn Gymraeg heb wasanaeth cyfieithu).		
33	Os byddwch yn trefnu cyfarfod sy'n agored i'r cyhoedd, rhaid ichi sicrhau bod gwasanaeth cyfieithu ar y pryd o'r Gymraeg i'r Saesneg ar gael yn y cyfarfod, a rhaid ichi hysbysu'r rheini sy'n bresennol ar lafar yn Gymraeg - (a) bod croeso iddynt ddefnyddio'r Gymraeg, a (b) bod gwasanaeth cyfieithu ar y pryd ar gael.	<ul style="list-style-type: none"> • Atgoffa staff drwy'r cynllun cyfathrebu • Cynnwys geiriad yn y templedi ar y fewnrwyd 	Canllawiau wedi cael eu hanfon a'u cynnwys ar y fewnrwyd at ddefnydd staff
34	Os byddwch yn arddangos unrhyw ddeunydd ysgrifenedig mewn cyfarfod yr ydych yn ei drefnu sy'n agored i'r cyhoedd, rhaid ichi sicrhau bod y deunydd hwnnw'n cael ei arddangos yn Gymraeg, a rhaid ichi beidio â thrin unrhyw destun Cymraeg yn llai ffafriol na'r testun Saesneg.	<ul style="list-style-type: none"> • Atgoffa staff drwy'r cynllun cyfathrebu • Cynnwys geiriad yn y templedi ar y fewnrwyd 	Gweler uchod
35	Os byddwch yn trefnu digwyddiad cyhoeddus, neu'n ariannu o leiaf 50% o ddigwyddiad cyhoeddus, rhaid ichi sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg wrth hybu'r digwyddiad (er enghraifft, o ran y ffordd y mae'r digwyddiad yn cael ei hysbysebu neu y rhoddir cyhoeddusrwydd i'r digwyddiad).	<ul style="list-style-type: none"> • Creu taflen Canllawiau cynnal digwyddiadau cyhoeddus • Creu taflen Caffael, Comisiynu a Dyrannu Grantiau • Llunio pecyn o ganllawiau i gyrrff / sefydliadau sy'n derbyn grantiau 	<p>Cwblhawyd</p> <p>Mynychwyd cyfarfod gwybodaeth gyda'r Comisiynydd a chwmni cyfreithiol Eversheds i dderbyn gwybodaeth ar gaffael. Dosbarthwyd Canllaw Caffael y Comisiynydd o fewn y Cyngor.</p> <p>Panel grantiau digwyddiadau wedi cael ei sefydlu ac yn gosod gofynion ieithyddol.</p>

			Cynhaliwyd cynhadledd ar gyfer Trefnwyr Digwyddiadau yn y sir a darparwyd gwybodaeth ar hyrwyddo'r Gymraeg
36	Os byddwch yn trefnu digwyddiad cyhoeddus, neu'n ariannu o leiaf 50% o ddigwyddiad cyhoeddus, rhaid ichi sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg yn y digwyddiad (er enghraifft, mewn perthynas â gwasanaethau a gynigir i bersonau sy'n bresennol yn y digwyddiad, mewn perthynas ag arwyddion a arddangosir yn y digwyddiad, ac mewn perthynas â chyhoeddiadau sain a wneir ynddo).	<ul style="list-style-type: none"> • Creu taflen Canllawiau cynnal digwyddiadau cyhoeddus • Llunio pecyn o ganllawiau i gyrrff / sefydliadau sy'n derbyn grantiau 	<p>Cwblhawyd</p> <p>Panel grantiau digwyddiadau wedi cael ei sefydlu ac yn gosod gofynion ieithyddol.</p> <p>Cynhaliwyd cynhadledd ar gyfer Trefnwyr Digwyddiadau yn y sir a darparwyd gwybodaeth ar hyrwyddo'r Gymraeg</p>
37	Rhaid i unrhyw ddeunydd cyhoeddusrwydd neu ddeunydd hysbysebu yr ydych yn ei lunio gael ei lunio yn Gymraeg, ac os byddwch yn llunio'r deunydd hysbysebu yn Gymraeg ac yn Saesneg, rhaid ichi beidio â thrin y fersiwn Gymraeg yn llai ffafriol na'r fersiwn Saesneg.	<ul style="list-style-type: none"> • Trafod gyda'r tîm Marchnata a'r Cyfryngau am gynnwys Canllaw Dylunio a Chyhoeddi sy'n cynnwys gwybodaeth am beth sydd angen cael ei gyhoeddi'n ddwyieithog a gwybodaeth ymarferol ar sut i gyhoeddi yn ddwyieithog. • Trafod gyda'r tîm Marchnata a'r Cyfryngau am gynnwys ar Ganllawiau Dylunio cyffredinol y Cyngor (Brand Guidelines). • Creu poster i'w arddangos ger holl argraffwyr y Cyngor. • Cysylltu â'r isadran Technoleg Gwybodaeth am restr o leoliadau'r argraffwyr. 	<p>Cydweithiwyd gyda'r Adran Gyfathrebu ar greu'r Canllaw Dylunio a Chyhoeddi dwyieithog.</p> <p>Crëwyd posteri i'w harddangos ger holl argraffwyr y Cyngor.</p>

38	Rhaid i unrhyw ddeunydd yr ydych yn ei arddangos yn gyhoeddus gael ei arddangos yn Gymraeg, a rhaid ichi beidio â thrin unrhyw fersiwn Gymraeg o'r deunydd yn llai ffafriol na'r fersiwn Saesneg.	Creu taflen Canllawiau cynnal digwyddiadau cyhoeddus	Cwblhawyd
41	<p>Os byddwch yn llunio'r dogfennau a ganlyn rhaid ichi eu llunio yn Gymraeg -</p> <p>(a) agendâu, cofnodion a phapurau eraill sydd ar gael i'r cyhoedd, sy'n ymwneud â chyfarfod o fwrdd rheoli neu gabinet;</p> <p>(b) agendâu, cofnodion a phapurau eraill ar gyfer cyfarfodydd, cynadleddau neu seminarau sy'n agored i'r cyhoedd.</p> <p>Rhaid cydymffurfio â safon 41 (a) ymhob amgylchiad, ac eithrio:</p> <p>☐ papurau eraill sydd ar gael i'r cyhoedd yn ymwneud â chyfarfod o fwrdd rheoli neu gabinet.</p> <p>Rhaid cydymffurfio â safon 41 (b) ymhob amgylchiad, ac eithrio:</p> <p>☐ papurau eraill ar gyfer cyfarfodydd sy'n agored i'r cyhoedd.</p>	Cynnal ymarfer gwirio yn dilyn cyfarfod o'r Panel Ymgynghorol.	Monitro cyson drwy'r Uned Gwasanaethau Democrataidd
42	Rhaid i unrhyw drwydded neu dystysgrif yr ydych yn ei llunio gael ei llunio yn Gymraeg.	Creu taflen Canllawiau Dylunio a Chyhoeddi	Cwblhawyd
43	Rhaid i unrhyw lyfryn, taflen, pamffled neu gerdyn yr ydych yn ei lunio neu ei llunio er mwyn darparu gwybodaeth i'r cyhoedd gael ei lunio neu ei llunio yn Gymraeg.	Creu taflen Canllawiau Dylunio a Chyhoeddi	Cwblhawyd

44	<p>Os byddwch yn llunio'r dogfennau a ganlyn, a'u bod ar gael i'r cyhoedd, rhaid ichi eu llunio yn Gymraeg -</p> <p>(a) polisïau, strategaethau, adroddiadau blynyddol a chynlluniau corfforaethol;</p> <p>(b) canllawiau a chodau ymarfer;</p> <p>(c) papurau ymgynghori.</p>	Creu taflen Canllawiau Dylunio a Chyhoeddi	Cwblhawyd
45	Rhaid i unrhyw reolau yr ydych yn eu cyhoeddi sy'n gymwys i'r cyhoedd gael eu cyhoeddi yn Gymraeg.	<ul style="list-style-type: none"> • Creu taflen Canllawiau Dylunio a Chyhoeddi • Monitro gwybodaeth a gyhoeddir 	Cwblhawyd
46	Pan fyddwch yn rhyddhau unrhyw ddatganiad i'r wasg, rhaid ichi ei ryddhau yn Gymraeg, ac os oes fersiwn Gymraeg a fersiwn Saesneg o ddatganiad, rhaid ichi ryddhau'r ddwy fersiwn ar yr un pryd.	<ul style="list-style-type: none"> • Monitro cynnwys y dudalen Newyddion • Cysylltu â'r Rheolwr Marchnata a Chyfathrebu 	Cwblhawyd
47	<p>Os byddwch yn llunio dogfen at ddefnydd y cyhoedd, a phan nad oes safon arall wedi ei gwneud yn ofynnol ichi ei llunio yn Gymraeg, rhaid ichi ei llunio yn Gymraeg -</p> <p>(a) os yw pwnc y ddogfen yn awgrymu y dylid ei llunio yn Gymraeg, neu</p> <p>(b) os yw'r gynulleidfa a ragwelir, a'u disgwyliadau, yn awgrymu y dylid llunio'r ddogfen yn Gymraeg.</p>	Creu taflen Canllawiau Dylunio a Chyhoeddi	Cwblhawyd

48	Os byddwch yn llunio dogfen yn Gymraeg ac yn Saesneg (pa un ai ydynt yn fersiynau ar wahân ai peidio), rhaid ichi beidio â thrin unrhyw fersiwn Gymraeg yn llai ffafriol na'r fersiwn Saesneg.	Creu taflen Canllawiau Dylunio a Chyhoeddi	Cwblhawyd
49	Os byddwch yn llunio fersiwn Gymraeg a fersiwn Saesneg o ddogfen ar wahân, rhaid ichi sicrhau bod y fersiwn Saesneg yn datgan yn glir bod y ddogfen hefyd ar gael yn Gymraeg.	<ul style="list-style-type: none"> • Creu taflen Canllawiau Dylunio a Chyhoeddi • Cynnwys geiriad i staff yn y Canllaw Dylunio a Chyhoeddi • Darparu geiriad i staff yn y Canllaw Gohebu. 	Cwblhawyd
50	Rhaid i unrhyw ffurflen yr ydych yn ei llunio at ddefnydd y cyhoedd gael ei llunio yn Gymraeg.	Creu taflen Canllawiau Dylunio a Chyhoeddi	Cwblhawyd
50A	Os byddwch yn llunio fersiwn Gymraeg a fersiwn Saesneg o ffurflen ar wahân, rhaid ichi sicrhau bod y fersiwn Saesneg yn datgan yn glir bod y ffurflen hefyd ar gael yn Gymraeg.	Creu taflen Canllawiau Dylunio a Chyhoeddi	Cwblhawyd
50B	Os byddwch yn llunio ffurflen yn Gymraeg ac yn Saesneg (pa un ai ydynt yn fersiynau ar wahân ai peidio), rhaid ichi sicrhau nad yw'r fersiwn Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r fersiwn Saesneg, a rhaid ichi beidio â gwahaniaethu rhyngddynt o ran unrhyw ofynion sy'n berthnasol i'r ffurflen (er enghraifft mewn perthynas ag unrhyw ddyddiad cau ar gyfer cyflwyno'r ffurflen neu mewn perthynas	Creu taflen Canllawiau Dylunio a Chyhoeddi	Cwblhawyd

	â'r amser a ganiateir ar gyfer ymateb i gynnwys y ffurflen).		
51	Os byddwch yn mewnosod gwybodaeth ar fersiwn Gymraeg o ffurflen (er enghraifft, cyn ei hanfon at aelod o'r cyhoedd er mwyn iddo wirio'r cynnwys neu er mwyn iddo lenwi gweddill y ffurflen), rhaid ichi sicrhau bod yr wybodaeth yr ydych yn ei mewnosod yn cael ei mewnosod yn Gymraeg.	Creu taflen Canllawiau Dylunio a Chyhoeddi	Cwblhawyd
52	Rhaid ichi sicrhau - (a) bod testun pob tudalen ar eich gwefan ar gael yn Gymraeg, (b) bod pob tudalen Gymraeg ar eich gwefan yn gweithredu'n llawn, ac (c) nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg ar eich gwefan.	<ul style="list-style-type: none"> • Cydweithio â'r Tîm Marchnata a Chyfathrebu i fonitro cynnwys gwefannau • Atgoffa staff drwy'r hyfforddiant Umbraco 	Yn digwydd
55	Os oes gennych dudalen Gymraeg ar eich gwefan sy'n cyfateb i dudalen Saesneg, rhaid ichi nodi'n glir ar y dudalen Saesneg bod y dudalen hefyd ar gael yn Gymraeg, a darparu dolen uniongyrchol at y dudalen Gymraeg ar y dudalen Saesneg gyfatebol.	<ul style="list-style-type: none"> • Cyfathrebu'r safonau 52-59 gyda'r adrannau unigol • Sicrhau bod y wefan a'i diweddariadau'n Gymraeg • Creu taflen Canllawiau Technoleg a'r Gymraeg 	Cwblhawyd
56	Rhaid ichi ddarparu'r rhyngwyneb a'r dewislenni ar bob tudalen ar eich gwefan yn Gymraeg.	Creu taflen Canllawiau Technoleg a'r Gymraeg	Cwblhawyd
57	Rhaid i bob ap yr ydych yn ei gyhoeddi weithredu'n llawn yn Gymraeg, a rhaid ichi	Creu taflen Canllawiau Technoleg a'r Gymraeg	Mae'r safonau wedi cael eu cynnwys yn y polisi 'Defnyddio'r Cyfryngau Cymdeithasol'.

	beidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg o ran yr ap hwnnw.		
58	Pan fyddwch yn defnyddio'r cyfryngau cymdeithasol, rhaid ichi beidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.	<ul style="list-style-type: none"> • Creu taflen Canllawiau Technoleg a'r Gymraeg • Sicrhau bod y tîm Marchnata a'r Cyfryngau yn cynnwys Safon 57 a 58 yn rhan o'r polisi 'Defnydd Cyfryngau Cymdeithasol' 	Mae'r safonau wedi cael eu cynnwys yn y polisi 'Defnyddio'r Cyfryngau Cymdeithasol'.
59	Os bydd person yn cysylltu â chi drwy'r cyfryngau cymdeithasol yn Gymraeg, rhaid ichi ateb yn Gymraeg (os oes angen ateb).	Creu taflen Canllawiau Technoleg a'r Gymraeg	Mae'r safonau wedi cael eu cynnwys yn y polisi 'Defnyddio'r Cyfryngau Cymdeithasol'.
60	Rhaid ichi sicrhau bod unrhyw beiriannau hunanwasanaeth sydd gennych yn gweithio'n llawn yn Gymraeg, a rhaid peidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg mewn perthynas â'r peiriant hwnnw.	Adnabod yr adrannau sy'n defnyddio peiriannau hunanwasanaeth (Hamdden, Yr Hwb) – trafod gyda'r Gweithgor Staff Cynnwys yn y daflen Comisiynu, Caffael a Grantiau	Cwblhawyd Penderfynwyd peidio â chreu y daflen hon gan fod y Comisiynydd wedi cyhoeddi dogfen debyg.
61	Pan fyddwch yn gosod arwydd newydd neu'n adnewyddu arwydd (gan gynnwys arwyddion dros dro) rhaid i unrhyw destun sy'n cael ei arddangos ar yr arwydd gael ei arddangos yn Gymraeg (pa un ai ar yr un arwydd sy'n arddangos y testun cyfatebol yn Saesneg neu ar arwydd ar wahân); ac os yw'r un testun yn cael ei arddangos yn Gymraeg ac yn Saesneg, rhaid ichi beidio â thrin y testun Cymraeg yn llai ffafriol na'r testun Saesneg.	Creu taflen Canllawiau Dylunio a Chyhoeddi Cynnwys yn e-Gair / Y Gair	Cwblhawyd Cwblhawyd Lluniwyd a darparwyd templed rhestr wirio ar gyfer staff gwasanaethau cwsmeriaid ac arweinwyr iaith yr adran hamdden a diwylliant i wirio arwyddion a phosteri

62	Pan fyddwch yn gosod arwydd newydd neu'n adnewyddu arwydd (gan gynnwys arwyddion dros dro), a bod yr arwydd hwnnw'n cyfleu yr un wybodaeth yn y Gymraeg a'r Saesneg, rhaid i'r testun Cymraeg gael ei roi mewn safle fel mai hwnnw sy'n debygol o gael ei ddarllen yn gyntaf.	<ul style="list-style-type: none"> • Creu taflen Canllawiau Dylunio a Chyhoeddi • Gwirio trefniadau caffael Arwyddion fesul adran – ymarfer drwy'r Gweithgor Staff 14 Mehefin 	<p>Cwblhawyd</p> <p>Wedi tynnu sylw staff at y safon yng nghylchlythyr y staff.</p> <p>Mae'r Cyngor yn ail edrych ar rôl y Gweithgor staff.</p>
63	Rhaid ichi sicrhau bod y testun Cymraeg ar arwyddion yn gywir o ran ystyr a mynegiant.	Creu taflen Canllawiau Dylunio a Chyhoeddi	Cwblhawyd
64	Rhaid i unrhyw wasanaeth derbynfa yr ydych yn ei roi ar gael yn Saesneg hefyd fod ar gael yn Gymraeg, a rhaid i unrhyw berson sydd am gael gwasanaeth derbynfa Cymraeg beidio â chael ei drin yn llai ffafriol na pherson sydd am gael gwasanaeth derbynfa Saesneg.	<ul style="list-style-type: none"> • Creu taenlen o'r prif dderbynfeydd a rhannu'r wybodaeth gyda'r Gweithgor Staff • Cyfathrebu'r Safon gyda Phennaeth Gwasanaethau Cwsmeriaid 	<p>Staff Gwasanaethau Cwsmeriaid wedi derbyn cyflwyniad ar y safonau i sicrhau eu bod yn ymwybodol ac i drafod unrhyw rwystrau.</p> <p>Cwblhawyd</p> <p>Darparwyd hyfforddiant drwy gwmni Sglein ar ddarparu gwasanaeth cwsmeriaid dwyieithog i ddau grŵp o staff Hamdden ac yng nghynhadledd blynyddol staff yr adran.</p> <p>Dosbarthwyd deunydd iaith Gwaith yn sioeau teithiol staff.</p>
67	Rhaid ichi arddangos arwydd yn eich derbynfa sy'n datgan (yn Gymraeg) fod croeso i bersonau ddefnyddio'r Gymraeg yn y dderbynfa.	<ul style="list-style-type: none"> • Gweler Safon 64 • Drafftio e-bost at yr holl staff i gyfathrebu'r safon gan gofio anerchiadau cyhoeddus, Safon 87 • Dosbarthu'r uchod yng nghynhadledd staff Hamdden ac i'r 	<p>Cwblhawyd</p> <p>Crëwyd arwydd 'Croeso i chi siarad Cymraeg' i'w harddangos mewn derbynfeydd</p>

		<p>Arweinwyr iaith</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dosbarthu deunyddiau iaith gwaith yn dilyn yr e-bost uchod 	
68	Rhaid ichi sicrhau bod staff yn y dderbynfa sy'n gallu darparu gwasanaeth derbynfa Cymraeg yn gwisgo bathodyn sy'n cyfleu hynny.	<ul style="list-style-type: none"> • Tîm Polisi i gyfathrebu gyda'r Rheolwr Gwasanaethau Cwsmeriaid • Gweler uchod 	Cwblhawyd
69	Rhaid i unrhyw hysbysiad swyddogol yr ydych yn ei gyhoeddi neu ei arddangos gael ei gyhoeddi neu ei arddangos yn Gymraeg, a rhaid ichi beidio â thrin unrhyw fersiwn Gymraeg o'r hysbysiad yn llai ffafriol na fersiwn Saesneg ohono.	<ul style="list-style-type: none"> • Creu taflen Canllawiau Dylunio a Chyhoeddi • Gweler 61 	Cwblhawyd
70	Pan fyddwch yn cyhoeddi neu'n arddangos hysbysiad swyddogol sy'n cynnwys y testun Cymraeg yn ogystal â'r testun Saesneg, rhaid i'r testun Cymraeg gael ei roi mewn safle fel mai hwnnw sy'n debygol o gael ei ddarllen yn gyntaf.	Creu taflen Canllawiau Dylunio a Chyhoeddi	Cwblhawyd
71	Rhaid i unrhyw ddogfennau yr ydych yn eu cyhoeddi sy'n ymwneud â cheisiadau am grant gael eu cyhoeddi yn Gymraeg, a rhaid ichi beidio â thrin fersiwn Gymraeg o'r dogfennau hynny yn llai ffafriol na fersiwn Saesneg ohonynt.	<ul style="list-style-type: none"> • Creu taflen Comisiynu, Caffael, Grantiau, Tendo a Chytundebu. • Trefnu cyfarfod â Rheolwr Datblygu Canolfan Ewropeaidd Gorllewin Cymru er mwyn cyfathrebu'r gofynion sydd ar drydydd parti. 	Penderfynwyd peidio â chreu y daflen hon gan fod y Comisiynydd wedi cyhoeddi dogfen debyg.

72	Pan fyddwch yn gwahodd ceisiadau am grant, rhaid ichi ddatgan yn y gwahoddiad y caniateir i geisiadau gael eu cyflwyno yn Gymraeg ac na fydd unrhyw gais a gyflwynir yn Gymraeg yn cael ei drin yn llai ffafriol na chais a gyflwynir yn Saesneg.	Creu taflen Comisiynu, Caffael, Grantiau, Tendro a Chytundebu.	Penderfynwyd peidio â chreu y daflen hon gan fod y Comisiynydd wedi cyhoeddi dogfen debyg.
72A	Rhaid ichi beidio â thrin ceisiadau am grant a gyflwynir yn Gymraeg yn llai ffafriol na cheisiadau a gyflwynir yn Saesneg (gan gynnwys, ymysg pethau eraill, mewn perthynas â'r dyddiad cau ar gyfer cael ceisiadau, ac mewn perthynas ag amseriad rhoi gwybod i ymgeiswyr am benderfyniadau).	Creu taflen Comisiynu, Caffael, Grantiau, Tendro a Chytundebu.	Penderfynwyd peidio â chreu y daflen hon gan fod y Comisiynydd wedi cyhoeddi dogfen debyg.
73	Os byddwch yn cael cais am grant yn Gymraeg, a bod angen cyf-weld ag ymgeisydd fel rhan o'ch asesiad o'r cais, rhaid ichi gynnig cynnal y cyfweiliad yn Gymraeg ac, os yw'r ymgeisydd yn dymuno hynny, rhaid ichi gynnal y cyfweiliad yn Gymraeg (heb gymorth gwasanaeth cyfieithu ar y pryd na gwasanaeth cyfieithu olynol).	<ul style="list-style-type: none"> • Dilyn gweithdrefn herio ac apelio • Yn dilyn y penderfyniad, hysbysu staff drwy e Gair / Y Gair o'r drefn 	Yn dilyn herio'r safon, dyfarnodd y Comisiynydd bod y gofyniad ar y Cyngor i gydymffurfio â'r safon yn afresymol neu'n anghymesur ar hyn o bryd. Disodlwyd safon 73 gyda safon 74.
74	Os byddwch yn cael cais am grant yn Gymraeg, a bod angen cyf-weld ag ymgeisydd fel rhan o'ch asesiad o'r cais rhaid ichi - (a) cynnig darparu gwasanaeth cyfieithu o'r Gymraeg i'r Saesneg er mwyn		Derbyniwyd hysbysiad cydymffurfio terfynol wrth y Comisiynydd a oedd yn cynnwys safon 74 yn lle safon 73 ar ôl herio'r safon.

	i'r ymgeisydd allu defnyddio'r Gymraeg yn y cyfweiliad, a (b) os yw'r ymgeisydd yn dymuno defnyddio'r Gymraeg yn y cyfweiliad, darparu gwasanaeth cyfieithu ar y pryd at y diben hwnnw (os nad ydych yn cynnal y cyfweiliad yn Gymraeg heb wasanaeth cyfieithu).		
75	Pan fyddwch yn rhoi gwybod i ymgeisydd beth yw'ch penderfyniad mewn perthynas â chais am grant, rhaid ichi wneud hynny yn Gymraeg os cyflwynwyd y cais yn Gymraeg.	<ul style="list-style-type: none"> • Creu taflen Comisiynu, Caffael, Grantiau, Tendo a Chytundebu. 	Penderfynwyd peidio â chreu y daflen hon gan fod y Comisiynydd wedi cyhoeddi dogfen debyg.
77	Pan fyddwch yn cyhoeddi gwahoddiadau i dendro am gontract, rhaid ichi ddatgan yn y gwahoddiad y caniateir i dendrau gael eu cyflwyno yn Gymraeg, ac na fydd tendr a gyflwynir yn Gymraeg yn cael ei drin yn llai ffafriol na thendr a gyflwynir yn Saesneg.	<ul style="list-style-type: none"> • Ailgysylltu gyda'r Tîm Comisiynu o fewn Gofal Cymdeithasol er mwyn mynychu cyfarfod tîm • Creu taflen Comisiynu, Caffael, Grantiau, Tendo a Chytundebu. 	Cwblhawyd Penderfynwyd peidio â chreu y daflen hon gan fod y Comisiynydd wedi cyhoeddi dogfen debyg.
77A	Rhaid ichi beidio â thrin tendr a gyflwynir yn Gymraeg yn llai ffafriol na thendr a gyflwynir yn Saesneg (gan gynnwys, ymysg pethau eraill, mewn perthynas â'r dyddiad cau ar gyfer cael tendrau, ac mewn perthynas ag amseriad rhoi gwybod i dendrwr am benderfyniadau).	<ul style="list-style-type: none"> • Creu taflen Comisiynu, Caffael, Grantiau, Tendo a Chytundebu. 	Penderfynwyd peidio â chreu y daflen hon gan fod y Comisiynydd wedi cyhoeddi dogfen debyg.
79	Os byddwch yn cael tendr yn Gymraeg, a bod angen cyfweild â thendrwr fel rhan o'ch asesiad o'r tendr rhaid ichi - (a) cynnig darparu gwasanaeth cyfieithu o'r Gymraeg i'r Saesneg fel bod modd i'r tendrwr	<ul style="list-style-type: none"> • Creu taflen Comisiynu, Caffael, Grantiau, Tendo a Chytundebu. 	Penderfynwyd peidio â chreu y daflen hon gan fod y Comisiynydd wedi cyhoeddi dogfen debyg.

	ddefnyddio'r Gymraeg yn y cyfweiliad, a (b) os yw'r tendrwr yn dymuno defnyddio'r Gymraeg yn y cyfweiliad, darparu gwasanaeth cyfieithu ar y pryd at y diben hwnnw (os nad ydych yn cynnal y cyfweiliad yn Gymraeg heb wasanaeth cyfieithu).		
80	Pan fyddwch yn rhoi gwybod i dendrwr beth yw'ch penderfyniad mewn perthynas â thendr, rhaid ichi wneud hynny yn Gymraeg os cyflwynwyd y tendr yn Gymraeg.	Creu taflen Comisiynu, Caffael, Grantiau, Tendro a Chytundebu.	Penderfynwyd peidio â chreu y daflen hon gan fod y Comisiynydd wedi cyhoeddi dogfen debyg.
81	Rhaid ichi hybu unrhyw wasanaeth Cymraeg a ddarperir gennych, a hysbysebu'r gwasanaeth hwnnw yn Gymraeg.	<ul style="list-style-type: none"> Parhau i adnabod cyfleoedd ar y cyd gyda'r Uned Farchnata sut i hyrwyddo gwasanaeth Cymraeg y Cyngor yn ystod y flwyddyn, e.e. Radio Sir Gâr, gwefannau'r Cyngor, - arhosfan bysys, - Newyddion Sir Gâr - Marchnadoedd <p>Ystyried rôl y Fforwm Sirol a'r potensial drwy'r Strategaeth Hybu</p>	<p>Cynhaliwyd ymgyrchoedd i hyrwyddo gwasanaethau Cymraeg y cyngor</p> <ul style="list-style-type: none"> Arosfannau bysys (gweler atodiad 2) Newyddion Sir Gâr Ymgyrch Marchnadoedd 'Ein Cynnyrch Ein Hiaith' <p>Cafwyd trafodaethau cychwynol fel rhan o lunio'r Strategaeth ond bydd angen rhoi mwy o sylw yn 17/18.</p>
82	Os byddwch yn darparu gwasanaeth yn Gymraeg sy'n cyfateb i wasanaeth yr ydych yn ei ddarparu yn Saesneg, rhaid i unrhyw gyhoeddusrwydd neu ddogfen yr ydych yn ei llunio, neu wefan yr ydych yn ei chyhoeddi, sy'n cyfeirio at y gwasanaeth	Creu taflen Canllawiau Dylunio a Chyhoeddi	Cwblhawyd

	Saesneg nodi bod gwasanaeth cyfatebol ar gael yn Gymraeg.		
83	Pan fyddwch yn llunio, yn diwygio neu'n cyflwyno eich hunaniaeth gorfforaethol, rhaid ichi beidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.	<ul style="list-style-type: none"> • Creu taflen Canllawiau Dylunio a Chyhoeddi • Cynnwys yr wybodaeth yng Nghanllawiau Brand Corfforaethol (Corporate Brand Guidelines) 	Cwblhawyd
84	Os byddwch yn cynnig cwrs addysg sy'n agored i'r cyhoedd, rhaid ichi ei gynnig yn Gymraeg. Rhaid cydymffurfio â safon 84 ymhob amgylchiad, ac eithrio: 0 pan fo asesiad a gynhaliwyd yn unol â safon 86 yn dod i'r casgliad nad oes angen i'r cwrs hwnnw gael ei gynnig yn Gymraeg.	<ul style="list-style-type: none"> • Trafod yn fewnol a drafftio meini prawf a fydd yn gymorth i asesu'r angen am gwrs Cymraeg • Cynnal gweithdy gyda swyddogion y Cyngor sydd yn cynnal cyrsiau yn gyson i drafod datblygu meini prawf ar gyfer asesu. • Cynnal darn o waith penodol gyda'r uned sy'n trefnu hyfforddiant i Lywodraethwyr ar ddarparu hyfforddiant • Llunio rhestr o hyfforddwyr dwyieithog 	<p>Cydweithio gyda chwmni Balanceability i ddarparu hyfforddiant i hyfforddwyr gan ddefnyddio cyfarpar cyfieithu</p> <p>Cydweithio gyda'r Adran Dai i ddarparu Hyfforddiant Ilandlordiaid cyfrwng Cymraeg neu ddwyieithog</p> <p>Adran Addysg wedi cynnal awdit sgiliau iaith gyda Llywodraethwyr ysgolion</p>
86	Os byddwch yn datblygu cwrs addysg sydd i'w gynnig i'r cyhoedd, rhaid ichi asesu'r angen i'r cwrs hwnnw gael ei gynnig yn Gymraeg; a rhaid ichi sicrhau bod yr asesiad wedi ei gyhoeddi ar eich gwefan.	<ul style="list-style-type: none"> • Cynnal darn o waith penodol gyda'r uned sy'n trefnu hyfforddiant Lywodraethwyr i asesu anghenion ieithyddol hyfforddiant • Gweler 84. • Cyfathrebu'r angen i gynnwys asesiadau ar wefan y Cyngor. • Trafod gyda'r tîm Marchnata a'r 	Adran Addysg wedi cynnal awdit sgiliau iaith gyda Llywodraethwyr ysgolion

		Cyfryngau i greu lleoliad ar gyfer asesiadau, ayb ar dudalen laith Gymraeg y Cyngor. Trafod ymhellach brandio'r cynnwys.	
87	Pan fyddwch yn cyhoeddi neges dros system annerch gyhoeddus, rhaid ichi wneud y cyhoeddiad hwnnw yn Gymraeg, ac os yw'r cyhoeddiad yn cael ei wneud yn Gymraeg ac yn Saesneg, rhaid i'r cyhoeddiad gael ei wneud yn Gymraeg yn gyntaf.	<ul style="list-style-type: none"> Tynnu sylw Arweinwyr laith Hamdden at y Safon Gweler 67 	Cwblhawyd
155	Rhaid ichi sicrhau bod dogfen sy'n cofnodi'r safonau cyflenwi gwasanaethau yr ydych o dan ddyletswydd i gydymffurfio â hwy, a'r graddau yr ydych o dan ddyletswydd i gydymffurfio â'r safonau hynny, ar gael - (a) ar eich gwefan, a (b) ym mhob un o'ch swyddfeydd sy'n agored i'r cyhoedd.	<ul style="list-style-type: none"> Cyhoeddi dogfen y Safonau ar wefan y Cyngor. Cysylltu â'r Rheolwr Gwasanaethau i Gwsmeriaid i esbonio lle gellir dod o hyd i'r wefan. 	Cwblhawyd (b) Gwnaed cyflwyniad i'r Tîm Gwasanaethau Cwsmeriaid ar y Safonau gan gynnwys tynnu sylw at y dogfennau ar y we. Anfonwyd dolen i'r staff yn dilyn y cyfarfod i'w cynorthwyo gyda hyn.
156	Rhaid ichi - (a) sicrhau bod gennych weithdrefn gwyno sy'n delio â'r materion a ganlyn - (i) sut yr ydych yn bwriadu delio â chwynion ynglŷn â'ch cydymffurfedd â'r safonau cyflenwi gwasanaethau yr ydych o dan ddyletswydd i gydymffurfio â hwy, a (ii) sut y byddwch yn darparu hyfforddiant i'ch staff ynglŷn â delio â'r cwynion hynny,	<ul style="list-style-type: none"> Cyfarfod gyda'r Rheolwr sydd â chyfrifoldeb am gwynion Trafod yn fewnol adolygu camau'r gweithdrefn gwyno i sicrhau atebolrwydd Gwirio dolenni ar y wefan gorfforaethol 	Cwblhawyd

	(b) cyhoeddi dogfen sy'n cofnodi'r weithdrefn honno ar eich gwefan, ac (c) sicrhau bod copi o'r ddogfen honno ar gael ym mhob un o'ch swyddfeydd sy'n agored i'r cyhoedd.		
157	Rhaid ichi – (a) sicrhau bod gennych drefniadau ar gyfer (i) goruchwylio'r modd yr ydych yn cydymffurfio â'r safonau cyflenwi gwasanaethau yr ydych o dan ddyletswydd i gydymffurfio â hwy, (ii) hybu'r gwasanaethau a gynigir gennych yn unol â'r safonau hynny, a (iii) hwyluso defnyddio'r gwasanaethau hynny, (b) cyhoeddi dogfen sy'n cofnodi'r trefniadau hynny ar eich gwefan, ac (c) sicrhau bod copi o'r ddogfen honno ar gael ym mhob un o'ch swyddfeydd sy'n agored i'r cyhoedd.	Trafod yn fewnol ar sut i adrodd i'r Comisiynydd a chynnwys yr elfennau hybu, hwyluso a goruchwylio yn y cynllun gweithredu / adroddiad blynyddol.	Cytunwyd ar fformat Cynllun Gweithredu blynyddol yn ogystal sy'n cynnwys yr elfennau hybu, hwyluso a goruchwylio.
158	(1) Rhaid ichi lunio adroddiad ("adroddiad blynyddol"), yn Gymraeg, mewn perthynas â phob blwyddyn ariannol, sy'n delio â'r modd y bu ichi gydymffurfio â'r safonau cyflenwi gwasanaethau yr oeddech o dan ddyletswydd i gydymffurfio â hwy yn ystod y flwyddyn honno. (2) Rhaid i'r adroddiad blynyddol gynnwys nifer y cwynion a gawsoch yn ystod y flwyddyn honno a oedd yn ymwneud â'ch cydymffurfedd â'r safonau cyflenwi gwasanaethau yr oeddech	Trafod yn fewnol (Gweithgor staff) ar sut i adrodd i'r Comisiynydd a chynnwys yr elfennau hybu, hwyluso a goruchwylio yn y cynllun gweithredu / adroddiad blynyddol.	Cytunwyd ar ffordd i adrodd sy'n cynnwys yr elfennau hybu, hwyluso a goruchwylio sef yr adroddiad blynyddol.

	<p>o dan ddyletswydd i gydymffurfio â hwy.</p> <p>(3) Rhaid ichi gyhoeddi'r adroddiad blynyddol heb fod yn hwyrach na 30 Mehefin yn dilyn y flwyddyn ariannol y mae'r adroddiad yn ymwneud â hi.</p> <p>(4) Rhaid ichi roi cyhoeddusrwydd i'r ffaith eich bod wedi cyhoeddi adroddiad blynyddol.</p> <p>(5) Rhaid ichi sicrhau bod copi cyfredol o'ch adroddiad blynyddol ar gael -</p> <p>(a) ar eich gwefan, a ym mhob un o'ch swyddfeydd sy'n agored i'r cyhoedd.</p>		
159	Rhaid ichi gyhoeddi dogfen ar eich gwefan sy'n esbonio sut yr ydych yn bwriadu cydymffurfio â'r safonau cyflenwi gwasanaethau yr ydych o dan ddyletswydd i gydymffurfio â hwy.	Cyhoeddi Cynllun Gweithredu	Cwblhawyd
160	Rhaid ichi ddarparu unrhyw wybodaeth y bydd Comisiynydd y Gymraeg yn gofyn amdani sy'n ymwneud â'ch cydymffurfedd â'r safonau cyflenwi gwasanaethau yr ydych o dan ddyletswydd i gydymffurfio â hwy.	Gweithredu'n ymatebol i ymholiadau'r Comisiynydd.	<p>Darparwyd gwybodaeth i'r Comisiynydd yn unol â'r ymholiadau.</p> <p>Ymchwiliad am Wersi Nofio</p> <p>Adroddiad Ymchwil gan Gwmni Iaith ar ran y Comisiynydd am hybu gwasanaethau.</p>

Dosbarth o Safon: Lluio Polisi

Rhif Safon	Safon	Camau Gweithredu	Statws a thystiolaeth
88	<p>Pan fyddwch yn llunio polisi newydd, neu'n adolygu neu'n addasu polisi sydd eisoes yn bodoli, rhaid ichi ystyried pa effeithiau, os o gwbl (pa un ai yw'r rheini'n bositif neu'n andwyol) y byddai'r penderfyniad polisi yn eu cael ar -</p> <p>(a) cyfleoedd i bersonau ddefnyddio'r Gymraeg, a</p> <p>(b) peidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Trafodaeth fewnol ar yr angen i lunio canllawiau arbenigol ar effaith polisiau ar y Gymraeg. • Ystyried y posibilrwydd o greu Canllawiau ar y cyd â Cheredigion a Gwynedd. • Cynnwys yr iaith Gymraeg yn rhan o broses Asesu Effaith Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol. • Trafodaeth bellach ar yr angen i gael cyngor arbenigol ar effaith penderfyniadau neu bolisiau ar y Gymraeg. • Cyfarfod ar 22 Mawrth i drafod asesiadau effaith ar yr iaith Gymraeg, Cydraddoldeb a Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol. 	<p>Mae asesiad effaith integredig wedi cael ei baratoi a'i gytuno sy'n dwyn ynghyd deddfwriaeth Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol, Cydraddoldeb, y Gymraeg, deddf amgylchedd a confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau Plant. Mae'r asesiad yn cynnwys cwestiynau penodol o ran y Gymraeg ac effaith unrhyw bolisi ar allu siaradwyr Cymraeg i ddefnyddio'r iaith a sut yr ydym ni'n hyrwyddo'r Gymraeg.</p> <p>Mae canllawiau ar yr asesiad integredig wedi cael eu creu gydag adran benodol am y Gymraeg.</p> <p>Cyfarfod wedi cael ei gynnal gyda'r swyddogion sy'n arwain ar y meysydd hyn. Wedi derbyn adborth ar yr asesiad drafft oddi wrth y swyddogion perthnasol.</p>

89	Pan fyddwch yn llunio polisi newydd, neu'n adolygu neu'n addasu polisi sydd eisoes yn bodoli, rhaid ichi ystyried sut y gellid llunio'r polisi (neu sut y gellid newid polisi sydd eisoes yn bodoli) fel y byddai'r penderfyniad polisi'n cael effeithiau positif, neu effeithiau mwy positif, ar - (a) cyfleoedd i bersonau ddefnyddio'r Gymraeg, a (b) peidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.	Gweler safon 88	Gweler uchod
90	Pan fyddwch yn llunio polisi newydd, neu'n adolygu neu'n addasu polisi sydd eisoes yn bodoli, rhaid ichi ystyried sut y gellid llunio'r polisi (neu sut y gellid newid polisi sydd eisoes yn bodoli) fel na fyddai'r penderfyniad polisi'n cael effeithiau andwyol, neu fel y byddai'n cael effeithiau llai andwyol, ar - (a) cyfleoedd i bersonau ddefnyddio'r Gymraeg, a (b) peidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.	Gweler 88	Gweler uchod
91	Pan fyddwch yn cyhoeddi dogfen ymgynghori sy'n ymwneud â phenderfyniad polisi, rhaid i'r ddogfen honno ystyried a cheisio barn ynghylch yr effeithiau (pa un ai yw'r rheini'n bositif neu'n andwyol) y	Trafodaeth gychwynol o fewn y Tîm Polisi a Phartneriaeth.	Dau gwestiwn wedi'i cynnwys yn nogfennau ymgynghori'r Cyngor. Sicrhau bod y cwestiynau yn cael eu cynnwys a'u

	<p>byddai'r penderfyniad polisi o dan ystyriaeth yn eu cael ar -</p> <p>(a) cyfleoedd i bersonau ddefnyddio'r Gymraeg, a</p> <p>(b) peidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.</p>		cyfathrebu gyda phawb sy'n cynnal ymgynghoriad.
92	<p>Pan fyddwch yn cyhoeddi dogfen ymgynghori sy'n ymwneud â phenderfyniad polisi, rhaid i'r ddogfen honno ystyried a cheisio barn ynghylch sut y gellid llunio neu addasu'r polisi o dan ystyriaeth fel y byddai'n cael effeithiau positif, neu effeithiau mwy positif, ar -</p> <p>(a) cyfleoedd i bersonau ddefnyddio'r Gymraeg, a</p> <p>(b) peidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.</p>	Gweler 91	
93	<p>Pan fyddwch yn cyhoeddi dogfen ymgynghori sy'n ymwneud â phenderfyniad polisi, rhaid i'r ddogfen honno ystyried a cheisio barn ynghylch sut y gellid llunio neu addasu'r polisi o dan ystyriaeth fel na fyddai'n cael effeithiau andwyol, neu fel y byddai'n cael effeithiau llai andwyol, ar –</p> <p>(a) cyfleoedd i bersonau ddefnyddio'r Gymraeg, a</p> <p>(b) peidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.</p>	Gweler 91	

<p>94</p>	<p>Rhaid ichi lunio a chyhoeddi polisi dyfarnu grantiau (neu, pan fo'n briodol, ddiwygio polisi sydd eisoes yn bodoli) sy'n ei gwneud yn ofynnol ichi ystyried y materion a ganlyn pan fyddwch yn gwneud penderfyniadau ynghylch dyfarnu grant -</p> <p>(a) pa effeithiau, os o gwbl (a pha un ai yw'r rheini'n bositif neu'n andwyol), y byddai dyfarnu grant yn eu cael ar -</p> <p>(i) cyfleoedd i bersonau ddefnyddio'r Gymraeg, a</p> <p>(ii) peidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg;</p> <p>(b) sut y gellid gwneud neu weithredu penderfyniad (er enghraifft, drwy osod amodau grant) fel y byddai'n cael effeithiau positif, neu effeithiau mwy positif, ar -</p> <p>(i) cyfleoedd i bersonau ddefnyddio'r Gymraeg, a</p> <p>(ii) peidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg;</p> <p>(c) sut y gellid gwneud neu weithredu penderfyniad (er enghraifft, drwy osod amodau grant) fel na fyddai'n cael effeithiau andwyol, neu fel y byddai'n cael effeithiau llai andwyol ar -</p> <p>(i) cyfleoedd i bersonau ddefnyddio'r Gymraeg, a</p> <p>(ii) peidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol</p>	<p>Trafod yn fewnol sut i fesur effaith.</p> <p>Trafod gydag Awdurdodau Lleol eraill y posibilrwydd o gydweithio ar ddatblygu 'toolkit' i fesur effaith polisi neu benderfyniadau ar y Gymraeg.</p> <p>Trafod gyda'r Uned Grantiau Ewropeaidd</p>	<p>Parhau i weithio ar hyn</p>
------------------	---	---	--------------------------------

	<p>na'r Saesneg; (ch) a oes angen ichi ofyn i'r ymgeisydd am grant am unrhyw wybodaeth ychwanegol er mwyn eich cynorthwyo i asesu effaith dyfarnu grant ar -</p> <p>(i) cyfleoedd i bersonau ddefnyddio'r Gymraeg, a</p> <p>(ii) peidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.</p>		
95	<p>Pan fyddwch yn comisiynu neu'n gwneud gwaith ymchwil y bwriedir i'ch cynorthwyo i wneud penderfyniad polisi, rhaid ichi sicrhau bod yr ymchwil yn ystyried pa effeithiau, os o gwbl (a pha un ai ydynt yn rhai positif neu'n rhai andwyol), y byddai'r penderfyniad polisi sydd o dan ystyriaeth yn eu cael ar –</p> <p>(a) cyfleoedd i bersonau ddefnyddio'r Gymraeg, a</p> <p>(b) peidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.</p>	Cynnwys y wybodaeth yn y Canllaw Comisiynu, Grantiau a Chaffael (ac o ran astudiaethau dichonolrwydd)	Penderfynwyd peidio â chreu y daflen hon gan fod y Comisiynydd wedi cyhoeddi dogfen debyg.
96	<p>Pan fyddwch yn comisiynu neu'n gwneud gwaith ymchwil y bwriedir i'ch cynorthwyo i wneud penderfyniad polisi, rhaid ichi sicrhau bod yr ymchwil yn ystyried sut y gellid gwneud y penderfyniad polisi sydd o dan ystyriaeth fel y byddai'n cael effeithiau positif, neu effeithiau mwy positif, ar -</p> <p>(a) cyfleoedd i bersonau ddefnyddio'r</p>	Gweler 95	Penderfynwyd peidio â chreu y daflen hon gan fod y Comisiynydd wedi cyhoeddi dogfen debyg.

	Gymraeg, a (b) peidio â thrin y Gymraeg yn llai ffatriol na'r Saesneg.		
97	Pan fyddwch yn comisiynu neu'n gwneud gwaith ymchwil y bwriedir i'ch cynorthwyo i wneud penderfyniad polisi, rhaid ichi sicrhau bod yr ymchwil yn ystyried sut y gellid gwneud y penderfyniad polisi sydd o dan ystyriaeth fel na fyddai'n cael effeithiau andwyol, neu fel y byddai'n cael effeithiau llai andwyol, ar - (a) cyfleoedd i bersonau ddefnyddio'r Gymraeg, a (b) peidio â thrin y Gymraeg yn llai ffatriol na'r Saesneg.	Gweler 95	Penderfynwyd peidio â chreu y daflen hon gan fod y Comisiynydd wedi cyhoeddi dogfen debyg.
161	Rhaid ichi sicrhau bod dogfen sy'n cofnodi'r safonau llunio polisi yr ydych o dan ddyletswydd i gydymffurfio â hwy, a'r graddau yr ydych o dan ddyletswydd i gydymffurfio â'r safonau hynny, ar gael - (a) ar eich gwefan, a (b) ym mhob un o'ch swyddfeydd sy'n agored i'r cyhoedd.	Cyhoeddi dogfen y Safonau ar wefan y Cyngor. Cysylltu gyda'r Adran Cwsmeriaid i sicrhau bod staff yn ymwybodol o leoliad y ddogfen ar y wefan.	Cwblhawyd
162	Rhaid ichi - (a) sicrhau bod gennych weithdrefn gwyno sy'n delio â'r materion a ganlyn - (i) sut yr ydych yn bwriadu delio â	Edrych ar wefan lleol-i o ran cynnig sylwadau	Mae'r wybodaeth o ran y weithdrefn Gwynion yn fyw ar ein gwefan.

	<p>chwynion ynglŷn â'ch cydymffurfedd â'r safonau llunio polisi yr ydych o dan ddyletswydd i gydymffurfio â hwy, a</p> <p>(ii) sut y byddwch yn darparu hyfforddiant i'ch staff ynglŷn â delio â'r cwynion hynny,</p> <p>(b) cyhoeddi dogfen sy'n cofnodi'r weithdrefn honno ar eich gwefan, ac</p> <p>(c) sicrhau bod copi o'r ddogfen honno ar gael, ym mhob un o'ch swyddfeydd sy'n agored i'r cyhoedd.</p>	Trafod gyda'r tîm cwynion	
163	<p>Rhaid ichi –</p> <p>(a) sicrhau bod gennych drefniadau ar gyfer goruchwyllo'r modd yr ydych yn cydymffurfio â'r safonau llunio polisi yr ydych o dan ddyletswydd i gydymffurfio â hwy,</p> <p>(b) cyhoeddi dogfen sy'n cofnodi'r trefniadau hynny ar eich gwefan, ac</p> <p>(c) sicrhau bod copi o'r ddogfen honno ar gael ym mhob un o'ch swyddfeydd sy'n agored i'r cyhoedd.</p>	Trafod yn fewnol ar sut i adrodd i'r Comisiynydd a chynnwys yr elfennau hybu, hwyluso a goruchwyllo yn y cynllun gweithredu / adroddiad blynyddol.	Cytunwyd ar fformat Cynllun Gweithredu blynyddol yn ogystal sy'n cynnwys yr elfennau hybu, hwyluso a goruchwyllo.
164	<p>(1) Rhaid ichi lunio adroddiad, ("adroddiad blynyddol"), yn Gymraeg, mewn perthynas â phob blwyddyn ariannol, sy'n delio â'r modd y bu ichi gydymffurfio â'r safonau llunio polisi yr oeddech o dan ddyletswydd i gydymffurfio</p>	Trafod yn fewnol ar sut i adrodd i'r Comisiynydd a chynnwys yr elfennau hybu, hwyluso a	Cytunwyd ar ffordd i adrodd sy'n cynnwys yr elfennau hybu, hwyluso a

	<p>â hwy yn ystod y flwyddyn honno.</p> <p>(2) Rhaid i'r adroddiad blynyddol gynnwys nifer y cwynion a gawsoch yn ystod y flwyddyn a oedd yn ymwneud â'ch cydymffurfedd â'r safonau llunio polisi yr oeddech o dan ddyletswydd i gydymffurfio â hwy.</p> <p>(3) Rhaid ichi gyhoeddi'r adroddiad blynyddol heb fod yn hwyrach na 30 Mehefin yn dilyn y flwyddyn ariannol y mae'r adroddiad yn ymwneud â hi.</p> <p>(4) Rhaid ichi roi cyhoedduswydd i'r ffaith eich bod wedi cyhoeddi adroddiad blynyddol.</p> <p>(5) Rhaid ichi sicrhau bod copi cyfredol o'ch adroddiad blynyddol ar gael –</p> <p>(a) ar eich gwefan, a</p> <p>(b) ym mhob un o'ch swyddfeydd sy'n agored i'r cyhoedd.</p>	goruchwyllo yn y cynllun gweithredu / adroddiad blynyddol.	goruchwyllo sef yr adroddiad blynyddol.
165	Rhaid ichi gyhoeddi dogfen ar eich gwefan sy'n esbonio sut yr ydych yn bwriadu cydymffurfio â'r safonau llunio polisi yr ydych o dan ddyletswydd i gydymffurfio â hwy.	Cyhoeddi Cynllun Gweithredu	Cwblhawyd
166	Rhaid ichi ddarparu unrhyw wybodaeth y bydd Comisiynydd y Gymraeg yn gofyn amdani sy'n ymwneud â'ch cydymffurfedd â'r safonau llunio polisi yr ydych o dan ddyletswydd i gydymffurfio â hwy.	Gweithredu'n ymatebol i ymholiadau'r Comisiynydd.	

Dosbarth o Safon: Gweithredu

Rhif Safon	Safon	Camau Gweithredu Polisi	Statws a thystiolaeth
98	Rhaid ichi ddatblygu polisi ar ddefnyddio'r Gymraeg yn fewnol, gyda'r bwriad o hybu a hwyluso defnyddio'r Gymraeg, a rhaid ichi gyhoeddi'r polisi hwnnw ar eich mewnwyd.	<ul style="list-style-type: none"> Trafod yn fewnol a rhoi sylw pellach i ddatblygu polisi ar ddefnyddio'r Gymraeg yn fewnol. Ystyried cynnwys Safonau 99 – 144 yn y polisi ar ddefnyddio'r Gymraeg yn fewnol. Drafftio polisi i'w gyflwyno i'r Panel Ymgynghorol a'r Gweithgor staff Uwch swyddogion i graffu ar y ddogfen yn fewnol Tîm Rheoli Corfforaethol a Bwrdd Gweithredol 	Cyhoeddwyd polisi defnyddio'r Gymraeg yn fewnol ar ôl cael ei gymeradwyo gan Fwrdd Gweithredol y Cyngor Sir. Hyrwyddwyd nifer o elfennau o'r polisi defnydd mewnol ond ni hyrwyddwyd y polisi ei hun.
99	Pan fyddwch yn cynnig swydd newydd i unigolyn, rhaid ichi ofyn i'r unigolyn hwnnw a yw'n dymuno i'r contract cyflogaeth neu gontract am wasanaethau gael ei ddarparu yn Gymraeg; ac os yw'r unigolyn yn dymuno hynny rhaid ichi ddarparu'r contract yn Gymraeg.	<ul style="list-style-type: none"> Gofyn am ddiweddariad gan yr isadran Adnoddau Dynol o ran Safonau 99-119, 127-131 a 136-140. 	Dogfennau safonol ar gael yn ddwyieithog
100	Rhaid ichi - (a) gofyn i bob cyflogai a fyddai'n dymuno cael unrhyw ohebiaeth bapur sy'n ymwneud â'i	Fel uchod	Dogfennau safonol ar gael yn ddwyieithog

	<p>gyflogaeth, ac sydd wedi ei chyfeirio ato'n bersonol, yn Gymraeg, a</p> <p>(b) os yw cyflogai yn dymuno hynny, ddarparu unrhyw ohebiaeth o'r fath iddo yn Gymraeg.</p>		
101	<p>Rhaid ichi ofyn i bob cyflogai a fyddai'n dymuno cael unrhyw ddogfennau sy'n amlinellu anghenion neu ofynion ei hyfforddiant yn Gymraeg; ac os yw'n dymuno hynny rhaid ichi ddarparu unrhyw ddogfennau o'r fath iddo yn Gymraeg.</p>	Fel uchod	<ul style="list-style-type: none"> • Dogfennaeth safonol sy'n cynnwys hysbysebu, ceisiadau a chadarnhad o ddigwyddiadau dysgu ar gael yn ddwyieithog. • Ar gael ar fewnwyd y Cyngor.
102	<p>Rhaid ichi ofyn i bob cyflogai a fyddai'n dymuno cael unrhyw ddogfennau sy'n amlinellu ei amcanion perfformiad yn Gymraeg; ac os yw'n dymuno hynny rhaid ichi ddarparu unrhyw ddogfennau o'r fath iddo yn Gymraeg.</p>	Fel uchod	<ul style="list-style-type: none"> • Dogfennau safonol ar gael yn ddwyieithog • Ar gael ar fewnwyd y Cyngor
103	<p>Rhaid ichi ofyn i bob cyflogai a fyddai'n dymuno cael unrhyw ddogfennau sy'n amlinellu neu'n cofnodi ei gynllun gyrfa yn Gymraeg; ac os yw'n dymuno hynny rhaid ichi ddarparu unrhyw ddogfennau o'r fath iddo yn Gymraeg.</p>	<p>Gofyn am ddiweddariad gan y tîm Rheoli Perfformiad a Llywodraethu a Dysgu a Datblygu</p>	<p>Mae Dysgu a Datblygu wedi trefnu bod yr holl rhaglenni gweithredol [o 01.04.16] sy'n amlinellu a chofnodi datblygiad staff ar gael yn Gymraeg. Mae rhain wedi cael eu cynnwys yn system Adnoddau Dynol /Cyflogres [ResourceLink] - Modiwl Hyfforddiant, a mae</p>

			strwythurau adrodd [Cognos] wedi cael eu diweddarau i ganiatáu aelodau o staff i ddewis dogfennau sy'n cofnodi eu datblygiad [Proffiliau Hyfforddi] yn Gymraeg neu yn Saesneg. Mae rhain yn annatod i gynlluniau gyrfa staff.
105	Os byddwch yn cyhoeddi polisi ynghylch ymddygiad yn y gweithle, rhaid ichi ei gyhoeddi yn Gymraeg.	Adran Adnoddau Dynol	Polisiâu cyflogaeth ar gael yn Gymraeg a Saesneg ar fewnwyd y Cyngor.
106	Os byddwch yn cyhoeddi polisi ynghylch iechyd a lles yn y gweithle, rhaid ichi ei gyhoeddi yn Gymraeg.	Adran Adnoddau Dynol	Polisiâu ar gyfer lles gweithwyr ar gael Yn Gymraeg a Saesneg ar fewnwyd y Cyngor.
107	Os byddwch yn cyhoeddi polisi ynghylch cyflogau neu fuddion yn y gweithle, rhaid ichi ei gyhoeddi yn Gymraeg.	Adran Adnoddau Dynol	Polisiâu cyflogaeth ar gael yn Gymraeg a Saesneg ar fewnwyd y Cyngor.
108	Os byddwch yn cyhoeddi polisi ynghylch rheoli perfformiad, rhaid ichi ei gyhoeddi yn Gymraeg.	Dysgu a Datblygu	Polisiâu ar gael yn ddwyieithog ac ar fewnwyd y Cyngor.
109	Os byddwch yn cyhoeddi polisi ynghylch absenoldeb o'r gwaith, rhaid ichi ei gyhoeddi yn Gymraeg.	Adran Adnoddau Dynol	Polisiâu cyflogaeth ar gael yn Gymraeg a Saesneg ar fewnwyd y Cyngor.
110	Os byddwch yn cyhoeddi polisi ynghylch amodau gwaith, rhaid ichi ei gyhoeddi yn Gymraeg.	Adran Adnoddau Dynol	Polisiâu cyflogaeth ar gael yn Gymraeg a Saesneg ar fewnwyd y Cyngor.

111	Os byddwch yn cyhoeddi polisi ynghylch patrymau gwaith, rhaid ichi ei gyhoeddi yn Gymraeg.	Adran Adnoddau Dynol	Polisiau cyflogaeth ar gael yn Gymraeg a Saesneg ar fewnwyd y Cyngor.
112	Rhaid ichi ganiatáu i bob aelod o'ch staff – (a) gwneud cwynion ichi yn Gymraeg, a (b) ymateb i unrhyw gwyn a wnaed amdano ef yn Gymraeg.	Trafod gyda'r Adran Gwynion	
112A	Rhaid ichi ddatgan mewn unrhyw ddogfen sydd gennych sy'n nodi eich gweithdrefnau ar gyfer gwneud cwynion y caiff pob aelod o staff – (a) gwneud cwyn ichi yn Gymraeg, a (b) ymateb i gwyn a wnaed amdano ef yn Gymraeg; a rhaid ichi hefyd roi gwybod i bob aelod o staff am yr hawl honno.	<ul style="list-style-type: none"> • Trafod gyda'r Adran Gwynion • Adran Adnoddau Dynol i gynnwys ngweithdrefnau gwneud cwynion a'r pecyn anwytho. • Hysbysu rheolwyr a phob aelod o staff am yr hawl – cynnwys yn y polisi defnyddio'r Gymraeg yn fewnol 	Gweithdrefnau cwyno yn cyrraedd y safon hon.
114	Os byddwch yn cael cwyn gan aelod o staff neu'n cael cwyn ynghylch aelod o staff, a bod angen cyfarfod â'r aelod hwnnw o staff, rhaid ichi - (a) gofyn i'r aelod o staff a yw'n dymuno defnyddio'r Gymraeg yn y cyfarfod; (b) esbonio y byddwch yn darparu gwasanaeth cyfieithu o'r Gymraeg i'r Saesneg at y diben hwnnw os yw'n ofynnol; ac os yw'r aelod o staff yn dymuno defnyddio'r Gymraeg, rhaid ichi ddarparu gwasanaeth cyfieithu ar y pryd o'r Gymraeg	<ul style="list-style-type: none"> • Trafod gyda'r Adran Gwynion • Adran Adnoddau Dynol i gynnwys ngweithdrefnau gwneud cwynion a'r pecyn anwytho. • Hysbysu rheolwyr a phob aelod o staff am yr hawl – cynnwys yn y polisi defnyddio'r Gymraeg yn fewnol 	Gweithdrefnau cwyno yn cyrraedd y safon hon. Cwblhawyd

	i'r Saesneg yn y cyfarfod (os nad ydych yn cynnal y cyfarfod yn Gymraeg heb wasanaeth cyfieithu).		
115	<p>Pan fyddwch yn rhoi gwybod i aelod o staff beth yw'ch penderfyniad mewn perthynas â chŵyn a wneir gan yr aelod hwnnw, neu mewn perthynas â chŵyn a wneir amdano ef, rhaid ichi wneud hynny yn Gymraeg os yw'r aelod hwnnw o staff -</p> <p>(a) wedi gwneud y gŵyn yn Gymraeg, (b) wedi ymateb yn Gymraeg i gŵyn amdano ef, (c) wedi gofyn bod cyfarfod ynglŷn â'r gŵyn yn cael ei gynnal yn Gymraeg, neu (ch) wedi gofyn am gael defnyddio'r Gymraeg mewn cyfarfod ynglŷn â'r gŵyn.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Trafod gyda'r Adran Gwynion Adran Adnoddau Dynol i gynnwys ngweithdrefnau gwneud cwynion a'r pecyn anwytho. Hysbysu rheolwyr a phob aelod o staff am yr hawl – cynnwys yn y polisi defnyddio'r Gymraeg yn fewnol 	<p>Gweithdrefnau cwyno yn cyrraedd y safon hon.</p> <p>Cwblhawyd</p>
116	Rhaid ichi ganiatáu i bob aelod o staff ymateb yn Gymraeg i honiadau a wneir yn ei erbyn mewn unrhyw broses ddisgyblu fewnol.	<ul style="list-style-type: none"> Adran Adnoddau Dynol i gynnwys yng ngweithdrefnau disgyblu a'r pecyn anwytho. Gofyn am ddiweddariad o ran y broses ddisgyblu Hysbysebu rheolwyr a bob aelod o staff am yr hawl – cynnwys yn y polisi defnyddio'r Gymraeg yn fewnol 	<p>Y broses ddisgyblu yn cyrraedd y safon hon.</p> <p>Cwblhawyd</p>
116A	Rhaid ichi - (a) datgan mewn unrhyw ddogfen sydd gennych sy'n nodi eich trefniadau ar gyfer	<ul style="list-style-type: none"> Adran Adnoddau Dynol i gynnwys yng ngweithdrefnau disgyblu a'r pecyn anwytho. 	Y broses ddisgyblu yn cyrraedd y safon hon.

	<p>disgyblu staff y caiff unrhyw aelod o staff ymateb yn Gymraeg i unrhyw honiadau a wneir yn ei erbyn, a</p> <p>(b) os byddwch yn dechrau gweithdrefn ddisgyblu mewn perthynas ag aelod o staff, rhoi gwybod i'r aelod hwnnw o staff am yr hawl honno.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Gofyn am ddiweddariad o ran y broses ddisgyblu • Hysbysebu rheolwyr a bob aelod o staff am yr hawl – cynnwys yn y polisi defnyddio'r Gymraeg yn fewnol 	Cwblhawyd
118	<p>Os byddwch yn trefnu cyfarfod ag aelod o staff ynghylch achos disgyblu mewn perthynas â'i ymddygiad, rhaid ichi -</p> <p>(a) gofyn i'r aelod o staff a yw'n dymuno defnyddio'r Gymraeg yn y cyfarfod, a</p> <p>(b) esbonio y byddwch yn darparu gwasanaeth cyfieithu at y diben hwnnw os yw'n ofynnol;</p> <p>ac, os yw'r aelod o staff yn dymuno defnyddio'r Gymraeg, rhaid ichi ddarparu gwasanaeth cyfieithu ar y pryd o'r Gymraeg i Saesneg yn y cyfarfod (os nad ydych yn cynnal y cyfarfod yn Gymraeg heb wasanaeth cyfieithu).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Adran Adnoddau Dynol i gynnwys yng ngweithdrefnau disgyblu a'r pecyn anwytho. • Gofyn am ddiweddariad o ran y broses ddisgyblu • Hysbysebu rheolwyr a bob aelod o staff am yr hawl – cynnwys yn y polisi defnyddio'r Gymraeg yn fewnol 	<p>Y broses ddisgyblu yn cyrraedd y safon hon.</p> <p>Cwblhawyd</p>
119	<p>Pan fyddwch yn rhoi gwybod i aelod o staff beth yw'ch penderfyniad yn dilyn proses ddisgyblu, rhaid ichi wneud hynny yn Gymraeg os yw'r aelod hwnnw o staff -</p> <p>(a) wedi ymateb i honiadau yn ei erbyn yn Gymraeg,</p> <p>(b) wedi gofyn bod cyfarfod ynglŷn â'r broses ddisgyblu yn cael ei gynnal yn Gymraeg, neu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Adran Adnoddau Dynol i gynnwys yng ngweithdrefnau disgyblu a'r pecyn anwytho. • Gofyn am ddiweddariad o ran y broses ddisgyblu • Hysbysu rheolwyr a phob aelod o staff am yr hawl – cynnwys yn y polisi defnyddio'r Gymraeg yn fewnol 	<p>Y broses ddisgyblu yn cyrraedd y safon hon.</p> <p>Cwblhawyd</p>

	(c) wedi gofyn am gael defnyddio'r Gymraeg mewn cyfarfod ynglŷn â'r broses ddisgyblu.		
120	Rhaid ichi ddarparu meddalwedd gyfrifiadurol ar gyfer gwirio sillafu a gramadeg y Gymraeg i'ch staff, a darparu rhyngwynebau Cymraeg ar gyfer meddalwedd (pan fo rhyngwyneb ar gael).	<ul style="list-style-type: none"> • Cydweithio gyda'r adran TG ar y canllawiau cymorth i ysgrifennu'n Gymraeg a chadw golwg ar oblygiadau cyflwyno Windows 2013 • Cynnig yr esboniad i adrannau eraill sydd a chylchlythyron • Cynnwys yn y daflen Canllawiau Cymorth Ysgrifennu Cymraeg 	<p>Sicrhawyd bod y pecynnau iaith angenrheidiol yn cael eu dosbarthu wrth bod Windows 2013 yn cael ei gyflwyno i holl staff y cyngor.</p> <p>Cyhoeddwyd canllaw Ysgrifennu'n Gymraeg a'ch Cyfrifiadur a oedd yn cynnwys esboniad ar ddefnyddio rhyngwynebau Cymraeg a meddalwedd gwirio sillafu a gramadeg.</p> <p>Tynnu sylw at y Canllaw uchod yn y cylchlythyr staff a mewn cyfarfodydd mewnol amrywiol</p>
122	<p>Rhaid ichi sicrhau -</p> <p>(a) bod testun hafan eich mewnrwyd ar gael yn Gymraeg,</p> <p>(b) bod unrhyw destun Cymraeg ar hafan eich mewnrwyd (neu, pan fo'n berthnasol, bod hafan Gymraeg eich mewnrwyd) yn gweithredu'n llawn, ac</p> <p>(c) nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg mewn perthynas â hafan eich mewnrwyd.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Trafod gyda'r Adran Gyfathrebu a chadarnhau amserlen 	<p>Cwblhawyd. Mae'r fewnrwyd yn hollol ddwyieithog.</p>

<p>123</p>	<p>Bob tro y byddwch yn cyhoeddi tudalen newydd neu'n diwygio tudalen ar eich mewnwyd, rhaid ichi sicrhau -</p> <p>(a) bod testun y dudalen honno ar gael yn Gymraeg,</p> <p>(b) bod unrhyw fersiwn Gymraeg o'r dudalen yn gweithredu'n llawn, ac</p> <p>(c) nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg mewn perthynas â thestun y dudalen honno.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Trafod gyda'r Adran Gyfathrebu 	<p>Cwblhawyd. Mae'r fewnwyd yn hollol ddwyieithog.</p>
<p>124</p>	<p>Os oes gennych dudalen Gymraeg ar eich mewnwyd sy'n cyfateb i dudalen Saesneg, rhaid ichi nodi'n glir ar y dudalen Saesneg bod y dudalen hefyd ar gael yn Gymraeg, a rhaid darparu dolen uniongyrchol i'r dudalen Gymraeg ar y dudalen Saesneg gyfatebol.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Trafod gyda'r Adran Gyfathrebu 	<p>Cwblhawyd. Mae'r fewnwyd yn hollol ddwyieithog.</p>
<p>125</p>	<p>Rhaid ichi neilltuo a chynnal tudalen (neu dudalennau) ar eich mewnwyd sy'n darparu gwasanaethau a deunydd cymorth i hybu'r Gymraeg ac i gynorthwyo eich staff i ddefnyddio'r Gymraeg.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Sicrhau trosglwyddo adnoddau'r parth Cymraeg Bydd gwybodaeth ar gyfleoedd datblygu ar y fewnwyd newydd (Dysgu a Datblygu) Cyhoeddi canllaw cymorth ysgrifennu ar y fewnwyd 	<p>Cwblhawyd.</p> <p>Mae adnoddau'r parth bellach ar y fewnwyd.</p> <p>Ceir tudalen ar gyfleoedd dysgu Cymraeg ar y fewnwyd.</p> <p>Rhoddyd chwe chanllaw yn egluro gofynion y</p>

			<p>safonau ar y fewnwyd newydd.</p> <p>Cywirwyd a chysonwyd arwyddion dros dro yr adran hamdden a'u cadw ar y cynllun ffeilio mewnol.</p>
126	Rhaid ichi ddarparu'r rhyngwyneb a'r dewislenni ar eich tudalennau mewnwyd yn Gymraeg.	<ul style="list-style-type: none"> Trafod gyda'r tîm Marchnata a'r Cyfryngau 	Cwblhawyd. Mae'r fewnwyd yn hollol ddwyieithog.
127	Rhaid ichi asesu sgiliau Cymraeg eich cyflogeion.	<ul style="list-style-type: none"> Trafod gyda'r isadran Adnoddau Dynol yn ein cyfarfodydd rheolaidd Derbyn canlyniadau cyntaf yr awdit Cadarnhau trefniadau ar gyfer cynnal yr awdit ymhlith staff sydd heb gyswllt swyddfa Derbyn canlyniad yr awdit staff heb gyswllt swyddfa Sicrhau bod y wybodaeth yn cael ei drosglwyddo i Outlook Sicrhau bod y tîm Dysgu a Datblygu yn derbyn y data ac yn ymateb drwy'r ddarpariaeth 	Derbyniwyd canlyniadau cyntaf yr awdit
130	<p>Rhaid ichi ddarparu cyfleoedd yn ystod oriau gwaith -</p> <p>(a) i'ch cyflogeion gael gwersi Cymraeg sylfaenol, a</p> <p>(b) i gyflogeion sy'n rheoli pobl eraill gael hyfforddiant ar ddefnyddio'r Gymraeg yn eu rôl fel rheolwyr.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Diweddarau darpariaeth gwersi Cymraeg y Cyngor gyda'r Adran Dysgu a Datblygu mapio darpariaeth bresennol, ailstrwythuro darpariaeth marchnata darpariaeth 	<p>Yn dilyn oedi gyda'r tendrau Cymraeg Gwaith lanswyd rhaglen newydd o gyrsiau dysgu Cymraeg yn unol â'r tendr a enillwyd.</p> <p>Marchnatwyd y ddarpariaeth yn helaeth a</p>

		<ul style="list-style-type: none"> • Ymateb i ganlyniad tendr yr Endid, i gynllunio darpariaeth • Cynnig cwrs datblygu sgiliau Cymraeg i reolwyr • Cynnig hyfforddiant i reolwyr ar y Strategaeth Sgiliau Iaith <ul style="list-style-type: none"> • Derbyn canlyniadau cyntaf yr awdit sgiliau iaith • Sicrhau bod y tîm Dysgu a Datblygu yn derbyn y data ac yn ymateb drwy'r ddarpariaeth • Mae rhaglen o gyfleoedd dysgu yn cael ei datblygu i gynnig ystod o gyfleoedd. Bydd hyn mewn lle erbyn Medi 2016 	<p>gwelwyd cynnydd sylweddol yn y nifer o staff y cyngor a fynychodd gyrsiau.</p> <p>Gweler uchod</p> <p>Ni gynhaliwyd y cwrs yn y flwyddyn 2016/17.</p> <p>Cynhaliodd yr adran adnoddau dynol sesiynau briffio i reolwyr.</p> <p>Gweler uchod</p> <p>Penodwyd Ymgynghorydd Dysgu a Datblygu (Iaith Gymraeg) a bydd yn dechrau ar 6 Gorffennaf er mwyn creu rhaglen integredig. Bydd y rhaglen hon yn ystyried canlyniadau'r awdit sgiliau iaith.</p> <p>Mae'r ystod o gyrsiau datblygu iaith wedi cynyddu. Mae nifer dda wedi mynychu'r cwrs Croeso i'r Gymraeg (lefel 1).</p> <p>Mae rhaglen dysgu Cymraeg yn cael ei ddatblygu ar gyfer y flwyddyn academiaidd newydd.</p>
--	--	---	---

131	Rhaid ichi ddarparu cyfleoedd i'ch cyflogeion sydd wedi cwblhau hyfforddiant Cymraeg sylfaenol gael hyfforddiant pellach yn rhad ac am ddim er mwyn datblygu eu sgiliau yn yr iaith.	Gweler uchod	<ul style="list-style-type: none"> • Gweler uchod. Mae'r cyfleoedd i weithwyr fynychu hyfforddiant iaith Gymraeg pellach [am ddim] yn cynnwys: <ul style="list-style-type: none"> ○ Gloywi iaith: Siarad A [wedi cynyddu nifer o fynychwyr o 5 i 7 ers 15-16]; ○ Gloywi iaith: Siarad B; ○ Gloywi Ysgrifennu: [wedi cynyddu mynychwyr o 3 i 10 ers 15-16]; ○ Sgiliau Mentora iaith Gymraeg [Nod y rhaglen hon yw cynyddu'r nifer o Fentoriaid iaith Gymraeg i gefnogi dysgwyr]; ○ Mae cyfres o ddsbarthiadau Cymraeg i Oedolion hefyd yn cynnwys: <ul style="list-style-type: none"> ○ Canolradd 1 ○ Canolradd 2 ○ Mynediad 1 ○ Mynediad 2 ○ Sylfaen 1 ○ Sylfaen 2 <p>[ar gael ar fewnrwyd y Cyngor]</p>
-----	--	--------------	--

			Mae darpariaeth dysgu 'Ysgol Haf' hefyd yn cefnogi'r safon hon.
132	<p>Rhaid ichi ddarparu cyrsiau hyfforddi er mwyn i'ch cyflogeion ddatblygu -</p> <p>(a) ymwybyddiaeth o'r Gymraeg (gan gynnwys ymwybyddiaeth am hanes yr iaith a'i lle yn niwylliant Cymru);</p> <p>(b) dealltwriaeth o'r ddyletswydd i weithredu yn unol â safonau'r Gymraeg;</p> <p>(c) dealltwriaeth am y modd y gellir defnyddio'r Gymraeg yn y gweithle.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Cyfathrebu'r polisi defnydd mewnol o'r Gymraeg yn y gweithle (S98) • Cydweithio gyda Dysgu a Datblygu ar yr e-fodiwl anwytho newydd gydag Optimwm • Parhau â'r drafodaeth ynglŷn â llunio modiwl Ymwybyddiaeth Iaith newydd yn dilyn ystyriaeth o gynnwys modiwl AWA* • Gofyn i Dysgu a Datblygu am amserlen ar fodiwl AWA • Darparu hyfforddiant ar ddyletswydd i ddarparu yn unol â'r Safonau i'r isadran Hamdden drwy Sglein • Yn dilyn yr hyfforddiant i'r Adran Hamdden, ystyried darpariaeth i adrannau eraill <p>* Mae modiwl newydd yn cael ei ddatblygu gan sefydliad partner o fewn Academi Cymru Gyfan / All Wales Academy [AWA] - Mae'r cwrs newydd 'Croeso i'r Gymraeg' yn cynnwys gwybodaeth am Ymwybyddiaeth Iaith Gymraeg, dealltwriaeth o'r ddyletswydd yn unol â'r Safonau Iaith Gymraeg a dealltwriaeth o</p>	<p>Gweler uchod safon 98.</p> <p>Trefnwyd cynnwys gwybodaeth am y Safonau Iaith yn y modiwl anwytho corfforaethol.</p> <p>Datblygwyd modiwl Ymwybyddiaeth Iaith newydd i ymgorffori newidiadau'r Mesur Iaith ac egluro'r Safonau Iaith</p> <p>Darparwyd nifer o sesiynau hyfforddiant gan gwmni Sglein ynghyd â sesiwn yng nghynhadledd blynyddol yr adran.</p> <p>Ni ddilynwyd y trywydd hwn gydag AWA. Penderfynwyd cynnwys y cyfan yn ein modiwl corfforaethol.</p>

		<p>sut gall yr iaith Gymraeg cael ei defnyddio yn y gweithle.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cwrs Cymraeg lefel 1 'Croeso i'r Gymraeg' ar gael i bob aelod o staff – mae pob aelod o staff sydd ddim yn cyrraedd lefel 1 yn cael eu blaenoriaethu er mwyn cwrdd â'r sgiliau lleiafswm angenrheidiol. ▪ Modiwlau e-ddysgu – Mae'n amlygu cyfrifoldebau sefydliadau cyhoeddus i ddarparu gwasanaethau yn Gymraeg a Saesneg ac yn ffurfio rhan o fodiwl dysgu ymgysylltu ag amrywiaeth. Bydd ymwybyddiaeth iaith Gymraeg yn ffurfio rhan o gyfres orfodol modiwlau dysgu i bob aelod o staff. ▪ Cwrs Mentora – cwrs sy'n helpu staff i fod yn fentoriaid er mwyn ymarfer gyda dysgwyr i roi cymorth ychwanegol. ▪ Gofal Cwsmer – yn cynnwys datblygu iaith sylfaenol. ▪ Cyrsiau Gloywi Iaith – niferoedd wedi cynyddu. ▪ Digwyddiadau / Rhaglenni dysgu a datblygu cyfredol yn parhau i godi ymwybyddiaeth o'r angen
--	--	---	---

			<p>am sensitifrwydd iaith – Cyfathrebu effeithiol, diogelu, dementia ac ymgysylltu ystyrllon.</p> <p>Fforymau Sirol ar gyfer Ymarferwyr Iechyd Meddwl cymeradwy, cyfnewid arferion Trefniadau Diogelu rhag Colli Rhyddid (DoLS), DoLS ar gyfer Awdurdodau Rheoli, Cymorth Cyntaf Iechyd Meddwl a hyfforddiant Deddf Gallu Meddyliol i Ofalwyr Oedolion, hyfforddiant Taliadau Uniongyrchol.</p>
133	<p>Pan fyddwch yn darparu gwybodaeth i gyflogeion newydd (er enghraifft, fel rhan o broses ymsefydlu), rhaid ichi ddarparu gwybodaeth er mwyn codi eu hymwybyddiaeth o'r Gymraeg.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Diweddarau e-fodiwl anwytho Ymwybyddiaeth Iaith • Cynnwys elfennau ymwybyddiaeth iaith yn yr e-fodiwl anwytho newydd • Ystyried cynnwys y taflenni canllaw yn y pecyn electroneg i gyflogeion newydd'. Trafod hyn gydag Adnoddau Dynol 	<p>Gweler safon 132</p> <p>Pecynnau recriwtio ac anwytho / pecynnau croeso ar gael yn ddwyieithog.</p>
134	<p>Rhaid ichi ddarparu geiriad neu logo ar gyfer llofnodion e-bost eich staff sy'n eu galluogi i ddynodi a ydynt yn siarad Cymraeg yn rhugl neu'n dysgu'r iaith.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Datblygu geiriad a'i gynnwys yn y daflen Canllawiau Cymorth Ysgrifennu Cymraeg 	<p>Canllaw Cymorth Ysgrifennu Cymraeg wedi'i gwblhau.</p> <p>Tynnwyd sylw staff at yr angen i gynnwys logo siarad neu dysgu Cymraeg</p>

		<ul style="list-style-type: none"> • Mapio'r Cymorth posib ar gyfer adnodd newydd ar y fewnwyd (ystyried cynnwys gwefan Canolfan Bedwyr / Canolfan Peniarth) • Comisiynu/creu adnodd newydd i'r fewnwyd • Cynnwys cyfeiriad at y canllawiau yn y polisi defnydd mewnol o'r Gymraeg yn y gweithle • Trafod gyda TG o ran gosod datganiad am y Gymraeg ar bob templed e-bost 	<p>ar e-bost yng nghylchlythyr staff.</p> <p>Cwblhawyd</p> <p>Comisiynwyd Canolfan Peniarth i greu adnoddau cefnogi i'r fewnwyd</p> <p>Cwblhawyd</p> <p>Penderfynwyd i beidio trafod gyda TG gan fod y trefniadau cyfredol o ran rhannu'r Canllawiau gyda staff yn gweithio'n dda.</p>
135	Rhaid ichi ddarparu geiriad ar gyfer eich cyflogeion fydd yn eu galluogi i gynnwys fersiwn Gymraeg o'u manylion cyswllt mewn negeseuon e-byst, ac i ddarparu fersiwn Gymraeg o unrhyw neges sy'n hysbysu pobl eraill nad ydynt ar gael i ateb negeseuon ebost.	<ul style="list-style-type: none"> • Cefnogi Swyddogion Cynnal Busnes (BSO) i wirio'r negeseuon allan o'r swyddfa, yn dilyn cyhoeddi'r canllawiau • Cynnwys yn y daflen Canllawiau Cymorth Ysgrifennu Cymraeg • Cynnwys yn y polisi defnydd mewnol o'r Gymraeg yn y gweithle • Ystyried y posibiladau o gynhyrchu'r canllawiau ar ffurf posteri – cylchredeg drwy'r Gweithgor Staff • Gwirio gyda Adnoddau Dynol o ran enwau adrannau ac isadrannau 	<ul style="list-style-type: none"> • Cwblhawyd • Cwblhawyd • Mae'r geiriad wedi cael ei gynnwys yng Nghanllaw Defnydd E-bost yr adran TG hefyd • Argraffwyd posteri o'r canllawiau ac fe'i

			dosbarthwyd i'r Arweinwyr laith, ac mewn sioeau teithiol.
136	<p>Pan fyddwch yn asesu'r anghenion ar gyfer swydd newydd neu swydd wag, rhaid ichi asesu'r angen am sgiliau yn y Gymraeg, a'i chategoreiddio fel swydd pan fo un neu ragor o'r canlynol yn gymwys -</p> <p>(a) bod sgiliau yn y Gymraeg yn hanfodol; (b) bod angen dysgu sgiliau yn y Gymraeg pan benodir rhywun i'r swydd; (c) bod sgiliau yn y Gymraeg yn ddymunol; neu (ch) nad yw sgiliau yn y Gymraeg yn angenrheidiol.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Adran Adnoddau Dynol / Strategaeth Sgiliau laith • Mabwysiadwyd y Strategaeth Sgiliau laith ym mis Ionawr 2016 • Cylchredwyd canllawiau i bob rheolwr a phennaeth gwasanaeth ar recriwtio • Nodir bod pob swydd yn y cyngor yn cael ei hysbysebu ar lefel 1 o'r fframwaith asesu sgiliau fel lleiafswm • Monitro disgrifiadau swyddi • Cynnal cyfarfodydd rheolaidd gydag Adnoddau Dynol • Gwirio y ddolen o'r disgrifiadau swyddi i'r Strategaeth newydd • Trafod gydag Adnoddau Dynol o ran y gwaith monitro 	Cwblhawyd
136A	<p>Os byddwch wedi categoreiddio swydd fel un sy'n gofyn bod sgiliau yn y Gymraeg yn hanfodol, yn ddymunol neu fod angen eu dysgu, rhaid ichi -</p> <p>(a) pennu hynny wrth hysbysebu'r swydd, a (b) hysbysebu'r swydd yn Gymraeg.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Adran Adnoddau Dynol / Strategaeth Sgiliau laith 	Cwblhawyd
137	<p>Pan fyddwch yn hysbysebu swydd, rhaid ichi ddatgan y caniateir i geisiadau gael eu cyflwyno yn Gymraeg, ac na fydd cais a</p>	Monitro cydymffurfedd	<p>Cwblhawyd</p> <p>Tudalen flaen o'r tudalennau swyddi ar</p>

	gyflwynir yn y Gymraeg yn cael ei drin yn llai ffafriol na chais a gyflwynir yn Saesneg.		wefan y Cyngor yn dangos y testun canlynol: Gellir cyflwyno ceisiadau yn Gymraeg neu'n Saesneg
137A	Os byddwch yn cyhoeddi - (a) ffurflenni cais am swyddi; (b) deunydd esboniadol ynghylch eich proses ar gyfer ymgeisio am swyddi; (c) gwybodaeth am eich proses gyf-weld, neu am unrhyw ddulliau asesu eraill wrth ymgeisio am swyddi; (ch) swydd-ddisgrifiadau; rhaid ichi eu cyhoeddi yn Gymraeg a rhaid ichi sicrhau nad ydych yn trin unrhyw fersiynau Cymraeg o'r dogfennau yn llai ffafriol na fersiynau Saesneg ohonynt.	Adran Adnoddau Dynol – gwirio deunydd esboniadol o ran y Strategaeth Sgiliau Iaith newydd	Cwblhawyd Tudalen swyddi ar wefan y Cyngor ar gael yn Gymraeg ac yn Saesneg
137B	Rhaid ichi beidio â thrin cais am swydd a wneir yn Gymraeg yn llai ffafriol na chais a wneir yn Saesneg (gan gynnwys, ymysg pethau eraill, o ran y dyddiad cau yr ydych yn ei osod ar gyfer cael ceisiadau, ac o ran amseriad rhoi gwybod i unigolion ynghylch penderfyniadau).	Adran Adnoddau Dynol – gwirio'r canllawiau presennol a datblygu canllaw newydd o ran Recriwtio a'r Gymraeg	Cwblhawyd Mae gweithdrefnau recriwtio yn cyrraedd y safon hon.

139	<p>Rhaid ichi sicrhau bod eich ffurflenni cais am swyddi -</p> <p>(a) yn rhoi lle i unigolion nodi eu bod yn dymuno defnyddio'r Gymraeg mewn cyfweiliad neu ddull arall o asesiad, a</p> <p>(b) yn esbonio y byddwch yn darparu gwasanaeth cyfieithu o'r Gymraeg i'r Saesneg at y diben hwnnw os oes angen; ac, os yw'r unigolyn yn dymuno defnyddio'r Gymraeg yn y cyfweiliad neu'r asesiad, rhaid ichi ddarparu gwasanaeth cyfieithu ar y pryd yn y cyfweiliad neu asesiad (os nad ydych yn cynnal y cyfweiliad neu'r asesiad yn Gymraeg heb y gwasanaeth cyfieithu hwnnw).</p>	Adran Adnoddau Dynol – trafod cymal (a) o ran ffurflenni cais a darpariaeth cyfieithu ar y pryd	Cwblhawyd Ffurflenni cais yn cyrraedd y safon hon.
140	Pan fyddwch yn rhoi gwybod i unigolyn beth yw'ch penderfyniad mewn perthynas â chais am swydd, rhaid ichi wneud hynny yn Gymraeg os gwnaed y cais yn Gymraeg.	Adran Adnoddau Dynol	Cwblhawyd Dogfennaeth safonol ar gael yn ddwyieithog.
141	Pan fyddwch yn gosod arwydd newydd neu'n adnewyddu arwydd yn eich gweithle (gan gynnwys arwyddion dros dro), rhaid i unrhyw destun sy'n cael ei arddangos ar yr arwydd gael ei arddangos yn Gymraeg (pa un ai ar yr un arwydd sy'n arddangos y testun Saesneg cyfatebol neu ar arwydd ar wahân), ac os yw'r un testun yn cael ei arddangos yn Gymraeg ac yn Saesneg,	<p>Sicrhau bod Eiddo Corfforaethol a Cynnal Eiddo'n cynnwys y Safon hon yn ei weithdrefnau.</p> <p>Creu basdata ar gyfer y fewnrwyd o dermau ac arwyddion (Drwy'r Swyddogion Cefnogi Busnes) – blaenoriaethu'r Adran Hamdden</p>	Cwblhawyd Cwblhawyd

	rhaid ichi beidio â thrin y testun Cymraeg yn llai ffafriol na'r testun Saesneg.		
142	Pan fyddwch yn gosod arwydd newydd neu'n adnewyddu arwydd yn eich gweithle (gan gynnwys arwyddion dros dro), a bod yr arwydd hwnnw'n cyfleu yr un wybodaeth yn Gymraeg ac yn Saesneg, rhaid i'r testun Cymraeg gael ei roi mewn safle fel mai hwnnw sy'n debygol o gael ei ddarllen yn gyntaf.	Sicrhau bod Eiddo Corfforaethol a Cynnal Eiddo'n cynnwys y Safon hon yn ei weithdrefnau.	Cwblhawyd
143	Rhaid ichi sicrhau bod y testun Cymraeg ar arwyddion a arddangosir yn eich gweithle yn gywir o ran ystyr a mynegiant	Sicrhau bod Eiddo Corfforaethol a Cynnal Eiddo'n cynnwys y Safon hon yn ei weithdrefnau.	Cwblhawyd
144	Pan fyddwch yn gwneud cyhoeddiadau dros offer sain yn eich gweithle, rhaid i'r cyhoeddiad hwnnw gael ei wneud yn Gymraeg, ac os gwneir y cyhoeddiad yn Gymraeg ac yn Saesneg, rhaid i'r cyhoeddiad gael ei wneud yn Gymraeg yn gyntaf.	Adnabod pa weithleoedd sy'n defnyddio uchelseinydd (gweler 87) Cyfathrebu'r Safon gyda'r gweithleoedd hynny Cynnwys yng nghanllawiau cynnal digwyddiadau cyhoeddus	Cwblhawyd
167	Rhaid ichi sicrhau bod dogfen sy'n cofnodi'r safonau gweithredu yr ydych o dan ddyletswydd i gydymffurfio â hwy, a'r graddau yr ydych o dan ddyletswydd i gydymffurfio â'r safonau hynny, ar gael - (a) ar eich gwefan, a (b) ym mhob un o'ch swyddfeydd sy'n agored i'r cyhoedd.	Trafod gyda'r tîm Marchnata a'r Cyfryngau anghenion Cyhoeddi dogfennau yn ymwneud â'r Safonau ar wefan y Cyngor. Cyhoeddi dogfen y Safonau ar wefan y Cyngor	Cwblhawyd Cwblhawyd (b) Gwnaed cyflwyniad i'r Tîm Gwasanaethau Cwsmeriaid ar y Safonau gan gynnwys tynnu sylw at y dogfennau ar y we. Anfonwyd dolen i'r staff yn dilyn

			y cyfarfod i'w cynorthwyo gyda hyn.
168	<p>Rhaid ichi -</p> <p>(a) sicrhau bod gennych weithdrefn gwyno sy'n delio â'r materion a ganlyn -</p> <p>(i) sut yr ydych yn bwriadu delio â chwynion ynglŷn â'ch cydymffurfedd â'r safonau gweithredu yr ydych o dan ddyletswydd i gydymffurfio â hwy, a</p> <p>(ii) sut y byddwch yn darparu hyfforddiant i'ch staff ynglŷn â delio â'r cwynion hynny, a</p> <p>(b) cyhoeddi dogfen sy'n cofnodi'r weithdrefn honno ar eich mewnrwyd.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Gweler Safon 162 ac 156 • Diweddarau'r weithdrefn / canllaw delio â chwynion yn unol â'r Safonau • Parhau â'r drafodaeth am rôl Penaethiaid Gwasanaeth o fewn y weithdrefn 	Cwblhawyd
169	<p>Rhaid ichi -</p> <p>(a) sicrhau bod gennych drefniadau ar gyfer</p> <p>(i) goruchwyllo'r modd yr ydych yn cydymffurfio â'r safonau gweithredu yr ydych o dan ddyletswydd i gydymffurfio â hwy,</p> <p>(ii) hybu'r gwasanaethau a gynigir gennych yn unol â'r safonau hynny, a</p> <p>(iii) hwyluso defnyddio'r gwasanaethau hynny, a</p> <p>(b) cyhoeddi dogfen sy'n cofnodi'r trefniadau hynny ar eich mewnrwyd.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Cyhoeddi'r Cynllun Gweithredu fel yr Adroddiad Blynyddol cyntaf. Cynnwys rhagair gan yr Aelod Portffolio ac atodiadau penodol. • Hybu'r gwasanaethau yn fewnol drwy Y Gair / E Gair, canllawiau i staff a sesiynau briffio • Hybu'r gwasanaethau i'r cyhoedd drwy'r wefan a Newyddion Sir Gâr • Parhau i ddatblygu a Gweithredu'r Cynllun Cyfathrebu 	<p>Cytunwyd ar fformat Cynllun Gweithredu blynyddol yn ogystal sy'n cynnwys yr elfennau hybu, hwyluso a goruchwyllo.</p> <p>Cwblhawyd</p>
170	(1) Rhaid ichi lunio adroddiad ("adroddiad blynyddol"), yn Gymraeg, mewn perthynas	Bydd yr Adroddiad Blynyddol yn cynnwys yr elfennau hybu, hwyluso	Cytunwyd ar ffordd i adrodd sy'n cynnwys yr

	<p>â phob blwyddyn ariannol, sy'n delio â'r modd y bu ichi gydymffurfio â'r safonau gweithredu yr oeddech o dan ddyletswydd i gydymffurfio â hwy yn ystod y flwyddyn honno.</p> <p>(2) Rhaid i'r adroddiad blynyddol gynnwys yr wybodaeth a ganlyn (pan fo'n berthnasol, i'r graddau yr ydych o dan ddyletswydd i gydymffurfio â'r safonau y cyfeirir atynt) -</p> <p>(a) nifer y cyflogeion sy'n meddu ar sgiliau yn y Gymraeg ar ddiwedd y flwyddyn o dan sylw (ar sail cofnodion a gadwasoch yn unol â safon 151);</p> <p>(b) nifer yr aelodau o staff a fynychodd gyrsiau hyfforddi a gynigiwyd gennych yn y Gymraeg yn ystod y flwyddyn (ar sail cofnodion a gadwasoch yn unol â safon 152);</p> <p>(c) os cynigiwyd fersiwn Gymraeg o gwrs gennych yn ystod y flwyddyn, y ganran o gyfanswm nifer y staff a fynychodd y cwrs a fynychodd y fersiwn Gymraeg (ar sail cofnodion a gadwasoch yn unol â safon 152);</p> <p>(ch) nifer y swyddi newydd a'r swyddi gwag a hysbysebwyd gennych yn ystod y flwyddyn a gategoreiddiwyd fel swyddi sy'n gofyn -</p> <p>(i) bod sgiliau yn y Gymraeg yn hanfodol</p> <p>(ii) bod angen dysgu sgiliau yn y Gymraeg pan benodir i'r swydd,</p> <p>(iii) bod sgiliau yn y Gymraeg yn ddymunol, neu</p> <p>(iv) nad oedd sgiliau yn y Gymraeg yn angenrheidiol, (ar sail y cofnodion a</p>	<p>a goruchwyllo yn y cynllun gweithredu / adroddiad blynyddol.</p>	<p>elfennau hybu, hwyluso a goruchwyllo sef yr adroddiad blynyddol.</p> <p>Ceisiadau am gyrsiau hyfforddi yn cynnwys cwestiwn am ddewis iaith y ddarpariaeth.</p> <p>170 [b] – rhwng 01.04.16 – 31.03.17:</p> <p>4293 o weithwyr wedi mynychu cyrsiau hyfforddi yn ystod y flwyddyn a oedd hefyd yn cael eu cynnig yn Gymraeg.</p> <ul style="list-style-type: none"> • 170 [c] – rhwng 01.04.16 – 31.03.17: <p>O'r 4293 o weithwyr a fynychodd y cyrsiau a gynigiwyd yn Gymraeg, mynychodd 325 y sesiynau Cymraeg [7.57%].</p>
--	---	---	--

	<p>gadwasoch yn unol â safon 154);</p> <p>(d) nifer y cwynion a gawsoch yn ystod y flwyddyn a oedd yn ymwneud â'ch cydymffurfedd â'r safonau gweithredu yr oeddech o dan ddyletswydd i gydymffurfio â hwy.</p> <p>(3) Rhaid ichi gyhoeddi'r adroddiad blynyddol heb fod yn hwyrach na 30 Mehefin yn dilyn y flwyddyn ariannol y mae'r adroddiad yn ymwneud â hi.</p> <p>(4) Rhaid ichi roi cyhoeddusrwydd i'r ffaith eich bod wedi cyhoeddi adroddiad blynyddol.</p> <p>(5) Rhaid ichi sicrhau bod copi cyfredol o'ch adroddiad blynyddol ar gael –</p> <p>(a) ar eich gwefan, a</p> <p>(b) ym mhob un o'ch swyddfeydd sy'n agored i'r cyhoedd.</p>		
171	<p>Rhaid ichi gyhoeddi dogfen ar eich gwefan sy'n esbonio sut yr ydych yn bwriadu cydymffurfio â'r safonau gweithredu yr ydych o dan ddyletswydd i gydymffurfio â hwy.</p>	Cyhoeddi Cynllun Gweithredu	Cwblhawyd
172	<p>Rhaid ichi ddarparu unrhyw wybodaeth y bydd Comisiynydd y Gymraeg yn gofyn amdani sy'n ymwneud â'ch cydymffurfedd â'r safonau gweithredu yr ydych o dan ddyletswydd i gydymffurfio â hwy.</p>	Gweithredu'n ymatebol i ymholiadau'r Comisiynydd.	

Dosbarth o Safon: Cadw Cofnodion

Rhif Safon	Safon	Camau Gweithredu	Statws a thystiolaeth
147	Rhaid ichi gadw cofnod, mewn perthynas â phob blwyddyn ariannol, o nifer y cwynion yr ydych yn eu cael sy'n ymwneud â'ch cydymffurfedd â'r safonau.	<ul style="list-style-type: none"> Trafod gyda'r tîm Rheoli Perfformiad (gweler 168) Adran Gwynion Parhau â'r weithdrefn hyd nes daw diweddariad o ran hysbysu Penaethiaid Gwasanaeth 	Yn parhau i gadw cofnod
148	Rhaid ichi gadw copi o unrhyw gŵyn ysgrifenedig yr ydych yn ei chael sy'n ymwneud â'ch cydymffurfedd â'r safonau yr ydych o dan ddyletswydd i gydymffurfio â hwy.	<ul style="list-style-type: none"> Adran Gwynion – cadarnhau bod yr adran yn cadw cofnod o'r gŵyn ysgrifenedig gwreiddiol Cyfarfod gyda ND 	Cwblhawyd
149	Rhaid ichi gadw copi o unrhyw gŵyn ysgrifenedig yr ydych yn ei chael sy'n ymwneud â'r Gymraeg (pa un ai yw'r gŵyn yn ymwneud â'r safonau yr ydych o dan ddyletswydd i gydymffurfio â hwy ai peidio)	<ul style="list-style-type: none"> Adran Gwynion – cadarnhau bod yr adran yn cadw cofnod o'r gŵyn ysgrifenedig 	Cwblhawyd
150	Rhaid ichi gadw cofnod o'r camau yr ydych wedi eu cymryd i sicrhau y cydymffurfir â'r	Os bydd Canllaw i staff ar effaith polisiau ar y Gymraeg, (gweler safon 88) bydd angen sicrhau bod y	Yn parhau

	safonau llunio polisi yr ydych o dan ddyletswydd i gydymffurfio â hwy.	safon hon yn cael ei gynnwys ynddo. Sicrhau bod Rheolwyr yn cymryd cyfrifoldeb o gadw cofnod o asesiadau effaith.	
151	Rhaid ichi gadw cofnod (yn dilyn asesiadau o sgiliau iaith Gymraeg eich cyflogeion a wnaed gennych yn unol â safon 127), o nifer y cyflogeion sy'n meddu ar sgiliau yn y Gymraeg ar ddiwedd pob blwyddyn ariannol a, phan fo hynny'n wybyddus ichi, rhaid ichi gadw cofnod o lefel sgiliau'r cyflogeion hynny.	<ul style="list-style-type: none"> • Trafod gyda'r isadran Adran Adnoddau Dynol yn ein cyfarfodydd • Derbyn canlyniadau cyntaf yr awdit • Cadarnhau trefniadau ar gyfer cynnal yr awdit ymhlith staff sydd heb gyswllt swyddfa • Derbyn canlyniad yr awdit staff heb gyswllt swyddfa • Sicrhau bod y wybodaeth yn cael ei drosglwyddo i Outlook • Sicrhau bod y tîm Dysgu a Datblygu yn derbyn y data ac yn ymateb drwy'r ddarpariaeth 	<p>Cwblhawyd</p> <p>Cwblhawyd</p> <p>Holiadur ar bapur wedi cael ei gylchredeg i staff heb gyswllt swyddfa</p>
153	Rhaid ichi gadw cofnod o bob asesiad a gynhaliwch (yn unol â safon 136) mewn cysylltiad â'r sgiliau Cymraeg y gallai fod eu hangen mewn perthynas â swydd newydd neu swydd wag.	<ul style="list-style-type: none"> • Trafod gyda'r isadran Adran Adnoddau Dynol yn ein cyfarfodydd 	Cwblhawyd
154	Rhaid ichi gadw cofnod, mewn perthynas â phob blwyddyn ariannol o nifer y swyddi	<ul style="list-style-type: none"> • Trafod gyda'r isadran Adran Adnoddau Dynol yn ein cyfarfodydd • Sicrhau ein bod yn monitro yn 	Cwblhawyd

	newydd a'r swyddi gwag a gategoreiddiwyd (yn unol â safon 136) fel swyddi sy'n gofyn (a) bod sgiliau yn y Gymraeg yn hanfodol; (b) bod angen dysgu sgiliau yn y Gymraeg unwaith y penodir rhywun i'r swydd; (c) bod sgiliau yn y Gymraeg yn ddymunol; neu (ch) nad oedd sgiliau yn y Gymraeg yn angenrheidiol.	unol â Strategaeth Sgiliau Iaith y cyngor a'r fframwaith asesu	
175	Rhaid ichi sicrhau bod dogfen sy'n cofnodi'r safonau cadw cofnodion yr ydych o dan ddyletswydd i gydymffurfio â hwy, a'r graddau yr ydych o dan ddyletswydd i gydymffurfio â'r safonau hynny, ar gael - (a) ar eich gwefan, a (b) ym mhob un o'ch swyddfeydd sy'n agored i'r cyhoedd.	<ul style="list-style-type: none"> • Cyhoeddi dogfen y Safonau ar wefan y Cyngor. • Cadarnhau amserlen gyda'r uned Gyfathrebu 	Cwblhawyd (b) Gwnaed cyflwyniad i'r Tîm Gwasanaethau Cwsmeriaid ar y Safonau gan gynnwys tynnu sylw at y dogfennau ar y we. Anfonwyd dolen i'r staff yn dilyn y cyfarfod i'w cynorthwyo gyda hyn.
176	Rhaid ichi ddarparu unrhyw gofnodion a gadwasoch yn unol â'r safonau cadw cofnodion yr ydych o dan ddyletswydd i gydymffurfio â hwy i Gomisiynydd y Gymraeg, os bydd y Comisiynydd yn gofyn am y cofnodion hynny.	Gweithredu'n ymatebol i ymholiadau'r Comisiynydd.	

Safonau y bydd yn ofynnol i gydymffurfio â hwy o fewn blwyddyn.

Rhif Safon	Dosbarth o Safon	Safon	Camau Gweithredu	Statws a thystiolaeth
76	Cyflenwi Gwasanaethau	Rhaid i unrhyw wahoddiadau i dendro am gontract yr ydych yn eu cyhoeddi gael eu cyhoeddi yn Gymraeg, a rhaid ichi beidio â thrin fersiwn Gymraeg o unrhyw wahoddiad yn llai ffafriol na fersiwn Saesneg ohono.	<ul style="list-style-type: none"> Cynnwys yn y daflen Canllawiau Comisiynu, Caffael, Grantiau, Tendro a chytundebau. Gofyn am ddiweddariad gan yr Uned Gaffael a sicrhau bod cyfieithu'r adnoddau ar y gweill. Ymchwilio i'r posibilrwydd o hyrwyddo y gwasanaeth hwn e.e. Sell4Wales 	<p>Penderfynwyd peidio â chreu y daflen hon gan fod y Comisiynydd wedi cyhoeddi dogfen debyg.</p> <p>Mae'r ddogfennaeth tendro yn gwbl ddwyieithog.</p> <p>Mae gofidiau ynglŷn â system Bravo wedi'i amlygu i Swyddfa'r Comisiynydd.</p>
104	Gweithredu	<p>(b) Rhaid ichi ofyn i bob cyflogai a fyddai'n dymuno cael unrhyw ffurflenni sy'n cofnodi ac yn awdurdodi -</p> <p>(a) gwyliau, absenoldebau o'r gwaith, ac</p> <p>(c) oriau gwaith hyblyg, yn Gymraeg; ac os yw'n dymuno hynny rhaid ichi ddarparu unrhyw ffurflenni o'r fath iddo yn Gymraeg.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Parhau gyda'r cyfarfodydd misol gyda Adnoddau Dynol. Gofyn am ddiweddariad o ran y meddalwedd Resource Link 	<p>Dogfennau safonol ar gael yn ddwyieithog.</p> <p>Ar gael ar fewnrwyd y Cyngor.</p>

121	Gweithredu	<p>Rhaid ichi sicrhau -</p> <p>(a) bod testun pob tudalen ar eich mewnrwyd ar gael yn Gymraeg,</p> <p>(b) bod pob tudalen Gymraeg ar eich mewnrwyd yn gweithredu'n llawn, ac</p> <p>(c) nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg ar eich mewnrwyd.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae gwaith paratoi'r fewnrwyd ar waith • Gofyn am ddiweddariad o ran yr amserlen • Cydweithio â'r tîm Marchnata a'r Cyfryngau o ran cynnwys ar y Gymraeg a sicrhau trosglwyddo'r adnoddau cyfredol 	Cwblhawyd
128	Gweithredu	<p>Rhaid ichi ddarparu hyfforddiant yn Gymraeg yn y meysydd a ganlyn, os ydych yn darparu hyfforddiant o'r fath yn Saesneg -</p> <p>(a) recriwtio a chyf-weld;</p> <p>(b) rheoli perfformiad;</p> <p>(c) gweithdrefnau cwyno a disgyblu; (ch) ymsefydlu;</p> <p>(d) delio â'r cyhoedd; ac (dd) iechyd a diogelwch.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Trefnu cyfarfod gyda Dysgu a Datblygu i drafod y ddarpariaeth 	Mae'r dewis i dderbyn hyfforddiant yn y naill iaith yn cael ei gynnig ar bob cais. Nodir uchod y niferoedd. Mae'r holl fodiwlau e-ddysgu yn y broses o gael eu cyfieithu a chyhoeddir pob modiwl newydd (gan gynnwys y modiwl anwytho) yn ddwyieithog.
129	Gweithredu	<p>Rhaid ichi ddarparu hyfforddiant (yn Gymraeg) ar ddefnyddio'r Gymraeg yn effeithiol mewn -</p> <p>(a) cyfarfodydd;</p> <p>(b) cyfweiliadau; ac</p> <p>(c) gweithdrefnau cwyno a disgyblu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Trefnu cyfarfod gyda Dysgu a Datblygu i drafod y ddarpariaeth a chyfleoedd i ychwanegu'r ddarpariaeth i'r Strategaeth Dysgu a Datblygu 	<ul style="list-style-type: none"> • Gweler uchod • Hyfforddiant Cwynion / Canmoliaeth corfforaethol ar gael ar hyn o bryd yn ddwyieithog drwy e-ddysgu.

145	Hybu	<p>Rhaid ichi lunio, a chyhoeddi ar eich gwefan, strategaeth 5 mlynedd sy'n esbonio sut yr ydych yn bwriadu mynd ati i hybu'r Gymraeg ac i hwyluso defnyddio'r Gymraeg yn ehangach yn eich ardal; a rhaid i'r strategaeth gynnwys (ymysg pethau eraill) -</p> <p>(a) targed (yn nhermau canran y siaradwyr yn eich ardal) ar gyfer cynyddu neu gynnal nifer y siaradwyr Cymraeg yn eich ardal erbyn diwedd y cyfnod o 5 mlynedd o dan sylw, a</p> <p>(b) datganiad sy'n esbonio sut yr ydych yn bwriadu cyrraedd y targed hwnnw;</p> <p>a rhaid ichi adolygu'r strategaeth a chyhoeddi fersiwn ddiwygiedig ohoni ar eich gwefan o fewn 5 mlynedd i ddyddiad cyhoeddi'r strategaeth (neu i ddyddiad cyhoeddi fersiwn ddiwygiedig ohoni).</p>	<p>Trafod drafft gyda'r Fforwm sirol a'r Panel ymgynghorol</p> <p>Penderfynu ar fformat Cynllun</p> <p>Gweithredu gyda chamau gweithredu</p> <p>Cadarnhau amserlen i gyflwyno'r ddogfen</p> <p>drwy'r broses ddemocrataidd</p> <p>Edrych ar bosibiliadau o brosiectau penodol yn dilyn cyhoeddi'r ddogfen</p>	<p>Cwblhawyd</p> <p>Cwblhawyd</p> <p>Cwblhawyd</p> <p>Cychwynnwyd ar brosiectau penodol gan gynnwys mapio canfod mesuryddion a chreu taflen i hyrwyddo dwyieithrwydd</p>
146	Hybu	<p>Bum mlynedd ar ôl cyhoeddi strategaeth yn unol â safon 145 rhaid ichi -</p>	<p>Adrodd ar gynnydd yn erbyn y Cynllun Gweithredu (Gweler 145)</p>	

		<p>(a) asesu i ba raddau yr ydych wedi dilyn y strategaeth honno ac wedi cyrraedd y targed a osodwyd ganddi, a</p> <p>(b) cyhoeddi'r asesiad ar eich gwefan, gan sicrhau ei fod yn cynnwys yr wybodaeth a ganlyn -</p> <p>(i) nifer y siaradwyr Cymraeg yn eich ardal, ac oedran y siaradwyr hynny;</p> <p>(ii) rhestr o'r gweithgareddau a drefnwyd gennych neu a ariannwyd gennych yn ystod y 5 mlynedd flaenorol er mwyn hybu defnyddio'r Gymraeg.</p>	<p>b, ii) Adolygu system adrodd y mudiadau hybu'r Gymraeg, sy'n derbyn nawdd, er mwyn sicrhau ein bod yn derbyn y wybodaeth angenrheidiol ar gyfer adrodd.</p> <p>Cyhoeddi'r adroddiad.</p>	Cwblhawyd
152	Cadw Cofnodion	<p>Rhaid ichi gadw cofnod, ar gyfer pob blwyddyn ariannol, o -</p> <p>(a) nifer yr aelodau o staff a fynychodd gyrsiau hyfforddi a gynigiwyd gennych yn Gymraeg (yn unol â safon 128), a</p> <p>(b) os cynigiwyd fersiwn Gymraeg o gwrs gennych yn unol â safon 128, y ganran o gyfanswm nifer y staff a</p>	<ul style="list-style-type: none"> Mae'r tîm Dysgu a Datblygu yn monitro mynychwyr pob cwrs Coladu'r wybodaeth ar gyfer yr Adroddiad Blynyddol 	<p>Ceisiadau am gyrsiau hyfforddi yn cynnwys cwestiwn am ddewis iaith y ddarpariaeth.</p> <p>170 [b] – rhwng 01.04.16 – 31.03.17:</p> <p>4293 o weithwyr wedi mynychu cyrsiau hyfforddi yn ystod y flwyddyn a oedd hefyd yn cael eu cynnig yn</p>

		fynychodd y fersiwn honno o'r cwrs.		Gymraeg. • 170 [c] – rhwng 01.04.16 – 31.03.17 O'r 4293 o weithwyr a fynychodd y cyrsiau a gynigiwyd yn Gymraeg, mynychodd 325 y sesiynau Cymraeg [7.57%].
173	Hybu	Rhaid ichi sicrhau bod dogfen sy'n cofnodi'r safonau hybu yr ydych o dan ddyletswydd i gydymffurfio â hwy, a'r graddau yr ydych o dan ddyletswydd i gydymffurfio â'r safonau hynny, ar gael - (a) ar eich gwefan, a (b) ym mhob un o'ch swyddfeydd sy'n agored i'r cyhoedd.	<ul style="list-style-type: none"> • Cyhoeddi dogfen y Safonau ar wefan y Cyngor • Cadarnhau amserlen gyda'r tîm Marchnata a'r Cyfryngau 	Cwblhawyd (b) Gwnaed cyflwyniad i'r Tîm Gwasanaethau Cwsmeriaid ar y Safonau gan gynnwys tynnu sylw at y dogfennau ar y we. Anfonwyd dolen i'r staff yn dilyn y cyfarfod i'w cynorthwyo gyda hyn.
174	Hybu	Rhaid ichi ddarparu unrhyw wybodaeth y bydd Comisiynydd y Gymraeg yn gofyn amdani sy'n ymwneud â'ch cydymffurfedd â'r safonau hybu yr ydych o dan ddyletswydd i gydymffurfio â hwy.	Gweithredu'n ymatebol i ymholiadau'r Comisiynydd.	

Ysgrifennu'n Gymraeg a'ch Cyfrifiadur

Gallwn ni ddefnyddio technoleg i'n cynorthwyo i ysgrifennu'n Gymraeg yn ein gwaith. Mae cymorth i wirio sillafu ar gael. Mae geiriaduron ar gael ar lein ac mae yna dempledi gallwn osod mewn lle i gynorthwyo ni i gael pethau'n iawn. Dyma sut...

Windows yn Gymraeg

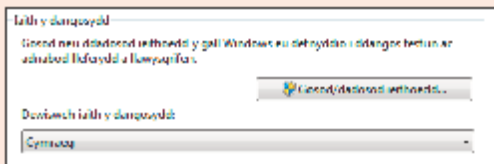
Os ydych chi'n gosod **Windows** i ddefnyddio'r Gymraeg, bydd eich holl eiconau a ffeiliau yn Gymraeg ar holl raglenni Windows.

Efallai y bydd yn anghyfforddus i ddechrau, gan eich bod mor gyfarwydd â'r termau yn Saesneg, ond byddwch yn cyfarwyddo â gweld yr eiconau'n Gymraeg yn fuan iawn gan eu bod yn union yn yr un man â'r eiconau Saesneg i gyd.

Fa fydd hyn, heb os, yn gwella eich Cymraeg yn gyffredinol gan helpu chi i gyfarwyddo â thermau gwaith bob dydd yn Gymraeg.

Dyma sut i osod Windows yn Gymraeg:

- Cliciwch ar Start
- Cliciwch ar Control Panel
- Cliciwch ar Region and Language
- Cliciwch ar Keyboards and Languages
- Dewiswch Cymraeg yn y blwch, fel hyn:

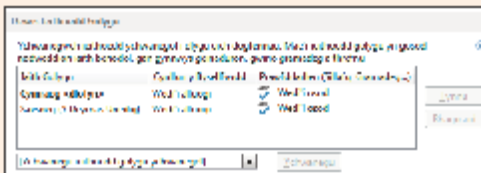
Office yn Gymraeg

Yn yr un modd, gallwch gael eiconau eich rhaglenni Office yn Gymraeg, sef Outlook, Excel, Word a Powerpoint.

Eto, bydd yr eiconau i gyd yn ymddangos yn yr un lle ag yn Saesneg a byddwch yn cyfarwyddo'n gyflym iawn gyda thermau fel 'cadw' yn lle 'save' er enghraifft.

Ewch ati fel hyn:

- Agorwch Microsoft Word
- Cliciwch ar File, Options, Language
- Cliciwch ar Choose Display and Help Languages
- Cliciwch ar Welsh [Cymraeg] ym mhob tabl
- Cliciwch ar Set as Default

Safonau 7, 120, 125, 134-5

Gwirio sillafu a gramadeg

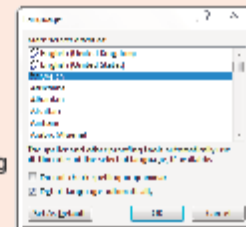
Microsoft Office

Mae modd i chi gael eich rhaglenni Office i brawf ddarllen eich gwaith wrth i chi ysgrifennu yn Gymraeg.

Gallwch newid yr iaith prawf ddarllen pryd bynnag y mae'n addas wrth i chi weithio ar ddogfennau Saesneg a Chymraeg. Gallwch hyd yn oed uwch oleuo rhan o'r testun i wirio'r Gymraeg, cyn newid yr iaith yn ôl i lunio'r testun Saesneg.

Dyma sut:

- Agorwch Microsoft Word
- Cliciwch ar Review, Language, Set Proofing Language
- Cliciwch ar Welsh
- Cliciwch ar Set as Default
- Cliciwch ar OK

Bydd y gwirydd sillafu (spell-check) yn rhoi llinellau coch o dan y geiriau sydd wedi'u camsillafu.

Atodiad 2 – Adroddiad Cynllun Cyfathrebu'r Safonau 2016-17

Cyfathrebu Mewnol

Amserlen	Thema / prif negeseuon	Prif gyfrwng
Mai 2016	Cyfrifoldebau wrth drefnu cyfarfodydd drwy wahoddiad	Cylchlythyr Adfywio a pholisi
	Cyfrifoldebau ynglŷn â recriwtio a'r Gymraeg	Y Gair / e-Gair
Mehafin 2016	Arddangos Arwyddion: hyrwyddo Canllaw 7 – Dylunio a Cyhoeddi	Y Gair / e-Gair
Gorffennaf 2016	Cyfrifoldebau wrth ohebu : hyrwyddo Canllaw 3	Y Gair / e-Gair
	Stondin wybodaeth: Hyrwyddo'r canllawiau a chyfleoedd dysgu Cymraeg	Sioeau teithiol staff
Medi 2016	Cyfleoedd i ddysgu Cymraeg	Y Gair / e-Gair
	Argraffu a gohebu'n ddwyieithog	Dylunio posteri i'r ystafelloedd ag argraffwyr
	Sesiwn hyfforddiant ar y Safonau	Sesiwn hyfforddiant i'r Uned Gyfieithu
Hydref 2016	Stondin wybodaeth: Hyrwyddo'r canllawiau a chyfleoedd dysgu Cymraeg	Cynhadledd rheolwyr
	Hyrwyddo Diwrnod Shwmae Sumae a chyfleoedd dysgu Cymraeg	Neges e-bost torfol Dot-mailer oddi wrth y Cynghorydd Mair Stephens
Tachwedd 2016	Cyfrifoldebau wrth arddangos deunyddiau marchnata	Y Gair / e-Gair
Ionawr 2017	Cyfleoedd cyrsiau Carlam, cael mentor, a chyrsiau Croeso i'r Gymraeg	Y Gair / Bwletin wythnosol yr Adran Farchnata a Newyddion y fewnwyd Neges e-bost torfol Dot-mailer o'r Cynghorydd Mair Stephens (*gw. Isod)
Chwefror 2017	Hyrwyddo Canllaw 6 - Ysgrifennu'n Gymraeg a'r Cyfrifiadur	Y Gair / Bwletin wythnosol yr Adran Farchnata a Newyddion y fewnwyd
	Hyrwyddo'r Canllawiau a chyfrifoldebau rhoi mynediad i'r Safonau a'r Adroddiad Blynyddol yn ein canolfannau	Cyflwyniad i staff Gwasanaethau Cwsmeriaid
	Hyrwyddo'r Clwb Clecs newydd i ddysgwyr	Mewnwyd (*gw. Isod)
Mawrth 2017	Hyrwyddo mentoriaid yr Adran Hamdden	Y Gair / Bwletin wythnosol yr Adran Farchnata a Newyddion

		y fewnwyd
Ebrill 2017	Gwirio dwyieithrwydd adeiladau cyhoeddus	Y Gair / Bwletin wythnosol yr Adran Farchnata a Newyddion y fewnwyd
	Cyfrifoldeb wrth argraffu deunyddiau'n ddwyieithog	Dosbarthu posteri i'w harddangos yn Ystafelloedd yr Argraffwyr (gweler isod)

[macroErrorLoadingPartialView]

[English](#) | [Heppor gwe-lywio](#) | [Mewngofnodi i ResourceLink](#) | [Myfanwy Jones](#)

[EIN POBL](#) | [NEWYDDION DIWEDDARAF](#) | [E-GAIR A NEWYDDLEHNI](#) | [BETH SYDD YMLAEN](#) | [PWY YW PWY](#) | [FFORWM STAFF](#) | [A+Y](#)

Q

ADDUNED BLWYDDYN NEWYDD I DDYSGU CYMRAEGI

Diolch am gwblhau'r Awdit Sgiliau Iaith Gymraeg llynedd. Rydyn ni i gyd wedi gwneud addunedau blwyddyn newydd, felly beth am addunedu i ddatblygu sgil newydd. Mae gennym ystod o raglenni dysgu ar gael i chi i wella eich sgiliau Cymraeg.

- Ar gyfer y 24% ohonoch chi sydd heb sgiliau Cymraeg, ewch ati yn y flwyddyn newydd i gychwyn ar eich iaith gyda cwrs, [Croeso i'r Gymraeg](#). Bydd y cwrs hanner diwrnod defnyddiol hwn yn eich cyflwyno i rai brawddegau syml, ac yn eich helpu i ynganu'n gywir.
- ...ac i'r rhai sydd eisiau datblygu eu sgiliau Cymraeg, gallwch fynychu Cwrs Carlam, sef [5 sesiwn a fydd yn gyflwyniad i'r Gymraeg](#), fel eich bod yn gallu ymuno o'r newydd gyda chysiau Mynediad Un sydd wedi bod yn rhedeg ers Mis Hydref.
- Os oes angen magu hyder yn y Gymraeg amoch, beth am alw i mewn i'r Clwb Siarad sy'n dechrau ar y 19 Ionawr, yn "Blas Myrddin", Parc Dewi Sant bob dydd lau am 1.30 – 2.00 y/p. Gallwch alw mewn am gyngor am y cysiau neu i gael sgwrs i ymarfer eich Cymraeg.
- Ysgrifennu'n Gymraeg – Mae 1/3 o staff y Cyngor yn gallu ysgrifennu Cymraeg ar gyfer defnydd anffurfiol, a ¼ o staff y Cyngor yn gallu ysgrifennu Cymraeg ffurfiol. I'ch helpu i ddefnyddio'r sgiliau hyn, rydyn ni wedi llunio canllaw i'ch cynorthwyo chi i ddefnyddio'r cyfrifiadur i'ch helpu i ysgrifennu'n Gymraeg. Gallwch osod gwirnydd sillafu ar word, neu gael eich holl eiconau windows yn Gymraeg.

COFRESTRU AR GYFER EGAIR

Cofrestrwch er mwyn derbyn eGair i'ch cyfeiriad e-bost personol.

Dewiswch pa iaith

 Cymraeg
 English

Cofrestrwch

powered by

Hyrwyddo Gwersi Cymraeg ar y fewnwyd

Caerfyrddin a £250,000 i ariannu ystod o fesurau sy'n cynnwys gwella mynediad i Ysgol Gynradd Pontyberem.

» Darllen mwy

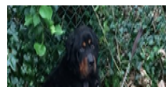

Clwb Clecs Caerfyrddin

Mae clwb misol newydd i ddysgwyr a siaradwyr Cymraeg yng Nghaerfyrddin cael cyfle i sgwrsio ac ymlacio yn cael ei lansio'r wythnos nesaf.

Mae Clwb Clecs Caerfyrddin yn cael ei drefnu ar y cyd rhwng Menter Iaith Gorllewin Sir Gâr, y Cyngor Sir a Dysgu Cymraeg Sir Gâr.

» Darllen mwy

Ci a gafodd ei achub gan warden yn 'gwella'n dda'

Hyrwyddo Clwb Clecs i ddysgwyr ar y fewnrwyd

Hyrwyddo'r Gymraeg: Cyfathrebu gyda'r Cyhoedd

Amserlen	Thema / prif negeseuon	Prif gyfrwng
Chwefror 2016	Cysylltwch â'r Cyngor yn Gymraeg 'Pa bynnag ffordd...'	Newyddion Sir Gâr a Lloffwr (*gw. Isod)
Ebrill 2016	Cysylltwch â'r Cyngor yn Gymraeg	Arosfa bysiau 'Pa bynnag ffordd' (*gw. Isod)
Mehefin 2016		Marchnadoedd y sir
Mehefin 2016	Cysylltwch â'r Cyngor yn Gymraeg	Tenant 2 Tenant Haf
Hydref 2016	Linc at wefan <i>Amdani</i> a holiadur ar ddefnydd y Gymraeg	E-bost <i>Shwmae Sumae</i> o'r Adran Hamdden i'r clybiau chwaraeon (*gw. Isod)
Ionawr 2017	Hyrwyddo'r Strategaeth hybu	Baner ar y wefan (*gw. isod)
Chwefror 2017	Mae cymorth ar gael i weithio'n ddwyieithog	Cynhadledd Cynnal digwyddiadau
Mawrth 2017	Hyrwyddo Addysg Ddwyieithog	Llyfryn 'Bod yn Ddwyieithog yn Sir Gâr' (*atodiad 5)
Mawrth 2017	'Croeso i chi siarad Cymraeg' gyda'r Cyngor	Dylunio ac argraffu trioglau arddangos ar ddesg

Pa bynnag ffordd...

...mae 'na groeso i chi **gysylltu** â Chyngor Sir Gâr yn **Gymraeg**

GREEN Sir Gâr Carmarthenshire
BICH CYNGOR arleinamdani
www.sirgar.llyw.cymru/trafodiath
YOUR COUNCIL doitonline
www.carmarthenshire.gov.wales/trafodiath

Learning the language?

...you are welcome to **contact us in Welsh**

GREEN Sir Gâr Carmarthenshire
BICH CYNGOR arleinamdani
www.sirgar.llyw.cymru/trafodiath
YOUR COUNCIL doitonline
www.carmarthenshire.gov.wales/trafodiath

Hyrwyddo Gwasanaeth Cymraeg y Cyngor i siaradwyr Cymraeg ac i ddysgwyr

Hyrwyddo Gwasanaethau Cymraeg y Cyngor ar arosfannau bysys

Diwrnod Shwmae Su'mae! Hydref 16

Mae Hydref y 15eg yn ddiwrnod dathlu'r Gymraeg. Beth am gychwyn eich sesiwn hyfforddi ar y penwythnos hwn yn Gymraeg? Mae pawb yn Sir Gâr yn deall 'Shwmae', a nifer o eiriau eraill Cymraeg, hyd yn oed os nad ydyn yn siarad yn rhugl. Os hoffech gymorth gyda thermâu chwaraeon Cymraeg neu adnoddau Cymraeg, ewch at

<http://www.comisiynyddygydraeg.cymru/hybu/cy/canllawiau/Pages/amdani!.aspx>

A chan ein bod yn dathlu defnyddio'r Gymraeg, beth am lenwi'r holiadur byr isod a'i anfon yn ôl at HGJones@sirgar.gov.uk. Os ydych yn ei ddanfôn yn ôl, fe gewch gardiau fflach Cymraeg i'ch helpu i ddefnyddio'r Gymraeg wrth hyfforddi.

1. Enw'r Clwb:

2. Pa Gamp?

3. Ydych chi'n glwb Cymraeg Saesneg yn bennaf Dwyieithog

4. Faint o'ch hyfforddwyr sy'n gallu siarad Cymraeg?

5. Oes gennych chi sesiynau hyfforddi Cymraeg penodol?

6. Faint o'ch aelodau sy'n siarad Cymraeg?

7. Hoffech chi gael cymorth pellach i wneud eich clwb yn fwy dwyieithog?

Hybu'r Iaith Gymraeg

Darllenwch ein Strategaeth ar gyfer hyrwyddo'r Gymraeg yn y sir

Ewch i'r Ystafell Newyddion ar gyfer newyddion dyddiol, diweddariadau a mwy

NEWYDDION

Hyrwyddo cyhoeddi'r Strategaeth Hybu ar y wefan gorfforaethol

Atodiad 3 – Cadeirio Cyfarfodydd

Safonau Iaith Cyngor Sir Gâr
Carmarthenshire County Council Welsh Language Standards

Cadeirio Cyfarfodydd Chairing meetings

Croeso i'r cyfarfod	Welcome to the meeting
Croeso yma heddiw	Welcome here today
Diolch am ddod yma heddiw	Thank you for coming here today
Mae'r cyfarfod yn ddwyieithog	This is a bilingual meeting
Croeso i chi ddefnyddio Cymraeg neu Saesneg	You're welcome to use Welsh or English
Mae cyfieithu ar y pryd ar gael	Simultaneous translation is available
Croeso i..., y cyfieithydd	Welcome to..., the translator
Ydy'r clustffonau'n gweithio?	Do the headphones work?
Dechreuwn	We'll start
Oes unrhyw ymddiheuriadau?	Are there any apologies?
Trown at yr agenda	We'll turn to the agenda
Yr eitem gyntaf ar yr agenda ydy..	The first item on the agenda is...
Awn drwy gofnodion y cyfarfod blaenorol	We'll go through the agenda of the previous meeting
Hoffai unrhyw un gynnis fod y cofnodion yn gywir?	Would anyone like to propose that the minutes are correct?
Mae angen ethol swyddogion	We need to elect officers
Oes unrhyw un am gynnis ei hun?	Would anyone like to offer themselves?
Oes unrhyw un yn eilio?	Does anyone second that?
Pasiwyd y cynnis	The motion has been passed
Yr eitem nesaf ydy	The next item
Ac yn olaf...	And lastly...
Oes unrhyw faterion yn codi?	Any matters arising?
Oes gennych chi unrhyw sylwadau?	Do you have any comments?
Oes gennych chi unrhyw gwestiynau?	Do you have any questions?
Oes unrhyw fater arall?	Any other business?

Safon 125, 8, 9, 10, 18, 20

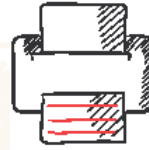
© Mae Prifysgol Cymru Y Ddrindod Dawl Sant yn datgan ei hawl moedol dan Ddeddf Hawlfraint, Dyluniadau a Phatentau 1988 i gael ei hachubod fel awdur a dylunydd y gwaith yn ôl eu trwm. Cwir atgynhyrchu Cymraeg y pecyn hwn at ddefnydd oddi mewn i sefydliad y prifysgol yn unig.

Atodiad 4 – Poster argraffwyr

IAITH
SIRGAR

Cofiwch y camau hyn wrth argraffu deunyddiau yn ddwyieithog

Remember the following steps when printing materials bilingually

Sicrhewch fod:

- ✓ Y Gymraeg yn y safle y mae fwyaf tebygol o gael ei ddarllen yn gyntaf – e.e. ar y top neu ar yr ochr chwith
- ✓ Y ddwy iaith yn gywir o ran ystyr a mynegiant
- ✓ Angen i bob dogfen a llythyr sy'n cael ei ddosbarthu i'r cyhoedd fod yn ddwyieithog
- ✓ Fersiynau dwyieithog sy'n gweithio orau – cefn wrth gefn
- ✓ Os ydych chi'n cyhoeddi llythyr, nodwch ar bob llythyr Saesneg a Chymraeg 'Mae croeso i chi gysylltu gyda'r Cyngor trwy gyfrwng y Gymraeg neu'r Saesneg. You're welcome to contact the council through the medium of Welsh or English'
- ✓ Eich manylion cyswllt yn ddwyieithog ar lythyrau.

Please ensure that:

- ✓ The Welsh language is in a position where it is most likely to be read first – i.e. on the top or to the left hand side
- ✓ Both languages are correct in terms of meaning and expression
- ✓ Every document and letter that is sent out to the public is bilingual
- ✓ Bilingual versions work best – back to back
- ✓ If you're printing a letter, state on every English and Welsh letter, 'Mae croeso i chi gysylltu gyda'r Cyngor trwy gyfrwng y Gymraeg neu'r Saesneg. You're welcome to contact the council through the medium of Welsh or English'
- ✓ Include your contact details bilingually on letters.

Gallwch gael gwybodaeth pellach am y **Safonau Iaith** ar y fewnryd.

Cysylltwch â
iaithgymraeg@sirgar.gov.uk
am fanylion pellach.

Further guidelines on the **Welsh Language Standards** can be found on the intranet.

Contact
welshlanguage@cararthenshire.gov.uk
for further details.

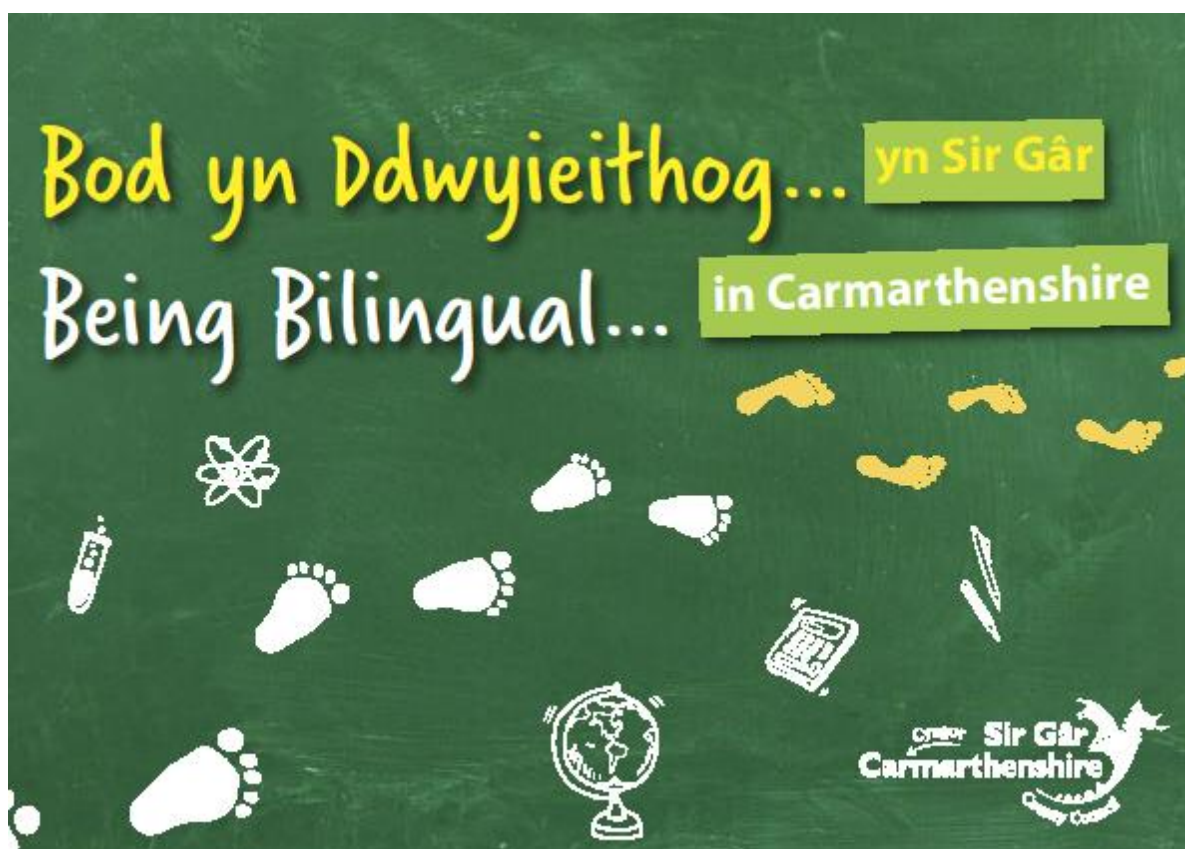

001023

BCH CYNGOR arleinamdan!
www.sirgar.llyw.cymru/trafodiath
YOUR COUNCIL dot online
www.cararthenshire.gov.wales/trafodiath

Atodiad 6 - Cwynion a dderbyniwyd 2016/17

Isod mae rhestr o'r cwynion a dderbyniwyd yn ystod 2016/17 ynghyd â chrynodeb o'r gweithredu yn dilyn eu derbyn.

Ymdriniwyd â'r cwynion yn unol â Gweithdrefn Gwynion y cyngor.

	Cwyn	Ymateb a gweithredu
1.	Cwyn ynghylch swydd hyfforddi nofio a hysbysebwyd gan ofyn am lefel 2 o ran yr iaith Gymraeg gan nodi bod sgiliau Cymraeg sylfaenol yn ddigonol.	<ul style="list-style-type: none"> Ailaseswyd y swydd hyfforddi nofio a newidiwyd y gofynion iaith Gymraeg i lefel 3.
2.	Cwyn ynghylch rhaglen hyfforddiant i Lywodraethwyr ysgolion gyda diffyg darpariaeth cyfrwng Cymraeg. Hysbyswyd y Cyngor hefyd bod cwrs diogelwch ar y we yn cael ei hysbysebu yn Saesneg yn unig.	<ul style="list-style-type: none"> Penderfynwyd i beidio cynnal y cwrs hyfforddiant diogelwch ar y we tan bod y cwmni allanol yn dod o hyd i hyfforddwyr a oedd yn gallu siarad Cymraeg. Cynhaliwyd asesiad o ddewis iaith Llywodraethwyr yn gofyn pa iaith roeddent yn dymuno derbyn yr hyfforddiant er mwyn gallu cynllunio'r rhaglen hyfforddiant ar gyfer y flwyddyn academaidd nesaf.
3.	Cwyn ynghylch camgymeriad ar fat wrth fynedfa Marchnad Caerfyrddin	<ul style="list-style-type: none"> Archebwyd mat newydd a'i osod yn y fynedfa
4.	Cwyn ynghylch arwyddion ffordd newydd a oedd yn cynnwys enw Saesneg yn unig (Johnstown)	<ul style="list-style-type: none"> Gosodwyd arwyddion newydd dwyieithog (Tre loan / Johnstown)
5.	Cwyn ynghylch arwyddion ar safle ailgylchu Cwm Environmental yn Nantycaws a bod y Gymraeg yn wallus. Derbyniodd Comisiynydd y Gymraeg y gŵyn am yr arwyddion hefyd a dechreuodd ymchwilio ar 10 Mai 2016 yn unol ag adran 71 Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011 bod y Cyngor wedi methu â chydymffurfio â safon 61 a safon 63. Derbyniwyd yr adroddiad terfynol ar 21 Tachwedd 2016.	<ul style="list-style-type: none"> Dyfarnodd y Comisiynydd nad oedd y Cyngor wedi methu â chydymffurfio â safon 61 gan fod yr arwydd wedi'i godi cyn 30 Mawrth 2016. Dyfarnodd y Comisiynydd bod y Cyngor wedi methu â chydymffurfio â safon 63 gan nad oedd yr arwydd yn gywir o ran ystyr a mynegiant. Tynnwyd yr arwydd o'r safle ailgylchu ym mis Mai 2016 a sicrhawyd bod yr holl arwyddion yn y 5 Canolfan Ailgylchu yn gywir o ran ystyr a mynegiant.
6.	Cwyn am gerdyn pleidleisio gydag enw tref a sir ar gyfeiriad post yr achwynydd yn Saesneg yn unig. Derbyniodd Comisiynydd y Gymraeg y gŵyn gan aelod o'r cyhoedd a	<ul style="list-style-type: none"> Yn dilyn dechrau'r ymchwiliad, daeth yn amlwg nad Cyngor Sir Gâr oedd yn gyfrifol am y cerdyn pleidleisio. Y Swyddog Canlyniadau oedd yn gyfrifol am y cerdyn pleidleisio nid Cyngor Sir Gâr.

	phenderfynodd gynnal ymchwiliad dan adran 71 Mesur y Gymraeg.	
7.	Ymchwiliwyd i wersi nofio Cyngor Sir Gâr gan y Comisiynydd yn dilyn derbyn gwybodaeth gan aelod o'r cyhoedd i amheuaeth o fethiant i gydymffurfio â Safonau'r Gymraeg. Darparodd y Cyngor wybodaeth yn unol â gofynion y Safonau gan ddilyn Gweithdrefn y Comisiynydd.	<ul style="list-style-type: none"> • Dyfarnodd y Comisiynydd nad oedd Cyngor Sir Gâr wedi methu â chydymffurfio â Safon 81 ar y sail fod y Cyngor yn hybu'r wersi nofio Cymraeg ac yn eu hysbysebu yn Gymraeg. • Dyfarnodd y Comisiynydd fod Cyngor Sir Gâr wedi methu â chydymffurfio â safon 84 ar y sail nad yw'r Cyngor yn cynnig wersi nofio yn Gymraeg ar rai lefelau, er bod wersi nofio'n cael eu cynnig ar y lefelau hynny yn Saesneg. Mae'n ofynnol bod Cynllun Gweithredu yn ei baratoi o fewn 40 diwrnod gwaith i ddyddiad yr adroddiad ymchwiliad terfynol i ddangos y camau sy'n cael eu cymryd i gydymffurfio â safon 84 mewn perthynas â wersi nofio. • Dyfarnodd y Comisiynydd nad oedd y Cyngor wedi methu â chydymffurfio â safon 86 a y sail nad oedd y Cyngor wedi datblygu unrhyw gwrs mewn perthynas â wersi nofio yn y cyfnod ers y diwrnod gosod.
8.	Arwydd gwallus ar faen coffa a osodwyd yng ngerddi Neuadd y Dref, Llanelli	<ul style="list-style-type: none"> • Er nad y Cyngor oedd yn gyfrifol am osod yr arwydd roedd yr arwydd wedi cael ei osod ar dir y Cyngor. Cydweithiodd y Cyngor gyda Grŵp Coffa Llanelli i sicrhau cywirdeb arwydd newydd cyn ei osod ar y maen coffa.

Atodiad 7 : Hyfforddiant a ddarparwyd 2016-17

Modiwl Ymwybyddiaeth Iaith – pecyn e-ddysgu	133
Croeso i'r Gymraeg – Lefel 1	193
Gweithdy hanner diwrnod i staff i gyrraedd lefel 1	
Cwrs arbenigol i Ofalwyr sy'n gweithio gyda pobl hŷn	4
Cwrs Sgiliau Mentora	11
Mynediad (Fast track)	6
Mynediad 1	16
Mynediad 2	14
Mynediad Dwys	5
Sylfaen 1	13
Sylfaen 2	12
Sylfaen Dwys	1
Canolradd 1	2
Canolradd 2	3
Siawns am Sgwrs 3	1
Uwch 1	1
Uwch Dwys	1
Cymraeg i'r Teulu	1
Cymraeg i Ddechreuwyr (Dal i fyny)	10
Gwella eich Cymraeg: Llafar A	7
Gwella eich Cymraeg: Llafar B	9
Gwella eich Cymraeg: Ysgrifennu a Siarad	4
Gwella eich Cymraeg: Sgiliau Ysgrifennu	10
Hyfforddiant Arweinwyr Iaith Adran yr Amgylchedd	10
CYFANSWM Y DYSGWYR	467

Atodiad 8 – Awdit Sgiliau Iaith

Dim Sgiliau Llafar	840	Dim Sgiliau Ysgrifennu	1624
Lefel 1 Llafar	1474	Lefel 1 Ysgrifennu	1304
Lefel 2 Llafar	929	Lefel 2 Ysgrifennu	803
Lefel 3 Llafar	682	Lefel 3 Ysgrifennu	653
Lefel 4 Llafar	579	Lefel 4 Ysgrifennu	449
Lefel 5 Llafar	1009	Lefel 5 Ysgrifennu	671

- Gwnaethpwyd yr arolwg staff mewn dwy ran. Cynhaliwyd arolwg meta-cydymffurfiaeth ar gyfer yr holl staff swyddfa wedi ei ategu gan Arolwg drwy feddalwedd Snap a fersiwn papur ar gyfer meysydd gwasanaeth gweithredol.
- Darparodd yr arolwg drosolwg byr o'r gofynion i gofnodi sgiliau iaith i gefnogi Strategaeth Sgiliau iaith y Cyngor, gofynion cynllunio gweithlu ac i sicrhau ein bod yn cydymffurfio â Safonau'r Iaith Gymraeg. Gwahoddwyd ein staff i hunanasesu eu sgiliau iaith lafar ac ysgrifenedig ar gyfer y Gymraeg a'r Saesneg yn erbyn y fframwaith newydd ac i nodi unrhyw ofynion / cefnogaeth datblygiadol.
- Hyd yn hyn, mae 87% o'r staff wedi ymateb ac mae'r data wedi cael ei lwytho i'r System Gyflogau/Adnoddau Dynol. Rydym yn parhau mewn cyswllt rheolaidd gyda chydlynwyr adrannol ac mae ymdrechion yn parhau i gyflawni ymateb llawn o bob maes gwasanaeth. Unwaith y bydd y data yn cael ei lwytho, byddwn yn gallu rhedeg adroddiadau yn proffilio sgiliau iaith y gweithlu er mwyn cynorthwyo gydag unrhyw ddadansoddiad bwlch sgiliau.

**PWYLLGOR CRAFFU POLISI AC ADNODDAU
6 RHAGFYR 2017**

CYNLLUN LLESIANT SIR GÂR DRAFFT: Y SIR GÂR A GAREM

Yr Argymhellion / Penderfyniadau Allweddol Sydd Eu Hangen:

- I ystyried a sylwi ar yr amcanion a chymau gweithredu sydd wedi eu hadnabod gan Fwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Sir Gâr fel rhan o'i Gynllun Llesiant gyntaf ar gyfer Sir Gâr.

Y Rhesymau:

I gasglu barn i'w cyflwyno i Fwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Sir Gâr eu hystyried wrth iddynt ddatblygu eu Cynllun Llesiant terfynol erbyn mis Mai 2018.

Ymgynghorwyd â'r pwyllgor craffu perthnasol

Do

Pwyllgor Craffu Polisi ac Adnoddau – 6 Rhagfyr 2017

Y BWRDD GWEITHREDOL / CYNGOR / PWYLLGOR:

Argymhellion / Sylwadau'r Pwyllgor Craffu:

Angen i'r Bwrdd Gweithredol wneud penderfyniad NAC OES

Angen i'r Cyngor wneud penderfyniad NAC OES

YR AELOD O'R BWRDD GWEITHREDOL SY'N GYFRIFOL AM Y PORTFFOLIO:- Cyng. Emlyn Dole

Y Gyfarwyddiaeth:

Prif Weithredwr

Enw Pennaeth y Gwasanaeth:

Wendy Walters

Awdur yr Adroddiad:

Gwyneth Ayers

Swyddi:

Cyfarwyddwr Adfywio a Pholisi

Rheolwr Polisi Corfforaethol a Phartneriaeth

Rhifau ffôn:

01267 224659

Cyfeiriadau E-bost:

GAyers@sirgar.gov.uk

EXECUTIVE SUMMARY

POLICY AND RESOURCES SCRUTINY COMMITTEE

6TH DECEMBER 2017

Draft Carmarthenshire Well-being Plan: The Carmarthenshire We Want

The Well-being of Future Generations (Wales) Act 2015 places a duty on each Public Services Board (PSB) to develop and publish a county Well-being Plan by May 2018. As part of the preparation of this draft Plan, Carmarthenshire PSB has undertaken a detailed Well-being Assessment of the social, economic, environmental and cultural well-being of the county. The assessment, along with a series of engagement events, have been used to identify the Carmarthenshire well-being objectives for this Plan and the actions to make progress against those objectives. The four objectives are as follows:

- **Healthy Habits:** people have a good quality of life, and make healthy choices about their lives and environment
- **Early Intervention:** to make sure that people have the right help at the right time; as and when they need it
- **Strong Connections:** strongly connected people, places and organisations that are able to adapt to change
- **Prosperous People and Places:** to maximise opportunities for people and place in both urban and rural parts of our county

The objectives and actions identified as part of this plan focus on areas of collective action that the PSB can influence by working together and does not therefore replicate what is considered to be the core business of the individual member bodies of the PSB, unless there is added value to be gained by the PSB working together.

As part of the development of the draft Well-being Plan the PSB is required to seek advice from the Future Generations Commissioner. Attached as Appendix 1 is the advice received from the Commissioner which the PSB has considered and taken account of in this draft Well-being Plan. This advice will also be considered as part of the development of the delivery plans.

The PSB is currently undertaking a 12-week public consultation on its first draft plan and is seeking views on the objectives and actions as they prepare for the publication of the first Carmarthenshire Well-being Plan in May 2018. This report is seeking to gather the Council's comments on the draft Plan.

During October-December 2017 further work will be undertaken to develop detailed delivery plans for the short and medium term actions identified in the plan. These will be presented as part of the final Well-being Plan which will be re-submitted for consideration by the Council prior to approval by May 2018.

DETAILED REPORT ATTACHED?

YES

EICH CYNGOR arleinamdani
www.sirgar.llyw.cymru

YOUR COUNCIL doitonline
www.carmarthenshire.gov.wales

IMPLICATIONS

I confirm that other than those implications which have been agreed with the appropriate Directors / Heads of Service and are referred to in detail below, there are no other implications associated with this report :

Signed: Wendy Walters, Director of Regeneration and Policy

Policy, Crime & Disorder and Equalities	Legal	Finance	ICT	Risk Management Issues	Staffing Implications	Physical Assets
YES	NONE	NONE	NONE	NONE	NONE	NONE

1. Policy, Crime & Disorder and Equalities

The Well-being of Future Generations (Wales) 2015 Act places a requirement on all Public Services Boards to prepare and publish a local well-being plan. Carmarthenshire PSB is currently in the process of developing its first local Well-being Plan.

CONSULTATIONS

I confirm that the appropriate consultations have taken in place and the outcomes are as detailed below

Signed: Wendy Walters, Director of Regeneration & Policy

1. Local Member(s)

All members will have an opportunity to contribute to the 12-week public consultation which will take place between 5 October 2017 - 3 January 2018.

2. Community / Town Council

All councils will have an opportunity to contribute to the 12-week public consultation which will take place between 5 October 2017 - 3 January 2018.

3. Relevant Partners

All partners will have an opportunity to contribute to the 12-week public consultation which will take place between 5 October 2017-3 January 2018

4. Staff Side Representatives and other Organisations

All staff from PSB members organisations, and any other interested stakeholders, will have an opportunity to contribute to the 12-week public consultation which will take place between 5 October 2017-3 January 2018

Section 100D Local Government Act, 1972 – Access to Information

List of Background Papers used in the preparation of this report:

THESE ARE DETAILED BELOW

Title of Document	File Ref No.	Locations that the papers are available for public inspection
Carmarthenshire Well-being Assessment		<p>Cymraeg http://www.ySirgaragarem.cymru/media/8179/asesiad-llesiant-bgc.pdf</p> <p>English http://www.thecarmarthenshirewewant.wales/media/8178/psb-wellbeing-assessment.pdf</p>
Shared Purpose: Shared Future Statutory guidance on the Well-being of Future Generations (Wales) Act 2015 SPSF 3: Collective Role		<p>Cymraeg http://gov.wales/docs/desh/publications/161111-spsf-3-collective-role-cy.pdf</p> <p>English http://gov.wales/docs/desh/publications/161111-spsf-3-collective-role-en.pdf</p>

Trwy ebost

11/09/17

Cyngor gan Gomisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol i BGC Sir Gaerfyrddin

Annwyl Fwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus a swyddogion cymorth Sir Gaerfyrddin,

Diolch i chi am ofyn cyngor gennyf ar sut gallech gymryd camau i gyflawni eich amcanion llesiant drafft, sef:

- Arferion iach: Bod gan bobl ansawdd bywyd da a'u bod yn gwneud dewisiadau da ynghylch eu bywydau a'u hamgylchedd.
- Ymyrraeth gynnar: Bod pobl yn cael y cymorth cywir ar yr adeg gywir, pan fo'i angen arnynt.
- Cysylltiadau Cadarn: Pobl, lleoedd a sefydliadau sydd wedi eu cysylltu'n gadarn, sy'n gallu addasu i newid.
- Pobl a lleoedd llewyrchus: Mwyafu'r cyfleoedd i bobl a lleoedd yn ardaloedd trefol a gwledig y sir.

Rydych wedi cytuno hefyd ar themâu cychwynnol i weithredu arnynt, sy'n cynnwys nodi a deall pwyntiau sbardun ym mywydau pobl; ymgysylltu ac ysbrydoli pobl, gan wella eu dealltwriaeth a'u cymhellion; sicrhau perchenogaeth ar y cyd, cyd-greu gwasanaethau; ac ychwanegu gwerth, rhaid i bob cam gweithredu gan y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus (BGC) ychwanegu gwerth.

Mae fy nhîm o'r farn bod siarad â chi yn rheolaidd a chyfarfod â rhai ohonoch yr wythnos ddiwethaf wedi eu helpu i ddeall sut rydych chi'n cydweithio fel BGC; eich dull o gynllunio llesiant a'ch bwriad i gyflawni'r amcanion a chamu ymlaen mewn ffordd wahanol. Fel y byddant wedi trafod gyda chi, roeddwn i'n awyddus bod fy nghyngor yn ddefnyddiol i chi yn y cyd-destun rydych chi'n gweithio ynddo, felly rwy'n gobeithio bod y cyswllt rheolaidd hwn wedi bod yn ddefnyddiol i chi ac wedi rhoi rhywfaint o arweiniad i chi ar hyd y ffordd.

Roeddwn hefyd am ymateb i'ch asesiad llesiant mewn ffordd sy'n edrych ymlaen, yn hytrach nag edrych yn ôl, gan eich helpu i ystyried sut mae mynd ati i asesu a chynllunio llesiant yn barhaus. Yn ddiweddar, rwyf wedi cyhoeddi '[Llesiant yng Nghymru: Cynllunio heddiw ar gyfer gwell yfory](#)' sy'n amlgu canfyddiadau allweddol ac argymhellion i BGCau ar y meysydd allweddol lle bydd angen newid er mwyn gwneud gwell penderfyniadau ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol. Rwy'n cyfeirio at yr adroddiadau hyn wrth ddarparu cyngor i chi.

Fel y gwyddoch, mae'n rhaid i BGCau, wrth bennu amcanion drafft a chymryd camau i'w cyflawni, ddefnyddio pum dull o weithio i herio'r sefyllfa bresennol a mwyafu eu cyfraniad at bob un o'r saith nod llesiant cenedlaethol. Bwriad fy nghyngor yw eich helpu i ystyried sut gallech wneud hynny'n effeithiol a sut gallech ddangos, trwy eich cynllun llesiant, eich bod wedi defnyddio'r pum dull o weithio i lywio eich camau.

Gan hynny, mae fy nghyngor yn cwmpasu mabwysiadu dulliau gwahanol o weithio a sylwadau penodol ynghylch yr amcanion drafft y byddwch yn canolbwyntio arnynt ar ôl eu nodi yn eich asesiadau, yn ogystal â cheisio eich cysylltu â phobl eraill a all eich helpu o bosibl. Fel yr eglurodd fy nhîm, nid rhoi fy marn ar eich amcanion llesiant na'ch cynllun drafft yw diben y cyngor hwn. Chi, fel BGC ar y cyd, fydd yn penderfynu ar y rheiny ac yn eu perchenogi.

Mabwysiadu dulliau gwahanol o weithio er mwyn cymryd camau i gyflawni eich amcanion drafft

Ar gyfer pob un o'ch amcanion drafft a'r camau rydych chi'n eu pennu, hoffwn ddeall beth mae hyn yn ei olygu yn Sir Gaerfyrddin a sut mae'n wahanol i'r hyn roeddech yn ei wneud o'r blaen. Mae'r cynllun drafft rydych wedi'i rannu â ni yn dechrau egluro pam yr ydych wedi dewis cymryd y cam hwn a byddwn yn eich annog i adeiladu ar hyn, gan wneud yn glir beth gallai'r cam hwn ei olygu i ddyfodol cymunedau. Mae cyflawni uchelgeisiau'r Ddeddf hon yn ymwneud â 'beth' a 'sut' h.y. beth rydych chi'n ei wneud i gyfrannu at ein gweledigaeth ar y cyd o ran y saith nod llesiant cenedlaethol? Mae'r nodau'n cydnabod bod datblygu cynaliadwy yn cysylltu pobl, a'u hansawdd bywyd, â'r amgylchedd rydym yn byw ynddo, yr economi rydym yn gweithio ynddi, y gymdeithas rydym yn ei mwynhau a'r diwyllianau rydym yn eu rhannu, felly beth fyddwch chi'n ei wneud yn wahanol gyda'ch gilydd? A sut byddwch chi'n cymhwyso egwyddor datblygu cynaliadwy er mwyn llywio eich camau gweithredu yn Sir Gaerfyrddin?

I wneud hyn, mae'n bwysig bod BGCau yn dangos yn glir sut defnyddiwyd y pum dull o weithio i herio'r ffordd bresennol o feddwl a ffurfio eich cynllun. Byddwn yn eich cyngori i gryfhau'r elfen hon yn eich drafft a dangos eich ffordd o feddwl yn fwy eglur, a hynny yng nghyd-destun Sir Gaerfyrddin yn hytrach nag yn gyffredinol. Rwy'n gobeithio y bydd y cwestiynau isod yn eich helpu i ddangos eich bod yn herio eich hunain i feddwl yn wahanol. Yn hytrach na bod yn themâu trawsbynciol, mae'r dulliau gweithio yn ymddygiadau i'ch helpu i gyfrannu i'r eithaf at y saith nod llesiant.

Gan hynny, nid mater o 'ddal ati fel arfer' yw pennu amcanion a champau. Yn y gorffennol, rydym wedi amlygu themâu a blaenoriaethau ac ysgrifennu cynlluniau sy'n dangos yr hyn a wnawn beth bynnag. Hyd yn oed yn awr, er gwaetha'r dystiolaeth yn yr asesiadau sy'n dangos amrediad o dueddiadau brawychus, ymddengys nad yw BGCau yn ymgysylltu ond â meysydd diogel, nad ydynt yn ddadleuol. Mae gofyn defnyddio dull sylfaenol wahanol er mwyn addasu eich ffyrdd o weithio ac fel BGC, mae angen i chi ganiatáu amser a lle i chi holi eich hun a fydd y dulliau presennol o ddarparu gwasanaethau cyhoeddus yn addas yn y dyfodol, ac archwilio'r pwysau a'r tensiynau allweddol wrth gyflawni pob un o'ch amcanion.

Mae eich themâu cychwynnol i weithredu arnynt yn galonogol yn hyn o beth, a byddwn yn eich annog i neilltuo cyfarfodydd neu greu sesiynau BGC i ystyried y rhain a'r pum dull o weithio wrth i chi fynd ati i gynllunio eich camau gweithredu a chyflawni'r cynllun. Mae'n bwysig eich bod yn cael trafodaeth onest ynghylch y tensiynau rhwng materion polisi ac arferion presennol yn eich sefydliadau mewn perthynas â phob amcan. Dylai hynny

wedyn yrru'r drafodaeth ynghylch sut gallwch ddefnyddio dulliau gweithredu newydd gyda'ch gilydd wrth i chi gymryd camau i gyflawni eich amcanion a mwyaflu eich cyfraniad i'r saith nod cenedlaethol.

Byddwn i'n eich cynghori bod angen i chi ddangos sut mae eich BGC wedi ystyried y canlynlol mewn perthynas â phob un o'ch amcanion:

- **Y tymor hir:** Beth ydych chi'n ei ddeall am y tueddiadau tymor hir, y cyfleoedd, y risgiau a'r senarios tebygol yng nghyswllt y mater hwn? Beth yw'r rhain ac a ydych wedi archwilio eu heffaith ar eich camau? A oes bylchau ar hyn o bryd yn eich data neu yn eich dealltwriaeth? Pa ragolygon neu wybodaeth am dueddiadau yn y dyfodol sydd eu hangen arnoch er mwyn deall y mater hwn yn well? Pa allu, hyder ac arbenigedd sydd eu hangen arnoch i lenwi'r bylchau mewn gwybodaeth? I lywio'r camau gweithredu a gymerwch, bydd angen i chi fapio'n ddigonol ac ystyried y tueddiadau i'r dyfodol ar gyfer pob un o'ch amcanion. Mae fy swyddfa'n gweithio gydag eraill i feithrin gallu yn y maes hwn ac, fel y gŵyr eich tîm cymorth, mae Llywodraeth Cymru wedi bod yn ychwanegu at adnoddau'r adroddiad 'Tueddiadau'r Dyfodol' a dylech fanteisio i'r eithaf ar y rhain a'u cyrchu trwy Objective Connect neu drwy gysylltu â David Thomas. [Mae adroddiad Oxford Martin 'Now for the long-term'](#) yn dangos tueddiadau'r dyfodol ar lefel genedlaethol a byd-eang y bydd angen i ni i gyd ymateb iddynt wrth gyflawni datblygu cynaliadwy.
- **Ataliaeth:** Wrth ystyried y mater hwn, a ydych chi'n deall yr hyn rydych yn ceisio'i atal? Beth yw achosion gwaelodol y mater a phryd fyddai'r adeg orau i ymyrryd? Ydych chi'n eglur ynghylch ai ataliaeth sylfaenol h.y. ceisio atal rhywbeth cyn iddo ddigwydd; ataliaeth eilaidd h.y. atal rhywbeth rhag gwaethygu; neu ataliaeth drydyddol h.y. lleddfu rhywfaint ar effaith sy'n parhau; sydd ei angen? Mae hyn yn gyfystyr â'r gwahaniaeth rhwng annog beicwyr i wisgo helmed (ataliaeth sylfaenol i arbed anafiadau pen); rhoi rhywun yn yr ystum adfer ar ôl iddo gwmpo o'i feic (ataliaeth eilaidd rhag i'r anaf waethygu) a chwmsela ar ôl y ddamwain (ataliaeth drydyddol sy'n gymorth i atal yr anafiadau parhaus rhag gwaethygu).

Nid yw llawer o'r BGCau wedi defnyddio'u hasesiadau i ddeall y sefyllfa bresennol yn llwyr nac i ddeall graddfa a natur yr ymateb sy'n ofynnol. Nid yw'n glir ar hyn o bryd sut y newidir gwasanaethau ac adnoddau i fod yn fwy ataliol yn Sir Gaerfyrddin. Rwy'n sylweddoli na fydd y darlun llawn gennyh eto o bosibl, ond rwyf am weld pob BGC yn archwilio sut mae torri cylchoedd a threiddio'n ddyfnach i'r data i weld y negeseuon sydd ymhlyg ynddo er mwyn deall yn well achosion ac effeithiau materion a thueddiadau allweddol a fydd yn llywio eich camau.

- **Cydweithio:** Mae'n bwysig bod y bobl sy'n aelodau o'r BGC yn gallu cynnig yr ystod orau o ymwybyddiaeth, her adeiladol, data a datrysiadau i'r BGC. A yw'r bobl iawn wrth y bwrdd, ar y lefel iawn i wneud penderfyniadau ar y mater hwn? Pwy arall y gallai fod angen i chi gydweithio â nhw er mwyn deall hyn yn well? Fel yr argymhellwyd yn fy adroddiad ynghylch yr Aseidiadau Llesiant, mae cyfle amserol yn awr i chi adolygu'r aelodau a wahoddwyd i ymwneud â'r BGC ac ystyried yr 'wynebaw newydd' y gall fod angen i chi weithio gyda nhw er mwyn cymryd camau i gyflawni'r amcan hwn.

Wrth gyflawni'r camau, sut gallai eich sefydliadau gydweithio? Bydd angen i chi ddangos sut mae eich BGC yn ystyried y camau sydd angen eu cymryd ar y cyd ac ar draws ffiniau sefydliadau er mwyn cyflawni eich amcanion yn effeithiol. Gallai hyn gynnwys cydleoli staff, chwalu strwythurau traddodiadol, trefnu cyfnewid swyddi a secondiadau ac, yn bwysig iawn, crynhoi adnoddau. Byddaf am weld sut rydych wedi ystyried y buddion hyn a pha gamau y byddwch yn eu cymryd er mwyn symud tuag at wireddu'r cydweithio hwn.

- **Integreiddio:** Ar gyfer pob amcan, sut byddwch chi'n symud i ffwrdd o weithredu er mwyn cyflawni amcanion yn unig, a dangos, yn lle hynny, eich bod yn cymryd camau sy'n cyfrannu i'r eithaf at bob un o'r nodau? Yn hytrach nag edrych ar y mater hwn yn yr ystyr draddodiadol a chyffredinol, a ydych chi wedi edrych ar ddiffiniad pob nod er mwyn ehangu eich dealltwriaeth o lesiant yn y maes dan sylw a'r cyfleoedd a allai fodoli i gyflawni'r nodau hyn trwy bob un o'ch amcanion? I ba raddau rydych chi'n deall cyfraniad presennol eich sefydliad at yr amcan hwn? Ac a ydych chi'n deall pa mor wahanol yw'r cyfraniad y bydd angen i chi ei wneud wrth symud ymlaen â'r amcan hwn?

Sut gallwch chi olrhain yr hyn sy'n digwydd mewn manau eraill yn eich sefydliadau, a'r strategaethau a'r cynlluniau ar lefel ranbarthol neu genedlaethol, er mwyn cysylltu ag eraill i gyflawni'r amcan hwn? Mae eich cynllun drafft yn cynnwys cysylltiadau rhwng amcanion llesiant y gwahanol sefydliadau unigol, ond a ydych chi wedi cydnabod y rhwystrau neu'r tensiynau sy'n codi a'r camau y gallwch chi (neu eraill) eu cymryd i'w dileu? Pwy arall ddylai eistedd wrth fwrdd y BGC i'ch helpu i gydlynu'r penderfyniadau a wneir a gwella llesiant yn y maes hwn?

- **Ymglyfrannu:** Roedd fy adborth ynghylch eich asesiad llesiant yn cydnabod y gwaith caled a wnaethoch a'r ystod drawiadol o bobl y cysylltwyd â hwy a gwn eich bod wedi ceisio parhau i wneud hyn yn ystod y misoedd diwethaf. Rwyf am weld pob BGC yn rhoi ffocws amlwg a pharhaus ar hyn. Sut rydych chi'n cymryd camau i ddeall profiadau bywyd pobl yn eich ardal a sut mae hynny'n llywio eich camau gweithredu? Sut rydych chi'n mynd ati i chwilio am ffyrdd gwell o gynnwys pobl yn y penderfyniadau a wneir? Sut gallwch chi gydweithio ag aelodau o'r gymuned i gyflawni'r camau hyn? Yn yr un modd â Bwrdd Gofal Cymdeithasol Cymru, pa opsiynau sydd ar gael o ran cynnwys pobl â phrofiadau bywyd ar Fyrddau a grwpiau partneriaeth?

Dylai pob BGC ddilyn y cyngor hwn, ond rwy'n sylweddoli bod yr holl BGCau wedi defnyddio dulliau gwahanol o ddrafftio eu hamcanion llesiant ac y byddant yn mynd ati i gyflawni eu cynllun llesiant mewn cyd-destun sy'n addas iddynt hwy. Mae eich tîm cymorth wedi gweithio'n galed i'ch helpu i gyflawni'r cynnydd trawiadol hwn wrth ddrafftio eich amcanion a'ch camau ac, fel y gwelais wrth ymateb i asesiadau llesiant o bob cwr o Gymru, gwn fod adnoddau i gyflawni ymchwil yn fater sydd wedi dod i'r amlwg. Mae'n ddiddorol clywed bod Canolbwynt Ymchwil ac Arloesi i'w sefydlu yn Sir Gaerfyrddin i'ch helpu i ystyried tystiolaeth a rhannu ymarfer. Clywaf eich bod yn trafod sut mae mesur cynnydd yn erbyn y cynllun a'ch bod am sicrhau eich bod yn mesur y pethau cywir. Tybed a allai hwn fod yn gam i chi fel BGC ac yn rôl i'r Canolbwynt? Mae BGC Caerdydd yn arbrofi â Chanolbwynt

Arloesi tebyg ar hyn o bryd, ac mae BGCau Gwent yn gweithio ar rai prosiectau ar y cyd a allai fod o ddiddordeb yn hyn o beth.

Fel yr awgrymais yn fy adroddiad ar yr asesiadau llesiant, mae'n bwysig ein bod ni'n cefnu ar y syniad o BGCau fel cyfarfodydd pwyllgor o dan arweiniad awdurdodau lleol, a bod y BGCau yn dod i barchu a deall meysydd proffesiynol ei gilydd. Dylai'r BGC gynnig ffordd newydd o weithio, nad yw'n cael ei gyrru gan ddiwylliant na dull gweithredu unrhyw sefydliad unigol. Gall Cadeirydd y BGC, sut ac ymhle y cynhelir cyfarfodydd, a'r cymorth a ddarperir i'r BGC i gyd newid meddylfryd a chaniatáu her fwy iachus i'r 'drefn arferol'.

Dylai arweinyddiaeth eich BGC dreiddio trwy eich sefydliadau ar bob lefel. Fel arweinwyr, rwy'n siŵr eich bod yn ymwneud â llawer o fentrau, cyfarfodydd a strwythurau partneriaeth. Mae defnyddio'r BGC i integreiddio eich gwaith a cheisio pennu amcanion a chmau sy'n gwneud synnwyr i bobl Sir Gaerfyrddin yn bwysicach na dim. Gan hynny, mae'n bwysig eich bod yn cyfleu penderfyniadau a negeseuon y BGC yn eich sefydliadau ac yn defnyddio'r cynllun llesiant presennol i herio arferion cyfredol yn eich adrannau eich hun. Clywais fod hyn yn arbennig o berthnasol i reolwyr canol sydd, o bosibl, yn cael trafferth cysoni fframweithiau cyfredol â'r Ddeddf. Rhan o'm rôl i yw adnabod a lliniaru rhwystrau, ond fel arweinwyr uwch mae gennych chithau rôl i herio eich rheolwyr i weithio'n wahanol a derbyn bod 'methu yn ddiogel'.

I berchenogi'r cynllun hwn o ddifrif a sicrhau bod y camau a gymerwch yn cael eu deall a'u cyflawni gan y cyrff sy'n aelodau o'r BGC, mae'n bosibl y byddwch am ystyried trefniadau cydweithio agosach, tîm amlasiantaeth rhithwir ag arweinydd uwch neu secondiadau a chydleoli mwy ffurfiol. Mae nifer o adnoddau a all fod yn ddefnyddiol i chi, fel [Designing Multi-Agency Partnerships](#); [Leading Culture Change](#). Bydd gofyn i chi, sy'n arweinwyr yn eich sefydliadau, chwarae eich rhan a gyrru'r newidiadau angenrheidiol ymlaen yn eofn. Gobeithiaf y byddwch yn parhau i arwain dull gweithredu ar sail gwybodaeth er mwyn cael hyd i atebion sy'n wahanol i'r ffordd y gwnaed pethau yn y gorffennol.

Cyngor ar sut gallech gymryd camau i gyflawni eich amcanion drafft:

Rydych chi wedi cyfeirio at ganfyddiadau eich asesiad a defnyddio gwybodaeth broffesiynol eich gwasanaethau i ddrafftio eich amcanion a'ch camau. Fel y dywedais yn yr adborth ar yr asesiad, credaf y byddai dehongli'r rhain yng nghyd-destun Sir Gaerfyrddin yn ddefnyddiol o ran esbonio pam bod yr amcan mor bwysig i chi h.y. dangos eich prosesau gwaith. Gwybodaeth ddealedig am hyn sydd yn eich cynllun ar hyn o bryd, felly byddwn yn eich cyngori i ddangos pa dystiolaeth leol a ddefnyddiwyd gennych (neu y byddwch yn ei defnyddio) i deall y meysydd penodol o ran ymyriadau ataliol llwyddiannus. Pa wasanaethau lleol yr effeithir arnynt os byddwch yn ailgyfeirio buddsoddiad? Er enghraifft, beth fydd 'gwella mynediad at yr amgylchedd naturiol' yn ei olygu'n benodol i Sir Gaerfyrddin? A oes tueddiadau tymor hir mewn cymunedau penodol y credwch y byddant yn gwaethygu os na fyddwch yn gweithredu? Pa gymunedau fyddai ar eu hennill ac ym mha ffordd? Beth allwch chi wneud yn wahanol i gyfrannu at [bob un](#) o'r saith nod? Awgrymaf eich bod yn cydweithio i wneud hyn yn fwy amlwg yn eich cynlluniau llesiant neu'n dweud pam nad yw'r atebion gennych eto a'r hyn y bwriedwch ei wneud

ynghylch hynny. Deallaf y byddwch yn parhau i weithio ar hyn trwy gydol y flwyddyn nesaf neu oddeutu hynny, a bwriad fy nghyngor yw cynnig syniadau, gwybodaeth a chysylltiadau a allai eich helpu.

- **Arferion iach: Bod gan bobl ansawdd bywyd da a'u bod yn gwneud dewisiadau iachus ynghylch eu bywydau a'u hamgylchedd.**

Ymhlith y camau drafft rydych wedi'u nodi mae ymgyrchu cydlynus, gwella mynediad at yr amgylchedd naturiol, datblygu rhagnodi cymdeithasol yn y brif ffrwd, diogelu'r amgylchedd, mynd i'r afael â'r newid yn yr hinsawdd a chefnogi rhaglen i newid ymddygiad diwylliannol ar draws y sir. Mewn ardal o harddwch naturiol eithriadol sydd ag afonydd, llynnoedd, coetiroedd a thir ffermio, gallaf ddeall pam mae'r amcan drafft hwn yn ymwneud â iechyd personol a iechyd amgylcheddol. Mae'r amgylchedd naturiol yn ased i ni i gyd yng Nghymru ac fel y nodir yn eich asesiad, gan fod 60% o boblogaeth Sir Gaerfyrddin yn byw mewn ardaloedd gwledig a'r 40% sy'n weddill yn byw o fewn 400m i fan glas naturiol neu led-naturiol, y mae'n ased y mae angen ei werthfawrogi, ei ddefnyddio a'i amddiffyn yn eich sir. Mae llawer o bobl yn Sir Gaerfyrddin yn dibynnu ar eu hamgylchedd am eu hincwm, eu hanghenion sylfaenol a hamdden ac mae adnoddau, fel dŵr a choed, yn cael eu defnyddio gan bobl ledled Cymru. Sut rydych chi wedi ystyried effaith hirdymor digwyddiadau tywydd eithafol ar yr adnoddau hyn? Sut gallwch chi ddefnyddio senarios i ddychmygu pa gamau ataliol y gallech eu cymryd i amddiffyn amaethyddiaeth, cyflenwadau dŵr a thrafnidiaeth petai tywydd eithafol yn digwydd?

Fel y nodir yn eich asesiad, mae llifogydd yn effeithio ar iechyd pobl ymhell ar ôl y digwyddiad, a'r bobl fwyaf agored i niwed mewn cymdeithas sy'n dioddef yr effeithiau gwaethaf. Effeithiodd tywydd eithafol ar Sir Gaerfyrddin fwy nag unwaith y llynedd a ledled y wlad, [amcangyfrifir bod cost y difrod blynyddol disgwylidig i eiddo preswyl yn £22 filiwn](#). Mae deall y ffyrdd gwahanol y gallai tywydd eithafol effeithio ar wahanol gymunedau yn hanfodol bwysig o ran gwaith atal. Pa gynlluniau y gellid eu rhoi ar waith i amddiffyn busnesau yn Sir Gaerfyrddin? [Mae un enghraifft o fuddsoddi mewn amddiffynfydd rhag llifogydd i'w gweld ym mhen isaf Cwm Tawe](#), lle mae prosiect gwerth £6.7m yn amddiffyn 284 o fusnesau a safleoedd diwydiannol sy'n cyflogi mwy na 10,000 o bobl. Yn y dyfodol, mae tywydd eithafol yn debygol o achosi sychder yn yr haf, sy'n golygu prinder dŵr, colli bioamrywiaeth ac effaith ganlyniadol ar amaethyddiaeth, sy'n un o'r colofnau llesiant economaidd yn eich ardal. Sut gallwch chi gynllunio ar gyfer y senario gwaethaf, a pha gamau ataliol y gallwch eu cymryd yn awr? Beth fedrwch chi wneud yn awr, fel Prif Weithredwr, Cadeirydd neu Arweinydd, i liniaru effeithiau colli amgylcheddau a bod yn fwy cyfrifol ar lefel fyd-eang?

Bydd angen sicrhau bod eich rolau eich hun o ran amddiffyn yr amgylchedd ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol yn eglur yn y camau a gymerwch i gyflawni'r amcan hwn. Mae adroddiad [Zero Carbon Britain, 'Making it Happen'](#) yn nodi'r cyfrifoldebau sydd gennym ni i gyd i weithredu yn awr ynghylch y newid yn yr hinsawdd, er budd cenedlaethau'r dyfodol. Bydd hyn yn cynnwys eich ffordd o gynllunio, dylunio a lleoli datblygiadau yn y dyfodol (fel rhan o'ch Cynllun Datblygu Lleol) ynghyd ag adeiladau, isadeiledd a manau cyhoeddus a chymunedol eraill. Gyda'ch gilydd, mae gennych hefyd ystadau sector cyhoeddus mawr a chyfle i leisio barn ar faterion dylunio ac adnewyddu adeiladau cyhoeddus. Bydd ystyried pa mor 'wyrdd' yw'r adeiladau hyn, o ran effeithlonrwydd ynni

ac o ran adeiladwaith cynaliadwy, yn ateb cyflym i chi fel BGC. Mae [adroddiad Ymddiriedolaeth Natur Cymru ynghylch seilwaith glas](#) yn disgrifio sut mae seilwaith glas yn darparu ystod eang o fanteision economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol cydnabyddedig, amlwg a chost effeithiol. Mae gan [Gomisiwn Dylunio Cymru](#) hefyd astudiaethau achos ac adnoddau ynghylch dylunio sy'n canolbwyntio ar ddefnyddwyr, yn mwyaf effeithlonrwydd ynni, ac y gwelwyd eu bod yn gwella adferiad iechyd cleifion yn sylweddol.

Yn ddiweddar, [cyhoeddodd Llywodraeth Cymru](#) lefelau allyriadau carbon wedi'u hisrannu fesul Awdurdod Lleol. Er bod y sector cyhoeddus yn gyfrifol am gyfran gymharol fach o allyriadau Cymru, rydych mewn sefyllfa unigryw i ddylanwadu'n llawer mwy helaeth ar allyriadau mewn meysydd fel trafndiaeth, ynni, defnydd tir a chaffael. Hefyd, rhyddhaodd Llywodraeth Cymru [Cais am Dystiolaeth](#) er mwyn archwilio'r dulliau mwyaf effeithiol o gyflawni sector cyhoeddus carbon niwtral erbyn 2030 ac ysgrifennais atoch i'ch annog i ystyried y cais hwnnw a chyfrannu ato cyn y dyddiad cau ar 13eg Medi. Byddaf yn cynnal digwyddiad ym mis Tachwedd, ar y cyd â Llywodraeth Cymru a Chyfoeth Naturiol Cymru er mwyn: ystyried sut gall y gwasanaethau cyhoeddus yng Nghymru ymgysylltu â phobl wrth gydweithio ac integreiddio eu gwaith, rhoi mwy o ystyriaeth i oblygiadau carbon eu gweithgareddau yn y tymor hir, a helpu i atal effeithiau'r newid yn yr hinsawdd rhag gwaethygu ymhellach.

Mae cynnwys pobl yn y gwaith hwn nid yn unig yn cael effaith gadarnhaol o ran amddiffyn yr amgylchedd, ond hefyd yn eu hannog i gael ymarfer corff a chysylltu â byd natur. [Mae gan NESTA ganllawiau](#) ynghylch gweithio gyda chymunedau i fynd i'r afael â'r newid yn yr hinsawdd, gan gynnwys 'Yr Her Werdd Fawr', lle bu cyfranogwyr yn newid eu ffyrdd o fyw er mwyn lleihau eu hól troed carbon. Mae prosiectau fel ['Glawlif' Dŵr Cymru](#) yn awgrymu sut gallwn ni i gyd liniaru effeithiau llifogydd, ac un enghraifft eithafol yw [Ynys Eigg yn yr Alban](#) lle mae'r gymuned yn cael effaith gadarnhaol ar ei hamgylchedd trwy gyflwyno cynlluniau ynni adnewyddadwy, adeiladu busnesau cynaliadwy a gwella bioamrywiaeth. Bydd angen dehongli ac archwilio'r gwahaniaethau ar draws Sir Gaerfyrddin a bydd hyn yn cynnwys grymuso pobl, a staff yn treulio mwy o amser ar lawr gwlad. Mae'n galonogol clywed eich bod yn ymgysylltu â Chynghorau Tref a Chymuned, gan adeiladu ar waith Cyngor Tref Llanelli a'r 'Llanelli a garem', a'u bod yn darparu gwybodaeth ar gyfer llunio'r amcanion a'r camau drafft. Gall gweithio gyda chynghorau cymuned, y trydydd sector a rhwydweithiau eraill eich helpu i ddeall y ffordd orau o ymgysylltu â phobl ac annog newid ymddygiad.

Mae bron un o bob tri phlentyn yn Sir Gaerfyrddin dros bwysau neu'n ordew, ac mae'r tueddiadau iechyd yn debygol o waethygu yn y tymor hir ledled Cymru. Dywedodd y rhan fwyaf o bobl wrthy ch eu bod yn gweld cysylltiad rhwng eu llesiant a iechyd corfforol a mynediad at yr amgylchedd, felly byddwn innau yn eich cynghori i wrando ac i gyd-ddylunio mentrau er mwyn annog pobl i fwynhau'r awyr agored. Mae un o'ch camau drafft yn ymwneud â rhagnodi cymdeithasol, sy'n cydnabod bod iechyd yn gysylltiedig â'n llesiant cymdeithasol, amgylcheddol, economaidd a diwylliannol ni i gyd. Mae rhagnodi cymdeithasol yn cwmpasu ystod enfawr o bethau, ond mae'n faes sy'n tyfu ac rwy'n falch o'ch gweld yn ei gydnabod fel dull ataliol. Mae'r [astudiaeth hon ynghylch rhagnodi cymdeithasol ym Mryste](#) yn darparu gwybodaeth am wahanol fodolau ac yn cynnig cipolwg ar y gwelliannau i iechyd meddwl a iechyd corfforol cyffredinol. Yn ddiweddar, dangosodd rhaglen ddogfen y BBC,

'The doctor who gave up drugs', nifer o enghreifftiau o'r ffordd y mae dulliau heblaw rhagnodi tabledi yn gallu cael effaith gadarnhaol hirhoedlog a mwy cyfannol ar fywydau unigolion - gyda phobl yn gwella'u ffitrwydd corfforol a'u hiechyd meddwl heb ddibynnu ar bresgripsiynau. Rwy'n siŵr y gwelwch fod cyfleoedd i chi weithio gyda sefydliadau fel yr Ymddiriedolaeth Genedlaethol a'r Ymddiriedolaethau Natur i ddatblygu dull gweithredu ar draws y sir.

Mae un o'ch camau drafft yn ymwneud ag annog newid ymddygiad yn eich poblogaeth a bydd hynny'n aml yn 'glynu' yn fwy pan fydd pobl yn cymryd rhan mewn gweithgareddau cymdeithasol a diwylliannol gyda'i gilydd; er enghraifft, gwelodd adroddiad [Nudjed - 'Behaviour Change is a Team Sport'](#) fod modd cynyddu patrymau ymarfer trwy ddod â phobl at ei gilydd. Sut gall y gweithgareddau diwylliannol cyfoethog annog plant ac oedolion i fyw bywydau iachach? Sut gallai pobl gymryd rhan mewn gweithgareddau diwylliannol i'w helpu i reoli eu hiechyd? Mae hwn yn gyfle i wella mynediad at weithgareddau diwylliannol a hyrwyddo treftadaeth, defnyddio'r Gymraeg ac annog pobl i ddod ynghyd i gefnogi achos lleol, fel eu hamgylchedd. Mae prosiect ['Coed Actif' Cyfoeth Naturiol Cymru](#) yn enghraifft o gael pobl i fynd allan, amddiffyn eu hamgylchedd a mwynhau'r effeithiau cadarnhaol ar iechyd a lles.

Ymhlith y BGCau eraill sy'n edrych ar ragnodi cymdeithasol/gwyrdd a gwella iechyd mae Conwy / Sir Ddinbych, Sir Fynwy a Phowys.

- **Ymyrraeth gynnar: Bod pobl y cael y cymorth cywir ar yr adeg gywir, pan fo'i angen arnynt.**

Mae'n galonogol gweld eich bod yn cydnabod yr heriau a all wynebu pobl ar adegau penodol ('pwyntiau sbardun') yn eu bywydau a'ch bod yn ceisio atal y problemau hyn rhag digwydd. Yn aml, ni fydd ein gwasanaethau wedi'u trefnu mewn modd sy'n sicrhau bod modd sylwi'n ddigonol bod sefyllfa'n dirywio a chamu i mewn yn effeithiol ar yr adeg gywir. Bwriedir bod y pum dull o weithio yn herio ein dulliau presennol o weithio ac yn cynnig persbectif gwahanol i'r gwasanaeth cyhoeddus cyfan o ran delio â phroblemau. Mae ymgysylltu â phobl yn ganolog i herio'r system oherwydd dim ond trwy ddeall profiadau bywyd pobl y gallwn gynllunio gwasanaethau sy'n addas i genedlaethau presennol a chenedlaethau'r dyfodol. Mae'r astudiaethau achos [yn yr adroddiad hwn gan Locality](#) yn dangos cost ariannol a chymdeithasol peidio â defnyddio'r ymagwedd gyfannol ac ataliol hon at fywydau pobl, a delio â phobl mewn 'blychau defnyddwyr gwasanaeth' taclus.

Fel gwasanaethau cyhoeddus, rydym yn aml yn canolbwyntio ar drin symptomau Profiadau Niweidiol yn ystod Plentynod (ACEs), fel salwch meddwl, camddefnyddio sylweddau a cham-drin yn y cartref, yn hytrach na mynd i'r afael â'r achosion gwaelodol. Credaf fod y dull cylch bywyd a ddefnyddiwyd yn eich asesiad llesiant yn ffordd gadarnhaol o ddangos y gwasanaethau cyhoeddus sydd eu hangen ar bobl drwy gydol eu hoes. Ond beth allwn ni wneud i gael effaith yn y tymor hir a dod yn fwy ataliol? Disgwyliaf eich gweld yn ymchwilio i'r wybodaeth hon ac yn ei defnyddio i lywio eich camau yn ystod y flwyddyn sy'n dod. Bydd darparu'r cymorth cywir ar yr adeg gywir yn golygu integreiddio gwasanaethau yn well, gan gydleoli timau, cydrannu adnoddau a gweithio mewn modd sy'n gwneud synnwyr i'r gymuned. Yn y camau a gymerwch, mae'n bwysig adolygu'r mentrau lleol sy'n canolbwyntio ar iechyd meddwl, camddefnyddio sylweddau, cyfiawnder troseddol, gwasanaethau tai ac eraill i sicrhau eu bod

yn ataliol, yn gydgysylltiedig ac yn gweithio'n ddiwyd i geisio gwella sefyllfaoedd teuluoedd a rhieni'r dyfodol fel na fydd y cylch yn parhau i'r genhedlaeth nesaf.

Mae deall yr hyn rydych chi'n ceisio'i atal yn ganolog i'r camau a gymerwch i gyflawni'r amcan drafft hwn. Fel y nodir yn eich asesiad, mae dyddiau cynnar bywyd plant ac amgylchiadau eu teuluoedd yn hanfodol bwysig i'w lles trwy gydol bywyd. [Amcangyfrifir bod gwasanaethau ymyrraeth hwyr i bobl ifanc yn costio £17 biliwn y flwyddyn i Gymru a Lloegr](#). Nid eich cyfrifoldeb chi yn unig yw galluogi pobl i gael cychwyn iach mewn bywyd, mae'n gyfrifoldeb hefyd i'r teuluoedd sy'n magu'r plant a'r cymunedau y maent yn byw ynddynt, yn ogystal â'r teuluoedd newydd y bydd y plant eu hunain yn eu ffurfio. Mae gwaith Iechyd Cyhoeddus Cymru ynghylch [Y 1,000 Diwrnod Cyntaf](#) yn nodi'n eglur yr effaith y gallwn ei chael ar fywydau plant. Wrth i chi ystyried pa gamau y gallech eu cymryd, gallai [gwaith y New Economics Foundation](#) ynghylch buddsoddi mewn plant fod yn ddefnyddiol. Mae'n amlygu bod angen rhoi sylw i les materol ac amgylchiadau allanol - fel tai, tlodi ac addysgu - yn ogystal â llesiant seicogymdeithasol ac adnoddau mewnol.

Mae gan fwy na chwarter yr oedolion ac un o bob deg plentyn yn Sir Gaerfyrddin broblem iechyd meddwl. Mae tua hanner y bobl sydd â phroblemau iechyd meddwl parhaus yn arddangos symptomau erbyn eu bod yn 14 oed, ac mae nifer fawr yn arddangos symptomau yn llawer iau. Sut gallwch chi gydweithio i adnabod symptomau salwch yn gynharach mewn bywyd? Beth ellir ei wneud i atal problemau yn ddiweddarach mewn bywyd? Ym mha ffyrdd y gallai fod angen newid gwasanaethau neu addasu gwasanaethau cyffredinol er mwyn sicrhau bod ataliaeth yn elfen greiddiol? Mae [Caerdydd wedi arbrofi â gwersi iechyd meddwl i blant](#) ac mae adroddiad newydd gan Respublica a Barnardo's, ['Making young minds matter'](#) yn amlygu bod ymyrraeth gynnar (fel cwnsela mewn ysgolion yng Nghymru) yn medru cael effaith gadarnhaol ar iechyd meddwl.

Sut gallwch chi gynnwys yr 'wynebau newydd' wrth gymryd camau i gyflawni'r amcan hwn? Mae llawer o deuluoedd yn amharod i gysylltu â gwasanaethau statudol ar adegau o angen, felly sut gallwch chi alluogi pobl i'w helpu eu hunain? Sut bydd y trydydd sector yn cael ei rymuso i helpu? Mae hyn yn cysylltu â'ch amcan isod ynghylch cysylltiadau cryfach a chydnerthedd. Mae BGCau eraill, fel Cwm Taf, Blaenau Gwent a Phen-y-bont ar Ogwr, wedi canolbwyntio ar amcanion tebyg. Byddaf innau'n rhan o [weminar Cyfnewidfa Arfer Da Cymru ynghylch deall Profiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod ar 7fed Tachwedd](#), a gallai hynny fod yn ddefnyddiol wrth i chi ystyried eich camau ar gyfer yr amcan hwn.

- [Cysylltiadau Cadarn: Pobl, lleoedd a sefydliadau sydd wedi eu cysylltu'n gadarn, sy'n gallu addasu i newid.](#)

Mae cydlyniant cymunedol, diwylliant bywiog a thraddodiadau ffyniannus yn rhai o asedau Sir Gaerfyrddin. Mae'r camau a nodwyd gennych yn datblygu eich themâu cychwynnol i hyrwyddo gwirfoddoli, cydleoli gwasanaethau, gwella sgiliau cymunedau a chreu mentrau ar y cyd. Mae'r amcan hwn yn cysylltu â'r tri amcan arall sydd gennych a charwn ailadrodd bod deall y gwahaniaethau rhwng cymunedau a lle yn ganolog i'r camau a gymerwch i gyflawni'r uchelgais hon. Bydd gofyn deall o ddifrif yr asedau, y cyfleoedd a'r rhwystrau ym mhrofiadau bywyd

pobl a gosod cyd-destun yr hyn y mae byw mewn cymuned benodol yn ei olygu. Ni fydd y rhan fwyaf o bobl ond yn ymwneud â phethau sy'n effeithio'n uniongyrchol arnynt hwy, eu teuluoedd neu'r manau lle byddant yn treulio amser ac, yn aml, gall hyn arwain at ddeilliannau mwy o lawer. Yn aml, bydd rhoi'r grym yn nwylo'r bobl sy'n adnabod eu hardal orau yn arwain at ganlyniadau cadarnhaol annisgwyl, fel y gwelir yng ngwaith ['Nurture Development'](#) ynghylch Datblygu Cymunedol ar sail Asedau ac [mae astudiaeth 'Lle Dwf'n' Canolfan Rhagoriaeth Adfywio Cymru yn Nhrefdegar](#) yn dangos sut gall deall lle gynnig buddion lluosog o ran llesiant.

Bydd y ddealltwriaeth ddyfnach hon nid yn unig yn helpu i gysoni gwasanaethau ond hefyd yn eich annog i ystyried sut byddwch chi'n cyfrannu at Sir Gaerfyrddin sy'n fwy cyfartal. Mae'n bosibl na fyddwch yn gwybod pwy yw'r darpar arweinwyr a chysylltwyr cymunedol mewn rhai ardaloedd felly, os ydych wedi ymrwmo i hyn, ad-drefnwch eich adnoddau i wneud rhagor o waith mewn cymunedau, er mwyn dechrau dod i adnabod lleoedd fel y mae'r bobl sy'n byw ynddynt yn eu hadnabod. Byddai gwneud hyn yn sicr yn eich helpu i ddeall sut gallech fynd ati i daclo anghydraddoldeb yn seiliedig ar le, ac yn fodd i chi ddeall yr amgylchedd yn y lleoliad hwnnw hefyd. Eto, bydd cynnwys 'wynebau newydd' yng ngwaith y BGC, ysgolion, colegau, y Cynghorau Tref a Chymuned a'r trydydd sector yn bwysig o ran cysylltu pobl â'i gilydd. Mewn rhai ardaloedd, cyllidwyd sefydliadau cymunedol i weithio fel cydlynwyr cymunedol ar gyfer pobl hŷn - gan eu cysylltu â gweithgareddau a gwasanaethau lleol yn eu hardal a'u helpu i gadw'n iach ac egnïol. [Lluniwyd gwybodaeth ehangach gan CGGC](#) ynghylch sut mae'r trydydd sector yn cyfrannu at y Ddeddf, gan gynnwys adnoddau ynghylch y saith nod llesiant.

Yn achos pob un o'ch amcanion, hoffwn ddeall y rhesymeg y tu ôl i'ch camau. Rydych wedi dechrau egluro hyn mewn perthynas â chanfyddiadau eich asesiad, ond mae'n bwysig eich bod yn dangos sut mae'r pum dull o weithio wedi llywio eich syniadau wrth ystyried eich cyfraniad at y saith nod. Er enghraifft, a yw datblygu cyfleoedd gwirfoddoli yn fesur ataliol yn erbyn ynysu cymdeithasol ac yn ffordd o greu cydlyniant cymunedol a chydnerthedd? Mae'n amlwg eich bod wedi ystyried sut mae cynnwys pobl yn eich asesiad a'ch cynllun llesiant a gwn eich bod yn meddwl yn awr am y ffyrdd gorau o ymgysylltu'n well â phobl Sir Gaerfyrddin. Byddwn yn cynghori pob un o'ch sefydliadau i ymrwmo i'r Safonau Cyfranogiad Cenedlaethol a gall [Cyfranogaeth Cymru](#) gynorthwyo eich swyddogion i ddatblygu'r sgiliau hanfodol ar gyfer cyfranogiad effeithiol ac ystyrlon. Gallai [Rhwydwaith Cydgynhyrchu Cymru](#) eich helpu i nodi arweinwyr cymunedol ac ymgysylltu â nhw. Cysylltwch â'r Cyfarwyddwr, Mark John-Williams i gael rhagor o gyngor.

Mae 'Newyddion Sir Gâr' yn ffordd dda o roi gwybodaeth i gymunedau ond sut rydych chi wedi ystyried sut y gallai pobl fod am ymwneud â hyn yn y dyfodol, a sut gellid defnyddio hyn i hyrwyddo ymgysylltu ystyrlon a gefnogir gan amrywiaeth o sianeli cyfathrebu? Pa fath o newidiadau y gallai fod angen eu gwneud i systemau a pholisïau eich sefydliad er mwyn galluogi pobl i chwarae mwy o ran mewn cymunedau a llunio gwasanaethau lleol? Mae ymchwil gyfredol yn dangos bod plant rhwng pump ac 16 oed yn treulio chwe awr a hanner y dydd ar gyfartaledd o flaen sgrîn. [Mae'r cyfryngau cymdeithasol yn brif ffynhonnell newyddion i 28% o bobl ifanc; gyrrir 43% o 'fileniaid' i gyfrannu arian trwy sianeli cymdeithasol;](#) ac yn [ôl arolwg ONS 2017](#), roedd 87% o holl oedolion Cymru wedi defnyddio'r rhyngwyd yn ddiweddar (h.y. wedi defnyddio'r rhyngwyd yn ystod y tri mis diwethaf). Er nad yw rhai pobl ar-lein ar hyn o bryd, ac mae angen clir am deilwra dulliau gweithredu, mae cyfle

gwirioneddol i ymgysylltu â phobl yn y ffordd fwyaf cyfleus iddynt, sy'n rhan o'u bywyd pob dydd a heb fod yn dasg ychwanegol. Mae ["Monmouthshire Made Open"](#) yn enghraifft o lwyfan ar-lein sydd wedi rhagweld sut gallai pobl gyfrannu at wella eu hardal yn y dyfodol, gyda chyfleoedd i rannu syniadau, holi'r gymuned, cychwyn prosiect a chwilio am wirfoddolwyr neu adnoddau. Gallai Matthew Gatehouse, sy'n gweithio gyda BGC Sir Fynwy, rannu'r hyn a ddysgwyd wrth sefydlu'r wefan gyda chi.

Mae unigrwydd ac ynysu cymdeithasol yn effeithio ar bobl o bob oed, yn enwedig mewn cymunedau gwledig. Ond fel y mae eich asesiad yn dangos, mae pobl hŷn yn rhoi gwerth arbennig ar deimlo cysylltiad â'u cymuned. Dengys [ymchwil gan Heneiddio'n Dda yng Nghymru](#) fod cysylltiad agos rhwng unigrwydd mewn pobl hŷn a iechyd meddwl a iechyd corfforol gwael. Sut mae sicrhau'r budd mwyaf o gynyddu cyfranogiad er mwyn gwella iechyd pobl hŷn yn eich ardal? Mae enghreifftiau da o brosiectau, ledled Cymru, sy'n ceisio dod â phobl ynghyd i ddysgu sgiliau newydd, cymdeithasu a dod yn fwy cydnerth yn hwyrach mewn bywyd, prosiectau fel [Siediau Dynion Cymru](#), y gallai'r BGC eu hannog a'u cefnogi. Mae [Gofal Solfach](#) hefyd yn enghraifft o'r math o gynlluniau arloesol sy'n canolbwyntio ar anghenion y gymuned yn gyntaf ac yn integreiddio gwasanaethau er mwyn gwella llesiant.

Mae cyfle gwirioneddol yma i chi feddwl am sut byddwch chi'n mwyafu eich cyfraniad at y nodau cenedlaethol, fel y cydnabuwyd gennych yn eich cam drafft i hyrwyddo cymunedau cydlynol a dwyieithog. Mae treftadaeth, iaith, traddodiadau ac amgylchedd naturiol Sir Gaerfyrddin i gyd yn bethau y mae pobl yn teimlo'n angerddol amdanynt. Mae [strategaeth Cyngor Celfyddydau Cymru](#) yn amlinellu rhai o'r manteision y bydd cymryd rhan mewn gweithgaredd creadigol yn eu cynnig o ran iechyd, cydlyniant a sgiliau'r boblogaeth. Mae'r [Rhaglen Comisiynu Creadigol, a ariannir gan Gyngor Celfyddydau Lloegr](#) yn ceisio helpu comisiynwyr gwasanaethau cyhoeddus i ddeall sut gallant wella deilliannau trwy integreiddio gweithgareddau celfyddydol a chreadigol ag amrywiaeth o wasanaethau, gan gynnwys iechyd meddwl a lles, gwasanaethau pobl hŷn a chomisiynu yn seiliedig ar leoedd. Gall cydweithio â'r cyrff cyhoeddus cenedlaethol sy'n ddarostyngedig i'r Ddeddf, fel Chwaraeon Cymru, Amgueddfa Cymru a Llyfrgell Genedlaethol Cymru eich helpu i weld sut gallai eich camau i gyflawni'r amcan hwn fwyafu eich cyfraniad i bob un o'r nodau. Mae tîm Comisiynydd y Gymraeg hefyd yn ystyried y ffordd orau o helpu BGCau i ystyried y rôl y gallant ei chwarae o ran twf y Gymraeg, fel y pennwyd yn adroddiad '[Cymraeg 2050](#)'. Cofiwch roi gwybod i'm tîm os hoffech gysylltu â'r unigolion perthnasol yn y sefydliadau hyn.

Ni fyddwch yn synnu o glywed bod Byrddau Gwasanaethau Lleol eraill hefyd yn ystyried pennu amcanion ynghylch ymgysylltu, datblygu neu gynnal rhwydweithiau cymdeithasol cadarn, meithrin ymdeimlad o berthyn a llunio gwasanaethau. Yn arbennig, mae'n bosibl y byddwch am rannu syniadau gyda BGCau Bro Morgannwg; Ceredigion; Casnewydd a Phowys, sydd wedi anfon amcanion drafft tebyg ataf.

- **[Pobl a lleoedd llewyrchus: Mwyafu'r cyfleoedd i bobl a lleoedd yn ardaloedd trefol a gwledig y sir.](#)**

Fel arweinwyr gwasanaethau cyhoeddus yn Sir Gaerfyrddin, gyda chysylltiadau rhanbarthol cryf â Sir Benfro a Cheredigion, ymwneud â Bargen Ddinesig Bae Abertawe a thri chanol tref, dylai'r BGC gydnabod y dylanwad sydd ganddo ar y cyfleoedd a gynigir i bobl ac o ran dylanwadu ar gyrff eraill i weithredu. Nodwyd yn eich asesiad

llesiant fod pobl ifanc am weld rhagor o brentisiaethau a chyfleoedd hyfforddiant, a bod eu hanner yn awgrymu nad oedd cyfleoedd addas ar gael iddynt yn yr ardal. Gwelsoch fod llawer o bobl ifanc yn gadael i chwilio am gyfleoedd mewn mannau eraill - [tuedd a welir ar draws Cymru](#). Mae incwm yn isel yn gyffredinol a'r prif broffesiynau yw amaethyddiaeth, coedwigaeth a physgota, trwsio ceir ac adeiladu.

Mae llawer o bobl yn Sir Gaerfyrddin yn defnyddio'u ceir i deithio'n eithaf pell i'r gwaith, sy'n cael effaith ar ansawdd aer, eu hiechyd corfforol a'u hamser. Mae'n galonogol gweld y camau drafft ynghylch gwella'r seilwaith digidol, a all gynnig cyfleoedd gwirioneddol i gymunedau gwledig, gan na fydd gofyn teithio i'r gwaith mewn car yn y dyfodol fwy na thebyg. Mae BGCau cymdogol hefyd yn ystyried sut gallant ddylanwadu ar y seilwaith digidol yn eich ardaloedd a byddwn yn eich cynghori i ddod ynghyd i lunio achos dros fynediad gwell.

Mewn cymunedau gwledig yn Japan a Chanada, gwelwyd cynnydd yn ddiweddar yn nifer y bobl iau sy'n aros yn eu bro enedigol, yn sgîl gwell technoleg ond hefyd drwy ddathlu eu ffordd o fyw a chyflwyno twristiaeth gynaliadwy. Mae'r [erthygl hon gan Fforwm Economaidd y Byd](#) yn awgrymu mai rhan o'r ateb o bosibl yw mentrau cymunedol o'r gwaelod i fyny, lle mae pobl ifanc yn dod i deimlo balchder a pherchenogaeth wrth ddweud wrth eraill am eu treftadaeth a'r amgylchedd, gan ddechrau busnesau bach sy'n elwa o ymweliadau gan dwristiaid.

Mae dyfodol cyflogaeth a'n ffordd o feddwl am 'waith' yn newid. Doedd dim sôn am rai o'r swyddi sy'n bodoli heddiw pan adewais i'r ysgol a bydd yr un peth yn wir am ein plant; mae'r [adroddiad ar Ddyfodol Gwaith](#) yn rhagfynegi y bydd 65 y cant o'r plant sy'n dechrau'r ysgol nawr yn gweithio fel oedolion mewn swyddi nad ydynt yn bodoli eto. Nododd y plant 6-11 oed a fu'n siarad â chi ar gyfer yr asesiad llesiant yrfaeodd yn y diwydiant chwarae gêm, YouTube a chwmnïau rhyngryd. [Ac yn ôl McKinsey](#), gallai technoleg awtomeiddio 45 y cant o'r tasgau y cyflogir pobl i'w gwneud ar hyn o bryd. Pa gamau gallwch chi eu cymryd yn awr, fel darparwyr gwasanaethau cyhoeddus, i annog dysgu a swyddi yn yr economi sylfaenol mewn diwydiannau gofal, manwerthu a bwyd, sef swyddi sy'n llai tebygol o gael eu hawtomeiddio yn y dyfodol ac sy'n llesol i'r economi leol? Mae [adroddiad diweddar gan Sefydliad Joseph Rowntree](#) yn tynnu sylw at werth yr economi gymdeithasol wrth greu swyddi, cryfhau sgiliau a chyflogadwyedd. Ym mha ffordd rydych chi wedi ystyried y tueddiadau tymor hir hyn wrth bennu eich camau a galluogi pobl i addasu eu sgiliau er mwyn ennill cyflog yn y dyfodol?

Bu [adroddiad diweddar Results for Life The Prince's Trust](#) yn archwilio sut mae gwaith tîm, cyfathrebu a hyder yn un mor werthfawr â graddau da i bobl ifanc sy'n ymuno â'r gweithlu. Dylai'r patrymau gwaith newidiol yn y tymor hir ein gorfodi ni hefyd i ystyried sut gallai sgiliau bywyd fod yn bwysicach na chymwysterau yn y dyfodol. Yn ddiweddar, trafodwyd y cwestiwn 'beth yw ystyr gwaith?' ar un o [Flogiau Fforwm Economaidd y Byd](#). Yn wir, mae [adroddiad Future of Work](#) yn awgrymu y bydd creadigrwydd, cysylltedd, cyfathrebu a datrys problemau yn llawer pwysicach na gwybodaeth benodol, gyda mwy o waith seiliedig ar brosiectau yn digwydd yn y dyfodol - yn hytrach na chyflogaeth sefydlog.

Mae'n braf clywed bod Coleg Sir Gâr a'r Drindod Dewi Sant yn ymwneud i'r fath raddau â'r BGC. Sut gallwch chi gydweithio i hyrwyddo sgiliau bywyd addas at y dyfodol yn Sir Gaerfyrddin? Sut byddwch chi'n cydweithio â

busnesau i greu cyfleoedd? Pa gyfrifoldebau cymdeithasol y mae'r sector preifat wedi'u mabwysiadu yn Llanelli, Caerfyrddin a Rhydaman? Sut mae busnesau yn dod ynghyd i yrru newid cadarnhaol yn y tymor hir ac a oes gan y BGC unrhyw ddylanwad ar hyn? Pa gyfleoedd y gellir eu cynnig i egin fentrau cymunedol trwy waith y BGC ar y cyd â'r sector preifat a darparwyr addysg?

Mae'n galonogol gweld eich bod wedi ystyried eich cyfrifoldebau eich hun o ran cyflawni'r amcan hwn fel cyflogwyr a phrynwyr mawr yn y sector cyhoeddus. Dylech barhau i wneud hyn yng nghyd-destun y saith nod llesiant. Er enghraifft, sut gall eich gweithdrefnau caffael gyfrannu i'r eithaf at Sir Gaerfyrddin sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang, a sut gallwch chi weithio ar draws y BGC i wireddu'r nod hwn? A all polisïau eich sefydliad geisio helpu busnesau lleol cynaliadwy, gan leihau teithiau nwyddau, yn hytrach na chanolbwyntio ar gost yn unig? [Cyhoeddodd y Fforwm ar gyfer y Dyfodol](#) adroddiadau ar y mater hwn ac mae fy swyddfa yn gweithio gyda [Gwerth Cymru](#) i arbrofi â dulliau caffael newydd yng nghyd-destun y Ddeddf. Sut gallwch chi hyrwyddo cydraddoldeb? Sut gall eich sefydliadau geisio helpu'r Gymraeg i dyfu yn yr ardal? Yn ddiweddar, cyhoeddodd Alun Davies AC [gyllid i dyfu busnesau bach dwyieithog](#) er mwyn gwneud y Gymraeg yn fwy gweladwy yn ein cymunedau. Wrth i chi geisio galluogi entrepreneuriaeth a thwff, beth am gyflwyno cynlluniau sy'n mynnu bod pobl yn sefydlu mentrau cynaliadwy sy'n cyfrannu i'r eithaf at y saith nod?

Ymhlith y BGCau eraill sy'n drafftio amcanion a chamau tebyg mae Powys; Caerdydd; Sir Fynwy; a Chaerffili.

Rwy'n gobeithio bod y cyngor hwn wedi bod yn ddefnyddiol i chi o ran camu ymlaen at gyhoeddi cynllun llesiant ac ymgynghori'n ffurfiol arno. Mae croeso i chi gysylltu â'm tîm os hoffech gael manylion cyswllt pellach unrhyw rai o'r sefydliadau a'r adroddiadau a nodwyd yn y llythyr hwn.

Rwyf hefyd yn dysgu am y ffyrdd gorau o gynghori, cefnogi a monitro sut mae cyrff cyhoeddus yn ceisio cymhwyso'r pum dull o weithio a mwyafu eu cyfraniad at y saith nod llesiant cenedlaethol, felly byddwn yn croesawu unrhyw adborth gennych chi, swyddogion cymorth a Phwyllgor Craffu BGC Sir Gaerfyrddin ynghylch sut y dewisais ymdrin â'r ddyletswydd statudol hon a'r cyngor a roddais.

Edrychaf ymlaen at dderbyn eich cynllun llesiant drafft a chofiwch gadw mewn cysylltiad â mi a'm tîm.

Cofion gorau,

Sophie Howe

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol

Cynllun Llesiant Sir Gâr Drafft

Y Sir Gâr a Garem — 2018-2023

Cynnwys

1. Rhagair	3
2. Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 – y gofynion ..	4
3. Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Sir Gâr.....	5
4. Ciplwg ar Sir Gâr	6
5. Asesiad Llesiant Sir Gâr	10
6. Cynllun Llesiant Sir Gâr	10
7. Ystyriaethau allweddol eraill.....	11
8. Sut y cafodd y camau gweithredu i gyflawni'r amcanion eu datblygu	12
9. Ffurf y Cynllun.....	12
10. Amcanion Llesiant Sir Gâr	13
11. Cyflenwi a Monitro.....	19
12. Gwybodaeth Bellach.....	20
Atodiad 1	21

1. Rhagair

Mae'n bleser mawr gennyf gyflwyno drafft cyntaf Cynllun Llesiant Sir Gâr ar ran Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus (BGC) Sir Gâr. Mae'r Bwrdd yn tynnu ynghyd nifer o gyrff gwahanol sy'n darparu gwasanaethau i'r cyhoedd yn Sir Gâr. Ein nod yw gwella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol ein trigolion drwy gydweithio i ychwanegu gwerth i wasanaethau'n gilydd, a hefyd datblygu ffyrdd newydd ac arloesol o ymdrin ag anghenion ein pobl a'n cymunedau. Y Cynllun hwn, sy'n ofynnol o dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru), yw'r cam cyntaf i'r BGC a chafodd ei ddatblygu ar ôl llawer o ymgysylltu â staff rheng flaen, trigolion o bob oed, cynghorwyr sir a chymuned a rhanddeiliaid eraill. Mae'r ymgysylltu hwn wedi rhoi inni bedwar amcan llesiant allweddol y bydd y BGC yn canolbwyntio ar eu gwireddu drwy gydweithio dros y blynnyddoedd nesaf:

Arferion Iach

Bod gan bobl ansawdd bywyd da, a'u bod yn gwneud dewisiadau iachus am eu bywydau a'u hamgylchedd

Ymyrraeth Gynnar

Bod pobl yn cael yr help priodol ar yr amser iawn; yn ôl y gofyn

Cysylltiadau Cadarn

Pobl, llefydd a sefydliadau sydd wedi'u cysylltu'n gadarn, sy'n gallu addasu i newid

Pobl a Llefydd Llewyrchus

Gwneud y mwyaf o gyfleoedd i bobl a llefydd yn rhannau trefol a gwledig ein sir

Tudalen 169

Mae'r drafft cyntaf hwn i ymgynghori arno yn gyfle ichi roi gwybod inni a ydych yn meddwl y bydd yr amcanion a'r camau gweithredu sy'n cael eu cynnig ar gyfer y BGC yn gwneud gwahaniaeth i lesiant pobl Sir Gâr. Bydd yr ymgynghori ynghylch y drafft hwn yn dod i ben ar yn dod i ben ar 3 Ionawr 2018 a chaiff yr adborth a ddaw i law ei ddefnyddio i ddatblygu'r cynllun ymhellach ac i baratoi cynllun cyflenwi manwl yn amlinellu sut rydyn ni'n bwriadu symud ymlaen o ran y camau gweithredu. Wrth wneud hynny byddwn yn rhoi sylw llawn i'r pum ffordd o weithio yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) ac yn nodi dangosyddion y gallwn fesur ein cynnydd yn eu herbyn.

Mae'n bwysig iawn i mi ein bod ni fel darparwyr gwasanaethau cyhoeddus yn gweithio gyda'n gilydd i wneud Sir Gâr y lle gorau posibl i chi ein trigolion. Gallaf eich sicrhau y byddwn, gyda chymorth a chydweithrediad aelodau'r BGC a rhanddeiliaid eraill, yn gwneud popeth a allwn i wireddu'r cynllun uchelgeisiol hwn.

Edrychaf ymlaen at gael eich adborth

Barry Liles,
Cadeirydd Bwrdd Gwasanaethau
Cyhoeddus Sir Gâr

2 Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 — y gofynion

Mae'r Ddeddf yn rhoi pwrpas cyffredin, sy'n rhwymo'n gyfreithiol, ar ffurf safon Nod Llesiant a phum Ffordd o Weithio, wedi'u seilio ar yr egwyddor datblygu cynaliadwy, a fwriadwyd i gefnogi a gwireddu gwasanaeth cyhoeddus sy'n diwallu anghenion y presennol heb beryglu gallu cenedlaethau'r dyfodol i ddiwallu eu hanghenion hwythau. Mae'r amcanion a'r camau gweithredu a amlinellir yn y cynllun Llesiant hwn i gyd wedi'u llunio gyda golwg ar wneud cyfraniad ehangach tuag at wireddu'r

nodau llesiant cenedlaethol. Gyda'r Nodau Llesiant a'r pum Ffordd o Weithio fel fframwaith, mae'r Ddeddf yn disgwyl i Fyrddau Gwasanaethau Cyhoeddus osod gweledigaeth a rennir o ran sut y byddant yn gwella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol eu hardal. Dyna ydym yn ei amlinellu yn y Cynllun Llesiant cyntaf hwn i Sir Gâr: Y Sir Gâr a Garem.

Nodau Llesiant Cenedlaethol

Nod	Disgrifiad o'r nod
Cymru lewyrchus	Cymdeithas arloesol, gynhyrchiol, carbon isel sy'n cydnabod y terfynau sydd ar yr amgylchedd byd-eang ac sydd, o ganlyniad, yn defnyddio adnoddau mewn modd effeithlon a chymesur (gan gynnwys gweithredu ar newid yn yr hinsawdd); ac sy'n datblygu poblogaeth fedrus ac addysgedig mewn economi sy'n cynhyrchu cyfoeth ac yn cynnig cyfleoedd cyflogaeth, gan ganiatáu i bobl fanteisio ar y cyfoeth a gynhyrchir drwy gael gafael ar waith addas.
Cymru gydnerth	Cenedl sy'n cynnal ac yn gwella amgylchedd naturiol bioamrywiol gydag ecosystemau iach gweithredol sy'n cynnal cydnerthedd cymdeithasol, economaidd ac ecolegol ynghyd â'r gallu i addasu i newid (er enghraifft newid yn yr hinsawdd).
Cymru iachach	Cymdeithas lle mae llesiant corfforol a meddyliol pobl cystal â phosibl a lle deellir dewisiadau ac ymddygiadau sydd o fudd i iechyd yn y dyfodol.
Cymru sy'n fwy cyfartal	Cymdeithas sy'n galluogi pobl i gyflawni eu potensial ni waeth beth fo'u cefndir neu eu hamgylchiadau (gan gynnwys eu cefndir a'u hamgylchiadau cymdeithasol-economaidd).
Cymru o gymunedau cydlynus	Cymunedau atyniadol, hyfyw a diogel sydd â chysylltiadau da.
Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu	Cymdeithas sy'n hyrwyddo ac yn gwarchod diwylliant, treftadaeth a'r Gymraeg ac sy'n annog pobl i gyfranogi yn y celfyddydau, a chwaraeon a gweithgareddau hamdden.
Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang	Cenedl sydd, wrth iddi wneud unrhyw beth i wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Cymru, yn ystyried a allai gwneud peth o'r fath gyfrannu'n gadarnhaol at lesiant byd-eang.

Pum Ffordd o Weithio

Fel BGC rhaid i ni sicrhau bod popeth a wnawn wedi ystyried y pum ffordd o weithio.

Tymor hir

Pwysigrwydd sicrhau cydbwysedd rhwng anghenion tymor byr a'r angen i ddiogelu'r gallu i ddiwallu anghenion tymor hir hefyd.

Atal

Sut gall gweithredu i atal problemau rhag digwydd neu waethygu helpu cyrff cyhoeddus i gyflawni eu hamcanion.

Integreiddio

Ystyried sut gall amcanion llesiant y corff cyhoeddus effeithio ar bob un o'r nodau llesiant, ar bob un o'u hamcanion eraill, neu ar amcanion cyrff cyhoeddus eraill.

Cydweithio

Gallai cydweithredu ag unrhyw berson arall (neu wahanol adrannau yn y corff ei hun) helpu'r corff i fodloni ei amcanion llesiant.

Tyddalen 171

Pwysigrwydd cynnwys pobl sydd â diddordeb mewn cyflawni'r nodau llesiant, a sicrhau bod y bobl hynny'n adlewyrchu amrywiaeth yr ardal maent yn ei gwasanaethu.

3. Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Sir Gâr

Mae Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol yn rhoi dyletswydd llesiant ar gyrrff cyhoeddus penodol ar draws Sir Gâr i weithio gyda'i gilydd a sefydlu Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus (BGC). Sefydlwyd BGC Sir Gâr ym mis Mai 2016 a'i waith yw gwella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Sir Gâr.

Rhaid iddo wneud hynny drwy gynnal asesiad o lesiant yn y Sir ac yna baratoi Cynllun Llesiant i'r sir yn amlinellu'i amcanion lleol, y camau y mae'n bwriadu'u cymryd i'w cyflawni a sut y byddant yn cyfrannu tuag at wireddu'r nodau llesiant.

Mae aelodau BGC Sir Gâr yn uwch gynrychiolwyr o'r cyrff canlynol:

Gweithredir gan / Operated by Working Links

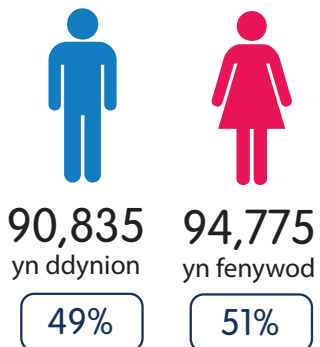
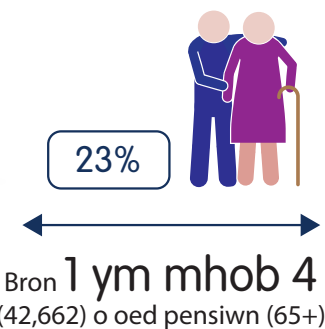
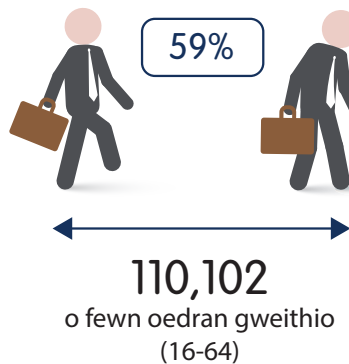
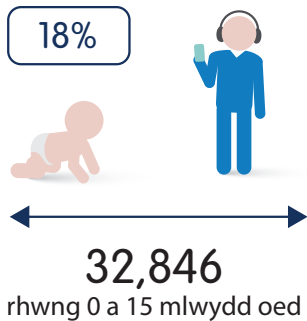
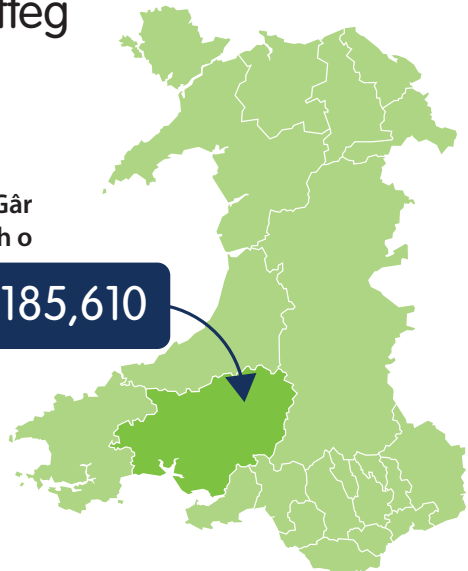
4. Ciplwg ar Sir Gâr

Tudalen 172

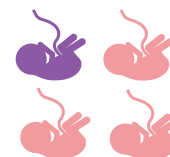
Demograffeg

Mae gan Sir Gâr boblogaeth o

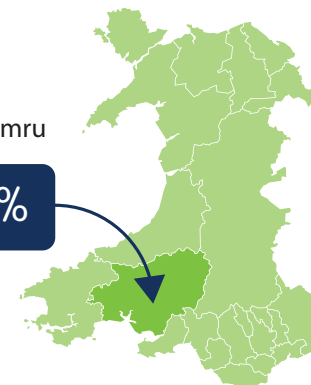
185,610

Ganwyd **3 o bob 4** o boblogaeth Sir Gâr yng Nghymru

76%

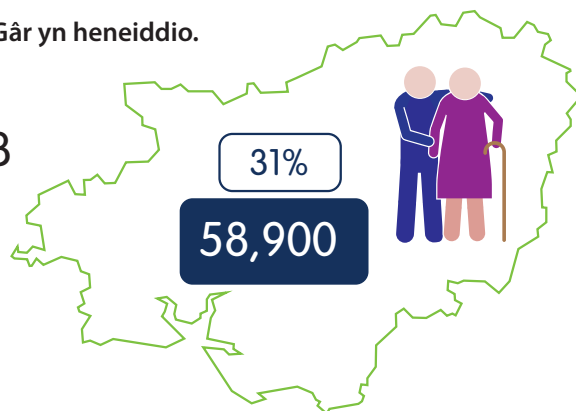

Mae poblogaeth Sir Gâr yn heneiddio.

Erbyn **2039**, bydd

1 ym mhob 3 o drigolion Sir Gâr yn

65 mlwydd oed neu'n hŷn.

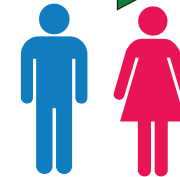
Mae gan **1 ym mhob 4** salwch hirdymor sy'n cyfyngu

1 ym mhob 25

Mae Sir Gâr yn bennaf yn wyn, gyda 4% o'r boblogaeth o gefndir heb fod yn wyn

Yn Sir Gâr y ceir y nifer uchaf o siaradwyr Cymraeg yng Nghymru, sef

78,048

Mae dros 78,800 o aelwydydd yn Sir Gâr, gyda dim ond un person yn byw yn

30%

ohonynt.

Mae 60% o'r boblogaeth yn byw mewn ardal wledig, sy'n ffurfio 53% o'r Sir

6 ym mhob 10

Mae tair prif dref sef Llanelli, Caerfyrddin a Rhydaman sy'n gartref i

25% o'r boblogaeth

25%

Mae 7 ym mhob 10 aelwyd wedi ei brynu (yn gyfan neu gyda morgais)

14%

yn rhentu'n gymdeithasol

10%

rhent preifat

44 o droseddau bob 1000 o'r boblogaeth

8166

o droseddau wedi eu cofnodi 2015/16

79%

yn teimlo'n ddiogel yn eu hardal

Economi

8 ym mhob 10

Mae bron 8 ym mhob 10 o boblogaeth oedran gweithio Sir Gâr (16-64) yn weithgar yn economaidd (62% fel cyflogeion; 12% hunangyflogedig)

79%, 89,600

63,000 o swyddi cyflogedig yn Sir Gâr

1 ym mhob 5

yn gweithio mewn cyfanwerthu a mân-werthu

1 ym mhob 5

yn gweithio ym meysydd iechyd a gofal cymdeithasol

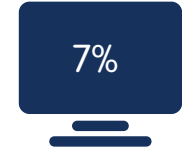
13%

mewn gweithgynhyrchu

10%

yn addysg

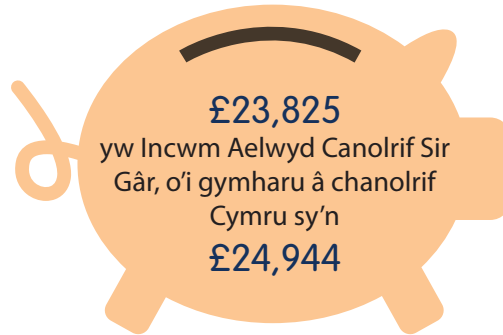

7% mewn gweinyddiaeth gyhoeddus

Mae 92%

o fusnesau yn feicro fentrau (cyflogi llai na 10 o bobl)

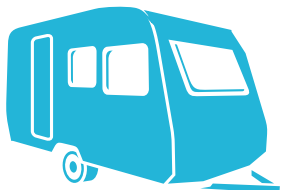

£23,825 yw Incwm Aelwyd Canolrif Sir Gâr, o'i gymharu â chanolrif Cymru sy'n £24,944

Mae mwy na 1 ym mhob 3 o aelwydydd yn byw mewn tldi, yn ôl diffiniad Llywodraeth Cymru - aelwydydd gyda llai na 60% o incwm canolrif y DU

(36%)

Croeso / Welcome

£370 milliwn

yw gwerth / cyfraniad twristiaeth i economi Sir Gâr

Mae

24,000

o bobl yn Sir Gâr yn darparu gofal di-dâl, mae hyn yn 13% o'r boblogaeth.

+50 awr

Mae dros 7000 yn darparu mwy na 50 awr yr wythnos o ofal di-dâl

Iechyd a Llesiant

Mae disgwyliad oes yn ffafriol ar

78.5 bl
i ddynion

82.6 bl
i fenywod

7.4 : 10

yw sgôr cyfartalog ar gyfer 'bodlonrwydd bywyd', ar raddfa o 1 i 10

Mae

3 ym mhob 10

yn dioddef o faterion salwch meddwl

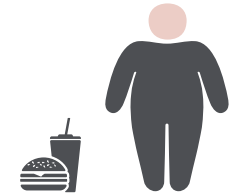

28%

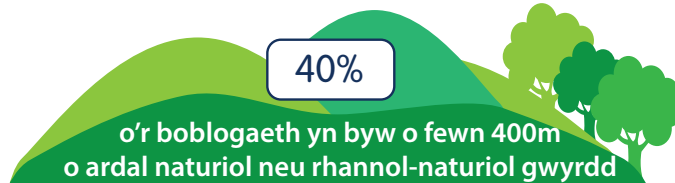
Nododd

60%

o oedolion eu bod dros-bwysau neu'n ordeu (gan ddefnyddio mynegai mas y corff)

Amgylchedd

5,587

Ileiafswm nifer yr eiddo yn Sir Gâr sydd mewn risg o lifogydd o ganlyniad i lefelau'r môr yn codi

Diwylliant

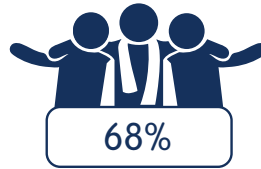
Mae gan

83%

o aelwydydd Sir Gâr fynediad i'r rhyngwlad

Dywedodd

fod pobl o gefndiroedd gwahanol yn dod ymlaen gyda'i gilydd yn dda

Mae

2 ym mhob 3

yn cymryd rhan mewn chwaraeon

66%

5. Aseiad Llesiant Sir Gâr

Yn dilyn cyfnod o ymgysylltu ac ymgynghori, cyhoeddwyd Aseiad Llesiant Sir Gâr ym mis Mawrth 2017. Mae'r aseiad yn edrych ar gyflwr llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol yn Sir Gâr drwy wahanol gyfnodau bywyd, ac yn crynhoi'r canfyddiadau allweddol. Canfyddiadau'r aseiad hwn yw'r sylfaen i'r amcanion a'r camau gweithredu sydd wedi'u nodi yng Nghynllun Llesiant y sir, ac mae'r wybodaeth ganlynol yn yr adran 'Cipolwg ar Sir Gâr' yn rhoi darlun cyflym o'r Sir. Gellir gweld copi o Aseiad Llesiant Sir Gâr (2017) ar www.ysirgaragarem.cymru

6. Cynllun Llesiant Sir Gâr

Rhaid i'r BGC gyhoeddi Cynllun Llesiant sy'n nodi'i amcanion lleol er gwella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol y Sir a'r camau y mae'n bwriadu'u cymryd i'w cyflawni. Er i'r cynllun cyntaf hwn gael ei ddatblygu ar gyfer cyfnod 2018-2023, bydd yr amcanion a'r camau gweithredu a nodir yn edrych ar gyflawni ar sail tymor hwy o hyd at 20 mlynedd.

Ar sail canfyddiadau aseiad llesiant Sir Gâr ac ymgysylltu pellach â rhanddeiliaid, bydd Cynllun Llesiant Sir Gâr yn canolbwyntio ar gyflawni pedwar amcan:

Arferion Iach

Bod gan bobl ansawdd bywyd da, a'u bod yn gwneud dewisiadau iachus am eu bywydau a'u hamgylchedd

Ymyrraeth Gynnar

Bod pobl yn cael yr help priodol ar yr amser iawn; yn ôl y gofyn

Cysylltiadau Cadarn

Pobl, llefydd a sefydliadau sydd wedi'u cysylltu'n gadarn, sy'n gallu addasu i newid

Pobl a Llefydd Llewyrchus

Gwneud y mwyaf o gyfleoedd i bobl a llefydd yn rhannau trefol a gwledig ein sir

7. Ystiriaethau allweddol eraill

Yn ychwanegol at yr amcanion hyn, bydd Cynllun Llesiant Sir Gâr yn llwyr gefnogi a, lle mae'n bosibl, yn ychwanegu gwerth wrth i gynigion a phrosiectau sy'n cael eu datblygu drwy ddulliau eraill gael eu gwireddu.

Bargen Ddinesig Bae Abertawe

Mae Bargen Ddinesig Bae Abertawe yn ffordd weddnewidiol o fynd ati i wireddu buddsoddiad o'r maint a'r natur sy'n ofynnol i gefnogi cynlluniau twf y rhanbarth, gyda buddsoddiad o £1.3 biliwn i gyd gan y sectorau cyhoeddus a phreifat dros gyfnod o 15 mlynedd. Mae'r Fargen yn gyfle unwaith mewn cenhedlaeth i gyfnerthu rôl y rhanbarth ym maes arloesi technolegol ac i ddod yn arloeswr arweiniol yn datblygu a masnacheiddio atebion i rai o'r sialensiau mwyaf enbyd ym meysydd gwyddor bywyd a llesiant, arloesi digidol, ynni a gweithgynhyrchu clyfar. I'w gweithredu drwy un prosiect ar ddeg, bydd y Fargen Ddinesig yn arddangos cyfleoedd economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol defnyddio atebion arloesi a thechnoleg ddigidol y genhedlaeth nesaf i symud economi'r rhanbarth ymlaen a denu diddordeb o du buddsoddwyr rhyngwladol tra, ar yr un pryd, yn parhau i ganolbwyntio ar ddinasyddion, gyda'i gwreiddiau yn naeryddiaeth ac asedau Dinas Ranbarth Bae Abertawe.

Partneriaeth Gofal Gorllewin Cymru

Cafodd Partneriaeth Gofal Gorllewin Cymru ei sefydlu i oruchwylio'r gwaith o parhau i drawsnewid ac integreiddio gwasanaethau iechyd, gofal cymdeithasol a llesiant yng ngorllewin Cymru. Daw'r Bartneriaeth â'r tri awdurdod lleol yn y Gorllewin ynghyd (Cyngor Sir Caerfyrddin, Cyngor Ceredigion a Chyngor Sir Penfro), Bwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda a chynrychiolwyr o'r trydydd sector a'r sector annibynnol ynghyd â chynrychiolaeth gan ddefnyddwyr gwasanaeth/gofalwyr.

Mae'r Bartneriaeth wedi cyhoeddi'i Hasesiad Poblogaeth cyntaf i'r rhanbarth (sydd ar gael drwy <http://www.wwcp.org.uk>) ac mae yn y broses ar hyn o bryd o ddatblygu'i Chynllun Ardal i fynd i'r afael â'r materion a amlygwyd yn yr asesiad. Byddwn yn sicrhau bod gwaith y Cynllun Ardal a'r Cynllun Llesiant yn ategu'i gilydd lle bynnag y mae hynny'n bosibl.

Cydbwysedd Amgylcheddol

Wrth ystyried amcanion llesiant poblogaeth Sir Gâr, mae'n holl bwysig ein bod yn canfod cydbwysedd amgylcheddol. Mae'n amgylchedd yn sylfaenol i ddiogelwch bwyd, cyflenwad dŵr, ansawdd aer, adnoddau adeiladu, economi a nifer o bethau eraill rydym yn eu cymryd yn ganiataol. Mae gwytnwch ecosystem yn golygu gallu ein hamgylchedd naturiol i ymdopi gyda'r pwysau hyn ynghyd ag unrhyw aflonyddwch a newid arall. Mae cyflawni gwytnwch ecosystem yn ymwneud â chreu c ychwanegu at gysylltiadau cadarn rhwng llefydd naturiol a sicrhau eu bod mewn cyflwr da. Mae'n rhaid i ni sicrhau fod ein holl gamau gweithredu yn cael eu rheoli'n ofalus er mwyn hyrwyddo gwytnwch ecosystem a gweithio tuag fodel economaidd gyfan sy'n cymeradwyo ailgylchu, ail-ddefnyddio ac atgyweirio yn hytrach na gwaredu a dinistrio.

Yr Iaith Gymraeg a Diwylliant

Mae'r cynllun hwn yn cefnogi cynnal a datblygu cymunedau cydlynol dwyieithog. Gyda bron i hanner y boblogaeth yn Sir Gâr yn siarad Cymraeg (y nifer fwyaf o siaradwyr Cymraeg yng Nghymru) mae'n rhaid i ni sicrhau fod cynllun a gweithrediad y gweithgareddau amrywiol a champau gweithredu yn y cynllun hwn yn cofleidio'r iaith Gymraeg a diwylliant, a'r weledigaeth o filiwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050.

Amcanion Llesiant Cyrff Cyhoeddus

Nid diben Amcanion Llesiant BGC Sir Gâr yw ymdrin â gwasanaethau craidd a darpariaeth y partneriaid unigol, yn hytrach dylent eu gwella ac ychwanegu gwerth. Fel cyrff cyhoeddus sydd eu hunain yn ddarostyngedig i Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru), rhaid i Gyngor Sir Caerfyrddin, Bwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda, Gwasanaeth Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru a Cyfoeth Naturiol Cymru gyhoeddi eu hamcanion llesiant eu hunain. Mae'r sefydliadau hyn hefyd yn aelodau statudol o'r BGC a bydd y cynllun llesiant yn ystyried, lle mae'n briodol, sut y gall weithio ar y cyd i helpu i wireddu'r amcanion llesiant sefydliadol hyn. Mae Atodiad 1 yn amlinellu'r amcanion llesiant sefydliadol.

8. Sut y cafodd y camau gweithredu i gyflawni'r amcanion eu datblygu

Er mwyn datblygu'r camau gweithredu yn y cynllun hwn aed ati i ymgysylltu mewn ffordd aml-haenog. Mae adroddiad ymgysylltu llawn ar ganfyddiadau'r cyfnod ymgysylltu ar gael ar www.ysirgaragarem.cymru

Cynhaliwyd gweithdai gyda swyddogion grwpiau thematig, yna cynhaliwyd cyfres o weithdai mawr gyda staff rhwng flaen, rhanddeiliaid, cynghorwyr sir ac aelodau o'r cyhoedd mewn tri lleoliad ar draws Sir Gâr. Hefyd, cynhaliwyd gweithdai byrrach gyda grwpiau allweddol eraill, yn benodol gyda phlant a phobl ifanc, a'r Cynghorau Tref a Chymuned sydd eu hunain yn ddarostyngedig i Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol. Roedd arolwg ar-lein ar gael hefyd i unrhyw ymatebwyr nad oeddent yn gallu cyfrannu drwy'r gweithdai.

Cafodd yr holl adborth ei ystyried wedyn gan grŵp swyddogion y BGC a nodwyd y camau gweithredu.

9. Ffurf y Cynllun

Mae'r camau gweithredu a nodwyd yn y Cynllun er mwyn gwneud cynnydd yn erbyn yr amcanion llesiant lleol wedi cael eu rhannu i dri chynnod cyflawni gwahanol:

- Tymor Byr (1-3 blynedd);
- Tymor Canolig (3-7 mlynedd); a
- Tymor Hir (7-20 mlynedd).

Y disgwyl yw y bydd y BGC yn hoelio'i gyd-ymdrechion ar nifer fach o flaenoriaethau penodol yn y lle cyntaf er mwyn ychwanegu gwerth at y gwasanaethau sy'n cael eu darparu'n barod.

Ar gyfer pob un o'r pedwar amcan rydym wedi nodi'r cyfiawnhad i'r amcan ar sail y pum Ffordd o Weithio. Wedyn rydym wedi rhestru'r camau gweithredu tymor byr a chanolig a nodwyd drwy'r cyfnod ymgysylltu a chynllunio - camau y gall y BGC eu rhoi ar waith ar y cyd a thrwy weithio gyda rhanddeiliaid eraill. Bydd yr ymatebion a ddaw i law yn ystod yr ymgynghoriad 12 wythnos, a'r gweithdai manwl i gynllunio'r gweithredu a gynhelir rhwng mis Hydref 2017 a mis Ionawr 2018, yn dylanwadu ar y camau gweithredu Tymor Hir i bob amcan. Bydd hyn yn cynnwys dangosyddion perfformiad i'r camau gweithredu tymor byr, canolig a hir.

Mae Cynllun Llesiant Sir Gâr wedi'i integreiddio'n llwyr. Mae cysylltiadau clir rhwng yr amcanion a'r camau gweithredu; mae rhai o'r rhain wedi'u mynegi'n amlwg ond rydym yn disgwyl y bydd synergeddau a chyfleoedd i integreiddio drwyddi draw ac y bydd y rhain yn dod yn fwy amlwg wrth i'r cynlluniau cyflenwi manwl gael eu diffinio.

10. Amcanion Llesiant Sir Gâr

Wrth ystyried sut mae gwireddu pob un o'r pedwar amcan llesiant byddwn yn sicrhau mai'r pum ffordd o weithio yw'r lens i weithredu drwyddi. Rydym hefyd wedi nodi pa nodau llesiant cenedlaethol y mae pob amcan yn cyfrannu iddo.

Arferion Iach

Bod gan bobl ansawdd bywyd da, a'u bod yn gwneud dewisiadau iachus am eu bywydau a'u hamgylchedd

Bywydau Iach:

Mae gordewdra mewn plentyndod yn problem fyd-eang, ond mae'n Hasesiad Llesiant Lleol yn dangos bod plant Sir Gâr, ar gyfartaledd, yn drymach na gweddill Cymru.

Ni wyddom eto pa mor arwyddocaol fydd hyn dros amser ond ar hyn o bryd mae 30% o blant 4-5 oed a 60% o oedolion yn rhy drwm neu'n ordev ac mae hynny'n gallu arwain at gyflyrau corfforol ac iechyd cronig tymor hwy.

Mae gennym hefyd fwch sylweddol o ran disgwyliad oes rhwng y cymunedau mwyaf a lleiaf difreintiedig (18.5 mlynedd).

Yn y tymor hir, bydd effeithiau'r clefydau cronig sy'n gysylltiedig ag iechyd gwael yn fwy a mwy difrifol i unigolion, ac i'r gwasanaethau sy'n eu cefnogi. I atal y sefyllfa hon rhag gwaethygu, mae angen i'r BGC helpu pobl i newid eu hagweddau a'u hymddygiad o ran iechyd personol, er mwyn i bawb gael gwell ansawdd bywyd.

Mae gan y BGC ar y cyd gapasiti a gallu sylweddol i gyrraedd pobl gan fod ein sefydliadau, rhyngddynt, yn cyflogi canran fawr o'n poblogaeth. Mae'r BGC mewn sefyllfa dda felly i gyd-drefnu gweithredu ac annog pobl i helpu i hyrwyddo newid mewn ymddygiad.

TYMOR BYR: Cyd-drefnu Ymgyrchoedd

Datblygu ffordd o alluogi ymgyrchoedd gwybodaeth wedi'u targedu i gael eu lledaenu'n gyson ac yn drylwyr ledled y sir gan holl bartneriaid a sefydliadau'r BGC. Byddwn yn datblygu ffyrdd arloesol o ymgysylltu'n well â phawb, pwy bynnag ydych ac o ble bynnag rydych chi'n dod.

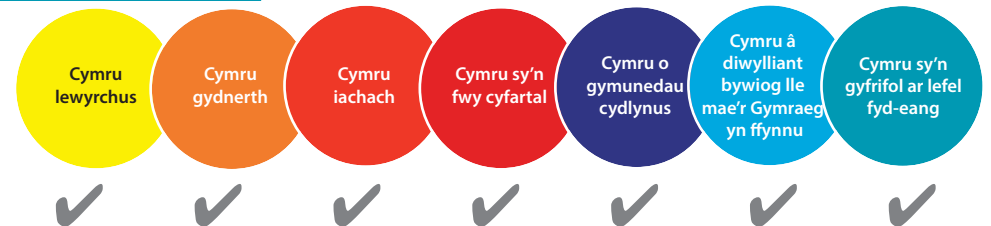
TYMOR CANOLIG: Atebion Cymdeithasol a Gwyrdd ar gyfer Iechyd

Caiff presgripsiynu cymdeithasol ei gydnabod fel ffordd i weithwyr proffesiynol gyfeirio pobl at wasanaethau cymorth cymunedol, lleol, nad ydynt yn glinigol, yn lle rhoi meddyginiaeth ar bresgripsiwn neu ymyrraeth gan wasanaeth. Byddwn yn adeiladu ar ganfyddiadau prosiect pilot yn Llanelli, yn ogystal ag ymarfer a thystiolaeth o fannau eraill, i sefydlu mynediad at y cyfleoedd hyn ar draws y sir.

TYMOR HIR: Sut bydd pethau'n edrych yn y Tymor Hir

Bod dinasyddion Sir Gâr yn ymroi'n ddiwyd i ofalu am eu hiechyd eu hunain a, thrwy fwy o gysylltiad â natur, bydd ganddynt well llesiant, lefelau straen is a bydd eu hagweddau a'u hymddygiad yn fwy cynaliadwy'n amgylcheddol.

Pa gamau gweithredu tymor hir fydd yn ofynnol yn eich barn chi i wireddu'r amcan hwn (7-20 mlynedd)?

Bod gan bobl ansawdd bywyd da, a'u bod yn gwneud dewisiadau iachus am eu bywydau a'u hamgylchedd

Amgylchedd Iach:

Fel gweddill y byd, mae Sir Gâr o dan fygythiad oherwydd effeithiau newid yn yr hinsawdd. Mae ffyrdd hanesyddol a modern o fyw hefyd yn effeithio ar ein hamgylchedd a dangosodd ein Hasesiad Llesiant Lleol fod gennym rai o'r allyriadau CO2 gwaethaf yng Nghymru oherwydd trafndiaeth.

Nid ydym yn deall eto pa effaith benodol a gaiff yr agweddau hyn ar ein hamgylchedd yn y tymor hir ond rydym yn gwybod y bydd codiad yn lefel

y môr, llifogydd, mwy o gyfnodau o dywydd eithafol a cholli cynefinoedd ac ecosystemau yn effeithio arnom. Ni all BGC Sir Gâr atal newid hinsawdd ond gall gydweithio ar lefel strategol i fabwysiadu newidiadau er mwyn ysgafnhau'r effaith ar ein sir.

Hefyd, cydnabyddir bod natur yn cael effaith gadarnhaol ar lesiant a bod man gwyrdd o fewn cyrraedd i 40% o'r boblogaeth dim ond cerdded pellter byr.

Fodd bynnag, nid yw lefel ein cysylltiad â natur mor uchel ag y gallai fod. Mae'n dyngedfennol fod unigolion a chymunedau yn cael eu cynnwys ac yn cyfrannu i'r newid diwylliannol sy'n deillio o gynyddu'r cyswllt rhwng pobl a natur.

TYMOR BYR: Aseiad Risg

Cynnal Aseiad Risg Amgylcheddol a Newid Hinsawdd i Sir Gâr er mwyn datblygu camau gweithredu clir a phendant y gall unigolion, cymunedau a sefydliadau eu cymryd.

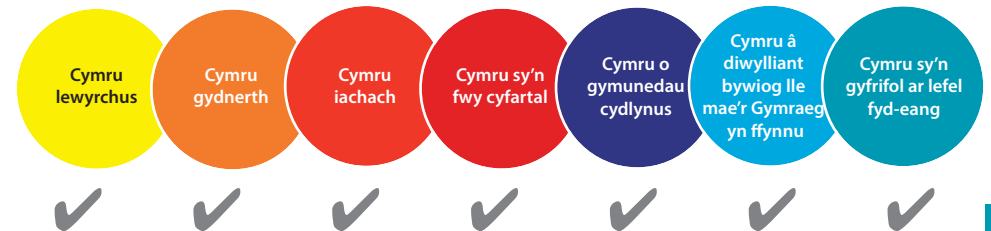
TYMOR CANOLIG: Cysylltiad â Natur

Gyda chysylltiadau cryf â'r gweithredu ynghylch Atebion Cymdeithasol a Gwyrdd ar gyfer Iechyd, bydd y BGC yn rhestru manau naturiol newydd, a'r rhai presennol, y gellir eu defnyddio i sicrhau mwy o gysylltiad â natur. Bydd y BGC yn hyrwyddo'r manau hyn ac yn addysgu pobl fel eu bod yn deall pwysigrwydd caru natur.

TYMOR HIR: Beth fydd Cynnydd yn ei olygu

Bod dinasyddion Sir Gâr yn ymroi'n ddiwyd i ofalu am eu hiechyd eu hunain a, thrwy fwy o gysylltiad â natur, bydd ganddynt well llesiant, lefelau straen is a bydd eu hagweddau a'u hymddygiad yn fwy cynaliadwy'n amgylcheddol.

Pa gamau gweithredu tymor hir fydd yn ofynnol yn eich barn chi i wireddu'r amcan hwn (7-20 mlynedd)?

Ymyrraeth Gynnar

Bod pobl yn cael yr help priodol ar yr amser iawn; yn ôl y gofyn

Nododd yr Asesiad Llesiant Lleol nifer o sialensiau y mae unigolion yn eu hwynebu gydol eu bywydau, yn cynnwys dirywiad yn eu hiechyd corfforol a meddyliol, rhwydweithiau cymdeithasol a pherthnasoedd yn chwalu, newid mewn amgylchiadau economaidd a chael eu dal mewn cylch tloedi.

Gall y goblygiadau tymor hir i lesiant unigolion, eu teuluoedd a'u cymunedau fod yn enfawr pan nad ydynt yn cael help neu gymorth ar yr adeg

iawn, yn enwedig ym mlynnyddoedd cynnar bywyd. Mae'n hynod bwysig deall y trothwyon neu'r pwyntiau trawsnewid; cydnabod ar ba bwynt y dylid darparu cymorth, ym mha ffordd a chan bwy.

Anaml y gellir atal amgylchiadau'n llwyr, ond gellir cymryd camau i ymateb yn gyflym ac yn briodol i atal pethau rhag gwaethygu, neu i ysgafnhau'r effaith.

Mae'r BGC yn cydnabod bod atal yn gyfrifoldeb ar bawb a bod y BGC mewn man delfrydol i sicrhau cyd-ymateb i'r agenda atal hon. Mae'n dyngedfennol, felly, fod pobl yn cael eu cynnwys ac yn cael llais yn yr hyn sy'n digwydd iddynt yn eu bywydau.

TYMOR BYR: Codi Ymwybyddiaeth

Bydd y BGC yn codi ymwybyddiaeth o'r gwasanaethau cymorth sydd ar gael i alluogi unigolion, teuluoedd a chymunedau i gymryd mesurau ataliol cynnar er mwyn eu llesiant eu hunain. Bydd hyn yn cynnwys sefydlu un pwynt cyswllt er mwyn cael gafael ar wybodaeth, yn ogystal â datblygu rhaglen hyfforddi gyffredin i staff sy'n gweithio yn sefydliadau'r BGC, ar sail y drefn Gwneud i Bob Cyswllt Gyfrif.

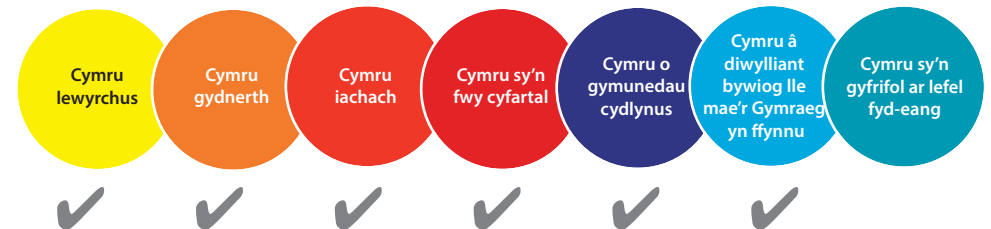
TYMOR CANOLIG: Rhannu Gwybodaeth

Gan adeiladau ar y drefn Gwneud i Bob Cyswllt Gyfrif, sefydlu mecanwaith i sefydliadau'r BGC gydlynu a rhannu gwybodaeth allweddol er mwyn cynyddu capasiti a gallu partneriaid gwasanaeth cyhoeddus i helpu unigolion i gymryd camau ataliol cynnar er mwyn eu lles eu hunain.

TYMOR HIR: Beth fydd Cynnydd yn ei olygu

Bydd mwy o gydweithio rhwng gwasanaethau yn sicrhau bod pobl yn cael yr help iawn ar yr adeg iawn, yn ôl y gofyn. Gallai hyn olygu ymatebion arloesol, yn lleol ac ar draws y sir, megis gwasanaethau teithiol neu gydleoli gwasanaethau.

Pa gamau tymor hir fydd yn ofynnol yn eich barn chi i wireddu'r amcan hwn (7-20 mlynedd)?

Pobl, llefydd a sefydliadau sydd wedi'u cysylltu'n gadarn, sy'n gallu addasu i newid

Derbynnir bod ein rhwydweithiau cymdeithasol a'n cymunedau yn dyngedfennol i lesiant gydol ein bywydau, ac roedd hyn yn glir iawn yn ein Hasesiad Llesiant Lleol ac o'r adborth a gawsom yn ein digwyddiadau ymgysylltu.

Mae llawer o bobl yn ymwneud llawer â'u cymunedau ond gallem wneud yn well. Mae cymunedau'n ddynamig, maent yn newid o ran eu cyfansoddiad ac mewn ymateb i bwysau, a chyfleoedd.

Mae gwasanaethau'r sectorau cyhoeddus a phreifat hefyd yn newid yn barhaus, gan roi pwysau ychwanegol ar y sir. Mae angen inni helpu'n cymunedau i ddod yn gryf a mwy dyfeisgar yn y tymor hir.

Bydd hyn yn atal newid rhag effeithio'n negyddol ar lesiant. Mae partner sefydliadau'r BGC yn cyffwrdd â phob cymuned yn y sir mewn rhyw ffordd.

Drwy gydweithredu â grwpiau gwirfoddol, cynghorau tref a chymuned, y sector preifat a llawer o grwpiau eraill, gall ein cymunedau fod yn llefydd llewyrchus, cydlynol, dwyieithog a hapus i fyw ynddynt.

Mae ein cymunedau yn cynrychioli pawb, felly mae angen i bawb fod yn rhan o'r broses hon er mwyn llesiant unigol a chyfunol.

TYMOR BYR: Asedau Cymunedol Arloesol

Bydd y BGC yn gweithio'n agos gyda chymunedau ac unigolion i'w helpu i ddatblygu sgiliau a galluogi cymunedau i weithredu. Caiff adnodd ei sefydlu i gynnig gwybodaeth, cyngor ac arweiniad ar ddatblygu prosiectau wedi'u seilio yn y gymuned; datblygu cyfleoedd gwirfoddoli; a gwneud gwell defnydd o asedau'r gymuned, a'r sector cyhoeddus (corfforol a rhwydweithiau cymdeithasol) er budd cymunedau ac i gynyddu gwytnwch cymunedau i newid hinsawdd.

TYMOR CANOLIG: Cyflenwi Gwasanaethau mewn Ffordd Arloesol

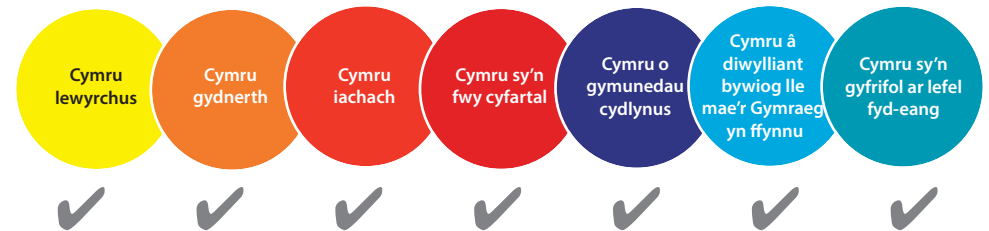
Drwy ddealltwriaeth a deialog go-iawn, sicrhau cyd-gynhyrchu a chydweithredu rhwng cymunedau, tirfeddianwyr a sefydliadau i wneud yn fawr o'r capasiti/asedau, rhwydweithiau, a'r gwasanaethau cyhoeddus sy'n eu cynnal.

TYMOR HIR: Sut bydd pethau'n edrych yn y Tymor Hir

Byddwn yn dathlu Sir Gâr, gyda'i holl amrywiaeth, drwy hyrwyddo agosatrwydd, cydlyniad a goddefgarwch.

Pa gamau tymor hir fydd yn ofynnol yn eich barn chi i wireddu'r amcan hwn (7-20 mlynedd)?

183

Pobl a Llefydd Llewyrchus

Gwneud y mwyaf o gyfleoedd i bobl a llefydd yn rhannau trefol a gwledig ein sir

Canfu ein Hasesiad Llesiant Lleol fod 1 o bob 3 aelwyd yn byw mewn tldi, a bod mwyafrif y rhain mewn ardaloedd gwledig. Mae gennym hefyd ganolfannau trefol sy'n wynebu sialensiau sylweddol, ac mae sawl cymuned yn dioddef tldi o un genhedlaeth i'r nesaf.

Mae'r rhai sy'n byw mewn tldi gwledig (cudd, yn aml) yn wynebu costau tanwydd uwch a'r gost a'r her ychwanegol sylweddol sy'n deillio o ddiffyg mynediad at wasanaethau, trafndiaeth a

chyflogaeth. Y duedd tymor hir yw y bydd costau tanwydd yn codi, ac mae'r anawsterau economaidd a hygyrchedd i'r rhai sy'n byw yn Sir Gâr wledig a'r rhai mewn mannau trefol yn dod yn fwy a mwy heriol.

I ysgafnhau effaith hyn, ac i atal goblygiadau tldi ar unigolion ac ar eu cymunedau, rhaid i'r BGC alluogi pobl i fanteisio ar gyfleoedd i fyw bywydau llawn, a chefnogi gwaith i drawsnewid y seilwaith.

Mae'r sgiliau a'r arbenigedd ar draws y BGC yn gyfle perffaith i ailddiffinio'r ffordd y cyflenwir gwasanaethau yn Sir Gâr, yng ngoleuni'r ddealltwriaeth fwyaf diweddar a pherthnasol o lesiant gwledig.

Bydd angen cynnwys y bobl yn ein cymunedau er mwyn iddynt gyfrannu a helpu i gyd-ddylunio'r modelau priodol ar gyfer Sir Gâr.

TYMOR BYR: Addysg a Chyflogaeth

Deall yr anghenion cyflogaeth, y disgwyliadau a'r tueddiadau yn Sir Gâr i sicrhau bod y cwricwlwm addysg, cymorth arall a hyfforddiant yn cyd-fynd yn well i alluogi unigolion i ddatblygu sgiliau bywyd. Yn rhan o hyn bydd partneriaid y BGC yn datblygu cyfleoedd ar gyfer profiad gwaith, prentisiaethau, hyfforddiant llwybr carlam etc.

TYMOR CANOLIG: Seilwaith

Bydd y BGC yn gweithio gyda chymunedau i arloesi a chwilio am fodolau a dulliau newydd i wella seilwaith trafndiaeth a seilwaith digidol (h.y. cysylltedd band eang a ffôn symudol) Sir Gâr. Bydd y BGC yn ceisio darparu system drafnidiaeth gynaliadwy, gwbl integredig, sy'n diwallu anghenion ei bobl a'i gymunedau.

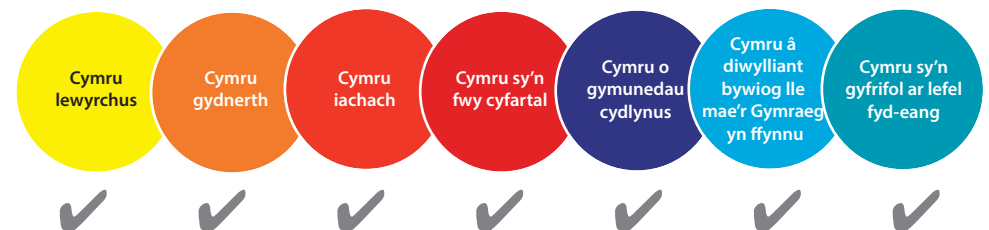
TYMOR HIR: Beth fydd Cynnydd yn ei olygu

Bydd pobl Sir Gâr yn llewyrchus yn economaidd ac yn ffynnu, ble bynnag yn y sir y maen nhw'n byw.

Pa gamau tymor hir fydd yn ofynnol yn eich barn chi i wireddu'r amcan hwn (7-20 mlynedd)?

TYMOR BYR: Gweithdrefnau Caffael

Bydd y BGC yn ceisio cyfleoedd i ailstrwythuro protocolau a gofynion caffael y sector cyhoeddus er mwyn cynnal a chynyddu mentrau lleol posibl.

Er mwyn gwneud cynnydd yn erbyn y camau gweithredu hyn, credwn fod angen i'r BGC sefydlu'r trefniadau/dulliau cymorth isod:

- **Platfform Cyfathrebu**

Er mwyn gwella cyfathrebu mewnol ac allanol y sector cyhoeddus, lleihau'r dyblygu ymdrechion, a'r dryswch i drigolion, caiff dull cyfathrebu cydlynus ei sefydlu i rannu gwybodaeth a rhoi negeseuon cyson ar draws rhwydweithiau partneriaid y BGC.

- **Canolbwynt Ymchwil a Thystiolaeth**

Caiiff Canolbwynt Ymchwil a Thystiolaeth ei sefydlu i sicrhau dysgu a rhannu'r arferion gorau, tystiolaeth a dealltwriaeth ar lefel leol, genedlaethol a rhyngwladol. Bydd yn monitro a gwerthuso'r hyn a wneir mewn perthynas â'r camau gweithredu yn y cynllun, gan gyfeirio drwy'r amser at ddealltwriaeth academaidd a dealltwriaeth seiliedig ar ymarfer i sicrhau bod yr arferion gorau'n cael eu defnyddio bob amser. Bydd perthynas y canolbwynt â'r strwythur llywodraethu er rhoi'r cynllun ar waith yn cael ei chynnal yn barhaus; hefyd, bydd yn dryloyw i sicrhau craffu cyhoeddus.

11. Cyflenwi a Monitro

- **Cynllun Cyflenwi**

Yn y cyfnod rhwng mis Medi 2017 a mis Ionawr 2018, gwneir gwaith pellach i ddatblygu cynllun cyflenwi manwl ar gyfer y camau gweithredu ac, yn benodol, sut mae'r gweithredu yn adlewyrchu Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol o ran y nodau y mae'n mynd i'r afael â nhw, a'r pum ffordd o weithio. Bydd y cynllun cyflenwi'n canolbwyntio ar weithredu ar y cyd sy'n ofynnol gan bartneriaid y BGC er mwyn gwireddu'r nodau.

- **Llywodraethu**

Byddwn yn gwneud yn siŵr fod gennym y strwythurau a'r prosesau iawn er mwyn i'n Cynllun lwyddo. Byddwn yn edrych eto ar strwythur grwpiau thematig BGC Sir Gâr i sicrhau'r ffordd fwyaf effeithlon ac effeithiol i'r BGC wneud cynnydd yn erbyn ei amcanion. Cytunir ar y model llywodraethu a gweithredu terfynol er mwyn gwireddu'r Cynllun cyn cyhoeddi'r Cynllun terfynol.

- **Monitro ein perfformiad**

Bydd y gwaith o wireddu'r Cynllun yn cael ei fonitro gan y BGC a'r grwpiau sy'n ei gynorthwyo. Cytunir ar drefniadau monitro manwl cyn cyhoeddi'r Cynllun terfynol. Byddwn yn llunio dangosyddion sy'n addas i'r Cynllun ac yn berthnasol i'n hardal leol, gan ddefnyddio set Dangosyddion Cenedlaethol Llywodraeth Cymru fel man cychwyn. Gyda'i gilydd bydd y rhain yn help inni werthuso a mireinio'r Cynllun a'r ffyrdd o weithio. Fel rhan o'i waith wrth fynd ymlaen bydd y BGC yn sicrhau bod unrhyw wersi a ddysgir o ymarfer gwael neu dda yn lleol, yn genedlaethol ac yn rhyngwladol yn cael eu hystyried ym mhopeth a wna.

- **Cyfathrebu**

Fel rhan o'i ymrwymiad i fod yn agored a thryloyw, bydd y BGC yn achub ar bob cyfle i wella cyfathrebu mewnol ac allanol yn y sector ghoeddus er mwyn lleihau'r dyblygu rhwng sefydliadau a'r dryswch i angolion.

- **Craffu**

Pwyllgor Craffu Polisi ac Adnoddau Cyngor Sir Gâr fydd yn gyfrifol am graffu'n ffurfiol ar gyflenwi'r Cynllun Llesiant.

- **Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol**

Fel rhan o waith datblygu a chyflenwi parhaus y Cynllun Llesiant, byddwn yn ymgysylltu'n gyson â Chomisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol ac yn ceisio adborth ganddo.

- **Adroddiad Blynyddol**

Fel rhan o'n trefniadau monitro byddwn yn cynhyrchu Adroddiad Blynyddol yn manylu ar y camau y mae'r BGC wedi'u cymryd i gyflawni pob un o'r Amcanion Llesiant.

12. Gwybodaeth Bellach

Drafft cyntaf at ddibenion ymgynghori yw'r fersiwn hon o Gynllun Llesiant Sir Gâr ac mae'n gyfle i chi roi gwybod inni a ydych yn credu y bydd yr amcanion a'r camau gweithredu yr ydym yn eu hawgrymu ar gyfer y BGC yn gwneud gwahaniaeth i lesiant pobl Sir Gâr.

Daw'r ymgynghoriad ar y drafft hwn i ben ar y 3 Ionawr 2018 a bydd yr adborth a gawn yn cael ei ddefnyddio i ddatblygu'r cynllun ymhellach ac i baratoi cynllun cyflenwi manwl yn amlinellu sut rydyn ni'n bwriadu gwneud cynnydd yn erbyn y camau gweithredu, gan roi sylw llawn i'r pum ffordd o weithio yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) a nodi dangosyddion i fesur ein cynnydd yn eu herbyn.

Caiff Cynllun Llesiant terfynol Sir Gâr ei gyhoeddi erbyn mis Mai 2018.

Os hoffech gael unrhyw wybodaeth bellach, ewch i wefan www.ysirgaragarem.cymru neu cysylltwch â Thîm Cymorth y BGC ar gwybodaeth@ysirgaragarem.cymru

Atodiad 1 — Amcanion llesiant cyrff cyhoeddus unigol sy'n aelodau statudol y BGC

	Gwasanaeth Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru	Cyngor Sir Gâr	Cyfoeth Naturiol Cymru	Bwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda
1	Gwella iechyd y boblogaeth drwy waith atal ac ymyrryd yn gynnar	Helpu i roi'r dechrau gorau mewn bywyd i bob plentyn a gwella eu profiadau yn gynnar mewn bywyd	Hyrwyddo amgylchedd Cymru a'r gwaith o reoli adnoddau naturiol Cymru mewn modd cynaliadwy	Gwella iechyd y boblogaeth drwy waith atal ac ymyrryd yn gynnar
2	Cynorthwyo pobl i fyw bywydau gweithgar, hapus ac iach	Helpu plant i ddilyn ffyrdd iach o fyw	Sicrhau bod tir a dŵr yng Nghymru'n cael eu rheoli mewn modd cynaliadwy ac integredig	Cynorthwyo pobl i fyw bywydau gweithgar, hapus ac iach
3	Gwella effeithlonrwydd ac ansawdd gwasanaethau drwy gydweithredu â phobl, cymunedau a phartneriaid	Parhau i wella cyrhaeddiad pob dysgwyr	Gwella cydnerthedd ac ansawdd ein hecosystemau	Gwella effeithlonrwydd ac ansawdd gwasanaethau drwy gydweithredu â phobl, cymunedau a phartneriaid
4	Sicrhau gweithlu cynaliadwy, medrus a hyblyg er mwyn diwallu anghenion y GIG modern, sy'n newid	Lleihau nifer yr oedolion ifanc nad ydynt mewn Addysg, Cyflogaeth na Hyfforddiant	Lleihau'r risg i bobl a chymunedau o beryglon amgylcheddol megis llifogydd a llygredd	Sicrhau gweithlu cynaliadwy, medrus a hyblyg er mwyn diwallu anghenion y GIG modern, sy'n newid
5	Cyfrannu i'r Rhwydwaith Gwasanaethau Brys (ESN) newydd a'i weithredu	Trechu tlodi drwy wneud popeth o fewn ein gallu i'w atal, gan helpu pobl i gael gwaith a gwella bywydau'r rheiny sy'n byw mewn tlodi	Helpu pobl i fyw bywydau iachach a mwy boddhaus	
6	Datblygu ymhellach ganfyddiadau Adolygiad Risg ac Aseiad Strategol y Gwasanaeth	Creu mwy o swyddi a thwf ledled y sir	Hyrwyddo busnesau llwyddiannus a chyfrifol, sy'n defnyddio adnoddau naturiol heb beri difrod iddynt	
7	Adolygu a datblygu ein hymateb i lifogydd	Cynyddu faint o dai rhent a thai fforddiadwy sydd ar gael	Datblygu CNC yn sefydliad rhagorol, sy'n darparu gwasanaeth cwsmeriaid o'r radd flaenaf	
8	Cefnogi cynaliadwyedd economaidd o fewn ein cymuned fusnes	Helpu pobl i fyw bywydau iach (mynd i'r afael ag ymddygiad peryglus a gordewdra)		
9	Buddsoddi yn ein pobl	Cefnogi cysylltiadau da â ffrindiau, y teulu a chymunedau mwy diogel		
10	Gwneud y defnydd gorau o'n hasedau a'n hadnoddau	Cefnogi'r nifer cynyddol o bobl hŷn er mwyn iddynt gadw'u hurddas a'u hannibyniaeth wrth iddynt heneiddio		
11	Digido - Defnyddio technoleg er mwyn arloesi, cydweithio a grymuso	Ymagwedd ledled y Cyngor tuag at gefnogi Heneiddio'n Dda yn Sir Gaerfyrddin		
12	Gwella'r ffordd rydym yn datrys digwyddiadau gweithredol drwy arloesedd a'r defnydd o dechnoleg newydd	Gofalu am yr amgylchedd nawr ac ar gyfer y dyfodol		
13		Gwella seilwaith a chysylltedd y priffyrdd a thrafnidiaeth		
14		Hyrwyddo'r iaith Gymraeg a Diwylliant		

Tudalen 187

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol

Y PWYLLGOR CRAFFU – POLISI AC ADNODDAU

6 Rhagfyr 2017

ADRODDIAD BLYNYDDOL CYNLLUN CYDRADDOLDEB STRATEGOL 2016-17

Y Pwrpas: Bod y Bwrdd Gweithredol yn cymeradwyo Adroddiad Blynyddol y Cynllun Cydraddoldeb Strategol ar gyfer 2016-17

Yr Argymhellion / Penderfyniadau Allweddol Sydd Eu Hangen:

Bod y Pwyllgor Craffu yn ystyried Adroddiad Blynyddol y Cynllun Cydraddoldeb Strategol 2016-17 ac yn nodi unrhyw argymhellion cyn i'r Bwrdd Gweithredol ei gymeradwyo.

Y Rhesymau:

Mae'r Ddeddf Cydraddoldeb 2010 yn cyfuno deddfwriaethau gan gryfhau a mireinio'r Gyfraith gan ei gwneud hi'n haws i bobl ddeall a chydymffurfio. Daeth y mwyafrif o'r Ddeddf i rym ar 1 Hydref 2010.

Mae Adroddiadau Blynyddol yn gyfle da i fonitro, adolygu a myfyrio ac yn gyfle i'r awdurdod i nodi ei weithgarwch parhaus ynghylch cyflawni'r dyletswyddau cyffredinol a phenodol. Mae hyn yn cynnwys myfyrio a yw'r trefniadau a chamau gweithredu yn effeithiol ac yn parhau'n briodol. Bydd adroddiadau blynyddol yn cynorthwyo awdurdodau i fonitro eu gwaith eu hunain, yn ogystal â darparu tryloywder ar gyfer rhanddeiliaid.

Disgwylir i Adroddiadau Blynyddol gynnwys gwybodaeth ynghylch y gweithlu, hyfforddiant a thâl. Paratoir yr Adroddiad Gwybodaeth am y Gweithlu gan yr Uned Rheoli Pobl.

Y pwyllgor craffu a'r dyddiad Ymgynghorir â'r Pwyllgor Craffu Polisi ac Adnoddau ar 06.12.17

Y BWRDD GWEITHREDOL Ymgynghorir ar 18 Rhagfyr 2017

Angen i'r Bwrdd Gweithredol wneud penderfyniad OES

Angen i'r Cyngor wneud penderfyniad NAC OES

YR AELOD O'R BWRDD GWEITHREDOL SY'N GYFRIFOL AM Y PORTFFOLIO:- Y Cynghorydd Linda Evans - Tai

Y Gyfarwyddiaeth:

Enw Pennaeth y Gwasanaeth:

Wendy Walters

Awdur yr Adroddiad:

Llinos Evans

Adfywio a Pholisi

Swyddi:

Cyfarwyddwr

Swyddog Polisi a Phartneriaeth

Rhifau ffôn / Cyfeiriadau E-bost:

01267 224112

WSWalters@sirgar.gov.uk

01267 224914

LlinEvans@sirgar.gov.uk

**EXECUTIVE SUMMARY
POLICY AND RESOURCES SCRUTINY COMMITTEE
6TH DECEMBER 2017**

STRATEGIC EQUALITY PLAN ANNUAL REPORT 2016-17

BRIEF SUMMARY OF PURPOSE OF REPORT.

The Equality Act 2010 includes a new public sector equality duty, replacing the separate duties on race, disability and gender equality.

The new general duty covers the following protected characteristics:

- Age
- Gender reassignment
- Sex
- Race – including ethnic or national origin, colour or nationality
- Religion and belief – including lack of belief
- Disability
- Marriage and Civil Partnership
- Pregnancy and maternity
- Sexual Orientation

The aim of the general duty is to ensure that public authorities and those carrying out a public function consider how they can positively contribute to a fairer society through advancing equality and good relations in their day-to-day activities.

Public bodies are required to have due regard to:

- Eliminate unlawful discrimination, harassment and victimisation and other conduct that is prohibited by the Act
- Advance equality of opportunity between people who share a relevant protected characteristic and those who do not
- Foster good relations between people who share a protected characteristic and those who not.

OTHER OPTIONS AVAILABLE AND THEIR PROS AND CONS

The Wales specific equality duties set out the requirement to report annually under the heading *Reports by authorities on compliance with the general duty*. This is a useful reminder that the essential purpose of the specific duties is to help authorities to have better due regard to the need to achieve the 3 aims of the General Duty. The Regulations invite authorities to produce an annual report covering *any matter* that is relevant to the authority fulfilling the general and specific equality duties.

DETAILED REPORT ATTACHED?

YES
Strategic Equality Plan Annual Report
Appendix 1: Action Plan and Strategic Objectives

EICH CYNGOR arleinamdani
www.sirgar.llyw.cymru
YOUR COUNCIL doitonline
www.carmarthenshire.gov.wales

IMPLICATIONS

I confirm that other than those implications which have been agreed with the appropriate Directors / Heads of Service and are referred to in detail below, there are no other implications associated with this report :

Signed: WS Walters

Director of Regeneration and Policy

Policy, Crime & Disorder and Equalities YES	Legal YES	Finance NONE	ICT NONE	Risk Management Issues NONE	Staffing Implications YES	Physical Assets NONE
---	--------------	-----------------	-------------	--------------------------------	------------------------------	-------------------------

1. Policy, Crime & Disorder and Equalities

The development and publication of a Strategic Equality Plan is a Statutory responsibility.

2. Legal

There are legal obligations to non-compliance with the Equality Act 2010.

6. Staffing Implications

The publication of a Workforce monitoring report is a statutory duty. This report is published separately, due to its detailed nature.

CONSULTATIONS

I confirm that the appropriate consultations have taken in place and the outcomes are as detailed below

Signed: WS Walters

Director of Regeneration and Policy

1. Scrutiny Committee To be consulted on 6 December 2017

2. Local Member(s) n/a

3. Community / Town Council n/a

4. Relevant Partners A variety of organisations and individuals have been consulted with to collect data and opinions.

5. Staff Side Representatives and other Organisations n/a

Section 100D Local Government Act, 1972 – Access to Information

List of Background Papers used in the preparation of this report:

Title of Document	File Ref No.	Locations that the papers are available for public inspection
Equality and Human Rights Commission Guidance for the Public Sector in Wales		http://www.equalityhumanrights.com/wales/publications/guidance-on-the-equality-duty-for-the-welsh-public-sector/ or through Llinos Evans (LlinEvans@carmarthenshire.gov.uk / 01267 224914)
Carmarthenshire County Council's Strategic Equality Plan 2016-20		http://www.carmarthenshire.gov.uk/english/council/pages/equalitydiversity.aspx or through Llinos Evans (LlinEvans@carmarthenshire.gov.uk / 01267 224914)

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol

Strategic Equality Plan

Annual Report 2016-17

If you require this information in large print, Braille, on audio tape or disk, please contact the

Policy and Partnership Team
County Hall
Carmarthen
SA31 1JP

01267 224914

equalities@carmarthenshire.gov.uk

Contents

Foreword	3
Section 1 – Introduction	5
Section 2 – Identifying, collecting and using relevant information	13
Section 3 – Equality Impact Assessments	14
Section 4 – Training	14
Section 5 – Procurement arrangements	15
Section 6 – Contact details	16
Appendix 1 – Our Objectives and Action Plan for 2016-17	17

Strategic Equality Plan Annual Report 2016-17

We are pleased to present Carmarthenshire County Council's Annual Report for 2016-17 detailing the implementation of our Strategic Equality Plan. As a Council, we recognise the value of diversity in our county and we are proud of the work that has been done so far. Nevertheless, we recognise that there is more work to be done and we look forward to developing partnerships with our communities and with the protected groups in order to learn more.

Strategic Equality Plans (SEPs) are important documents that set out how public bodies will consider the needs of groups with 'protected characteristics', as outlined in the Equality Act 2010. This is intended to ensure that all individuals receive just and equitable treatment in respect of service delivery and strategy/policy formulation.

As a key employer in the county, we have made the transition from the Disability Two Ticks Scheme to being a Disability Confident Employer. **As a Disability Confident Employer we:**

- have undertaken and successfully completed the Disability Confident self-assessment
- are taking all of the core actions to be a Disability Confident employer
- are offering at least one activity to get the right people for our business and at least one activity to keep and develop our people.

I am pleased to say that further enhancements have been made to ensure the **accessibility of the Council's website**. Around 20% of the population have reading difficulties (due to dyslexia, learning difficulties or mild visual impairments). For this reason, we have added **Browse Aloud** software to the corporate site, which enables users to listen to web content in English or Welsh.

It has also been a productive year, advancing fairness in partnership with community groups.

As an Executive Board, we have a dedicated Disability Champion, which is Cllr. Jane Tremlett. During the year we have established the Carmarthenshire Disability Partnership, with members of the **Carmarthenshire Disability Coalition for Action**. Our aim is to discuss key issues and ensure that the Coalition are involved at the early stages of service planning and delivery and that we as an Authority support the group to develop further expertise and knowledge. I look forward to seeing this partnership develop further in the future.

We continue to host a **Community Cohesion Co-ordinator** who co-ordinates the Community Cohesion National Delivery Plan. We also continue to host Equality Carmarthenshire as a group of organisations who represent the protected characteristics and a range of public service providers.

To end, I want to report on arrangements for consulting on the **Council's budget**. It is well known that budget pressures are intensifying over the coming years. I am firmly committed to making sure that, as far as is possible, budget reductions are fair to all groups.

In view of this, arrangements were put in place to consult widely, including with the 50+ Forum and others on which Council services were considered most important. Later in the process, a **budget consultation survey** was developed and all sectors of the community were encouraged to take part. This included representatives of Equality Carmarthenshire. The survey asked people demographic profiling questions, meaning that the views of people from different groups could be understood separately. In summary, this activity helped ensure fairness was integral to the Council's budget decisions.

We have worked closely with other public bodies in the development of the Plan, and we look forward to building on this good work. In the same way, we are eager to learn more from the groups in our county who work tirelessly to raise awareness and celebrate diversity.

Naturally, our legal duties are central to all planning and delivery of services, and our workforce has a key role to play in promoting diversity and addressing unfairness.

Councillor Linda Evans
Executive Board Member (Equalities)

Section 1 - Introduction

1.1 Introduction and background

Public Sector Equality Duties

The General Duty

The aim of the General Duty is to ensure that public authorities and those who carry out a public function consider how they can positively contribute to a fairer society through advancing equality and good relations in their day-to-day activities.

Public bodies are required to have due regard to the need to:

1. Eliminate unlawful discrimination, harassment and victimisation and other conduct that is prohibited by the Act
2. Advance equality of opportunity between people who share a relevant protected characteristic and those who do not
3. Foster good relations between people who share a protected characteristic and those who do not.

Specific duties in Wales

The Equality Act 2010 made provision for Welsh Ministers to be able to make regulations that place specific public sector equality duties on relevant Welsh public authorities listed in Part 2 of Schedule 19 of the Act.

The duties have been developed to be proportionate in design, relevant to need, transparent in approach and tailored to guide relevant Welsh public authorities towards better performance of the general duty. The ambition is to better meet the needs of the citizens of Wales relying on the services provided to them by the public sector.

The Specific Duties in Wales are set out in the Equality Act 2010 (Statutory Duties) (Wales) Regulations 2011 and came into force on 6 April 2011 and note that the listed bodies will undertake and develop the following requirements:

- Objectives
- Strategic Equality Plans
- Engagement
- Assessing Impact
- Equality information
- Employment information
- Pay differences
- Staff training
- Procurement
- Annual reporting (by Public Authorities and Welsh Ministers)

- Publishing
- Review
- Accessibility

Carmarthenshire County Council

Carmarthenshire County Council published its second Strategic Equality Plan in April 2016 and this review brought an opportunity to look at what has been achieved and to look anew at our priorities as a Council.

Our complaints and compliments procedure is also key to ensuring better services. We will ensure that any complaint, compliment or comment regarding equality is recorded as those relating to equality and we will monitor the situation and report on progress in dealing with them. We intend to strengthen these links and we will ensure that communities, key stakeholders and individuals / groups that represent one or more of the protected characteristics are aware of our procedure.

The Policy and Partnerships team works closely with the People Management Division and all council departments to promote the Strategic Equality Plan and to continue to gather evidence which will contribute to the work. The team also works closely with stakeholders over the county, and meet regularly with groups such as the Carmarthenshire Disability Coalition and Equality Carmarthenshire.

1.2 Any other information relevant to meeting the duties

Our role as an Employer

Time to Change Wales

Time to Change Wales is the first national campaign to end the stigma and discrimination faced by people with mental health problems. The campaign is needed because although mental health problems are very common, it can still be a taboo subject. People who experience mental illness often face stigma and discrimination in the workplace, socially and within families. This can make life with a mental health problem more difficult than the symptoms themselves. The aim is to improve knowledge and understanding about mental illness and, most importantly of all, get people talking about mental health.

The Occupational Health Team lead on our corporate commitment to the national campaign and have hosted various awareness campaigns such as the 'Time to Talk Day' and the Pledge Cards with the Chief Executive and Elected Members.

Domestic Abuse and Sexual Violence Policy

The Council recognises that its employees, men or women, will be amongst those affected by domestic abuse and sexual violence, either as victims/survivors of domestic abuse and/or sexual violence; friends, family or colleagues of victims/survivors; or perpetrators of domestic abuse and/or sexual violence. We have prepared and published a Domestic Abuse and Sexual Violence Policy, which is

available to view in the HR Policies and Guidance Section of the intranet, via line managers, Trade Union Representatives or the Occupational Health Unit. Carmarthenshire County Council is committed to ensuring that any member of staff disclosing domestic abuse and/or sexual violence will be listened to and supported.

The Violence against Women, Domestic Abuse and Sexual Violence (Wales) Act 2015 is a landmark law, the first of its kind in the UK. One of the key mechanisms for delivering the Act in Wales is to ensure that everyone working in Welsh Public Service is aware the nature and impact on those affected by this whatever their gender.

The Learning and Development team have ensured access to the mandatory Welsh Government e-learning module on Violence Against Women, Domestic Abuse and Sexual Violence for all staff. This e-learning provides awareness of the issues and importantly provides an understanding about how staff might help in tackling them.

The Corporate Management Team were committed to ensuring that every part of our workforce has the opportunity to receive the awareness training with alternative arrangements being made available for those who cannot access e-learning. Additional training was also provided for those undertaking professional/specialist roles.

Our role as a provider of services

Wales Interpretation and Translation Service

The authority is a partner in the Welsh Interpretation and Translation Service (WITS). This body acts as a “one-stop-shop” designed to improve access to public services for vulnerable people whose first language may not be English or Welsh. WITS provides the Authority with access to trained, accredited, fully security vetted translators and interpreters covering approximately 135 languages.

Inequalities in Education

The eligibility for Free School Meals (e-fsm) along with information in relation to Looked After Children (LAC) are key measures used by the Welsh Government as indicators of pupil deprivation. There is evidence that eligibility for free school meals impacts on a child’s attainment at school. E-fsm pupils are 2.5 times less likely to get A*-C grades in core subjects than their ineligible peers. Eligibility for free school meals also has a relationship with school attendance.

All schools are required to publish **Equality Objectives** and a **Strategic Equality Plan** that records how the school is responding to equality issues. The purpose of the objectives and plan is to enable the delivery of measurable equality outcomes which improve the lives of individuals and communities.

Schools access and have to evidence how they utilise the **Pupil Development Grant (PDG)**. The PDG is the Welsh Government's means of providing additional financial support for e-fsm learners and to address the three national priorities:

- improving standards in literacy;
- improving standards in numeracy, and
- Reducing the impact of poverty on educational attainment.

Schools have to develop strategies for the use of PDG and report on its impact on the e-fsm group of learners. In 2016/17 the PDG entered its fourth year and equates to £1,150 per pupil.

Carmarthenshire Minority Ethnic Achievement Service (MEAS)

This year we have seen only a small rise in our English/Welsh as an Additional Language (EAL/WAL) population. We currently have in excess of 1200 EAL learners on our register and support 400+ A-C Stage learners in 40 schools throughout Carmarthenshire. This year we have been able to increase our support in Welsh medium schools.

The MEAS team currently consists of 4 EAL Specialist Teachers, 2 Polish Bilingual TAs and 3 Arabic Bilingual TAs who work with refugee children and their families.

Carmarthenshire Traveller Achievement Service

This year the service has been able to support 6 secondary schools and 7 primary schools. We currently have 171 children on our register, not all of whom are currently receiving support.

There has been an overall improvement with attendance from Traveller children over the past year. This has impacted slightly on improving their attainment levels in primary schools.

Stonewall Education Champions

Stonewall's Education Champions programme provides support and guidance to local authorities in tackling homophobia and homophobic bullying in their local schools. The Education Champions programme has been developed following the huge success of Stonewall's [Diversity Champions programme](#).

The Education & Children's Services Department are members of the programme and will work with Stonewall to establish ways in which we can address homophobic bullying and promote a safe and inclusive learning environment for all young people.

Housing Related Support Service – Housing Services have developed a new Housing support service for people over the age of 55 and people with dementia irrelevant of age. This will be across tenure (private or public) and be given where the need for housing related support has been identified.

If someone has housing support needs they will receive support irrelevant of whether they are a Carmarthenshire County Council tenant or not. This will be a much fairer service, extending to those who are home owners or private tenants'. The service will be a floating support service for Older People which will provide

housing related support to enable people to develop the skills and confidence needed to live independently in their own homes.

Assisted waste collection

There are over a 1,000 people currently receiving our assisted waste collection service and the scheme is widely publicised in the Easy Guide to Recycling Rubbish (sent to every household) and Carmarthenshire News.

Assistance can be given with blue bag and food waste recycling and help with bulky waste is also available for qualifying people.

Disability Discrimination Act (DDA) works – highways and walking/cycling routes

Dropped crossings incorporating DDA features, such as tactile paving have been installed at over 430 locations across the County. Further work is on-going as part of normal footway / highway maintenance schemes. Safer Routes in Communities schemes are DDA compliant where possible (steep gradients being the exception) with the introduction of additional accessibility features on some routes.

Library Services

During the year, Carmarthenshire Libraries have held drop in sessions to help people with sight loss to go online.

From June to December the RNIB delivered the sessions in order to support people with sensory loss. The project 'Online Today', offers advice and guidance on technology, and helping people to develop skills and confidence in using technology.

To make the best use of these drop in sessions and to support the RNIB's campaign of MANIL (Making Noise in Libraries) 2016, Carmarthenshire Libraries demonstrated the numerous free audio visual services provided.

Our role as a Community Leader

Syrian Resettlement Programme in Carmarthenshire

Carmarthenshire County Council is committed to welcoming 60 households over a five year period from April 2016. Council members voted unanimously in favour of participating in the Home Office scheme in autumn 2015, and this has received firm backing of Executive Board.

The scheme is co-ordinated by a multi-agency steering group, which meets monthly. Chaired by the Executive Board Member for Housing and Equalities, it has high-level representation from Hywel Dda Local Health Board, Education, Housing, Dyfed Powys Police, Communities First, Job Centre, Coleg Sir Gâr, Carmarthenshire Association of Voluntary Services, the Project Manager and our support agency, Ethnic Youth Support Team.

The Council sources suitable homes through our in-house social lettings agency, Simple Lettings. The properties are all well-maintained, carpeted and decorated to a high standard by the property owner. Furnishing is paid for by the Council, but arranged by the support agency. Rents are paid at Local Housing Allowance level. Simple Lettings charges a management fee from this, and the remainder is passed on to the property owner. Simple Lettings arranges minor repairs, heating maintenance and so on once the tenant is in the property.

So far, 14 families have arrived in Carmarthenshire, with a total of 66 family members, which are in Llanelli (6), Ammanford (1), Llandeilo (1), Pontyberem (2), Kidwelly (1) and Carmarthen (3). We are on target to deliver Carmarthenshire's pledge of resettling 60 families.

The Coleg Sir Gâr representative also represents Syria Sir Gâr, a voluntary support group which has been set up to provide informal support to the refugee families, which is over and above what can be provided through the Home Office scheme. Syria Sir Gâr has held open meetings in areas where refugees are about to arrive. This allows members of the local community to ask about how the scheme works and to have their questions answered in a relatively informal setting. It also informs local people about how they can get involved in supporting the families.

This has proved very successful, with Syria Sir Gâr being able to put out a call for things that are needed by the families, such as a bicycle for a teenager, or homework support after school.

Welsh Government 'Welcome to Wales' packs have been provided to all the families in Arabic and English, and in adult and child-friendly versions. Carmarthenshire has also provided a local supplement in Arabic and English, which covers the basics about local services and how to access them.

Carmarthenshire has set up and delivered an effective support system for the Syrian families, and is well-placed to meet our commitment of receiving 60 families within five years. We have compensated for a lack of experience in this area of work by bringing all the relevant agencies together, and a willingness to learn from others. Our success to date has been recognised by mentions in recent reports by Welsh Government and the British Academy

Community Cohesion

A Regional Community Cohesion Co-ordinator was funded by Welsh Government from the Community Cohesion Fund to work with Carmarthenshire, Ceredigion, Powys and Pembrokeshire County Councils.

The Co-ordinator facilitates the regional implementation of the Community Cohesion National Delivery Plan and creates numerous links with organisations working across the region. During the year we have been able to access learning and development opportunities, focusing on Hate Crime awareness.

Victim Support held sessions with a group of staff and focussed on increasing knowledge of the protected groups and ensuring that staff understood some of the barriers faced by victims.

The session looked at the definitions of the protected groups covered by the hate crime legislation and the definition of a hate crime, but went into further details about the issues / barriers or challenges faced by those groups.

During these sessions, there was a greater emphasis on Hate Crime and assisting participants develop a few new skills when working with victims who have a learning difficulty, so that the victim's voice is heard.

Equality Carmarthenshire is a group of organisations who represent the protected characteristics of the Equalities Act and local service providers.

During the year, Equality Carmarthenshire has developed and promoted a “More in Common” campaign and have taken to the streets to promote the message that we all have More In Common with a series of stalls in Llanelli, Ammanford and Carmarthen.

The campaign is part of a national effort to stop the escalation of Hate Crime which has been seen in the aftermath of the Brexit vote. Although Carmarthenshire didn't see an increase in reports of rising hate crime that have been seen in other parts of the country, it is important that we are not complacent. The aim was to promote a positive message that we are all equally valued and we all have a part to play in our community.

Equality Carmarthenshire also hosted a consultation meeting on the Carmarthenshire Wellbeing Assessment consultation, supported by the Carmarthenshire Public Services Board (PSB). This was an opportunity for the members to discuss what well-being means to people and an opportunity to input to the Assessment consultation which helped identify what matters most to people in Carmarthenshire. The forum will continue to be involved with the development of the Well-being Objectives and Well-being Plan, with regular updates from the Policy and Partnership Team at meetings.

Carmarthenshire Disability Coalition

The Council continues to support the work of the Coalition and benefits from its feedback and advice. For instance, work has been undertaken to improve the accessibility of information, this includes work to ensure that the Council's website is fully accessible to screenreader software, electronic documents are now published in single language versions and improvements have been made to the format of printed letters to help accessibility. As a further example, the Coalition are working with our leisure section on designing works to improve the accessibility of paths at Pembrey Country Park. Relationships between the Council and the Coalition have been enhanced through bi-monthly meetings between the Executive Board Member for Disabilities, Cllr Jane Tremlett, and the Chair and key officers from the Coalition.

50+ Forum

The 50+ Forum participated in the SEP consultation and has made a considerable contribution to the Council's Ageing Well Plan, through supporting the consultation and championing the Plan.

Section 2 - Identifying, collecting and using relevant information

2.1 Our communities

Statistical background

Carmarthenshire has an estimated population of 184,681 and a population density (population count/area in sq km) of 78 people per square km. The County is very diverse and rural. It consists of 58 Electoral Wards with 74 Elected Members. Demographic Profiles have been produced of each of the Electoral Wards and for the County which provides a picture of life in the individual communities as well as valuable local information. The profiles will give you information such as:

- Population Statistics
- Population density
- Birth and Death rate
- 2011 Census Data
- Housing Information

The [Ward Profiles](#) can be accessed through the corporate website.

Statistical information provides us with a useful baseline of information; however, the Census results do not provide information on all protected characteristics.

As a local authority, we are able to access a wealth of data. Our key aim during the preparation of the evidence report was to identify data to support the General Duty in:

1. Eliminating unlawful discrimination, harassment and victimisation and other conduct that is prohibited by the Act
2. Advancing equality of opportunity between people who share a relevant protected characteristic and those who do not
3. Fostering good relations between people who share a protected characteristic and those who do not.

2.2 Our staff

Carmarthenshire County Council has been collecting employment data for a number of years, on the groups required at the time. Our Workplace Profile Report can be viewed on our corporate website. Following the publication of Equality Act 2010 and the Specific Duties for Wales 2011, the People Management division have been working to update our recruitment monitoring forms and our Resource Link software, in order to collect the new data on the wider protected characteristics. This is a continuous process.

Section 3 – Equality Impact Assessments

Equality Impact Assessments

Equality Impact Assessments are a key element of the Strategic Equality Plan and objectives and are integral to all budgetary, policy and strategy decisions. Heads of Service and Budget Managers are required to complete an assessment of all policy decisions as part of the Priority Based Budgeting decisions and all assessments. It is also key that assessments are undertaken as part of all policy and strategy developments and that the Organisational Change template is completed when there are HR considerations.

During the year, the Policy and Partnership Team have been leading on the preparation of a draft Integrated Assessment. This is due to the fact that the Council has a statutory requirement to complete impact assessments under a number of new and existing legislation.

These requirements are legal obligations for the Council and failure to meet these duties may result in the Council being exposed to legal challenge.

This integrated assessment incorporates the requirements of the following Acts into one Impact Assessment:

- Well-being of Future Generations (Wales) Act 2015
- Public Sector Equality Duty and the Equality Act 2010
- Welsh Language Measure 2011 and Welsh Language Standards
- United Nations Convention on the Rights of the Child (UNCRC) & Rights of Children and Young Persons (Wales) Measure 2011
- Environment (Wales) Act 2016 – Biodiversity and Resilience of Ecosystems Duty

Section 4 – Training

The Council's Learning and Development Team prepare an annual Learning & Development Plan which outlines all the training and development opportunities available - including Equality and Diversity opportunities. Line Managers are required to discuss learning and development opportunities as part of staff appraisal and ensure that staff have opportunities to develop professionally. All new members of staff are required to complete "Engaging Diversity", an on-line learning module within six months of appointment. All Managers and Senior Managers are required to attend the Dignity at Work training and, if involved in recruitment activities, Recruitment and Selection Training.

Section 5 – Procurement arrangements

Procurement arrangements

The Policy and Partnership Team work closely with the Procurement Unit to ensure compliance. One of the key documents is the Supplier Qualification Information Database (SQuID). This Information is a template provided by the Value Wales Division of the Welsh Government.

The SQuID has been designed to simplify and standardise the selection stage of procurement whilst improving transparency. This approach also makes it easier for small businesses to tender for public sector contracts. Information in relation to Equalities is included in the SQuID documents and all potential suppliers must complete the section. The SQuID template specifically asks prospective suppliers for information in relation to any findings of unlawful discrimination by an Employment Tribunal, an Employee Appeal Tribunal, or any other court and/or any complaints upheld following an investigation by the Equality and Human Rights Commission or its predecessors (or comparable body in any jurisdiction other than the UK) on grounds of alleged unlawful discrimination. The guidance clearly notes that any prospective suppliers, who hold any findings against them, will not be selected to tender, unless they have provided adequate evidence that they have taken appropriate action to stop it happening again.

Section 6 – Contact details

For further information on Carmarthenshire County Council's Strategic Equality Plan, please contact the

Policy and Partnership Team
County Hall
Carmarthen
SA31 1JP

01267 224914

equalities@carmarthenshire.gov.uk

You can also contact Carmarthenshire Direct by text

0789 2345678

<p>Our role as an Employer: We are the county’s largest employer and have a workforce exceeding 8,000 (including school based staff). We are committed to ensuring equality within our workforce and we want to be an exemplar of good practice to other employers.</p>	
<p>Equality Objective: Attract and retain the very best workforce</p>	
Action	Status and update
<p>Attract and retain talent by positively encouraging applicants and employees from underrepresented groups to apply for jobs and career progression opportunities within our organisation.</p>	<p>CCC publicises a positive action strapline within all recruitment advertisements and if posts are under-represented encourages applicants to apply. All external adverts are publicised on our accessible corporate website and applicants can apply online or via hard copy application and request if required. Signposting advertisements are placed in specialist press or participate at recruitment events to attract applicants. As a Disability confident employer we are committed to the obligations to supporting applicants with disabilities through the recruitment process.</p>
<p>Develop an overarching behaviour statement aligned to our newly developed core values to</p>	<p>Research and consultation was undertaken to develop a</p>

<p>ensure employees and managers appreciate and understand the Equality Duty and how it relates to their role in our organisation</p>	<p>set of core behaviours to support leadership and management and underpin the Council's revised Core Values.</p> <p>CMT received an update on progress and were supportive of the core behaviours requiring that they be developed and integrated as part of the People Strategy.</p> <p>Further work has been undertaken to apply the behaviours through learning and development interventions and to support the delivery of the model.</p> <p>The 'Lead' Work stream (People Strategy Group) will support this work, ensure ongoing engagement and will monitor its progress as part of the agreed priorities for the People Strategy.</p>
<p>Develop employment policies and promote initiatives that support our employees through periods of organisational change, work related or personal challenge e.g. Stress management, mental health awareness, domestic abuse and sexual violence support</p>	<p>CCC has adopted a Restructure policy to advise and support managers on a clear and transparent process for managing organisational change and to support employees through the restructure process.</p>
<p>Provide the framework for managers to develop a positive working environment to support regular attendance, advise managers and monitor consistency, e.g. reasonable adjustments for a disability, flexible working for caring responsibilities, time off for religious observance</p>	<p>CCC has a broad HR policy framework in place to support and advise managers and employees including Sickness Absence policy, Disability Information & Reasonable Adjustments guidance, Flexible Working policy, Time Off policy, Career</p>

	<p>Break policy, Supporting LGBT Staff in the Workplace guide, Supporting Maternity/Adoption Returners guide, Religion & Belief guide, Behavioural Standards in the Workplace guide</p>
<p>Develop an integrated programme of Welsh Language development for our employees</p>	<p>L&D Advisor Welsh Language is supporting the development of the Welsh Language Plan / Strategy which has been separated into three areas:</p> <ul style="list-style-type: none"> • To support recruitment of new staff • Develop the current workforce • Embed language into the organisational culture <p>Key documents/information have been made available including 1) Welsh Learning Agreement to achieve the desired level for an employee’s job role. 2) A guide to summarise the different pathways & methods available to reach various levels. 3) Update L&D Web Page For Welsh Language. 4) Marketing posters created for the 10 hour online course, & Welsh for everyone.</p> <p>Analysis of skills profile with appropriate interventions & corporate support to get employees from Level 0 to Level 1 via online learning & alternative learning methods commenced</p>
<p>Use the Work Ready Project (apprenticeships, graduate, work experience, work placements, volunteering) to attract and retain underrepresented groups, e.g. Young people, people with</p>	<p>Recruitment has begun for a new tranche of Apprentices and Graduate, broadening the range of opportunities provided. Access to Work Experience continues to be</p>

<p>Develop an integrated programme of Welsh Language development for our employees</p>	<p>L&D Advisor Welsh Language is supporting the development of the Welsh Language Plan / Strategy</p>
<p>disabilities, and monitor outcomes</p>	<p>popular, with the on-line application form increasing participation which has been separated into three areas:</p> <ul style="list-style-type: none"> • To support recruitment of new staff
	<ul style="list-style-type: none"> • Develop the current workforce • Embed language into the organisational culture <p>Key documents/information have been made available including 1) Welsh Learning Agreement to achieve the desired level for an employee’s job role. 2) A guide to summarise the different pathways & methods available to reach various levels. 3) Update L&D Web Page For Welsh Language. 4) Marketing posters created for the 10 hour online course, & Welsh for everyone.</p> <p>Analysis of skills profile with appropriate interventions & corporate support to get employees from Level 0 to Level 1 via online learning & alternative learning methods commenced</p>
<p>Use the Work Ready Project (apprenticeships, graduate, work experience, work placements,</p>	<p>Recruitment has begun for a new tranche of</p>

<p>volunteering) to attract and retain underrepresented groups, e.g. Young people, people with disabilities, and monitor outcomes</p>	<p>Apprentices and Graduate, broadening the range of opportunities provided. Access to Work Experience continues to be popular, with the on-line application form increasing participation</p>
--	---

<p>Our role as an Employer: We are the county's largest employer and have a workforce exceeding 8,000 (including school based staff). We are committed to ensuring equality within our workforce and we want to be an exemplar of good practice to other employers.</p>	
<p>Equality Objective: We will work to improve employment monitoring data held by the local authority and ensure pay differentials are identified and acted upon</p>	
<p>Action</p>	<p>Status and update</p>
<p>Maintain our targeted campaign to encourage employees to voluntarily declare equality monitoring information to reduce data gaps and better understand the composition of our workforce</p>	<p>CCC continues to encourage recruitment applicants as part of the recruitment process and employees via Resource link self-service facility to voluntarily declare equality monitoring information. This information is used to inform the Annual Workforce information Report and Corporate/Departmental Workforce Reports to inform Departmental workforce planning process.</p>
<p>Support the provision of workforce data to schools to enable each to fulfil its statutory responsibility for annual strategic equality reporting</p>	<p>CCC continues to respond to requests from schools for employment and equality data relating to employees locally employed by the respective school to inform individual school workforce and equality planning.</p>
<p>Undertake an annual Equal Pay audit to identify and understand our actual pay gaps and/or pay discrepancies and develop actions for improvement</p>	<p>CCC undertakes and publishes an annual Equal Pay Audit, investigates any pay gaps and/or pay anomalies and develops actions for improvement.</p>

Appendix 1: Our Objectives and Action Plan 2016-17

<p>Apply the Gender Employment and Pay Analysis (GEPA) method to our workforce information and pay data to identify any potential employment disparities and develop actions for improvement</p>	<p>CCC applies to GEPA method to analyse workforce information and pay data to inform the annual workforce information report, Corporate and departmental workforce people management data reports to identify trends and areas requiring further investigation. This is to support the development of corporate and departmental workforce planning.</p>
<p>Utilise our workforce information to inform succession and workforce planning and develop business objectives that support equality improvement</p>	<p>CCC utilises workforce information within the annual workforce information report, corporate and departmental people management reports to support departmental workforce planning process.</p>
<p>Continue to advise and support business units during service reconfiguration to ensure workforce impact is assessed appropriately</p>	<p>The People Services and Equality teams continues to advise and support service managers during periods of organisational change in line with the Restructure policy including undertaking equality impact assessments.</p>

Our role as a service provider: We provide around 300 different services to local people, which are as diverse as providing the local education service, refuse collection, caring for vulnerable older people or children, providing leisure facilities, maintaining highways and as landlord for 9000 council homes. We wish to ensure that all of our services are provided in accordance with the commitments contained in this Strategic Equality Plan.	
Equality Objective: We will continue to work to remove the barriers to accessing Council services and give due regard to all groups when making decisions	
Action:	Status and update
Continue to implement accessibility improvements to the CCC website	The Marketing and Media team are leading on the accessibility improvements to the website, which include the development and monitoring of Browse Aloud. The default position is that single language documents are now used. Modern.gov has been adapted so that pages are now viewable in HTML format.
Encourage public feedback on accessibility issues	The Executive Board Disability Champion has established a Carmarthenshire Disability Partnership, which meets regularly with members of the Disability Coalition. Members have prepared a rolling action plan, which identifies key issues such as accessible information, parking and design access statements.

Appendix 1: Our Objectives and Action Plan 2016-17

<p>Continue to make sure equality impact assessments (EIAs) are embedded within the decision making process and as part of responsibilities under the Well-being of Future Generations Act</p>	<p>During the year, the Policy and Partnership Team have been leading on the preparation of an Integrated Assessment. This is due to the fact that the Council has a statutory requirement to complete impact assessments under a number of new and existing legislation.</p>
<p>Support the EIA process by developing a series of community profiles, showing key facts for specified demographic groups</p>	<p>The ward profiles have been prepared and are updated regularly in light of any new data / local information. They are available on the corporate website and have been provided to all Elected Members.</p>
<p>Monitor complaints which have an equality dimension as a means of triggering service improvement</p>	<p>All complaints received are logged and monitored through an information management system, which includes a category to monitor any complaints in relation to Equality & Diversity.</p>
<p>Ensure all contracting arrangements (including review) include appropriate stipulations under the 2010 Equality Act</p>	<p>The Procurement Unit regularly update the information which is included in all contracting arrangements</p>
<p>Support key engagement mechanisms, including Equality Carmarthenshire, the Disability Coalition, the 50+ Forum and Youth Council</p>	<p>The Policy and Partnership Team / Strategic Development Team continue to support these key engagement mechanisms.</p>

Appendix 1: Our Objectives and Action Plan 2016-17

Develop a pilot project on countryside access path improvement at Pembrey Country Park, in collaboration with the Disability Coalition	During the year we have appointed to the Senior Outdoor Recreation Manager post and they will be invited to meet with the Carmarthenshire Disability Partnership to discuss key issues.
--	---

<p>Our role as a service provider: We provide around 300 different services to local people, which are as diverse as providing the local education service, refuse collection, caring for vulnerable older people or children, providing leisure facilities, maintaining highways and as landlord for 9000 council homes. We wish to ensure that all of our services are provided in accordance with the commitments contained in this Strategic Equality Plan.</p>	
<p>Equality Objective: Help maximise the potential of people, through the education system and by supporting the growth of the local economy</p>	
Action	Status and update
<p>To develop a knowledge economy and innovation through the Workways+ Project identified in the County Wide Employment & Skills Plan to increase the employability of Economically Inactive and Long Term Unemployed people aged 25 and over, who have complex barriers to employment</p>	<p>Since June 2016, the Workways+ project has engaged with 200 participants who are either long term unemployed or economically inactive. The project supports participants by providing one to one mentoring, tailored job search, volunteer placements, qualifications and funding for subsidised jobs. The project is currently achieving a 30% job entry rate for participants upon leaving the project.</p>
<p>We will increase % of pupils eligible for Free School Meals who achieved the Level 2 threshold including a GCSE grade A*-C in English or Welsh first language and mathematics</p>	<p>The Authority has worked collaboratively through a Task and Finish Review in support of ‘Narrowing the Attainment Gap for Learners eligible for free school meals.’ This extensive piece of work produced an informative and practical document for use as a valuable resource across our schools. Its key messages include:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Carmarthenshire schools place much

	<p>emphasis on raising standards and achievement for eFSM learners through a range of early interventions and enhanced curriculum opportunities. This work has secured enriched experiences and improved outcomes.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Our schools are able to evidence numerous elements of ‘good practice initiatives’ (as presented to the Task and Finish Group) which are effective in reducing the impact of poverty on eFSM learners’ engagement and potential. • Analyses of performance data over time demonstrates that standards continue to rise at the end of all key stages for e-FSM learners. • Effective school leadership and working in partnership are central to tackling this issue in a sustainable manner.
<p>We will deliver literacy, numeracy and English for speakers of other languages (ESOL) courses for Carmarthenshire residents and in-comers to the County</p>	<p>A full and continuing programme of literacy, numeracy and ESOL classes were offered at centres in Llanelli, Ammanford and Carmarthen for 2016-17 and enrolments in these classes has been good.</p>
<p>We will support schools, in tandem with ERW, to further improve outcomes for all pupils but with a particular emphasis on raising the achievements of pupils entitled to free school meals</p>	<p>We continued to hold all schools and ERW to account for further improving standards and</p>

<p>and looked after children</p>	<p>outcomes for learners, intervening in schools where performance is not satisfactory. We undertook Core Visits for evaluation of school performance outcomes and undertaking of National Categorisation and review Teaching and Learning provision. The LA Scrutiny Panel has continued its valuable work through inviting a range of schools across all phases to present an overview of their progress, success and areas of concern to the Panel. The ongoing monitoring and scrutiny of our 'Schools Causing Concern' has continued to be challenged and supported.</p>
<p>We will fully implement the Vulnerability Assessment Profile in all Secondary Schools for Years 7-11 to ensure early identification of all young people who may become NEET</p>	<p>The identified elements of the Youth Engagement and Progression Framework have been delivered in-county. Vulnerability Assessment Profile (VAP) meetings are now taking place on a termly basis in all Carmarthenshire Secondary Schools. These meetings identify young people at risk of becoming NEET and enable extra support to be provided for them, in some cases via the Cynnydd European Social Fund bid.</p>
<p>We will ensure a new Vulnerable Young Peoples panel be put in place to co-ordinate support for vulnerable young people in Key Stage 4</p>	
<p>We shall further develop the family engagement programme to support families to engage in education</p>	

	<p>families. The Family Learning Signature (FLS) continues to be supported through some schools in Llanelli, with families engaging in their child's learning. There was positive feedback from families reporting that they feel more able to support their child's attendance</p>
<p>We shall ensure that all pupils aged 15 who leave compulsory education, training or work based learning with an approved external qualification</p>	<p>Three Carmarthenshire pupils left compulsory education without a qualification (LENQ). This is the first time any pupil has left without a qualification for four years. All three pupils were targeted for additional interventions via the Vulnerability Assessment Profile and received additional support from their School, Educational Welfare and Childcare teams. However, due to case sensitive situations, the three pupils did not achieve a pass in an externally recognised qualification. All three young people are currently being supported by the Youth Support Service.</p>
<p>We will continue to advance the objectives of the Welsh in Education Strategic Plan</p>	<p>The Welsh in Education Strategic Plan 2017-2020 has been reviewed during the last 12 months in line with the most recent Welsh Government guidance, issued in September 2016. This will allow us to further promote and increase bilingual education in</p>

	the County.
--	-------------

<p>Our role as a community leader: We wish to promote tolerance and understanding and to help build a cohesive and united community within Carmarthenshire. We will promote the principles of equality and diversity as set out in this Strategic Equality Plan through our working with partners and community organizations throughout the county.</p>	
<p>Equality Objective: Support cohesive communities by promoting community and civic engagement</p>	
Action	Status and update
<p>Support the implementation of the Community Cohesion National Delivery Plan</p>	<p>The Regional Community Cohesion Co-ordinator sits on the Fair and Safe Communities Thematic Group. The Co-ordinator submitted written observations to a Fair and Safe Communities Work Shop. The Co-ordinator also sits on community safety partnerships and strategic equality groups across Ceredigion, Pembrokeshire and Powys. The Co-ordinator contributed a section on community cohesion to the Divisional Business Plan.</p>
<p>Hate Crime. Conduct and support awareness raising and signposting of victims to report and support services.</p>	<p>The Policy and Partnership Team are members of the Dyfed Powys Hate Crime Forum, which is facilitated by Dyfed Powys Police. During Hate Crime Awareness week the forum focussed its activity around raising awareness within our communities as to what a Hate Crime or Incident is and also, how the same can be reported.</p>

	<p>The campaign held by 'Equality Carmarthenshire' to promote that we have 'More in Common' also supported this work.</p>
<p>Deliver the Syrian Resettlement Programme. Support communities through changes due to immigration.</p>	<p>The Co-ordinator attended and contributed to meetings of the Syrian Refugee Task Groups in Carmarthenshire, Powys and Ceredigion and Panel in Pembrokeshire. The Co-ordinator represented the region at a meeting of the Wales Strategic Migration Partnership Local Authority Delivery Group. The Carmarthenshire paper on Children's Schemes was revised. Information sheets for professionals, volunteers and refugees were produced in Carmarthenshire for the Syrian Refugee Programme.</p>
<p>Fostering of Good Relations. Support the building of resilient and cohesive communities</p> <p>Engage with and support community groups that represent the Protected Characteristics.</p>	<p>The Co-ordinator attended meetings of Carmarthenshire Fair and Safe Communities Thematic Group, Pembrokeshire Community Safety Partnership and Powys Community Safety Partnership. The Co-ordinator met with Bawso (A specialist support provider for Black and Minority Ethnic Communities) regarding training and Crime stoppers regarding the Fearless Project for young people. The Co-ordinator also met with Dr Jasmin Tregidga of the All Wales Hate Research Project. The Co-ordinator discussed safeguarding training with</p>

	<p>Carmarthenshire Learning and Development. The Co-ordinator attended a meeting of Dyfed Powys Regional Anti-Slavery Group. The Co-ordinator is writing an Anti-Slavery Policy for Ceredigion that may be shared regionally and nationally. The Co-ordinator attended a meeting between the Home Office Extremism Analysis Unit and the Welsh Government.</p>
--	--

<p>Our role as a community leader: We wish to promote tolerance and understanding and to help build a cohesive and united community within Carmarthenshire. We will promote the principles of equality and diversity as set out in this Strategic Equality Plan through our working with partners and community organizations throughout the county.</p>	
<p>Equality Objective: We will encourage healthy lifestyles and promote the importance of well-being</p>	
Action	Status and update
<p>To promote the Welsh language and ensure compliance with the ‘Active Offer’ across all service areas</p> <p>(Active Officer - Care providers must actively offer and deliver Welsh language care services to the same standard as English language care services as part of the More than Just Words Strategic Framework)</p>	<p>As part of a Corporate exercise looking at a skills audit in relation to the welsh language we are confident that services users are able to receive a service in welsh if they require it but that there is still some work to do to ensure total compliance with the active offer.</p>
<p>To implement actions within the Regional Dementia plan in line with the findings of the Older People’s Commissioner report “More than just Memory Loss”</p>	<p>The regional dementia group continues to meet with the aim that the regional plan will be ready for consultation in September 2017. This will then delivered locally.</p>
<p>Contribute to health led transformation programmes in mental health and redesign of services within learning disability</p>	<p>Officers are involved in the various workstreams the Health Board have created for this programme of work. The programme goes for public consultation during 2017-18 and a Members session is being convened to hear presentation.</p>
<p>Establish and promote an “everybody’s business” approach to safeguarding in Carmarthenshire</p>	<p>The Carmarthenshire Local Operational Safeguarding</p>

<p>working with local authority colleagues and partner agencies</p>	<p>group is now well established and well attended by various statutory and Non statutory organisations. This forum positively stimulates honest dialogue in relation to the collectively responsibility for keeping citizens safe. The agenda and discussion continues to evolve as does the performance data available to us. The everybody`s business approach to safeguarding is also supported by the ongoing operational partnership work between agencies and a variety of other relevant forums.</p>
<p>Deliver the affordable home delivery plan</p>	<p>We are working on a range of solutions including bringing empty homes back into use, social lettings, buying private sector homes, through developer contributions and Section 106 and by working in partnership with our housing association partners to develop new homes.</p>

PWYLLGOR CRAFFU - POLISI AC ADNODDAU 6 RHAGFYR 2017

COFNODION BWRDD GWASANAETHAU CYHOEDDUS (BGC) SIR GÂR – MEDI 2017

Yr Argymhellion / Penderfyniadau Allweddol Sydd Eu Hangen:

1. I ystyried a chraffu ar gynnwys cofnodion y BGC o'i gyfarfod a gynhaliwyd ar y 14 Medi 2017.

Y Rhesymau:

Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn nodi gofyniad i bwyllgor craffu llywodraeth leol gael ei benodi i graffu gwaith y BGC. Yn Sir Gâr, mae'r Pwyllgor Craffu Polisi ac Adnoddau wedi ei benodi fel y pwyllgor craffu priodol.

Angen ymgynghorwyd â'r pwyllgor craffu perthnasol OES Pwyllgor Craffu Polisi ac Adnoddau – 6 Rhagfyr 2017

Angen i'r Bwrdd Gweithredol wneud penderfyniad   NAC OES

Angen i'r Cyngor wneud penderfyniad   NAC OES

YR AELOD O'R BWRDD GWEITHREDOL SY'N GYFRIFOL AM Y PORTFFOLIO:- Cyng. Emlyn Dole

Y Gyfarwyddiaeth:

Enw Pennaeth y Gwasanaeth:

Wendy Walters

Awdur yr Adroddiad:

Gwyneth Ayers

Swyddi:

Cyfarwyddwr Adfywio a Pholisi

**Rheolwr Polisi Corfforaethol a
Phartneriaeth**

Rhifau ffôn:

01267 224659

Cyfeiriadau E-bost:

WSWalters@sirgar.gov.uk

GAyers@sirgar.gov.uk

**EXECUTIVE SUMMARY
POLICY & RESOURCES SCRUTINY COMMITTEE
6TH DECEMBER 2017**

**CARMARTHENSHIRE PUBLIC SERVICES BOARD (PSB)
MINUTES – SEPTEMBER 2017**

In order to ensure PSBs are democratically accountable, the Well-being of Future Generations (Wales) Act 2015 places a requirement on councils to designate an overview and scrutiny committee to scrutinise the work of the PSB. In the ‘Guidance for Local Authority Scrutiny Committees on the scrutiny of Public Services Boards’ issued by Welsh Government in August 2017 it notes:

‘Under the provisions contained in the Act, overview and scrutiny committees have extensive powers to review the PSB’s governance arrangements as well as any decisions made or actions taken by the PSB. In addition, overview and scrutiny committees are provided with considerable reporting powers as they are required to share copies of any reports or recommendations made in connection with the board’s function or governance arrangement with the Welsh Ministers, the Future Generations Commissioner for Wales and the Auditor General for Wales.’

In Carmarthenshire, the Council’s Policy & Resources Scrutiny Committee has been designated as the relevant scrutiny.

The minutes of the September 2017 Carmarthenshire PSB meeting were approved by the PSB at its 16 November 2017 meeting. The minutes are presented to the Council’s Policy & Resources Scrutiny for further consideration and scrutiny.

DETAILED REPORT ATTACHED?	YES
----------------------------------	-----

IMPLICATIONS

I confirm that other than those implications which have been agreed with the appropriate Directors / Heads of Service and are referred to in detail below, there are no other implications associated with this report :

Signed: Wendy Walters, Director of Regeneration & Policy

Policy, Crime & Disorder and Equalities	Legal	Finance	ICT	Risk Management Issues	Staffing Implications	Physical Assets
YES	NONE	NONE	NONE	NONE	NONE	NONE

1. Policy, Crime & Disorder and Equalities

The presentation of PSB minutes to a designated overview and scrutiny committee is a requirement of the Well-being of Future Generations (Wales) Act 2015.

CONSULTATIONS

I confirm that the appropriate consultations have taken in place and the outcomes are as detailed below

Signed: Wendy Walters, Director of Regeneration & Policy

1. Scrutiny Committee To be presented to Policy & Resources Scrutiny Committee on the 6 December 2017.

2. Local Member(s) N/A

3. Community / Town Council N/A

4. Relevant Partners Through the Public Services Board meeting.

5. Staff Side Representatives and other Organisations N/A

Section 100D Local Government Act, 1972 – Access to Information

List of Background Papers used in the preparation of this report:

THESE ARE DETAILED BELOW

Title of Document	File Ref No.	Locations that the papers are available for public inspection
SPSF 3 – Guidance on the collective role through public services boards		Cymraeg http://gov.wales/docs/desh/publications/161111-spsf-3-collective-role-cy.pdf English http://gov.wales/docs/desh/publications/161111-spsf-3-collective-role-en.pdf
Guidance for Local Authority Scrutiny Committees on the scrutiny of Public Services Boards		Cymraeg http://gov.wales/docs/dpsp/publications/170817-public-services-boards-guidance-cy.pdf English http://gov.wales/docs/dpsp/publications/170817-public-services-boards-guidance-en.pdf

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol

2.00yp Dydd Iau 14 Medi 2017
Ystafell Fwrdd, Campws y Graig, Coleg Sir Gâr, Llanelli

COFNODION

Yn bresennol	
Enw	Sefydliad
Barry Liles (Cadeirydd)	Coleg Sir Gâr
Cyng. Cefin Campbell	Cyngor Sir Caerfyrddin
Uwch-Arolygydd Gary Mills	Heddlu Dyfed Powys
Anna Bird	Bwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda
Jane Davidson	Prifysgol Cymru Y Drindod Dewi Sant
Rob Quin	Gwasanaeth Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru
Ros Jervis	Iechyd Cyhoeddus Cymru
Carys Wynne Morgan	Cyngor Celfyddydau Cymru
Marie Mitchell	Cymdeithas Gwasanaethau Gwirfoddol Sir Gâr
Huwel Manley	Cyfoeth Naturiol Cymru
Jonathan Feild	Adran Gwaith a Phensiynau

Hefyd yn bresennol	
Enw	Sefydliad
Gwyneth Ayers	Cyngor Sir Caerfyrddin
Jonathan Hancock	Cyngor Sir Caerfyrddin
Amy Hawkins	Cyngor Sir Caerfyrddin
Polly Sills-Jones	Cydlynedd Cynllun Llesiant Rhanbarthol

1. Croeso ac Ymddiheuriadau

Ymddiheuriadau	
Enw	Sefydliad
Mark James	Cyngor Sir Caerfyrddin
Cyng. Emlyn Dole	Cyngor Sir Caerfyrddin
Wendy Walters	Cyngor Sir Caerfyrddin
DCC Leanne James	Heddlu Dyfed Powys
John Cook	Awdurdod Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog
Steve Moore	Bwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda
Bernardine Rees	Bwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda
Sarah Jennings	Bwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda
Athro Jean White	Llywodraeth Cymru

- Croesawodd Barry Liles bawb i'r cyfarfod a chyflwynwyd pawb o gwmpas y bwrdd. Estynnwyd croeso cynnes i'r Cyng. Cefin Campbell a oedd yn cyfarfod ar ran y Cyng. Emllyn Dole.
- Mynegwyd cydymdeimlad yn sgil marwolaeth drist y Cyng. Janice Dudley, Gwasanaeth Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru, a fu'n aelod o Fwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Sir Gâr tan fis Mawrth 2017.

2. Cofnodion a Materion yn codi: 13 Gorffennaf 2017

- Cyflwynodd Anna Bird welliant i gofnodion Gorffennaf o dan eitem 6 ar yr agenda – Diweddariad Rhoi Plant yn Gyntaf. Dylai'r testun isod gymryd lle y paragraff gyntaf yn y cofnodion.
Cyflwynodd Anna Bird bapur ar ran Noeline Thomas, Cyngor Sir Gâr gan nodi fod yr Awdurdod Lleol, Bwrdd Iechyd, Iechyd Cyhoeddus ac Ysgol Penrhos wedi bod yn cydweithio er mwyn datblygu cais i fod yn ardal arloesi ar gyfer Rhoi Plant yn Gyntaf. Mae hwn yn fenter Llywodraeth Cymru ac mae'r ymagwedd Rhoi Plant yn Gyntaf (oedd yn cael ei adnabod fel Parthau Plant yn flaenorol) yn ymagwedd wedi ei seilio ar ardal i wneud gwahaniaeth i genedlaethau'r dyfodol.
- Gyda'r gwelliant hynny, derbyniwyd y cofnodion fel rhai cywir.
- Trafodwyd y camau gweithredu a rhoddwyd diweddariadau lle'r oedd yn briodol.

GWEITHREDU:	Gwyneth Ayers i drefnu cyflwyniad ar Fferm Wynt Coedwig Brechfa i gyfarfod o'r Bwrdd yn y dyfodol.
GWEITHREDU:	Pawb i ddarparu gwybodaeth i john-mark.frost@dpw.gsi.gov.uk am swyddi gwag y gallai staff yr Adran Gwaith a Phensiynau, y mae cau swyddfa Llanelli yn effeithio arnynt, wneud cais amdanynt.

3. Dyfodol Cymunedau yn Gyntaf

- Rhoddodd Amy Hawkins gyflwyniad ar Cymunedau yn Gyntaf, a oedd yn cynnwys crynodeb o'r rhaglen ers ei lansio yn 2001. Adolygwyd y rhaglen yn 2013 i ganolbwyntio ar gymunedau Ffyniannus, Iach, sy'n Dysgu gan dargedu ardal glwstwr, sy'n cynnwys rhannau o Lanelli, Rhydaman a Thrimsaran.
- Yn gynnar yn 2017 cyhoeddodd Ysgrifennydd y Cabinet ffordd newydd o weithredu i greu cymunedau cryf, gan ganolbwyntio ar Gyflogaeth, y Blynyddoedd Cynnar a Grymuso. Fel rhan o'r drefn newydd, cyhoeddwyd Cronfa Etifeddiaeth i helpu i raddol ddileu Rhaglen Cymunedau yn Gyntaf a chadw'r agweddau mwyaf effeithiol ohoni o fis Ebrill 2018. Yn Sir Gâr, mae dyraniad o £109K ar gyfer 2018/19, sy'n cyfateb i 27% o gyllideb gyfredol Cymunedau yn Gyntaf.
- Y cynnig ar gyfer y Gronfa Etifeddiaeth yw rhoi'r tair rhaglen isod ar waith
  1. Rhaglen Ymgysylltu a Chyfranogi
  2. Rhaglen Sgiliau Oedolion
  3. Rhaglen i Annog Ffordd Bositif Fyw
- Mae'r cyfrifoldeb terfynol yn gorffwys gyda'r Awdurdod Lleol fel Corff Cyflawni Cymunedau yn Gyntaf ond mae gan y Bwrdd rôl newydd yn y rhaglen newydd i gyfrannu at benderfyniadau a dylanwadu arnynt.
- Gofynnwyd i'r Bwrdd ystyried y cynnig a rhoi cefnogaeth mewn egwyddor.

GWEITHREDU:	Gwyneth Ayers i ddarparu cysylltiadau â'r Bartneriaeth Dysgu a Sgiliau Ranbarthol i Ros Jervis.
GWEITHREDU:	Amy Hawkins i sicrhau bod y cais Cymunedau yn Gyntaf i'r Gronfa Etifeddiaeth yn cael ei lunio o amgylch gofynion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol.
GWEITHREDU:	Barry Liles ac Amy Hawkins i sicrhau bod cysylltiad rhwng Coleg Sir Gâr a'r gweithredu ar y Rhaglen Sgiliau Oedolion.

GWEITHREDU:	Barry Liles a Gwyneth Ayers i wneud gwaith cwmpasu cychwynnol ar faterion yn ymwneud â rhannu gwybodaeth sy'n berthnasol i aelodau'r Bwrdd cyn eu codi gyda Chomisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol a'r Comisiynydd Gwybodaeth.
--------------------	---

4. Cynllun Llesiant Sir Gaerfyrddin – drafft cyntaf

- Cyflwynodd Gwyneth Ayers y cynllun drafft cyntaf i'r Bwrdd. Fe'i paratowyd ar ôl cysylltu â staff rheng flaen a staff gwasanaeth, rhanddeiliaid, cynghorwyr sir a chymuned ac aelodau o'r cyhoedd.
- Nodwyd bod gwaith pellach i gael ei wneud i ddatblygu'n fanwl sut rydyn ni'n mynd i gyflawni'r camau gweithredu. Gwneir gwaith rhwng mis Hydref a mis Rhagfyr 2017 a chynhelir gweithdai pellach gyda staff a rhanddeiliaid allweddol i ddatblygu cynlluniau cyflawni ar gyfer y camau gweithredu tymor byr, gan ddefnyddio'r pum ffordd o weithio fel sail i'r drafodaeth.
- Mae ymgynghoriad cyhoeddus 12 wythnos i fod i gael ei gynnal rhwng mis Hydref a mis Rhagfyr 2017.
- Cafwyd trafodaeth ar yr adborth a'r cyngor a gafwyd gan Gomisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol yn gynharach yr wythnos hon. Cytunwyd i ystyried a phwyso a mesur y cyngor a gwneud rhai newidiadau i'r Cynllun drafft cyn cychwyn yr ymgynghoriad.

GWEITHREDU:	Anna Bird, Gwyneth Ayers a Polly Sills-Jones i wneud rhywfaint o waith pellach ar y Cynllun Llesiant cyn ei ailgylchredeg i aelodau'r Bwrdd, dros yr e-bost, i'w gymeradwyo cyn yr ymgynghoriad cyhoeddus yn gynnar ym mis Hydref.
GWEITHREDU:	Gwyneth Ayers a Polly Sills-Jones i drefnu sesiynau ymgysylltu pellach yn ystod Hydref-Rhagfyr 2017 i ddatblygu 'sut' y mae cyflawni'r gweithredu a nodwyd.
GWEITHREDU:	Gwyneth Ayers a Polly Sills-Jones i ystyried tystiolaeth a gwybodaeth bellach gan Jane Davidson i weld a yw economi carbon isel yn cael ei hadlewyrchu'n ddigon cryf yn y Cynllun.

5. Cynnig Ymagwedd Rheoli Cymdogaeth

- Cyflwynodd yr Uwch-arolygydd Gary Mills y cynnig Ymagwedd Rheoli Cymdogaeth i'r Bwrdd. Roedd hyn yn dilyn o gyfarfod mis Gorffennaf 2107 y Bwrdd lle'r oedd y Comisiynydd Heddlu a Throsedd wedi cyhoeddi'i gefnogaeth i gynllun i fynd i'r afael â throseddau ac anhrefn o fewn ardaloedd daearyddol.
- Paratowyd datganiad sefyllfa yn adolygu'r data a'r wybodaeth ar droseddau. O'r wybodaeth a ddarparwyd bu modd nodi'r blaenoriaethau i'r heddlu ac o ran troseddau. Darparwyd adroddiad i'r aelodau yn amlinellu'r ffordd ymlaen sydd i'w chymryd, wedi'i seilio ar drafodaethau cychwynnol gyda phartneriaid. Bydd y Cynnig hwn yn canolbwyntio ar leihau troseddau ac ymddygiad gwrthgymdeithasol.
- Roedd y Bwrdd yn llwyr gefnogi'r drefn a awgrymwyd a chytunodd y câi gwaith pellach ei wneud i ddatblygu cynnig manwl i'w gyflwyno i 'Grant Cymorth Diogelwch Cymunedol' y Comisiynydd Heddlu a Throseddau.

GWEITHREDU:	Kate Thomas i sicrhau bod Steve Kelshaw, Coleg Sir Gâr yn cael ei gynnwys mewn trafodaethau pellach.
GWEITHREDU:	Y Prif Arolygydd Steve Thomas a Kate Thomas i ddatblygu'r cynnig ymhellach ar gyfer ei gyflwyno i'r Comisiynydd Heddlu a Throseddau.

6. Y Diweddaraf ar y Grwpiau Thematig

- Darparodd Gwyneth Ayers ddiweddiadau gan y grwpiau thematig Cymunedau Teg a Diogel a Chymunedau Cadarn a Ffyniannus, a chyfeiriodd atynt.
- Cyfeiriwyd mater at y Bwrdd yn ymwneud â'r Grŵp Cymunedau Teg a Diogel. Roedd a wnelo â chyfraniadau partneriaid tuag at y costau o gynnal Adolygiadau o Ddyladdiad Domestig. Mae'n ofyniad statudol i'r Cyngor, y Bwrdd Iechyd, yr Heddlu, y Gwasanaeth Prawf a'r

Gwasanaeth Tân ac Achub ond ar hyn o bryd dim ond y Cyngor sy'n cyfrannu arian. Cafwyd trafodaeth ar hyn a chytunwyd bod adroddiad cryno i gael ei lunio i alluogi'r partneriaid statudol i'w ystyried ymhellach.

GWEITHREDU:	Kate Thomas – Adolygiad o Ddynladdiad Domestig: paratoi adroddiad cryno ar y mater er mwyn i bob partner statudol ei godi'n fewnol i gael ei ystyried.
GWEITHREDU:	Yr Uwch-arolygydd Gary Mills i siarad â'r Comisiynydd Heddlu a Throseddau ynglŷn ag opsiynau posibl.

7. Y diweddaraŵ ar Flaenraglen Waith y Bwrdd a Chyfathrebu

Trafododd Gwyneth Ayers y flaenraglen waith. Cafwyd trafodaeth ar yr eitemau canlynol a chytunwyd i symud ymlaen arnynt.

- Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol
- Gwneud i Bob Cyswllt Gyfrif – cynnig prosiect
- Strategaeth Gyfathrebu ac Ymgysylltu'r Bwrdd
- Diweddariad Ffrydiau Gwaith
- Yr Adran Gwaith a Phensiynau – Credyd Cynhwysol
- Mapio'r trefniadau partneriaeth cyfredol
- Cyfoeth Naturiol Cymru – Cymunedau lle mae perygl llifogydd

GWEITHREDU:	Jonathan Feild a Gwyneth Ayers i drefnu cyflwyniad mewn cyfarfod o'r Bwrdd yn y dyfodol ar gyflwyno'r gwasanaeth Credyd Cynhwysol yn llawn o fis Mawrth 2018
GWEITHREDU:	Gwyneth Ayers i ymgymryd ag ymarferiad i fapio'r trefniadau partneriaeth presennol fel sail i weithredu'r Cynllun Llesiant yn y dyfodol.
GWEITHREDU:	Huwel Manley a Gwyneth Ayers i drefnu cyflwyniad mewn cyfarfod o'r Bwrdd yn y dyfodol ar gymunedau lle mae perygl llifogydd.

8. Unrhyw Fater Arall

Nid oedd unrhyw faterion eraill yn codi.

Cynhelir y cyfarfod nesaf ar 16 Tachwedd 2017.

Crynodeb o Gamau Gweithredu – Cyfarfod y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus:

	Crynodeb o Bwyntiau Gweithredu	Pwy	Diweddariad
Pwyntiau o gyfarfod 14 Medi 2017			
1	I drefnu cyflwyniad ar Fferm Wynt Coedwig Brechfa i gyfarfod o'r Bwrdd yn y dyfodol.	Gwyneth Ayers	Wedi ei drefnu ar gyfer cyfarfod mis Mawrth 2018.
2	I ddarparu gwybodaeth i john-mark.frost@dpw.gsi.gov.uk am swyddi gwag y gallai staff yr Adran Gwaith a Phensiynau, y mae cau swyddfa Llanelli yn effeithio arnynt, wneud cais amdanynt.	Pawb	Diweddariad i'w gyflwyno yn ystod y cyfarfod.
3	I ddarparu cysylltiadau â'r Bartneriaeth Dysgu a Sgiliau Ranbarthol i Ros Jervis.	Gwyneth Ayers	Wedi ei gwblhau.
4	I sicrhau bod y cais Cymunedau yn Gyntaf i'r Gronfa Etifeddiaeth yn cael ei lunio o amgylch gofynion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol.	Amy Hawkins	Ar waith.
5	I sicrhau bod cysylltiad rhwng Coleg Sir Gâr a'r gweithredu ar y Rhaglen Sgiliau Oedolion.	Barry Liles ac Amy Hawkins	Wedi ei gwblhau.
6	I wneud gwaith cwmpasu cychwynnol ar faterion yn ymwneud â rhannu gwybodaeth sy'n berthnasol i aelodau'r Bwrdd cyn eu codi gyda Chomisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol a'r Comisiynydd Gwybodaeth.	Barry Liles a Gwyneth Ayers	Gwaith pellach i'w gynnal a bydd yn cael ei ystyried ymhellach yng nghyfarfod y BGC ym mis Ionawr 2018.
7	I wneud rhywfaint o waith pellach ar y Cynllun Llesiant cyn ei ailgylchredeg i aelodau'r Bwrdd, dros yr e-bost, i'w gymeradwyo cyn yr ymgynghoriad cyhoeddus yn gynnar ym mis Hydref.	Anna Bird, Gwyneth Ayers a Polly Sills-Jones	Wedi ei gwblhau. Ymgynghoriad ar y cynllun drafft ar waith tan 3 Ionawr 2018.
8	I drefnu sesiynau ymgysylltu pellach yn ystod Hydref-Rhagfyr 2017 i ddatblygu 'sut' y mae cyflawni'r gweithredu a nodwyd.	Gwyneth Ayers a Polly Sills-Jones	Sesiwn wedi ei drefnu ar gyfer 7 Rhagfyr 2017. Bydd aelodau Grŵp Gweithredol y BGC yn mynychu.
9	I ystyried tystiolaeth a gwybodaeth bellach gan Jane Davidson i weld a yw economi carbon isel yn cael ei hadlewyrchu'n ddigon cryf yn y Cynllun.	Gwyneth Ayers a Polly Sills-Jones	Ystyrir y wybodaeth fel rhan o'r ymgynghoriad sydd ar waith.
10	I sicrhau bod Steve Kelshaw, Coleg Sir Gâr yn cael ei gynnwys mewn trafodaethau pellach.	Kate Thomas	Wedi ei gwblhau.
11	I ddatblygu'r cynnig ymhellach ar gyfer ei gyflwyno i'r Comisiynydd Heddlu a Throseddu.	Prif-Arolygydd Steve Thomas a Kate Thomas	Sesiwn datblygu i'w gynnal ar 10 Tachwedd 2017.

	Crynodeb o Bwyntiau Gweithredu	Pwy	Diweddariad
12	Adolygiad o Ddynladdiad Domestig: paratoi adroddiad cryno ar y mater er mwyn i bob partner statudol ei godi'n fewnol i gael ei ystyried.	Kate Thomas	Ar waith.
13	I siarad â'r Comisiynydd Heddlu a Throseddu ynglŷn ag opsiynau posibl.	Uwch-Arolygydd Gary Mills	Wedi derbyn cadarnhad na fydd arian ar gael trwy'r Comisiynydd.
14	I drefnu cyflwyniad mewn cyfarfod o'r Bwrdd yn y dyfodol ar gyflwyno'r gwasanaeth Credyd Cynhwysol yn llawn o fis Mawrth 2018	Jonathan Feild a Gwyneth Ayers	Ar yr agenda ar gyfer 16 Tachwedd 2017.
15	I ymgymryd ag ymarferiad i fapio'r trefniadau partneriaeth presennol fel sail i weithredu'r Cynllun Llesiant yn y dyfodol.	Gwyneth Ayers	Ar waith.
16	I drefnu cyflwyniad mewn cyfarfod o'r Bwrdd yn y dyfodol ar gymunedau lle mae perygl llifogydd.	Huwel Manley a Gwyneth Ayers	Dyddiad i'w gadarnhau.

Y PWYLLGOR CRAFFU – POLISI AC ADNODDAU 6 Rhagfyr 2017

MATER WEDI EI GYFEIRIO GAN Y PWYLLGOR CRAFFU - CYMUNEDAU, YNGHYLCH LEFELAU ABSENOLDEB STAFF

Ystyried y materion canlynol a chyflwyno sylwadau arnynt:

- Ystyried ac ymateb i fater a oedd wedi ei gyfeirio gan y Pwyllgor Craffu - Cymunedau mewn perthynas â phryderon ynghylch y cynnydd yn y lefelau absenoldeb salwch yn yr awdurdod.

Rhesymau:

- Galluogi aelodau'r Pwyllgor i gyflawni eu rôl craffu.

Angen ei gyfeirio at y Bwrdd Gweithredol / Cyngor er mwyn gwneud penderfyniad: NAC OES

Yr Aelod(au) o'r Bwrdd Gweithredol sy'n dal y Portffolio: Y Cyngorydd L.M. Stephens – Dirprwy Arweinydd

Y Gyfarwyddiaeth: Y Prif Weithredwr Enw Pennaeth y Gwasanaeth: Linda Rees-Jones Awdur yr Adroddiad: Martin S. Davies	Swydd: Pennaeth Gweinyddiaeth a'r Gyfraith Swyddog Gwasanaethau Democraataidd	Rhifau ffôn: / Cyfeiriadau E-bost: 01267 224010 lrjones@sirgar.gov.uk 01267 224059 MSDavies@sirgar.gov.uk
--	--	---

**EXECUTIVE SUMMARY
POLICY AND RESOURCES SCRUTINY COMMITTEE
6th DECEMBER 2017**

**REFERRAL FROM COMMUNITY SCRUTINY
COMMITTEE- STAFF SICKNESS LEVELS**

The Policy and Resources Scrutiny Committee is requested to consider the following referral from the Community Scrutiny Committee:

Agenda Item: Draft Carmarthenshire County Council's Annual Report for 2016/17

Date: 5th October 2017

Issue: the 0.7% increase in sickness absence levels within the authority from 10.1% to 10.8%

At its meeting on the 5th October 2017, the Community Scrutiny Committee considered the Draft Carmarthenshire County Council's Annual Report for 2016/17

During consideration of the report references were made to the 0.7% increase in sickness absence levels within the authority from 10.1% to 10.8% and views expressed that the Policy and Resources Scrutiny Committee, which had the remit for staff absence levels, should take urgent action to examine the reasons for that increase possibly, by re-visiting the work of its previous task and finish group on staff sickness levels.

The Community Scrutiny Committee therefore resolved that:

“the Policy and Resources Scrutiny Committee be requested to give consideration to the increase in staff sickness levels within the Authority, possibly, by revisiting the work of its previous task and finish group thereon.”

Members will recall that the same concerns were raised at the last meeting of the Policy and Resources Scrutiny Committee held on the 11th October 2017 [Minute 8 thereof refers] during its consideration of the '2017/18 Well-Being Objectives and Governance & Resources -Departmental Performance Monitoring Report'. It was subsequently resolved that **'a report on sickness absence be submitted to the next meeting'**.

That report is included on the agenda for this meeting.

DETAILED REPORT ATTACHED?	NO
----------------------------------	-----------

IMPLICATIONS

I confirm that other than those implications which have been agreed with the appropriate Directors / Heads of Service and are referred to in detail below, there are no other implications associated with this report.

Signed: Linda Rees Jones **Head of Administration & Law**

Policy, Crime & Disorder and Equalities	Legal	Finance	ICT	Risk Management Issues	Staffing Implications	Physical Assets
NONE	NONE	NONE	NONE	NONE	NONE	NONE

CONSULTATIONS

I confirm that the appropriate consultations have taken in place and the outcomes are as detailed below:

Signed: Linda Rees Jones

Head of Administration & Law

1. Local Member(s) – N/A
2. Community / Town Council – N/A
3. Relevant Partners – N/A
4. Staff Side Representatives and other Organisations – N/A

Section 100D Local Government Act, 1972 – Access to Information
List of Background Papers used in the preparation of this report:

THERE ARE NONE

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol

Y Pwyllgor Craffu - Polisi ac Adnoddau 6 Rhagfyr 2017

Adroddiad Monitro Rheoli Presenoldeb Ebrill 2017 - Medi 2017

Ystyried y materion canlynol a chyflwyno sylwadau arnynt:

- Perfformiad o ran rheoli presenoldeb ar gyfer y cyfnod rhwng Ebrill 2017 a Medi 2017

Rhesymau:

- Yn ei gyfarfod diwethaf, gofynnodd y Pwyllgor am adroddiad manwl yn amlinellu'r sefyllfa mewn perthynas ag absenoldeb salwch ar gyfer yr awdurdod cyfan.
- Mae'r adroddiad hwn yn darparu data i'r Pwyllgor ar gyfer y cyfnod rhwng 1 Ebrill 2017 a 30 Medi 2017 yn ogystal â dadansoddiad o'r prif achosion am absenoldeb a bydd yn caniatáu i'r Pwyllgor graffu ar berfformiad y Cyngor mewn perthynas â rheoli absenoldeb.

**Angen cyfeirio'r mater at y Bwrdd Gweithredol / Cyngor er mwyn gwneud penderfyniad:
NAC OES**

**YR AELOD O'R BWRDD GWEITHREDOL SY'N GYFRIFOL AM Y PORTFFOLIO:- CYNG. M. STEPHENS,
DIRPRWY ARWEINYDD**

Y Gyfarwyddiaeth

Enw Pennaeth y Gwasanaeth:

Paul R. Thomas

**Swyddi: Prif Weithredwr
Cynorthwyol (Rheoli Pobl)**

01267 246123

prthomas@sirgar.gov.uk

Awduron yr Adroddiad:

Ann Clarke

**Partner Busnes Arweiniol
(Adnoddau Dynol)**

01267 246167

alclarke@sirgar.gov.uk

Heidi Font

Rheolwr Llesiant Gweithwyr

01267 246060

hfont@sirgar.gov.uk

Policy & Resources Scrutiny Committee

Date: 6th December

Attendance Management Monitoring Report April 2017 to September 2017

1. BRIEF SUMMARY OF PURPOSE OF REPORT.

This report details sickness absence figures for the Departments for quarter 2 (April to September) along with benchmarking and performance ranking tables.

DETAILED REPORT ATTACHED?

YES

IMPLICATIONS

I confirm that other than those implications which have been agreed with the appropriate Directors / Heads of Service and are referred to in detail below, there are no other implications associated with this report :

Signed: Paul R Thomas

Assistant Chief Executive

Policy, Crime & Disorder and Equalities	Legal	Finance	ICT	Risk Management Issues	Staffing Implications	Physical Assets
YES	YES	YES	NONE	NONE	YES	NONE

1. Policy, Crime & Disorder and Equalities

This supports the strategic aim of Making Better Use of Resources

2. Legal

Failure to follow the Sickness Absence policy and associated guidance, eg. Disability Information and Reasonable Adjustments, may lead to breaches of the Equality Act 2010 and associated risks of litigation at employment tribunal.

3. Finance

Related costs of overtime, agency, supply replacement costs and occupational/statutory sickness pay.

6. Staffing Implications

Support and advice will continue to be provided by People Management business partners and advisors as may be required through the process, i.e. HR Advice, Occupational Health, Health & Safety, Learning & Development

CONSULTATIONS

I confirm that the appropriate consultations have taken in place and the outcomes are as detailed below

Signed: Paul R Thomas

Assistant Chief Executive

1. Local Member(s) n/a

2. Community / Town Council n/a

3. Relevant Partners n/a

4. Staff Side Representatives and other Organisations n/a

Section 100D Local Government Act, 1972 – Access to Information

List of Background Papers used in the preparation of this report:

THERE ARE NONE

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol

Meeting: Policy & Resources Scrutiny Committee
Date: 6th December 2017
Subject: Sickness Absence Monitoring Report

Corporate sickness absence Performance Indicator

The Authority Performance Indicator (PI) for sickness absence measures the number of working days lost to sickness absence per full time equivalent (FTE) headcount per annum. The target set by Corporate Management Team for improvement for 2017/18 is 9.6 FTE.

In June 2017 the following departmental targets were agreed, which are aimed at supporting a reduction in sickness absence. These are monitored quarterly via Corporate Management Team (CMT) and Departmental Management Teams (DMT). The targets were calculated by reference to the average Full Time Equivalent (FTE) headcount figure and End of Year (EOY) results over the preceding 3 years less 5%:

Table 1: Departmental absence targets 2017/18

Department	2014/15	2015/16	2016/17	All 3 Years	Target - 5%
	FTE Days Lost by Average Employee FTE Headcount				
Chief Executives	7.3	5.4	9.1	7.2	6.9
Communities	11.2	12.4	13.1	12.2	11.6
Education & Children's	8.9	9.5	10.1	9.5	9.0
Environment	12.0	11.4	11.8	11.7	11.2
Corporate Services	6.9	7.2	5.9	6.7	6.3
Total	9.62	10.06	10.76	10.14	9.63

Table 2: Departmental/Divisional/Section/School performance ranking Q2 2017/18

Department	Average Employee FTE Headcount	Short Term Lost FTE Days	Long Term Lost FTE Days	Total Lost FTE Days	FTE Days Lost by Average Employee FTE Headcount	Rank	2016-17 Q2 Performance		2017-18 Target = 5% reduction over whole year (Q2 =whole year target /4 & seasonally adjusted)		
									Target	Q2 Target	On Target
Chief Executives	183.6	272.9	156.1	429.0	2.3	1	3.3	-1.0	6.3	2.6	Yes
Corporate Services	213.5	351.40	371.49	722.9	3.4	2	3.2	0.2	7.0	2.9	No
Regeneration & Policy	204.0	345.6	406.89	752.5	3.7	3	3.9	-0.2	6.7	2.8	No
Education & Children	3253.5	5214.20	7746.20	12960.4	4.0	4	4.1	-0.1	9.0	3.7	No
Communities	1311.0	2584.90	4426.60	7011.5	5.3	5	5.5	-0.2	11.6	4.8	No
Environment	886.5	1711.20	3445.80	5157.0	5.8	6	5.5	0.3	11.2	4.6	No
Authority Total	6051.99	10480.20	16553.08	27033.28	4.47		4.55	-0.08	9.63	4.0	No

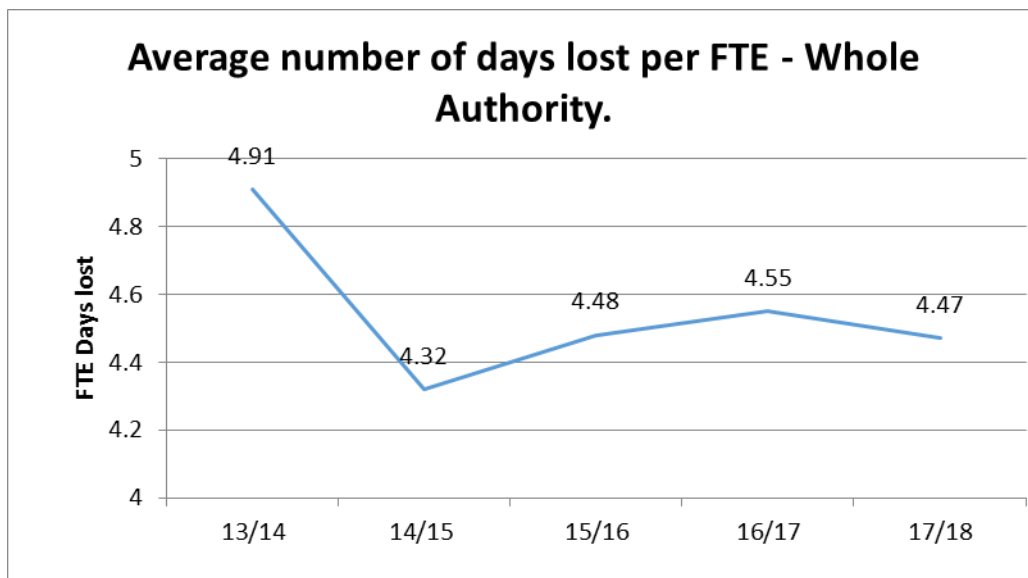

Since targets have been set as detailed in Table 1, the Director of Regeneration & Policy has been appointed and data and targets recalculated to take account of 6 Department. The quarterly target has been calculated by simple division of annual target by 4 and seasonally adjusted for Q1 and Q2 as attendance figures are generally better during the spring and summer months. Performance indicates that one department is on target and five departments are off target against 2017/18 Q2 target. Compared to Q2 2016/17 performance has improved slightly within Corporate Services, Education & Children and Communities departments. Chief Executive's has reduced by 1 FTE compared to Q2 2016/17 and is within Q2 performance target.

As the agreed targets have been set to support a reduction against last year's performance by 5%, Q2 2017/18 result should ideally be lower across all departments, however recent management actions may not have had an opportunity to feed through into improved attendance levels and results.

The Q2 figure for the whole Authority of 4.47 is below the Q2 2016/17 result of 4.55 indicating a downward trend but above the Q2 target of 4.0 FTE day lost.

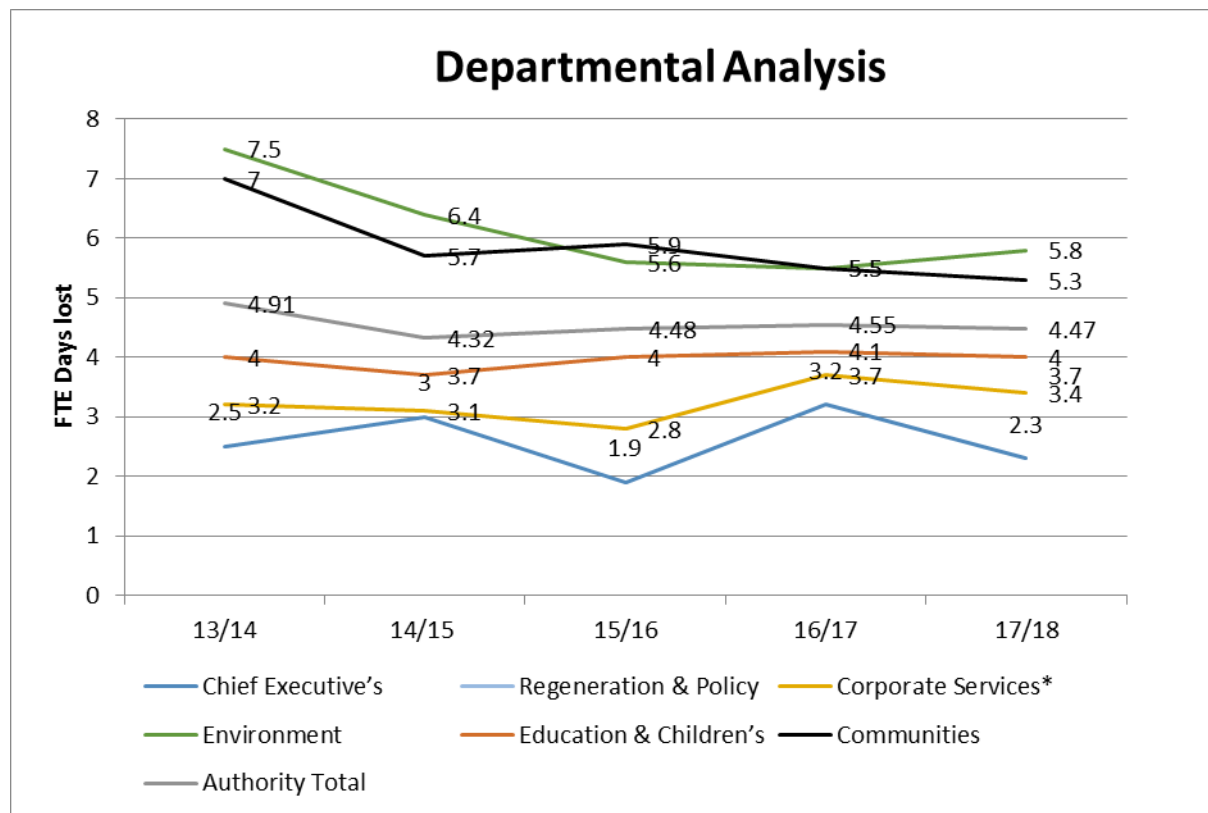
Table 3: Average number of days lost per FTE – whole Authority

Following the launch of the revised Sickness Absence policy and targeted interventions funded via risk management there was a marked reduction in 2013/14. This has bounced back a little during 2015/16 and 2016/17 but it is encouraging that the Q2 2017/18 result is indicating a downward trend. People Management continues to provide support and advice to leaders and managers as outlined within the Attendance Management Framework

document presented at the Policy & Resources Scrutiny Committee development session on the 29th November 2017.

Table 4: Departmental Analysis

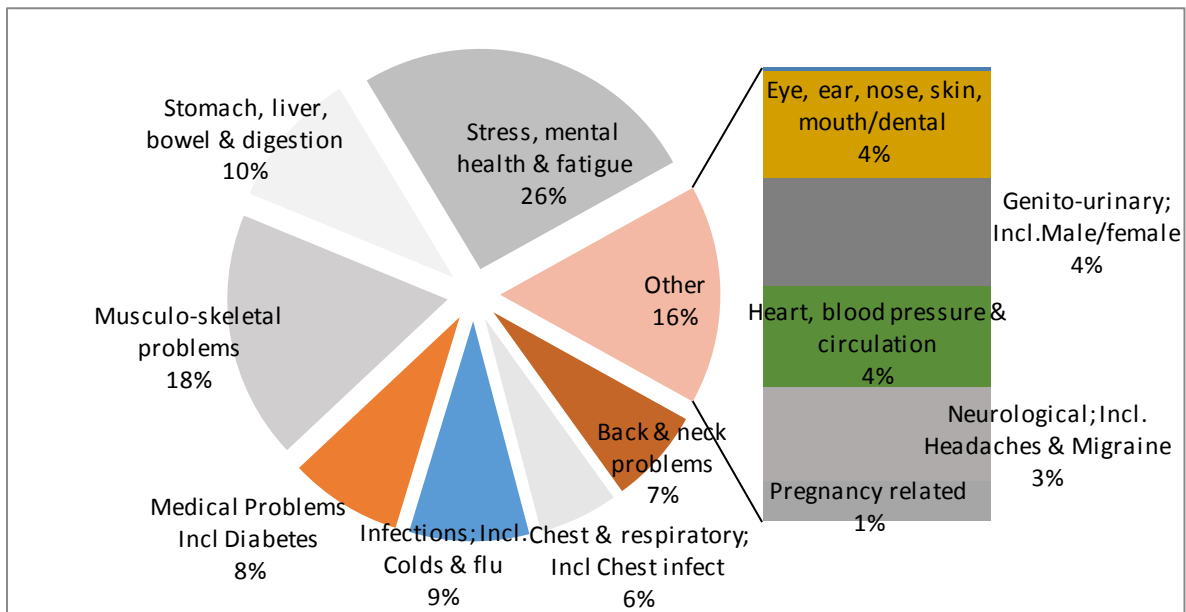

For illustrative purposes, during October 2017 the following number of employees were off sick (short term (ST) and long term (LT)). Northgate is currently developing the managers 'MyView' self-service page on the HR/Payroll system on our behalf to enable sickness absence policy compliance to be recorded and to enable the manager to record the dates the Employee Support Meeting, 1st, 2nd & 3rd Absence Review Meetings (ARM) have been conducted.

The number of employees dismissed on the grounds of capability (health) over the last three years is as follows:

	2015/16	2016/17	2017/18
	EOY	EOY	Q1 & Q2
Total	70	59	34

Table 5: Causes of absence – whole year cumulative Q4 2016/17

Stress, mental health & fatigue is the most common cause of absence within the authority (26%) followed by musculoskeletal problems (18%). Other reasons for absence are as detailed within the pie chart above and will vary from one reporting period due to seasonal variations, e.g. infections - including colds & flu (9%) and hence full year figures are provided.

Table 6: Employee Wellbeing appointment data

The table below indicates the number of employees being supported by the Employee Wellbeing Centre. Each employee will attend at least one appointment with either the Occupational Health Nurse or Clinician. Depending on the recommendations made, 53% will be offered further wellbeing support services via the centre such as counselling, cognitive behaviour therapy or post-traumatic stress therapy.

Number of Employees Supported by Occupational Health Unit				
Department	Number of Employees Attended Q2 Cumulative			
	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18
Chief Executives	14	26	35	31
Corporate Services	31	25	43	26
Environment	311	268	316	328
Education & Children	165	200	223	256
Communities	254	229	254	255
Regeneration & Leisure	30	50	Moved to CEX	0
Regeneration & Policy	0	0	0	9
External	84	83	121	131
Total	889	881	992	1036

Table 7: Public sector comparisons

The figures below are derived from the Chartered Institute of Personnel and Development (CIPD) Annual Survey Report on Absence Management 2016.

Public Sector Comparators	Average days lost per employee per year 2016 (CIPD)	CCC 2016/17
Local Government	10.5	10.7
Central Government	10.9	10.7
Health	10.9	10.7
Care Services	11.3	10.7
Education	8.9	10.7

Table 8: Comparisons with other sectors

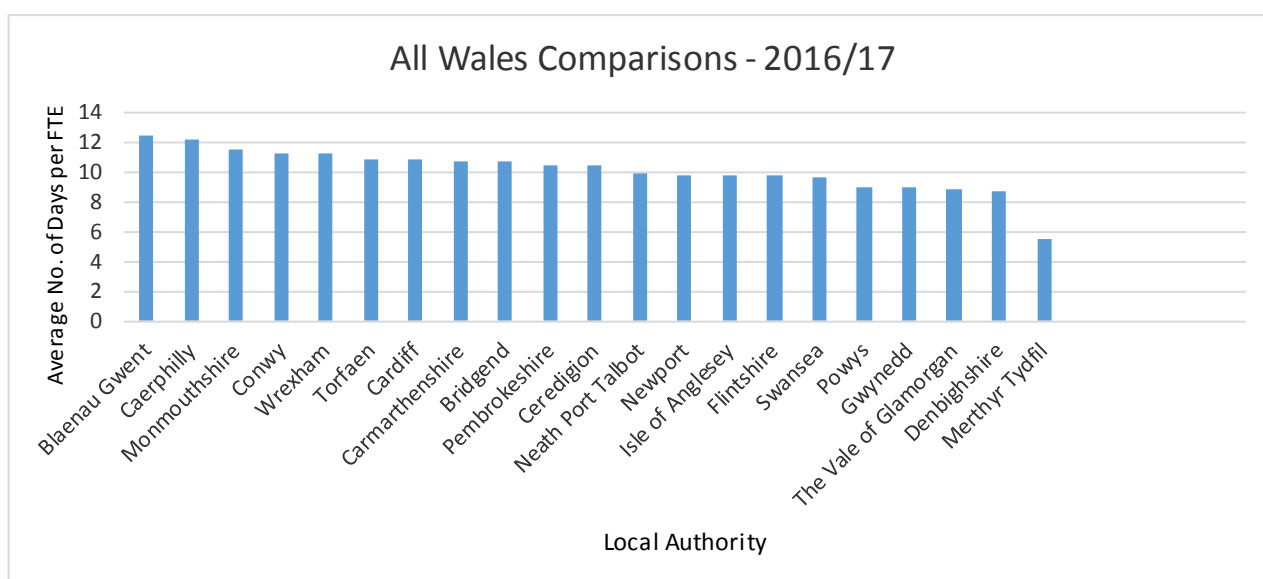
Within the published data there are sector and occupational differences illustrated. The table below attempts to match similar occupational groups to similar divisions and service areas within the Authority.

Private, public and non-profit sector comparators	Average days lost per employee per year (CIPD 2016)	Similar occupational group within CCC	End of Year 2016/17	Q2 2017/18
Care services/ Housing association	11.3 7.9	Housing and Public Protection (includes Care & Support)	14.9	6.2
IT services	4.0	Information Technology	17.5	3.1
Transport distribution & storage	7.8	Transport and Engineering	10.6	4.6
Hotels, catering and leisure	5.3	Strategic Development (inc. Catering) Leisure	12.4 11.8	5.7 5.3
Professional Services (accountancy, advertising, consultancy)	5.9	Finance People Management Admin & Law	6.1 6.1 3.8	2.9 2.1 1.8
Media (Broadcasting and Publishing)	4.4	Media and Marketing	11.4	8.1

Table 9: Comparative sickness absence performance indicator End of Year 2016/17

Carmarthenshire directly employs approximately 7,900 employees in a range of occupations including catering, cleaning, residential / domiciliary care, refuse and leisure services. In many of the local authorities listed below these services are contracted outside of the authority and therefore not included in the respective calculations. It should be noted that, according to benchmarking figures, these occupations generally have higher sickness absence rates either due to the physical nature of the work or being more susceptible to illness due to interaction with service users/customers.

It should also be noted that the actual make up of local government reported sickness figures can also vary considerably i.e. first 3 days removed, long term sickness removed; Carmarthenshire County Council include both.

Table 10: Cost of Absence

The table below illustrates the cumulative cost of occupational sick pay for Q1 and Q2 since 2013/14. This excludes additional costs that may be incurred by divisions as a consequence in particular those delivering e.g. Overtime costs, agency costs; other replacement costs.

* Including schools

Department	Occupational Sick Payments				
	Quarters 1 & 2 comparisons				
	2013 / 2014	2014 / 2015	2015 / 2016	2016 / 2017	2017 / 2018
Chief Executive's	£59,757	£79,495	£52,498	£107,952	£50,065
Corporate Services	£91,538	£113,113	£77,583	£120,566	£47,486
Environment	£474,631	£410,810	£392,189	£374,154	£370,258
Education & Children*	£1,187,004	£1,180,435	£1,321,839	£1,349,346	£1,389,582
Communities	£697,506	£601,076	£760,562	£674,360	£663,960
Regeneration & Leisure	£139,469	£94,597	Part of Chief Executive's		
Regeneration & Policy	£0.00	£0.00	£0.00	£0.00	£67,718
Authority Total	£2,649,905	£2,479,526	£2,604,671	£2,626,378	£2,589,069

According to the CIPD Annual Absence Report 2016 the overall median cost of absence per employee is £522 across all employment sectors. This is considerably higher in public sector organisations at £835 per employee. For Carmarthenshire County Council the overall median cost of absence in 2016 is £422.92.

Effective Approaches to managing absence

CIPD Top 5 - short term absence:

1. Return to Work interviews
2. Trigger mechanisms to review attendance
3. Giving line managers primary responsibility for managing absence
4. Providing sickness absence data to leaders and line managers
5. Managers are trained in absence management

CIPD Top 5 - long term absence:

1. Occupational health involvement
2. Return to Work interviews
3. Trigger mechanisms to review attendance
4. Giving line managers primary responsibility for managing absence
5. Flexible working/changes to working patterns

PWYLLGOR CRAFFU POLISI AC ADNODDAU 6ED RHAGFYR 2017

Diweddaraf am Weithrediadau ac Atgyfeiriadau'r Pwyllgor Craffu Polisi ac Adnoddau

Ystyried y materion canlynol a chyflwyno sylwadau arnynt:

- Hoelio sylw ar y cynnydd sy'n cael ei wneud mewn perthynas â'r camau, y ceisiadau neu'r atgyfeiriadau a gofnodwyd yng nghyfarfodydd blaenorol y Pwyllgor.

Rhesymau:

- Er mwyn i'r aelodau gyflawni eu dyletswyddau craffu mewn perthynas â monitro perfformiad.

Angen cyfeirio'r mater at y Bwrdd Gweithredol / Cyngor er mwyn gwneud penderfyniad: NAC OES

Aelod y Bwrdd Gweithredol sy'n gyfrifol am y Portffolio: *DDIM YN BERTHNASOL*

<p>Y Gyfarwyddiaeth: Prif Weithredwr</p> <p>Enw Pennaeth y Gwasanaeth: Linda Rees-Jones</p> <p>Awdur yr adroddiad: Martin S. Davies</p>	<p>Swyddi:</p> <p>Pennaeth Gweinyddiaeth a'r Gyfraith</p> <p>Swyddog Democrataidd</p>	<p>Rhifau Ffôn / Cyfeiriadau E-bost:</p> <p>01267 224010 lrjones@sirgar.gov.uk</p> <p>01267 224059 MSDavies@sirgar.gov.uk</p>
--	--	---

EXECUTIVE SUMMARY

POLICY & RESOURCES SCRUTINY COMMITTEE 6TH DECEMBER 2017

Policy & Resources Scrutiny Committee Actions and Referrals Update

During the course of a municipal year, several requests for additional information are made by the Committee in order to assist it in discharging its scrutiny role. The attached report provides members of the Committee with an update on the progress made in relation to these requests.

DETAILED REPORT ATTACHED?	YES
----------------------------------	------------

IMPLICATIONS

I confirm that other than those implications which have been agreed with the appropriate Directors / Heads of Service and are referred to in detail below, there are no other implications associated with this report.

Signed: Linda Rees-Jones   Head of Administration & Law

Policy, Crime & Disorder and Equalities	Legal	Finance	ICT	Risk Management Issues	Staffing Implications	Physical Assets
NONE	NONE	NONE	NONE	NONE	NONE	NONE

CONSULTATIONS

I confirm that the appropriate consultations have taken in place and the outcomes are as detailed below:

Signed: Linda Rees-Jones   Head of Administration & Law

1. Local Member(s) – N/A
2. Community / Town Council – N/A
3. Relevant Partners – N/A
4. Staff Side Representatives and other Organisations – N/A

Section 100D Local Government Act, 1972 – Access to Information
List of Background Papers used in the preparation of this report:

THESE ARE DETAILED BELOW:

Title of Document	File Ref No. / Locations that the papers are available for public inspection
P&R Scrutiny Committee Reports and Minutes	Meetings held up to July 2015: http://www.carmarthenshire.gov.wales/home/council-democracy/committees-meetings/agendas-minutes-(archive)/ Meetings from September 2015 onwards: http://democracy.carmarthenshire.gov.wales/ieListMeetings.aspx?CommitteeId=170

Pwyllgor Craffu Polisi ac Adnoddau - Diweddaraf am Weithrediadau ac Atgyfeiriadau
Policy and Resources Scrutiny Committee - Actions and Referrals Update

Meeting Date	Minuted Action / Referral / Request	Progress Update	Officer	Target / Completion Date	Completed / On-going
22nd March 2017+A4:F11	2016/17 Improvement Plan Corporate Performance Monitoring Report - RESOLVED to note the report.		Wendy Walters / Eva Hope	22nd March 2017	Completed
22nd March 2017	2016/17 Improvement Plan Departmental Performance Monitoring Report - RESOLVED to note the report.		Paul Thomas	22nd March 2017	Completed
22nd March 2017	Revenue & Capital Budget Monitoring Report 2016/17 - UNANIMOUSLY RESOLVED to receive the report.	At its meeting on the 27th March 2017, the Executive Board unanimously resolved to receive the report..	Chris Moore / Owen Bowen	27th March 2017	Completed
28th April 2017	ICT Strategy 2015-18 Update - UNANIMOUSLY RESOLVED to receive the report.		Noelwyn Daniel	22nd March 2017	Completed
28th April 2017	Digital Transformation Strategy 2017-2020 - UNANIMOUSLY RESOLVED that the Strategy be endorsed subject to the inclusion of reference to elected members.	At its meeting on the 2nd May 2017, the Executive Board UNANIMOUSLY RESOLVED that the Digital Transformation Strategy 2017- 2020 be endorsed subject to the inclusion of reference to elected members.	Noelwyn Daniel	2nd May 2017	Completed
11th October 2017	Policy & Resources Scrutiny Committee Annual Report 2016/17 - UNANIMOUSLY RESOLVED to endorse the report.		Martin S. Davies	11th October 2017	Completed
11th October 2017	Draft - Carmarthenshire County Council's Annual Report for 2016/17 - RESOLVED that the draft Annual Report, including the Second Year Progress Report on the Corporate Strategy, be received.	At its meeting on the 23rd October 2017, the Executive Board unanimously resolved to approve the report..	Paul R. Thomas/ Wendy Walters/ Noelwyn Daniel/ Linda Rees/ Jones/ Helen L Pugh	23rd October 2017	Completed
11th October 2017	2017/18 Well-being Objectives and Governance & Resources Corporate Performance Monitoring Report - RESOLVED to note the report.		Wendy Walters / Eva Hope	11th October 2017	Completed

Pwyllgor Craffu Polisi ac Adnoddau - Diweddaraf am Weithrediadau ac Atgyfeiriadau
Policy and Resources Scrutiny Committee - Actions and Referrals Update

11th October 2017	2017/18 Well-being Objectives and Governance & Resources Departmental Performance Monitoring Report - RESOLVED 8.1 that the report be received; 8.2 that a report on sickness absence be submitted to the next meeting; 8.3 that arrangements be made for the Committee members to visit the occupational health unit followed by an informal session on HR.	A report on sickness absence will be considered at the meeting on 6th December 2016.	Paul R. Thomas/ Wendy Walters/ Noelwyn Danie/ Jonathan Fearn/ Linda Rees/ Jones/Helen Pugh/	6th December 2017	Completed
11th October 2017	Annual Treasury Management and Prudential Indicator Report 2016-2017 - UNANIMOUSLY RESOLVED to endorse the report.	At its meeting on the 20th September 2017, the Executive Board unanimously resolved to receive the report..	Chris Moore / Anthony Parnell	20th September 2017	Completed
11th October 2017	Quarterly Treasury Management and Prudential Indicator Report 1st April 2017 to 30th June 2017 - UNANIMOUSLY RESOLVED to endorse the report.	At its meeting on the 23rd October 2017, the Executive Board unanimously resolved to approve the report.	Chris Moore / Anthony Parnell	23rd October 2017	Completed
11th October 2017	Revenue & Capital Budget Monitoring Report 2017/18 - UNANIMOUSLY RESOLVED to note the report.	At its meeting on the 23rd October 2017, the Executive Board unanimously resolved to receive the report..	Chris Moore	23rd October 2017	Completed

POLICY & RESOURCES SCRUTINY COMMITTEE 6TH DECEMBER 2017

FORTHCOMING ITEMS FOR NEXT MEETING 12TH JANUARY, 2018

Discussion Topic	Background
3-year Revenue Budget Consultation	This item will provide members with an opportunity to consider and comment on the budget settlement, departmental service budgets and efficiency savings proposals.
5-year Capital Programme Consultation	This item will provide members with an opportunity to consider and comment on the draft five-year capital programme.
Chief Executive's & Corporate Services Department Business Plan 2018/19-2021	This item will enable the Committee to consider and comment on the Chief Executive's & Corporate Services Department Business Plan 2018/19-2021 relevant to its remit.
Public Services Board Annual Report 2016	Barry Liles, Principal of Coleg Sir Gâr and Chair of the PSB, will present the report. The Policy & Resources Scrutiny Committee is the designated Committee to scrutinise the work of the Public Services Board.

The following documents are attached for information:-

- (1) *The latest version of the Policy & Resources Scrutiny Committee's Forward Work Programme;*
- (2) *The latest version of the Executive Board's Forward Work Programme.*

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol

Policy & Resources Scrutiny Committee – Forward Work Programme 2017/18

11 October 2017	6 December 2017	12 January 2018	7 February 2018	21 March 2018	27 April 2018
Performance Monitoring 2017/18 (Q1)	Treasury Management 2017/18 (Q2) (Half Yearly Report)	3-year Revenue Budget Strategy Consultation 2018/19 to 2020/21	Treasury Management Policy & Strategy 2018/19	Budget Monitoring 2017/18 (Q3) (Revenues & Capital)	Annual Progress Report - Digital Transformation Strategy 2017-2020
P&R Scrutiny Committee Annual Report 2016/17	Equalities Annual Report 2016-17	5-year Capital Programme Consultation 2018/19 to 2022/23	Treasury Management 2017/18 (Q3)	Performance Monitoring 2017/18 (Q3)	PSB Minutes
Treasury Management 2017/18 (Q1)	Annual Report 2016/17 on the Welsh Language	Chief Executives & Corporate Services Business Plans 2018/19	Carmarthenshire Well-being Plan	Actions & Referrals Update	Annual Compliments & Complaints Report [replaces Half Yearly report from 6/12/17]
Budget Monitoring 2017/18 (Q1) (Revenue & Capital)	Budget monitoring 17/18 (Q2) (Revenue & Capital)	Public Services Board Annual Report 2016 (Partners invited)	Procurement Strategy 2018/19	Budget monitoring 17/18 3 rd quarter	
P&R Scrutiny Forward Work Programme 2017/18	Corporate Asset Management Plan and Office Accommodation Strategy		TIC Presentation	PSB Minutes	
Annual Report & Improvement Plan & How Carmarthenshire Results Compare to other Councils in Wales	Actions & Referrals Update		PSB Minutes	Enforcement Policy	
	Carmarthenshire Draft Well-being Plan				
	PSB Minutes				
	Sickness Absence Report				

Exec. Board Meetings: 23rd October; 27th November; 18th December; 22nd January; 5th February; 26th February; 26th March; 30th April; 4th June; 2nd July; 30th July.

Council Meetings: 18th October; 15th November; 13th December; 10th January; 14th February; 21st February [corporate budget]; 7th March [Council Tax]; 18th April; 9th May; 16th May [AGM]; 13TH June; 11th July

ITEMS FOR JOINT MEETINGS IN 2017/18:

-

ITEMS FOR CONSIDERATION:

- City Deal
- Schedule of construction projects for the year
- Sickness Absence

DEVELOPMENT SESSIONS:

- Human Resources Information System and links to performance and budget monitoring.
- TIC Programme
- Capita presentation (reserves?)
- PSB – scrutiny guidance & dispelling myths

SITE VISITS:

POTENTIAL TASK & FINISH REVIEW:

- Element of Sickness Absence
- PSB – Interface between Social Care & Health (2018/19)

EXECUTIVE BOARD FORWARD WORK PROGRAMME 2017/18 as at 9th OCTOBER 2017

Introduction

This plan is published to encourage and enable greater understanding between the Executive, all Councillors, the public and other stakeholders. It assists the Scrutiny Committees in planning their contribution to policy development and holding the executive to account.

The plan gives the public and stakeholders a chance to see the forthcoming major decisions to be made by the Executive Board and the County Council over the next 12 months. It is reviewed and published bi-annually to take account of changes and additional key decisions.

WORKING DRAFT

**EXECUTIVE BOARD FORWARD WORK PROGRAMME 2017/18
as at 9th OCTOBER 2017**

CHIEF EXECUTIVES

Subject area and brief description of nature of report	Responsible Officer	Executive Board Member	Date to Scrutiny	Date to Executive Board	Date to County Council
QUARTERLY PERFORMANCE REPORT	Wendy Walters Director of Regeneration & Policy	HR	P & R Scrutiny	N/A	N/A
ARIP ANNUAL REPORT AND IMPROVEMENT PLAN	Wendy Walters Director of Regeneration & Policy/Helen Morgan	Leader	OCT	NOV	DEC
PREVENT/COUNTER TERRORISM	Wendy Walters, Director of Regeneration & Policy/Anthony Maynard			NOV	
WELSH LANGUAGE ANNUAL REPORT	Wendy Walters, Director of Regeneration & Policy/Gwyneth Ayres	Culture, Sport & Tourism	DEC	JAN	

**EXECUTIVE BOARD FORWARD WORK PROGRAMME 2017/18
as at 9th OCTOBER 2017**

CHIEF EXECUTIVES

Subject area and brief description of nature of report	Responsible Officer	Executive Board Member	Date to Scrutiny	Date to Executive Board	Date to County Council
DISPOSALS POLICY	Wendy Walters, Director of Regeneration & Policy/Jason Jones				
HOW CARMARTHENSHIRE RESULTS COMPARE TO OTHER COUNCILS IN WALES	Wendy Walters Director of Regeneration & Policy	Leader	OCT	NOV	NOV
EQUALITIES REPORT	Wendy Walters, Director of Regeneration & Policy/Gwyneth Ayres	Housing			
PSB WELL-BEING PLAN FOR CONSULTATION	Wendy Walters, Director of Regeneration & Policy/Gwyneth Ayres	Leader	NOV		

**EXECUTIVE BOARD FORWARD WORK PROGRAMME 2017/18
as at 9th OCTOBER 2017**

CHIEF EXECUTIVES

Subject area and brief description of nature of report	Responsible Officer	Executive Board Member	Date to Scrutiny	Date to Executive Board	Date to County Council
AGEING WELL ANNUAL REPORT	Wendy Walters, Director of Regeneration & Policy/Gwyneth Ayres	Housing			
RECRUITMENT POLICY	Paul R Thomas	Deputy Leader		26 TH MARCH	
HALF YEAR SICKNESS ABSENCE	Paul R Thomas	Deputy Leader			
PAY POLICY STATEMENT	Paul Thomas Assistant Chief Executive	Deputy Leader	N/A	23 RD FEBRUARY	14 TH MARCH
SICKNESS ABSENCE	Paul R Thomas ACE	Deputy Leader			
TRANSFORMATION INNOVATION AND CHANGE ANNUAL REPORT	Jon Owen – TIC MANAGER	Deputy Leader		OCT 18	
ANNUAL REVIEW OF COUNCILLORS' & CO-OPTED MEMBERS' ALLOWANCES SCHEME	Gaynor Morgan Democratic Services		Democratic Services Cttee MARCH	APRIL	May AGM

**EXECUTIVE BOARD FORWARD WORK PROGRAMME 2017/18
as at 9th OCTOBER 2017**

CHIEF EXECUTIVES

Subject area and brief description of nature of report	Responsible Officer	Executive Board Member	Date to Scrutiny	Date to Executive Board	Date to County Council
ANNUAL REVIEW OF THE CONSTITUTION - CRWG	Linda Rees Jones Head of Administration & Law	N/A CRWG - FEB		APRIL	May AGM
ANNUAL PROGRESS REPORT - DIGITAL TRANSFORMATION STRATEGY 2017-2020	Noelwyn Daniel Head of ICT	Deputy Leader	APRIL	MAY	
REVIEW OF THE CONSTITUTION (LEGISLATION CHANGES) - CRWG	Linda Rees Jones Head of Administration & Law	N/A CRWG - FEB	N/A	AS AND WHEN REQUIRED	AS AND WHEN REQUIRED
REVIEW OF COMMUNITY COUNCIL BOUNDARIES & ELECTORAL ARRANGEMENTS	Wendy Walters, Director of Regeneration & Policy	Resources	As and when required		
CONFERENCE APPLICATIONS/REPORTS	Gaynor Morgan Democratic Services Manager	Leader	N/A	N/A	N/A
FORWARD WORK PROGRAMME AND UPDATE BI-ANNUALLY	Gaynor Morgan Democratic Services Manager	Business Manager		APRIL OCT	
CITY DEAL UPDATE (INCLUDING LIFE SCIENCE & WELLNESS PROJECT)	Wendy Walters Director of Regeneration and Policy	Leader			

**EXECUTIVE BOARD FORWARD WORK PROGRAMME 2017/18
as at 9th OCTOBER 2017**

CHIEF EXECUTIVES

Subject area and brief description of nature of report	Responsible Officer	Executive Board Member	Date to Scrutiny	Date to Executive Board	Date to County Council
WELLBEING OBJECTIVES	Wendy Walters Director of Regeneration and Policy	Communities and Rural Affairs			
HUB AND COMMUNICATIONS - UPDATE	Wendy Walters, Director of Regeneration & Policy	Deputy Leader	As and when required	As and when required	As and when required
WELSH GOVERNMENT CONSULTATION DOCUMENTS	Wendy Walters Director of Regeneration & Policy	Deputy Leader	If applicable	If applicable	If applicable
OUTSIDE BODY – MEMBER FEEDBACK	Linda Rees Jones Head of Administration & Law/Gaynor Morgan Democratic Services Manager	Deputy Leader	N/A	N/A	N/A

**EXECUTIVE BOARD FORWARD WORK PROGRAMME 2017/18
as at 9th OCTOBER 2017**

COMMUNITY SERVICES

Subject area and brief description of nature of report	Responsible Officer	Executive Board Member	Date to Scrutiny or other Cttee	Date to Executive Board	Date to County Council
REVISED CHARGING POLICY (post consultation)	Lyn Walters / Rhys Page	SC&H	SC&H TBC	TBC	TBC
GWENDRAETH SPORTS HALL	Ian Jones	Culture, Sport & Tourism		TBC	
CHILD MEASUREMENT PROGRAMME		E&C			
REPORT ON THE CAPITAL INVESTMENT AND SERVICE IMPROVEMENT OF SPORT & LEISURE – FITNESS AND AQUATICS	Ian Jones	Culture, Sport & Tourism			

WORKING DRAFT

**EXECUTIVE BOARD FORWARD WORK PROGRAMME 2017/18
as at 9th OCTOBER 2017**

COMMUNITY SERVICES

Subject area and brief description of nature of report	Responsible Officer	Executive Board Member	Date to Scrutiny or other Cttee	Date to Executive Board	Date to County Council
MENTAL HEALTH TRANSFORMATION	Avril Bracey	SC&H			
MEETING THE REQUIREMENTS OF THE GYPSY & TRAVELLERS ACCOMMODATION NEEDS ASSESSMENT	Robin Staines (Rachel Davies)	HSG			
TENANT VISION ENGAGEMENT PLAN (POST CONSULTATION)	Robin Staines (Les James)	HSG		Autumn 2017	
DAY OPPTS WITHIN CARMARTHENSHIRE	Robin Staines	SC&H			
HOMELESSNESS STRATEGY –	Robin Staines	HSG			
ENFORCEMENT POLICY (POST CONSULTATION)	Robin Staines	PP			

**EXECUTIVE BOARD FORWARD WORK PROGRAMME 2017/18
as at 9th OCTOBER 2017**

CORPORATE SERVICES

Subject area and brief description of nature of report	Responsible Officer	Executive Board Member	Date to Scrutiny	Date to Executive Board	Date to County Council
RESERVES STRATEGY	Chris Moore Director of Corporate Services	RESOURCES		OCT 2017	N/A
BI-MONTHLY REVENUE AND CAPITAL BUDGET MONITORING REPORTS	Chris Moore Director of Corporate Services	RESOURCES	N/A	APRIL JUNE SEPT NOV JAN MARCH	N/A
QUARTERLY TREASURY MANAGEMENT AND PRUDENTIAL INDICATOR REPORT	Chris Moore Director of Corporate Services	RESOURCES	N/A	JULY OCT JAN	N/A
ANNUAL TREASURY MANAGEMENT & PRUDENTIAL INDICATOR REPORT	Chris Moore Director of Corporate Services	RESOURCES	N/A	JULY	FEB
5 YEAR CAPITAL PROGRAMME	Chris Moore Director of Corporate Services	RESOURCES	ALL DEC/ JAN	NOV	N/A

**EXECUTIVE BOARD FORWARD WORK PROGRAMME 2017/18
as at 9th OCTOBER 2017**

CORPORATE SERVICES

Subject area and brief description of nature of report	Responsible Officer	Executive Board Member	Date to Scrutiny	Date to Executive Board	Date to County Council
5-YEAR CAPITAL RECEIPT STRATEGY	Wendy Walters, Director of Regeneration & Policy	RESOURCES	n/a	n/a	n/a
COUNCIL TAX SETTING REPORT	Chris Moore Director of Corporate Services	RESOURCES	n/a	n/a	march
COUNCIL TAX BASE	Chris Moore / John Gravelle	RESOURCES	N/A	NOV	MARCH
COUNCIL TAX PREMIUMS	Chris Moore / John Gravelle	RESOURCES		√ (date unclear)	√ (date unclear)
Council Tax Reduction Scheme	Chris Moore / John Gravelle	RESOURCES	N/A	N/A	JAN
BUDGET STRATEGY (Revenue and Capital)	Chris Moore Director of Corporate Services	RESOURCES	ALL DEC/ JAN	NOV	N/A

**EXECUTIVE BOARD FORWARD WORK PROGRAMME 2017/18
as at 9th OCTOBER 2017**

CORPORATE SERVICES

Subject area and brief description of nature of report	Responsible Officer	Executive Board Member	Date to Scrutiny	Date to Executive Board	Date to County Council
BUDGET OUTLOOK (Revenue and Capital)	Chris Moore Director of Corporate Services	RESOURCES	ALL DEC/ JAN	NOV	N/A
TREASURY MANAGEMENT POLICY AND STRATEGY	Chris Moore Director of Corporate Services	RESOURCES	N/A	FEB	FEB
FINAL BUDGET	Chris Moore Director of Corporate Services	RESOURCES	N/A	FEB	FEB
HOUSING REVENUE ACCOUNT BUDGET AND RENT SETTING REPORT	Chris Moore Director of Corporate Services	RESOURCES	HOUSING	FEB	FEB
BUDGET OUTLOOK 2018/21	Chris Moore Director of Corporate Services	RESOURCES	N/A	JULY/SEPT	N/A

**EXECUTIVE BOARD FORWARD WORK PROGRAMME 2017/18
as at 9th OCTOBER 2017**

EDUCATION & CHILDREN

Subject area and brief description of nature of report	Responsible Officer	Executive Board Member	Date to Scrutiny	Date to Executive Board	Date to County Council
MODERNISING EDUCATION PROGRAMME - QUARTERLY PROGRESS REPORTS	Simon Davies, Schools Modernisation Manager	E&C	N/A	N/A	N/A
FELINFOEL COMMUNITY EDUCATION CENTRE – OPTIONS FOR THE DISPOSAL OF THE BUILDING	Matt Morden	E&C		TBC	
REVIEW OF BEHAVIOUR MANAGEMENT SERVICES	Gareth Morgan	E&C	TBC	TBC	TBC
ACCOMMODATING LOOKED AFTER CHILDREN – COMMISSIONING & COSTS	Stefan Smith Head of Children's Services	E&C			
CSSIW INSPECTION, EVALUATION & REVIEW OF LOCAL AUTHORITY SERVICES	Stefan Smith – Head of Children's Services	E&C			
SCHOOL IMPROVEMENT PANEL ANNUAL REPORT	Gareth Morgans – Head of Education	E&C			
ESTYN REPORT –QUARTERLY SYNOPSIS	Gareth Morgan	E&C			

**EXECUTIVE BOARD FORWARD WORK PROGRAMME 2017/18
as at 9th OCTOBER 2017**

ENVIRONMENT					
Subject area and brief description of nature of report	Responsible Officer	Executive Board Member	Date to Scrutiny	Date to Executive Board	Date to County Council
FLOOD RISK MANAGEMENT PLAN	Ruth Mullen Director of Environment / Ainsley Williams Head of Waste & Environmental Services	Environment		Feb 18	
WASTE TREATMENT AND DISPOSAL	Ruth Mullen Director of Environment / Ainsley Williams Head of Waste & Environmental Services	ENVIRONMENT		Jan 18	
REVIEW OF HOUSEHOLD WASTE RECYCLING CENTRE PROVISION	Ruth Mullen Director of Environment / Ainsley Williams Head of Waste & Environmental Services	ENVIRONMENT		Feb 18	

**EXECUTIVE BOARD FORWARD WORK PROGRAMME 2017/18
as at 9th OCTOBER 2017**

ENVIRONMENT

Subject area and brief description of nature of report	Responsible Officer	Executive Board Member	Date to Scrutiny	Date to Executive Board	Date to County Council
SUPPLEMENTARY PLANNING GUIDANCE	Ruth Mullen Director of Environment / Llinos Quelch Planning Services	DEPUTY LEADER		OCT 17	
FEES REGARDING COMMON LAND	Ruth Mullen Director of Environment / Llinos Quelch Planning Services	Environment			
GARDEN/GREEN WASTE COLLECTION UPDATE	Ruth Mullen Director of Environment / Ainsley Williams Head of Waste & Environmental Services	Environment	Jan 18	Feb 17	

EXECUTIVE BOARD FORWARD WORK PROGRAMME 2017/18
as at 9th OCTOBER 2017

ENVIRONMENT					
Subject area and brief description of nature of report	Responsible Officer	Executive Board Member	Date to Scrutiny	Date to Executive Board	Date to County Council
HIGHWAYS DESIGN GUIDE	Ruth Mullen Director of Environment / Steve Pilliner Highways & Transport	Environment		Dec 17	
ASSET MANAGEMENT PLAN	Ruth Mullen Director of Environment / Steve Pilliner Highways & Transport	Resources		Feb 18	
WASTE DISPOSAL CONTRACT AWARD	Ruth Mullen Director of Environment / Ainsley Williams Head of Waste & Environmental Services	Environment			

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol

Dydd Mercher, 11 Hydref 2017

YN BRESENNOL: Y Cynghorydd A.G. Morgan (Cadeirydd)

Y Cynghorwyr:

F. Akhtar, S.M. Allen, T.A.J. Davies, H.L. Davies, J.K. Howell, G.H. John, C. Jones, J.G. Prosser, B. Thomas, D.E. Williams and J.S. Phillips (yn lle D. Nicholas)

Hefyd yn bresennol:

Y Cynghorwyr D.M. Jenkins, Aelod y Bwrdd Gweithredol dros Adnoddau
L.M. Stephens, Dirprwy Arweinydd y Cyngor

Yr oedd y swyddogion canlynol yn gwasanaethu yn y cyfarfod:

C. Moore, Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol;
P.R. Thomas, Dirprwy Brif Weithredwr (Rheoli Pobl a Pherfformiad);
N. Daniel, Pennaeth Gwasanaeth TGCh;
H. Pugh, Pennaeth Gweinyddiaeth a'r Gyfraith;
H. Morgan, Rheolwr Datblygu Economaidd;
R. James, Swyddog Cynllunio Perfformiad a Busnes;
G. Ayres, Rheolwr Polisi Corfforaethol & Phartneriaeth;
M.S. Davies, Swyddog Gwasanaethau Democrataidd.

Y Siambr, Neuadd y Sir, Caerfyrddin - 10.00 am - 12.15 pm

1. YMDDIHEURIADAU AM ABSENOLDEB

Derbyniwyd ymddiheuriadau am absenoldeb gan y Cynghorwyr D.C. Evans a D. Nicholas.

2. DATGANIADAU O FUDDIANNAU PERSONOL

Y Cyngorydd	Rhif y Cofnod(ion)	Y Math o Fuddiant
Y Cyngorydd A. Davies	Cofnod rhif 6 - Adroddiad Blynyddol Drafft Cyngor Sir Caerfyrddin 2016/17; Cofnod rhif 8 – Amcanion Llesiant ac Adroddiad Monitro Perfformiad Adrannol Adnoddau a Llywodraethu 2017/18;	Mae ei chwaer yng nghyfraith yn Bennaeth Refeniw a Chydymffurfiaeth Ariannol.

3. DATGAN CHWIP WAHARDDDEDIG

Ni chafwyd dim datganiadau ynghylch chwip waharddedig.

4. CWESTIYNAU GAN Y CYHOEDD (NID OEDD DIM WEDI DOD I LAW)

Nid oedd cwestiynau gan y cyhoedd wedi dod i law.

5. ADRODDIAD BLYNYDDOL Y PWYLLGOR CRAFFU POLISI AC ADNODDAU 2016/17

Bu'r Pwyllgor yn ystyried Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Craffu - Polisi ac Adnoddau am flwyddyn y Cyngor 2016/17 a oedd yn rhoi golwg gyffredinol ar waith y Pwyllgor gan gynnwys:-

- Golwg gyffredinol ar y Rhaglenni Gwaith Craffu
- Y materion allweddol a ystyriwyd
- Materion oedd wedi'u cyfeirio at y Bwrdd Gweithredol neu Bwyllgorau Craffu Eraill neu ganddynt
- Presenoldeb yr Aelodau yn y cyfarfodydd

PENDERFYNWYD YN UNFRYDOL gymeradwyo'r adroddiad.

6. ADRODDIAD BLYNYDDOL CYNGOR SIR CAERFYRDDIN 2016/17 - DRAFFT

Ystyriodd y Pwyllgor Adroddiad Blynyddol Drafft y Cyngor ar gyfer 2016/17 a oedd yn cynnwys adroddiad cynnydd yr ail flwyddyn ar Strategaeth Gorfforaethol 2015-20, y Crynodeb o Adroddiad Blynyddol 2016/17 a'r Adroddiad Blynyddol llawn.

Pan gyhoeddwyd y Strategaeth Gorfforaethol yn 2015/20 cytunwyd y byddai adroddiad cynnydd blynyddol yn cael ei gynhyrchu a fyddai'n pennu 24 o fesurau canlyniadau er mwyn barnu cynnydd yr Awdurdod yn eu herbyn. Byddai'r Strategaeth Gorfforaethol yn cael ei hadolygu argyfer 2018/19 gan fod Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 wedi mynnu bod yr Amcanion Llesiant yn cael eu cynnwys yn y Strategaeth Gorfforaethol.

Er y cyfunwyd yr Adroddiad Blynyddol a'r Cynllun Gwella yn yr un ddogfen yn y blynyddoedd blaenorol, cafodd y dogfennau hyn eu gwahanu eleni oherwydd roedd yn ofynnol i'r Awdurdod, o dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol, gyhoeddi Amcanion Llesiant yr Awdurdod erbyn 31 Mawrth ac felly roedd yn gwneud synnwyr cyhoeddi'r Cynllun Gwella ar gyfer y flwyddyn sydd i ddod ar y cyd â nhw. Ni fyddai wedi bod yn bosibl llunio'r Adroddiad Blynyddol cyn diwedd y flwyddyn.

Nodwyd ei fod yn ofynnol o dan Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) i'r Awdurdod gyhoeddi Adroddiad Blynyddol ar berfformiad blaenorol erbyn diwedd mis Hydref bob blwyddyn.

Rhodddwyd sylw i'r materion canlynol wrth drafod yr adroddiad:-

- Mewn ymateb i sylw, cydnabuwyd y gallai 'lefelau absenoldeb salwch staff' gael eu cynnwys yn y 'Canlyniad' 'Gwneud Gwell Defnydd o Adnoddau' yn hytrach nag 'Adeiladu Gwell Cyngor';
- Nodwyd bod digwyddiadau sylweddol ar waith ar draws yr Awdurdod er mwyn mynd i'r afael â lefelau boddhad y cyhoedd, a oedd yn tueddu i amrywio o flwyddyn i flwyddyn;
- O ran y pryderon ynghylch y cynnydd mewn lefelau absenoldeb salwch staff, rhodddwyd gwybod i'r Pwyllgor bod y mater wedi codi yn y Pwyllgor Craffu - Cymunedau yn ddiweddar hefyd a chytunodd y Pwyllgor hwnnw i sefydlu Grŵp Gorchwyl a Gorffen i ymchwilio i'r mater. Dywedodd Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol fod Penaethiaid Gwasanaeth yn cael eu galw i gyfrif am lefelau absenoldeb salwch yn eu his-adrannau penodol;

- Soniwyd am y gwell mynediad digidol y cyfeiriwyd ato yn yr adroddiad, ond mynegwyd pryder ynghylch signal ffonau symudol gwan iawn mewn rhai mannau o'r Sir, a oedd yr un mor bwysig â mynediad i'r rhyngwrdd i fusnesau, ysgolion a thrigolion. Mewn ymateb i hyn, nodwyd bod yr Aelod o'r Bwrdd Gweithredol - y Dirprwy Arweinydd, wedi tynnu sylw at y broblem mewn llythyr at bennaeth BT a'i bod yn aros am ymateb. Rhoddwyd sicrwydd i'r Aelodau bod hyn yn flaenoriaeth uchel i'r Awdurdod.

CYTUNWYD YN UNFRYDOL fod yr Adroddiad Blynyddol drafft, yn cynnwys Adroddiad Cynnydd yr Ail Flwyddyn ar y Strategaeth Gorfforaethol, yn cael ei dderbyn.

7. ADRODDIAD MONITRO PERFFORMIAD CORFFORAETHOL AMCANION LLESIANT 2017/18 A LLYWODRAETHU AC ADNODDAU CWARTEr 1 - 1AF EBRILL I'R 30AIN O FEHEFIN 2017

Ystyriodd y Pwyllgor adroddiad a oedd yn rhoi golwg gyffredinol ar gynnydd yn erbyn camau gweithredu a mesurau 2017/18 ym mhob un o'r 14 Amcan Llesiant ynghyd â chynlluniau cyflawni Llywodraethu ac Adnoddau, fel yr oeddent ar 30 Mehefin 2017 ac a ddadansoddiwyd gan y Pwyllgor Craffu.

PENDERFYNWYD YN UNFRYDOL nodi'r adroddiad.

8. ADRODDIAD MONITRO PERFFORMIAD ADRANNOL AMCANION LLESIANT 2017/18 A LLYWODRAETHU AC ADNODDAU CWARTEr 1 - 1AF EBRILL I'R 30AIN O FEHEFIN 2017

Ystyriodd y Pwyllgor adroddiad a oedd yn nodi'r cynnydd a wnaed yn erbyn y camau gweithredu a'r mesurau yng nghynllun cyflawni Amcanion Llesiant 2017/18 a oedd yn berthnasol i faes gorchwyl y Pwyllgor, fel yr oedd ar 30 Mehefin, 2017.

Codwyd y materion/sylwadau canlynol ar yr adroddiad:-

- Rhoddwyd gwybod i'r Pwyllgor am y camau sy'n cael eu cymryd er mwyn mynd i'r afael ag absenoldeb salwch, fel y manylwyd arnynt yn yr adroddiad, yn dilyn pryderon gan Aelodau. Roedd hyn yn cynnwys sefydlu Fforwm Her Salwch newydd a oedd yn rhoi mwy o gyfrifoldeb i Benaethiaid Gwasanaeth, fel rhan o'u dyletswyddau, dros absenoldeb salwch yn eu his-adrannau. Pwysleisiwyd y cafodd y polisi presennol sy'n ymwneud ag absenoldeb salwch ei arwain gan Aelodau yn dilyn adolygiad Grŵp Gorchwyl a Gorffen 2009/10 y Pwyllgor o absenoldeb salwch a gyflwynodd 40 o argymhellion. Mewn ymateb i sylw dywedwyd y barnwyd bod rôl a chost yr uned iechyd galwedigaethol yn rhoi gwerth yr arian o ran cefnogi staff a gwahoddiwyd y Pwyllgor i ymweld â'r uned. Fodd bynnag, oherwydd y gallai straen gael ei achosi gan amgylchiadau yn y cartref yn hytrach na'r gwaith, roedd angen cymorth a hyfforddiant ar Reolwyr i nodi'r achos sylfaenol. Awgrymwyd y gallai fod yn briodol i'r Pwyllgor weld adroddiadau chwarterol am absenoldebau salwch.
- O ran mynediad i'r rhyngwrdd yn Sir Gaerfyrddin, dywedwyd wrth y Pwyllgor bod yr Awdurdod yn rhoi pwysau ar BT yn barhaus er mwyn sicrhau gwell signal band eang a ffonau symudol ar draws y sir.

PENDERFYNWYD YN UNFRYDOL

8.1 derbyn yr adroddiad;

8.2 cyflwyno adroddiad ynghylch absenoldeb salwch i'r cyfarfod nesaf;

8.3 trefnu bod aelodau'r Pwyllgor yn ymweld â'r uned iechyd galwedigaethol cyn cael sesiwn anffurfiol ynghylch Adnoddau Dynol.

9. ADRODDIAD BLYNYDDOL YNGYLCH RHEOLI'R TRYSORLYS A'R DANGOSYDD DARBODAETH 2016-2017

Bu'r Pwyllgor yn ystyried yr Adroddiad Blynyddol a restrai weithgareddau rheoli'r trysorlys a ddigwyddodd yn ystod 2016-2017 yn unol â Pholisi a Strategaeth Rheoli'r Trysorlys 2016-2017 a fabwysiadwyd gan y Cyngor ar 23 Chwefror 2016.

PENDERFYNWYD YN UNFRYDOL gymeradwyo'r adroddiad.

10. ADRODDIAD CHWARTEROL YNGYLCH RHEOLI'R TRYSORLYS A DANGOSYDD DARBODAETH EBRILL 1AF 2017 I MEHEFIN 30AIN 2017

Bu'r Pwyllgor yn ystyried yr Adroddiad Chwarterol ynghylch Rheoli'r Trysorlys a Dangosyddion Darbodaeth am y cyfnod 1 Ebrill 2017 - 30 Mehefin 2017 a oedd yn nodi gweithgareddau rheoli'r trysorlys a ddigwyddodd yn ystod chwarter cyntaf y flwyddyn yn unol â Pholisi a Strategaeth Rheoli'r Trysorlys 2017-2018 a fabwysiadwyd gan y Cyngor ar 22 Chwefror 2017.

PENDERFYNWYD YN UNFRYDOL gymeradwyo'r adroddiad.

11. ADRODDIAD MONITRO CYLLIDEB CYFALAF A REFENIW 2017/18

Bu'r Pwyllgor yn ystyried yr adroddiad monitro a amlinellai'r sefyllfa gyllidebol ynghylch blwyddyn ariannol 2017/18 fel yr oedd ar 30 Mehefin 2017. Roedd yr adroddiad yn cynnwys:

- Adroddiad Monitro Cyllideb Gorfforaethol yr Awdurdod (Atodiad A);
- Cyllideb Refeniw Adran y Prif Weithredwr a'r Gwasanaethau Corfforaethol (Atodiad B);
- Monitro Rhaglen Gyfalaf Gorfforaethol 2017/18 (Atodiad C);
- Monitro Rhaglen Gyfalaf Gorfforaethol 2016/17 – y prif amrywiannau (Atodiad D);
- Cynlluniau Adran y Prif Weithredwr a'r Gwasanaethau Corfforaethol 2016/17 – y prif amrywiannau (Atodiad E).

Codwyd y materion canlynol wrth ystyried yr adroddiad:

- Mewn ymateb i sylw dywedodd Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol fod 'cynigion effeithlonrwydd' yn cael eu monitro'n gyson gan y cydnabyddir na fyddai modd cyflawni'r cyfan;
- Rhoddwyd gwybod i'r Pwyllgor bod swyddogion i fod i gyfarfod â chynrychiolwyr yr undebau i drafod y gyfradd aros, sydd ar hyn o bryd yn un o'r uchaf yng Nghymru.

PENDERFYNWYD YN UNFRYDOL nodi'r adroddiad.

12. BLAENRAGLEN WAITH Y PWYLLGOR CRAFFU POLISI AC ADNODDAU AR GYFER 2017/18

Bu'r Pwyllgor yn ystyried ei Flaenraglen Waith ar gyfer 2017/18 a baratowyd yn unol â Chyfansoddiad y Cyngor sy'n ei gwneud yn ofynnol i Bwyllgorau Craffu

ddatblygu a chyhoeddi blaenraglen waith bob blwyddyn gan glustnodi materion ac adroddiadau sydd i'w hystyried mewn cyfarfodydd yn ystod blwyddyn y Cyngor.

PENDERFYNWYD YN UNFRYDOL gadarnhau'r Flaenraglen Waith ar gyfer y Pwyllgor Craffu - Polisi ac Adnoddau, yn amodol ar y newidiadau a nodwyd yn yr adroddiad peidio â chyflwyno [gweler cofnod 13 isod] ac ar gynnwys adroddiad am absenoldeb salwch [gweler cofnod 8 uchod].

13. EGLURHAD AM BEIDIO Â CHYFLWYNO ADRODDIAD CRAFFU
Derbyniodd y Pwyllgor yr adroddiad "peidio â chyflwyno".

PENDERFYNWYD YN UNFRYDOL nodi'r adroddiad.

14. COFNODION

PENDERFYNWYD YN UNFRYDOL lofnodi bod cofnodion y cyfarfod oedd wedi ei gynnal ar 28 Ebrill 2017 yn gywir.

CADEIRYDD

DYDDIAD

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol